Փ-4Հ ԽԾ
Printed in Turkey

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԼԵԶՈՒԻ։

Հաւաքեալ 'ի քերականական մատենից երևելի հեղինակաց։

Յաշխատասիրութե՟ Պատուելի Գրիգոր Դպրի Փեշտըմալճեան։

Հրամանաւ ամենապատիւ և վեհափառ Պատրի-
արգի Տ՟ն Կարապետ Ա՟րք Ե՟պսի։

1218
9209-57

ՏՊԱԳՐԵԱԼ

'Ի ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

1829 ՅՕՐԹԱԳԻՒՂ ՌՄՀԸ

'Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՊՕՂՈՍԻ ԱՐԱՊԵԱՆ
ԱՊՈՒՉԵԽՑԻՈՅ։

Printed in Turkey

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

Պիտանութիւն արուեստի Քերականութեան՝ որով լինի մուտ 'ի զանազան մակացութիւնս, պայծառ քան զլոյս միջօրէի յայտնի գոլով ամենայն, յօժարին բազումք յուսումն նորին բերիլ եռանդեամբ, բայց սակաւք գտանին 'ի կատարումն արուեստին հասեալ։

Եւ այսմ խակութեան չերևի այլ ինչ պատճառ իրաւացի, բայց եթէ գաղջութիւն ուսանողաց. որք առ 'ի քերել յանձանց զկարծմութիւն բամբասանս, ոմն զայժ ընդարձակութիւն քերականութեան պատճառէ, և ոմն զկարի համառօտութիւնն, և այլ ոմն զչափաւորին ծանրագին և դժուարագիւտ լինել։

Եւ զոր օրինակ՝ իմաստուն բժիշկ զօգտակար ինչ փոշի՝ զոր չախորժէ առնուլ հիւանդացեալն, խոհական խորհրդով պատուիրէ դեղավաճառին յայլ ինչ տարազ յեղանակել՝ 'ի մածուկ կամ յօշարակ, առ 'ի գրգռել զախորժակ ախտացելումն՝ յարբումն դեղոյն օգտակարութեան։

Ըստ սմին օրինակի զտարապարտ պատճառանս յետս կասելոյ լսելով 'ի բազմաց գործավարութեան հօր մերոյ և ամենայն հասարակութեան՝ ամենապատիւ և վեհափառ Պատրիարգի մայրաքաղաքիս Կոստանդինուպօլսոյ՝ Տեառն Կարապետի սրբազնեալ Արք Եպիսկոպոսի, անհրաժեշտ հրամանաւ հարկեցոյց զնուաստութիւնս մեր յօրինել զքերականութիւն իմն, ոչ սակաւաբան և ոչ բազմաբան՝ այլ ըստ չափաւորին չափաւոր կարգաբանութեամբ, առ 'ի բառնալ զգանգատանս հեղգասիրտ ուսանողաց։

Ուստի և մեր այժմ ըստ սարասու դեղավաճառի զքերականական վարդապետութիւնս և զկանոնս այլովքն հանդերձ՝ նորոգ կարգաւ այլ ոչ նորոգ քննութեամբ 'ի մէջ մատուցաք, բաւական համարելով զարդի և զվաղեմի հեղինակաց բազմաջերտ երկասիրութիւն առ երկայնամիտ խուզողութիւն կարևորացն ամի։

Ո՛չ ուրեք երբէք տեսանի 'ի սմա փիլիսոփայական բաժանումն և դատումն բառից և բանից, և ոչ նշմարանք ուղղութեան իրիք երևեալ հեղինակաց. այլ որ ինչ միանգամ փոքր մի մթին կամ դժուա-

բաւհաս թուէր առ խելամտութ̅ աշակերտելոյ , այնոքիկ և եթ պարզաբանեալ դնին առ հեշտընկալ լինելոյ:

Յառաջնում մասին քերականութ̅ս՝ որ ուսուցանէ պարզաբար զութ մասունս բանին , թէ 'ի հոլովս անուանց և թէ 'ի խոնարհմունս բայից և թէ յայլ մասունս բանի , ուր ուրեք կարևոր մեզ թուեցաւ՝ յաւելաք դնել զտաճկական նշանակութիւնս , ոչ այնքան 'ի սերտողութ̅՝ քան թէ 'ի ծանօթութ̅ իմաստից բառին:

Իսկ յերկրորդումն՝ ուր աւանդին կանոնք համաձայնութ̅ մասանց բանին , զուտ հայկականաւ վարիլ բաւական վարկաք . և որչափ ինչ մարթ էր համառօտ՝ բայց գրեթէ ոչինչ պակաս կամ կրճատ յորոց պէտս ունին ուսանօղք՝ հոգացաք նշանակել զամ̅:

Եղանակ վարդապետութ̅ կանոնաց և տարազ կարգաւորութ̅ նիւթոյն՝ զոր կալաք 'ի բովանդակ ընթացս գործոյս , է այն զոր 'ի սկզբանէ և այսր սովոր եմք վարել 'ի դասատուութ̅ մերում իբրև դիւրահեշտ առ ուսուցանել և առ ուսանիլ:

Զօրինակին բազում ուրեք ոչ նոյնութ̅ եդաք , այլ ըստ պահանջման նիւթոյն . և ոչ զտեղիսն յորոց հանեալ են նշանակեցաք , ածեալ զմտաւ թէ ոչ օգուտ ինչ են ուսանողաց . մանաւանդ զի արդէն ազդ արարեալ են 'ի հեղինակաց:

Ապա այսուհետև ոչինչ մնայ աշակերտելոյ , բայց եթէ փոյթեռանդն ջանիւ 'ի դասատուութ̅ քերականութ̅ս պարապել , և ուսուցչաց՝ անդանդաղ սիրով զդասն աւանդել . որով ուսանօղք և ուսուցանօղք 'ի միասին վայելեսցեն յարդիւնս վաստակոց իւրեանց , և ընկալցին զգովութ̅ և զվարձ յամ̅ մարդկանէ:

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ։

ՆԱԽԱԳԻՏԵԼԻՔ։

Քերականութիւնն է արհեստ ուղիղ խօսելոյ։ Քանզի ուսուցանէ ըստ կանոնի կարգել զբանս ՚ի խօսելն և ՚ի գրելն, և բարւոք հասկանալ զգրաբառ լեզուն։ Եւ մասունք նորա են չորք․ Գիր․ Վանկ․ Բառ․ Բան։

Գիրն է գիծ ինչ նշանակիչ տառի․ իսկ տառն է հնչումն ինչ յօդելի և հեգելի․ որպէս այս տառքս ա և բ հեգեալ ընդ միմեանս՝ հնչեն զձայնս աբ։

Եւ այսպիսի գիրք կամ նշանք տառից ՚ի մեր լեզուս են երեսուն և վեց․ որոց առաջինն է Ա, և վերջինն Ք․ ընդ որս յետոյ յաւելան օ և ֆ, որով եղեն երեսուն և ութ։

՚Ի սոցանէ ոմանք են ձայնաւոր, որ ըստ ինքեան հանեն զձայնս իւրեանց․ և են եօթն սոքա․ ա․ ե․ է․ ը․ ի․ ո․ օ։

Իսկ ոմանք են բաղաձայն, զի չունին զպարզ հնչումն․ այլ կցեալ ընդ ձայնաւոր տառս՝ և ՚ի միասին հեգեալ, հանեն զձայն իւրեանց․ այսպիսի են այլ միւս մնացեալ տառքն ամ։ Իսկ ու ոչ է պարզ գիր, այլ յերկուց գրոց ձևացեալ․ զի ո և ւ կցեալ ընդ միմեանս՝ կազմեն զնշանագիրս ու։

Վանկն է ձայն ինչ, որ միով հնչմամբ ելանէ 'ի բե–րանոյ մարդոյն՝ բաղկացութբ ձայնաւոր և բաղաձայն տառից. ոպ՝ Ան. պէտ. լուր. սուրբ. սուրբք. և աւելի քան զվեց գիր՝ վանկ ոչ կարէ լինել:

Բառն է ձայն նշանական. զի նշանակէ զիրս, կամ զգործողութիս, և կամ զպարագայս իրաց կամ գործո–ղութեց. որպէս՝ Մարդ. դու. կարդա՛. նստեալ. վասն. այսօր. քանզի. ո՛հ:

Բանն է կարգաւոր յօդաւորութիւն բառից, որ յայտնէ զխորհուրդս մտաց. որպէս յորժամ ասեմք. Զի՛նչ օգուտ է լռութիւն տանն, յորժամ ընտանիք զերեարս կոտորեն:

Իսկ բառքն են ութն ազգ՝ յորոց կազմի բանն, որ է՝ խօսք մարդոյ. վասն որոյ և այսպիսի ութ ազգ բառից կոչին մասունք բանի. որք են. Անուն. Դերանուն. Բայ. Ընդունելութի. Նախադրութի. Մակբայ. Շաղկապ, և Միջարկութի:

Ուստի յայտ է՝ թէ բովանդակ արհեստն քերակա–նութե կայանայ յերկուս յայսոսիկ. մի՝ 'ի տեղե–կութիւն կազմութեան և հանգամանաց ութից մասանց բանին. և միւս՝ 'ի հմտութիւն կանոնաւոր համաձայ–նութեան նոցին ընդ միմեանս՝ 'ի յայտնել զիմացուա–ծըս մտաց: Վասն որոյ և առաջիկայս Քերականութի յերկուս մասունս տրոհեցաւ. ուր յառաջնումն բա–ցատրի Տեղեկութի մասանց բանին. և յերկրորդումն՝ Հմտութի համաձայնութե նոցին:

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ։

Տեղեկութիւն մասանց բանին ։

ԳԼՈՒԽ Ա։

Անուն ։

ա. Անունն է մասն բանի, որով իրն կոչի, և ճանաչի լինել այս ինչ, կամ այսպիսի ինչ. ոպ՝ Ձի. գորտ. առիւծ. զօրեղ. տկար. ահաւոր ։ Եւ բաժանի յերկուս. Գոյական, և Ածական։

Գոյականն է՝ որ միայնակ վարի ՚ի բանս, և նշանակէ զինչութիւն իրաց. ոպ՝ Մարդ. պետրոս. հոգի. մարմին. բժիշկ. ժողովուրդ. յոյս. սէր. աթոռ. տուն. եւն ։

Ածականն է՝ որ միայնակ ոչ վարի ՚ի բանս, այլ պահանջէ յարիլ ՚ի գոյականս, և նշանակէ զորպիսութիւն իրաց. ոպ՝ Մեծ. փոքր. գեղեցկագոյն. տգեղագոյն. ամենաբարի. ամենաչար. Թափանցիկ. դիմահար. հաստատուն. անհաստատ. եւն ։ Նախնիք զգոյական անունն Ենթակայական կոչեն. զի նշանակէ զիր ինչ իբրև առ ինքեան կայացեալ, թէ հոգեղէն իցէ իրն և թէ մարմնաւոր. յոր վր իբրև յենթակայի դնին ածականք ։ Իսկ զածականն կոչեն Մակադրական. զի նշանակէ զորպիսութիւն ինչ՝ ոչ առ ինքեան կայացեալ, այլ արտաքուստ յաւելեալ, և՚ի վերայ գոյականին եդեալ։

բ. Գոյականն յերիս տեսակս բաժանի. Յատուկ. Հասարակ. Հաւաքական։

Յատուկն է՝ որ զմի ինչ նշանակէ, և զմիոջէ միայն ասի, և ոչ վարի յոգնականապէս. որպէս՝ Հայկ. Տիգրիս. Մասիս. Կոստանդնուպօլիս. եւն ։

Հասարակն է՝ որ բազմաց պատշաճի, և զմիոյ միոյ ՚ի նոցանէ ասի. ոպ՝ Մարդ. գետ. լեառն. քաղաք. եւն ։

Հաւաքականն է՝ որ եզակի ձայնիւ զբազում ինչ նշա-

նակէ , և զմիոյ միոյ 'ի նոցանէ ոչ ասի զատաբար՝ այլ հաւաքապէս միայն · որպէս՝ Ազգ · ժողովուրդ · բանակ · հօտ · ևն ։

Գ · Ածականն յերիս ատրիճանս բաժանի · Դրական · Բաղդատական · Գերադրական ։

Դրականն նշանակէ զորպիսութիւն գոյականին պարզապէս առանց սաստկացուցանելոյ · որպէս՝ Բարի · չար · մեծ · փոքր · ևն ։

Բաղդատականն նշանակէ զորպիսութի գոյականին համեմատութե ընդ այլս լինել սաստիկ · որպ՝ Բարեգոյն · չարագոյն · մեծագոյն · փոքրագոյն · ևն ։ Եւ այս կազմի մասնկամբս գոյն · բայց երբեմն յաւելմամբ մասնկանս ևս · որպ՝ Բարի ևս · չար ևս · կամ՝ ևս բարի · ևս չար · ևն ։

Գերադրականն է՝ որ նշանակէ զորպիսութի գոյականին յոյժ սաստկացեալ , և'ի վերջին ատրիճանն հասեալ · որպ՝ Ամենաբարի · ամենաչար · ամենամեծ · ամենափոքր · ևն ։ Եւ այս սովորաբար կազմի բառիւս ամեն · բայց երբեմն յաւելմամբ 'ի վր բաղդատականին մասնկանս ևս · որպ՝ Բարեգոյն ևս · չարագոյն ևս · կամ՝ ևս բարեգոյն · ևս չարագոյն · ևն ։ Ձեանայ նաև բառիւս գեր · որպ՝ գերամաքուր · գերապայծառ , ևն · որ նշանակէ ասել՝ ամենամաքուր · ամենապայծառ · ևն ։

Կարեն կազմել և կրկնութե , կամ յաւելմամբ սաստկացուցիչ բառի իմիք · որպէս՝ Մեծամեծ · ծանր ծանր · ամենևին բարի · անհնարին չար , ևն · որ է ասել · Ամենամեծ · ամենածանր · ամենաբարի · ամենաչար · ևն ։

ՅՕԴՈՒԱԾ · Ա ։

Պարագայք անուանց ։

Պարագայք անուանց՝ որք և Հետևմունք կոչին , են չորք · Ձև · Տեսակ · Թիւ · Հոլով ։

Ա · Ձևն է երկու · Պարզ և Բարդ ։ Պարզն է՝ յո_

րում գտանի մի միայն նշանական ձայն․ որպէս՝ Լոյս․ բարի․ Թագաւոր․ եւն։ Ըստ այսմ են․ Չար․ տար․ ներ․ վեր․ հակ․ մակ․ եւն։

Բարդն է՝ յորում գտանի երկու նշանական ձայն․ որպէս՝ Լուսապայծառ․ բարեպաշտօն․ Թագաւորանիստ, եւն․ այսպիսի են և բառքս․ Չարագիր․ տարակաց․ ներգործական․ վերբերական․ հակաձայն․ մականուն․ եւն։

Կան և քանի մի բառք, յորս գտանին երեք նշանական ձայնք․ որպիսի են՝ Միաբանասէր․ հնդետասանամեայ․ ընդդիմամարտ, եւն․ և այսպիսիքս կոչին Յարաբարդ։

Ե․ Կան և անուանք ինչ, որք յառաջոյ կցելովնին աննշան մասնիկ ինչ կամ տառ․ որպէս են՝ ա․ ան․ տ․ ապ․ ամ․ դժ․ չ, եւն․ որովք 'ի ներհական նշանակութիւն փոխին․ որպէս՝ ակամայ․ անխրատ․ տգէտ․ ապերախտ․ ամբիծ․ դժգոհ․ չգոյ, եւն․ և այսպիսիքս կոչին Բաղադրեալ։

Զ․ Ոմանք 'ի բարդ բառից՝ առանց յօդի անմիջապէս շարակցին ընդ միմեանս․ որպէս՝ Լայներես․ մեծակն․ հացկատակ․ ինքնիշխան․ եւն։

Իսկ ոմանք յօդիւ շարակցին, և յօդքն են ձայնաւոր տառքս՝ ա․ է․ ե․ ի․ և․ ու․ որպէս՝ Մեծաբան․ բարեսիրտ․ գօտէպինդ․ բանիբուն․ առևտուր․ այրուձի։

Է․ Բարդութիւն անուանց լինի քառակի։ Նախ՝ յերկուց ամբողջ բառից․ որպէս՝ Մեծահանդէս․ գեղապայծառ․ կենցաղօգուտ․ եւն։ Երկրորդ՝ յերկուց փոփոխելոց․ որպէս՝ Լուսատու․ երկդիմի․ բազմագունի․ եւն։ Երրորդ՝ 'ի միջէ փոփոխելոյ 'ի սկիզբն, և 'ի միջէ ամբողջէ 'ի վերջն․ որպէս՝ Տանուտէր․ մօրաքոյր․ ականատես․ եւն։ Չորրորդ՝ 'ի միջէ ամբողջէ 'ի սկիզբն, և 'ի միջէ փոփոխելոյ 'ի վերջն․ որպէս՝ Մեծազգի․ միամօր․ յոքնապիսի․ եւն։

Ը․ Բառք՝ որք 'ի սեռական հոլովի իւրեանց փոփոխին, սովորաբար այնպիսի փոփոխութեամբ դնին 'ի սկիզբն բարդութեան․ որպէս բառս Սէր, 'ի սեռական հոլովի փոփոխի և լինի Սիրոյ․ և բարդի Սիրայորդոր․ սիրասնունդ․ սի

ըարկու. եւն: Բայց յորժամ 'ի վերջոյ դնի, մնայ անփոփոխ. որպէս՝ Ա̃ծասէր. մարդասէր. հոգեսէր. եւն:
Ըստ այսմ՝ Արքատուփ. ամենասուրբ. լուսազարդ. եռալոյս. մաքրափայլ. գերամաքուր. եւն:

Գտանին եւ անուանք ինչ, որք 'ի բաց թողուն զձայնաւոր տառն սեռականին, եւ այնպէս բարդին ընդ յետադայ անուան. որպ̃՝ Ձուկն՝ ձկան, ձկնորս. Նուռն՝ նռան, նռնաձեւ. տուն՝ տան, տնտես. սկիզբն՝ սկըզբան, սկզբնամայր. եւն:

Կան եւ անուանք ինչ, որք երբեմն փոփոխութ̃բ բարդին, եւ երբեմն առանց փոփոխութ̃. որպ̃՝ Ակնատես, եւ ակնապարար. արեանարբու, եւ արիւնարբու. վրիժառու, եւ վրէժխնդիր. անուանակիր, եւ անունակիր. առնակերպ, եւ այրակերպ. եւն:

Դ. Անեզական անուանք 'ի բարդելն՝ սովորաբար իբրեւ եզական դնին՝ կորուսանելով զտառս (ք). որպ̃՝ Փառք, փառասէր եւ վեհափառ. կամք, կամակատար եւ բարեկամ. միտք, մտախաբ եւ կորովամիտ. հրաշք, հրաշագեղ եւ մեծահրաշ. եւն: Իսկ երբեմն մինչ դնին 'ի սկիզբն բարդութե̃, զ(ք) տառն փոխեն 'ի (ս). եւ լինի անորոշ հայցական բարդին. որպ̃՝ Մեղք, մեղսասէր. օրէնք, օրէնսգէտ. կեանք, կենսաբեր. եւն:

ՅՕԴՈՒԱԾ. Բ:

Տեսակք անուան:

Տեսակն անուան է երկու. Նախատիպ, եւ Ա̃ծանցական:

Նախատիպ կամ նախագաղափար անունն է՝ որ չունի 'ի վերջոյ աննշան մասնիկ ինչ, եւ կայ յառաջին նշանակութե̃ իւրում, թէ գոյական իցէ անունն եւ թէ ածական, թէ պարզ եւ թէ բարդ կամ բաղադրեալ. որպէս՝ Մարդ. բարի. բարեպաշտ. անմահ. եւն:

Ածանցական անունն է՝ որ ՚ի վերջոյ ունի աննշան մասնիկ ինչ · որով և փոխեալ է յայլ իմն նշանակութիւն · որպէս՝ Մարդկային · բարեգոյն · բարեպաշտօնէ · անմահութիւն · եւն ։

Ածանցականակերտ աննշան մասնիկք բազում են յոյժ · յորոց ոմանք յաճախ ՚ի գործ ածին , և կէսք դուն ուրեք · և առ հասարակ բաժանին ՚ի զանազան տեսակս , զորս համառօտիւ նշանակեսցուք ՚ի ստորև ։

ա · Ոմանք կոչին Հայրանունական · որք կցել յանուն հօր , կամ տոհմին , կամ վարդապետին , տան նշանակել զզաւակն , կամ զազգայինն , կամ զաշակերտն · որպիսիք են · եան · ցի · ունի · կան , եւն · ոպ՝ Ռ̄նեան · Իսրայելացի · Արշակունի · պղատոնական · եւն ։

բ · Ոմանք՝ Ստացական · որք կցեալ ՚ի նախատիպն , տան նշանակել զստացօղն , կամ զվերաբերեալն առ նա · ոպիք են · կան · ւոր · եղէն , կամ՝ էն · նի · ի , եւն · ոպ՝ Հոգեկան · երկնաւոր · լուսեղէն · նշենի · արծաթի · եւն ։

գ · Ոմանք՝ Գործողական · որք կցել ՚ի նախատիպն՝ ցուցանեն զգործողն կամ՝ զգործին նր · ոպիք են · ող · որդ · ան · րան · իկ · կան · ուկ · իչ · օղ , կամ՝ ող · ու · ւոր , եւն · որպ՝ Ա՛րող · կշռորդ · խթան · նուագարան · մարտիկ · գուժկան · տեսուկ · սրբիչ · սիրօղ , կամ՝ սիրող · երկրպագու · աղաչաւոր · եւն ։

դ · Ոմանք՝ Ենթակայական · որք կցեալ ՚ի նախատիպն , ցուցանեն զյարմարաւորն ենթակայանալոյ նմին · որպիքք են · ցու · նոց · կան · ելի · ւոր · ոյ · ոյ , եւն · որպէս՝ Ահացու · կիզանոց · եղծական · գովելի · պատժաւոր · անուղղոյ · հաճոյ · եւն ։

ե · Ոմանք՝ Պարունական · որք կցեալ ՚ի նախատիպն , տան նշանակել զտեղի կամ զպարունակօղ նր · ոպիք են · ոց · նոց · ստան · րան · ան · պան , եւն · ոպ՝ Ծաղկոց · հիւանդանոց · անդաստան · վարժարան · կայան · պարտիզպան · եւն ։

զ · Ոմանք՝ Ունակական · որք կցեալ ընդ նախատիպն ,

ղունօղն նո՛ր ցուցանեն . որպիսիք են . աւոր . կան . նի . ի . եմ . իմ . էն . որ , եւն . որպէս՝ Թեւաւոր . բանական . երկրաւնի . ծառայի . խոհեմ . ուշիմ . նկարէն . հատոր . եւն .

Է . Մասնիք՝ Ստացական . որք կցեալ ընդ նախատիպն, յաւելուն եւ սաստկացուցանեն զնշանակութի նորա . որպիսիք են . գին . եղ . ւէտ . լի . ոտ . ոտ . ու , եւն . որպ՝ Աշտագին . հանճարեղ . երանաւէտ . սքանչելի . ծակոտ . ապառաժոտ . աղտու . եւն .

Ը . Մասնիք՝ Նուազականք . որք կցեալ ընդ նախատիպն, ցուցանեն զնա փոքրկացեալ կամ պակասեալ . որպիսիք են . ակ . իկ . ուկ . ոտ , եւն . որպէս՝ Նաւակ . եղնիկ . այրուկ . ձեռնոտ . եւն .

Թ . Մասնիք՝ Ներգործական . որք կցեալ ընդ անուն ինչ, ցուցանեն զնա վերացել յենթակայէ . որպիսիք են . ումն . ութիւն . իւն . ած . ուած . եստ . իստ . ունդ . ուրդ . օն . ակ , եւն . որպէս՝ Գոչումն . ազատութիւն . հնչիւն . կոտորած . խնդրուած . գովեստ . հանդիստ . սերունդ . խառնուրդ . պաշտօն . յիշատակ . եւն .

Ժ . Մասնիք՝ Նմանական . որք զնշանակութի նախատիպին անփոփոխ պահեն . որպիսիք են . րան . ար . դի . ոգ . ունչ . իլ , եւն . որպէս՝ Սերպարան . տիպար . անձրդի . նորոգ . անտերունչ . կաթիլ . եւն .

ԺԱ . Մասնիք՝ Թուական . որք կցել ՚ի թուական անուանս, եղանակաւորեն զնոսա . որպիսիք են . ակ . եակ . երորդ . կին . պատիկ . իր , եւն . որպ՝ Միակ . քառեակ . վեցերորդ . չորեքկին . եօթնպատիկ . երիր . եւն .

ԺԲ . Գտանին եւ անուանք ինչ Կրկնածանցական . որք են սոքին . Հայր , հայրենի , հայրենական . գործ , գործաւոր , գործաւորութի . պէտք , պիտոյ , պիտանի . պիտանացու . եւն .

Տեղեկութի ձեւոց եւ տեսակաց անուան կարեւոր է յոյժ ուսանողաց՝ ՚ի ճանաչել զնշանակութիս բառից . վասն այսորիկ բացատրութի սոցա փոքր մի երկար ձգեցաւ ՚ի համառօտութեան յայսմիկ .

ՅՕԴՈՒԱԾ · Գ·

Թւոց անուանց։

ա · Թիւք անուանց են երկու · Եզական, և Յոգնա-կան։

Եզական · ոպ՝ Այր · Հիմն · ոսկր · բեռն · օր · տէր · ևն։
Եւ յոգնական · որպէս՝ Այրք · Հիմունք · ոսկերք · բե-ռունք · աւուրք · տեարք · ևն։

Գտանին և անուանք, որք ունելով 'ի վերջոյ զնշան մասնիկս ինչ, եզակի ձայնիւ լինին յոգնակի · և այսպի-սի մասնիկք ոչ են ածանցականակերտ՝ այլ յոգնականա-կերտ · ոպիսիք են սոքին · անի · էան · տի · էք · ճան · էր, ևն · ոպ՝ Տւագանի · խողէան · մանկտի · մարդէք · բազմաճան · օրէր, ևն · վերջինս էր՝ միայն յաշխարհաբառ լեզուոջ 'ի գործ ածի։

բ · Գտանին և անուանք ինչ, որ ը̃ ինքեանց են անյոգ-նական · ոպ՝ Յոյս · սէր · քուն · երկիր · ևն։

Նոյնպէս և յատուկ անուանք անձանց, տեղեաց, քաղա-քաց, լերանց, գետոց, ևն · որպէս՝ Պետրոս · Կիպրոս · Կարին · Մասիս · Յորդանան · և այլն։

Կան և անուանք, որք անեզականք են · որպիսիք են, փառք · վարք · կեանք · խելք · կարծիք · դժոխք · և այլք բազումք։

ՅՕԴՈՒԱԾ · Դ·

Հոլովք անուանց։

ա · Հոլովք անուանց են՝ որովք փոփոխի մի և նոյն ա-նուանն՝ կամ 'ի վերջն, կամ 'ի սկիզբն, և կամ յերկոսին ևս · յորս փոփոխի և եղանակ նշանակութե̃ նորա, թէ իցէ եզական և թէ յոգնական · և այս յոլովք սովորա-բար են տասն։

Ուղղական · Սեռական · Գործիական · Պարառական ·

բ

Հայցական. Պատմական. Բացառական. Տրական.
Ներգոյական. Կոչական։

Ե. Ուղղական հոլովն՝ ուղղակի ցուցանէ զիրն. որպէս՝
Արքայ. արքայք։

Սեռականն ցուցանէ իբրեւ ունօղ իրի իմիք, թէ ազգ-իցէ նորա, թէ ստացուած, և թէ այլ ինչ. որպէս՝
Արքայի. արքայից։

Գործիականն ցուցանէ զիրն իբրեւ միջնորդ և գործի, որով առնեմք զինչ. որպէս՝ Արքայիւ. արքայիւք։

Պարառականն ցուցանէ զշրջապատ իրին. որպէս՝ Զար-քայիւ. զարքայիւք։

Հայցականն ցուցանէ զիրն իբրեւ խնդրելի. որպէս՝
Զարքայ. զարքայս։

Պատմականն ցուցանէ ասել կամ առնել ինչ վ̃ն իրին. որպէս՝ Զարքայէ. զարքայից։

Բացառականն՝ որ և սկզբնական ասի, ցուցանէ իրն այն-պիսի՝ յորմէ ելանէ, կամ բառնի, կամ սկսանի իր ինչ. որպէս՝ Յարքայէ. յարքայից։

Տրականն ցուցանէ զիրն այնպիսի՝ որում տուեալ լի-նի, կամ առաքի, կամ պատշաճի իր ինչ. և է կրկին, նախդրիւ և վերջահոլով. որպէս՝ Յարքայ, և արքայի. յարքայս, և արքայից. Սական զի ս̃մ սեռական ըստ յարմարութեան տեղւոյն կարէ լինել և տրական. որ և կոչի վերջահոլով տրական։

Ներգոյականն ցուցանէ զիրն այնպիսի՝ յորում մնայ իր ինչ. որպէս՝ Յարքայի. յարքայս։ Միեւնոյն նախդրիւ տրական՝ կարէ լինել ներգոյական. որպէս՝ Յարքայ. յարքայս։

Կոչականն ցուցանէ զիրն իբրեւ կոչեցեալ. որպէս՝ Ո՛վ ար-քայ. ով արքայք։

Զ. Անուանք ՚ի հոլովելն այլ և այլ կերպիւ փոփոխին ՚ի վերջն՝ ՚ի լինել իւրեանց սեռական և գործիական. ոմանք վերջանան՝ ի, իւ. ից, իւք. ոմանք՝ ի, աւ. աց,

եւ · ոմանք՝ ոյ, ով · ույ, ովէ, ան · վասն որոյ ընդ այլ և այլ օրինակօք հոլովին · և այս տարբեր օրինակք կոչին

Հոլովմունք ։

Ոմանք յանուանց ՚ի հոլովելն՝ անփոփոխ և անկորուստ պահեն զձայնաւոր տառս իւրեանց · ոմանք փոփոխեն, և ոմանք կորուսանեն · և այս ամենայն յայտնի տեսանի յառաջիկայ յօրինակդ ։

ՕՐԻՆԱԿ · Ա ·

Եզական ։

Ուղղական ·	Արքայ ·	Փատիշահ ·
Սեռական ·	արքայի ·	փատիշահըն ·
Գործեական ·	արքայիւ ·	փատիշահ իլէ ·
Պարառական ·	զարքայիւ ·	փատիշահըն էթրաֆընտայ ·
Հայցական ·	զարքայ ·	փատիշահը ·
Պատմական ·	զարքայէ ·	փատիշահ իլէ-ն ·
Բացառական ·	յարքայէ ·	փատիշահտան ·
Տրական ·	յարքայ ·	փատիշահա ·
Ներգոյական ·	յարքայի ·	փատիշահտա ·
Կոչական ·	ով արքայ ·	էյ փատիշահ ։

Յոգնական ։

Ուղղական ·	Արքայք ·	Փատիշահլար ·
Սեռական ·	արքայից ·	փատիշահլարըն ·
Գործեական ·	արքայիւք ·	փատիշահլար իլէ ·
Պարառական ·	զարքայիւք ·	փատիշահլարըն էթրաֆլարընտայ
Հայցական ·	զարքայս ·	փատիշահլարը ·
Պատմական ·	զարքայից ·	փատիշահլար իլէ-ն ·
Բացառական ·	յարքայից ·	փատիշահլարտան ·
Տրական ·	յարքայս ·	փատիշահլարա -նէյ ·
Ներգոյական ·	յարքայս ·	փատիշահ տօլը ·
Կոչական ·	ով արքայք ·	էյ փատիշ ահլէր ·

Ընդ այսու օրինակաւ հոլովին և այլ բառքս ան_ուանք · յորոց ոմանք անփոփոխ և անկորուստ պահեն զձայնաւոր տառս իւրեանց · զոր օրինակ ։

Արհեստ , արհեստի , արհեստիւ · սընահաթ ·
Բան , բանի , բանիւ · սէօզ ·
Գովեստ , գովեստի , գովեստիւ · մէթհ ·
Զոհ , զոհի , զոհիւ · գուրպան ·
Է , էի , էիւ · վար օլան շէյ ·
Ընծայ , ընծայի , ընծայիւ · փէշքէշ ·
Մարգարէ , մարգարէի , մարգարէիւ · փէյղամպէր ·
Վկայ , վկայի , վկայիւ · շահատ ·
Տօն , տօնի , տօնիւ · զիյնէթ , եօրթու ·
Փեսայ , փեսայի , փեսայիւ · կիւվէյի ·

Ոմանք փոփոխեն զձայնաւոր տառս իւրեանց ։

Ուղեշ , ուղեշի , ուղեշիւ · թաւ ·
Ծէս , ծիսի , ծիսիւ · ատէթ ·
Վէճ , վիճի , վիճիւ · մուճատէլէ ·
Իղձ , ըղձի , ըղձիւ · արզու ·
Փախստեայ , փախստէի , փախստէիւ · գաչգըն ·
Արջառ , արուրի , արուրիւ · սըղըր ·
Ժամացոյց , ժամացուցի , ժամացուցիւ · սահաթ ·
Նշոյլ , նշուլի , նշուլիւ · շաւք ·
Վատթարագոյն , գունի , գունիւ · րէնկ ·
Տոյժ , տուժի , տուժիւ · ճէրիմէ ·

Ոմանք կորուսանեն զձայնաւոր տառս իւրեանց ։

տեան , ատենի , ատենիւ · տիվան ·
Կոշականց , աւթի , աւթիւ · սէպէպ ·
խղձի , խղձիւ · վիճտան , ինսաֆ ·
Է · Անուանք ՚ ճշմարտի , ճշմարտիւ · սահիհ ·
՚ի վերջն՝ ՚ի լնել ՚ բրտի , բրտիւ · չէօմլէկճի ·
ոմանք վերջանան՝ է , ի խլի , խլիւ · սաղըր ·

Խումբ , խմբի , խմբիւ · պէօլիւք ·
Կարկուտ , կարկտի , կարկտիւ · տօլու ·
Սնակուշտ , սնակշտի , սնակշտիւ · պէօշ պէօղիւրէն ·
Օգուտ , օգտի , օգտիւ · ֆայտայ ։

Անեզական ։

Աղօթք , աղօթից , աղօթիւք · տուայ ·
Գնացք , գնացից , գնացիւք · կիտիշ ·
Խնջոյք , խնջուից , խնջուիւք · զիեաֆէթ ·
Խօսք , խօսից , խօսիւք · սէօզ ·
Հրաշք , հրաշից , հրաշիւք · մուճիզէ ։

ՕՐԻՆԱԿ · Բ ։

Եզական ։			Յոգնական ։	
Ու ·	Կարգ ·	Սըրայ ·	Կարգք ·	Սըրալար ·
Ս ·	կարգի ·	սըրանըն ·	կարգաց ·	սըրալարըն ·
Գ ·	կարգաւ ·	սըրայ իլէ ·	կարգօք ·	սըրալար իլէ ·
Պ ·	զկարգաւ ·	սըրանըն էր″ ·	զկարգօք ·	սըրալարըն էր″
Հ ·	զկարգ ·	սըրայը ·	զկարգս ·	սըրալարը ·
Պ ·	զկարգէ ·	սըրայ էչինտէն ·	զկարգաց ·	սըրալարէչինտէն ·
Բ ·	’ի կարգէ ·	սըրատան ·	’ի կարգաց ·	սըրալարտան ·
Տ ·	’ի կարգ ·	սըրայա ·	’ի կարգս ·	սըրալարա ·
Ն ·	’ի կարգի ·	սըրատայ ·	’ի կարգս ·	սըրալարտայ ·
Կ ·	ով կարգ ·	էյ սըրայ ·	ով կարգք ·	էյ սըրալար ։

Ընդ այսու օրինակաւ հոլովին և այլ բազում անուանք · յորոց ոմանք անփոփոխ և անկորուստ պահեն զձայնաւոր տառս իւրեանց · որ ։

Ազգ , ազգի , ազգաւ · միլլէթ ·
Առակ , առակի , առակաւ · էօրնէկ ·
Բարեկամ , բարեկամի , բարեկամաւ · տօստ ·
Գաւառ , գաւառի , գաւառաւ · այալէթ ·

Պատասատան , տանի , նաւ . շէրաֆը .
Բարձօղ կամ բարձող , բարձողի , ձողաւ . գալըրըճը .
Շինօղ կամ շինող , շինողի , նողաւ . եափըճը .
Հոգևոր , հոգևորի , հոգևորաւ . ճանլը .
Լեզու , լեզուի , լեզուաւ . տիլ .
Հզօր , հզօրի , հզօրաւ . գուտրէթլի ։

Ոմանք փոփոխեն ձայնաւոր տառս իւրեանց .

Դէտ , դիտի , դիտաւ . կէօզճի .
Սպառազէն , սպառազինի , սպառազինաւ . ճէպէ պէլաշ .
Ոսկեղէն , ոսկեղինի , ոսկեղինաւ . ալթունտան .
Հովիւ , հովուի , հովուաւ . չօպան .
Բոյթ , բութի , բութաւ . պաշ պարմագ .
Ուղեցոյց , ուղեցուցի , ուղեցուցաւ . գըլաւուզ .
Վարագոյր , վարագուրի , վարագուրաւ . փէրտէ .
Սամոյր , սամուրի , սամուրաւ . սամուռ .
Թակոյկ , թակուկի , թակուկաւ . տէսթի . [illegible]

Ոմանք կորուսանեն ձայնաւոր տառս իւրեանց ։

Ահեակ , ահեկի , ահեկաւ . սօլ թարաֆ ։
Դղեակ , դղեկի , դղեկաւ . գալէ .
Բժիշկ , բժշկի , բժշկաւ . հէքիմ .
Գեղեցիկ , գեղեցկի , գեղեցկաւ . կիւզէլ .
Փրկիչ , փրկչի , փրկչաւ . գուրթարըճը
Մահիճ , մահճի , մահճաւ . եաթագ .
Թարգմանիչ , թարգմանչի , թարգմանչաւ . թէրճիւման .
Տիկ , տկի , տկաւ . թուլում .
Աղմուկ , աղմկի , աղմկաւ . վէլվէլէ .
Բազում , բազմի , բազմաւ . չօգ ։

Անեղանք ։

Աչք , աչաց , աչօք . կէօզ .
Արտասուք , արտասուաց , արտասուօք . կէօզ եաշը .

Միտք , մտաց , մտօք · Քէօնիւլ ·
Արհաւիրք , հաւրաց , հաւրօք · Գօրգունչու շէյլէր ·
Կեանք , կենաց , կենօք · Էօմիւր ։

ՕՐԻՆԱԿ · Գ ։

Եզական ։		Յոգնական ։	
Ա · Գետ ·	Չայ ·	Գետք ·	Չայլար ·
Բ · գետոյ ·	չայըն ·	գետոց ·	չայլարըն ·
Գ · գետով ·	չայ իլէ ·	գետովք ·	չայլար իլէ ·
Դ · զգետով ·	չայըն էթրա″ ·	զգետովք ·	չայլարըն էթրա″ ·
Ե · զգետ ·	չայը ·	զգետս ·	չայլարը ·
Զ · զգետոյ ·	չայ իչին ·	զգետոց ·	չայլար իչին ·
Է · ՚ի գետոյ ·	չայտան ·	՚ի գետոց ·	չայլարտան ·
Ը · ՚ի գետ ·	չայա ·	՚ի գետս ·	չայլարա ·
Թ · ՚ի գետ ·	չայտա ·	՚ի գետս ·	չայլարտա ·
Ժ · ով գետ ·	էյ չայ ·	ով գետք ·	էյ չայլար ։

Ընդ այսու օրինակաւ հոլովին և այլ բազում անուանք · յորոց ոմանք անփոփոխ և անկորուստ պահեն զձայնաւոր տառս իւրեանց · որ ։

Աթոռ , աթոռոյ , աթոռով · իսքէմլէ, թախտ ·
Աճիւն , աճիւնոյ , աճիւնով · օճագ քիւլ ·
Այս , այսոյ , այսով · ճին ·
Արարած , արարածոյ , արարածով · եարադըլմըշ ·
Հարուած , հարուածոյ , հարուածով · վուռուշ ·
Ձեւ , ձեւոյ , ձեւով · պիչիմ ·
Դի , դիոյ , դիով · լէշ ·
Ձի , ձիոյ , ձիով · աթ ·
Բու , բուոյ , բուով · պայղուշ ·
Քաղցու , քաղցուոյ , քաղցուով · շիրա ·
Սափոր , սափորոյ , սափորով · թէսթի ·
Ջրհոր , ջրհորոյ , ջրհորով · սու գույուսու ։

Ոմանք փոփոխեն զձայնաւոր տառս իւրեանց։

Անդեայ, անդէոյ, անդէով. սըղըր սիւրիւսիւ.
Սէր, սիրոյ, սիրով. մուհապպէթ.
Իշ, իշոյ, իշով. էշէկ.
Ձէթ, ձիթոյ, ձիթով. զէյթ եաղը.
Անիւ, անուոյ, անուով. թէքէրլէկ.
Թիւ, թուոյ, թուով. սայը.
Պատիւ, պատուոյ, պատուով. իզզէթ.
Յոյս, յուսոյ, յուսով. ումուտ.
Բոյն, բունոյ, բունով. եուվայ.
Ունդ, ընդոյ, ընդով. թօխում. նօհուտ, եաքլայ, ֆասուլէայ ֆասըլը օլանլէր։

Ոմանք կորուսանեն զձայնաւոր տառս իւրեանց։

Աստուած, աստուծոյ, տուծով. ալլահ.
Գովեալ, գովելոյ, գովելով. մէթհ օլունմուշ.
Զարդարեալ, զարդարելոյ, դարելով. տօնանմըշ.
Ուղեղ, ուղղոյ, ուղղով. պէյն.
Աստուածային, ա̃ծայնոյ, ա̃ծայնով. ալլահա մուրայիթ.
Անկողին, անկողնոյ, կողնով. տէօշէկ.
Անասուն, անասնոյ, անասնով. հայվան.
Բլուր, բլրոյ, բլրով. պայըր. թէփէ.
Թուզ, թզոյ, թզով. էնճիր.
Հուր, հրոյ, հրով. կմ հուրբ. աթէշ.
Ջուր, ջրոյ, ջրով, կամ ջուրբ.
Ջուրք, ջրոց, կամ ջուրց. սու։

Անեզական։

Անուրջք, անրջոց, անրջովք. հէյալ.
Դժոխք, դժոխոց, դժոխովք. ճէհէննէմ.
Կուռք, կռոց, կռովք. փութ.
Պահք, պահոց, պահովք. փէհրիզ.
Տիք, տկոց, տկովք. եաղ։

Ըստ այսու օրինակաւ հոլովին և մասնական անուանքն՝ Իւրաքանչիւր · երկաքանչիւր · այլ · միւս · և մի , որ է մասնական և թուական , ունելով սոցա զխոտորումն ՚ի հոլովս ինչ · որպէս տեսանել ՚ի տեղիս իւրեանց :

ՕՐԻՆԱԿ · Դ ·

Եզական ·

Ուղղական ·	Եկեղեցի ·	Քիլիսէ ·
Սեռական ·	եկեղեցւոյ ·	քիլիսէնին ·
Գործիական ·	եկեղեցեաւ ·	քիլիսէ իլէ ·
Պարառական ·	զեկեղեցեաւ ·	քիլիսէնին էթրաֆընտա ·
Հայցական ·	զեկեղեցի ·	քիլիսէյի ·
Պատճառական ·	զեկեղեցւոյ ·	քիլիսէ իչին ·
Բացառական ·	յեկեղեցւոյ ·	քիլիսէտէն ·
Տրական ·	յեկեղեցի ·	քիլիսէյէ ·
Ներգոյական ·	յեկեղեցւոջ ·	քիլիսէտէ ·
Կոչական ·	ով եկեղեցի ·	էյ քիլիսէ :

Յոգնական ·

Ուղղական ·	Եկեղեցիք ·	Քիլիսէլէր ·
Սեռական ·	եկեղեցեաց ·	քիլիսէլէրին ·
Գործիական ·	եկեղեցեօք ·	քիլիսէլէր իլէ ·
Պարառական ·	զեկեղեցեօք ·	քիլիսէլէրին էթրաֆընտա
Հայցական ·	զեկեղեցիս ·	քիլիսէլէրի ·
Պատճառական ·	զեկեղեցեաց ·	քիլիսէլէր իչին ·
Բացառական ·	յեկեղեցեաց ·	քիլիսէլէրտէն ·
Տրական ·	յեկեղեցիս ·	քիլիսէլէրէ ·
Ներգոյական ·	յեկեղեցիս ·	քիլիսէլէրտէ ·
Կոչական ·	ով եկեղեցիք ·	էյ քիլիսէլէր ·

Ըստ այսու օրինակի հոլովին ամ բազմավանկ անուանք , որք Ի վերջաւորին · իսկ միավանկքն՝ Թի · լի · մի · ձի , ևն · հոլովին ըստ երրորդ օրինակին որպ Գետ , գետոյ · ևն :

ՀԱՅԿ.ՍՍՌ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՖՈՒՆԴԱՄԵՆՏԱԼ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Այգի, այգւոյ, այգեաւ. պաղ.
Արծաթի, արծաթւոյ, արծաթեաւ. կիւմիւշէն.
Արծուի, արծուոյ, արծուեաւ. գարթալ.
Ասուի, ասուոյ, ասուեաւ. քէթն.
Բարի, բարւոյ, բարեաւ. էյի.
Արմաւենի, ւենւոյ, ւենեաւ. խուրմա աղաճը.
Սիրելի, սիրելւոյ, սիրելեաւ. սէվկիւլի.
Գոլորշի, գոլորշւոյ, գոլորշեաւ. պուղու.
Ծիրանի, ծիրանւոյ, ծիրանեաւ. գըրմըզը [illegible].
Գօտի, գօտւոյ, գօտեաւ. գուշագ.
Հոգի, հոգւոյ, հոգւով. ճան.
Որդի, որդւոյ, որդւով. էվլատ:

Բազումք յանուանց որք ընդ այսու օրինակաւ հոլովին, 'ի գործիական հոլովի վերջանան՝ -ով. -ովք. օր.:

Աղաւնի, նեաւ, և նւով. նւովք. կէօվէրճին.
Ասղանի, նեաւ, և նւով. նւովք. քէթլէք.
Ծերունի, նեաւ, և նւով. նւովք. գօճաման.
Կարասի, սեաւ, և սւով. սւովք. ըէճէվուլէր.
Անոթի, թեաւ, և թւով. թւովք. պօշ, նաչիզէ:

Ոմանց և եզակի սեռականն՝ մանաւանդ յորժամ վարի իբրև վերջահոլով տրական, վերջանայ՝ -ոջ. վ͞յ և բացառականն լինի՝ -ոջէ. օր. Տեղի, տեղւոջ, 'ի տեղւոջէ. Տարի, տարւոջ, 'ի տարւոջէ. եւն:

Առ այսորիկ և ներգոյականն լինի՝ 'ի տեղւոջ. 'ի տարւոջ. յեկեղեցւոջ. 'ի Թղենւոջ. 'ի բարւոջ. եւն:

Ոմանց և եզակի սեռականն և գործիականն առանց -ւ-նի դնի ուրեք. որպէս՝ Եկեղեցոյ, եկեղեցով. աղաւնոյ, աղաւնով. այգոյ, այգով. գինոյ, գինով. բարոյ, բարով. եւն:

Անեշական:

Աւետիք, աւետեաց, աւետեօք. մուժտէ.

Երախտիք, երախտեաց, երախտեօք. Էյլիք.
Լսելիք, լսելեաց, լսելեօք. Գուլագ.
Ընթրիք, ընթրեաց, ընթրեօք. Ագշամ եէմէյի.
Կարծիք, կարծեաց, կարծեօք. Զաննը։

Նոյնպէս հոլովի և հարցական անունս՝ Քանի՞. որ։

Եզ. Քանի՞, քանոյ՞, կամ քանուոյ՞. քանով՞. 'ի քանոյ.
Յոգ. Քանիք՞, քանեաց՞. քանեօք՞. 'ի քանիս. ևն։

Նաև ածական անուանք ինչ՝ որք 'ի ցուցական դերանուանցս՝ Այս, այդ, այն. սոյն, դոյն, նոյն. և 'ի բառէս՝ Քանի, ձևացեալ են բարդութբ. որպիսի են սոքին. Այսքան, այդքան, այնքան. սոյնքան, դոյնքան, նոյնքան. հոլովին ընդ այսու օրինակաւ, ունելով զխոտորումն 'ի հոլովս ինչ. որ։

Եզ. Այսքան, այսքանոյ. այսքանով, կամ այսքանեաւ.
Յոգ. Այսքանիք, կամ այսքանք, քանեաց. քանեօք. ևն։

Դարձեալ այսմ են և ածականք՝ որք բարդեալք են 'ի դերանուանց աստի և յանուանէս՝ Պէս. որպիսի են բառքս. Այսպիսի. այդպիսի. սոյնպիսի. դոյնպիսի. նոյնպիսի. որ։

Եզ. Այսպիսի, այսպիսւոյ. այսպիսեաւ. այսպիսում.
Յոգ. Այսպիսիք, այսպիսեաց. այսպիսեօք. և այլն։

Իսկ ածականք որք կազմեալք են 'ի սոցունց՝ և 'ի բառէս Չափ. որպէս են սոքին. Այսչափ. այդչափ. այնչափ. սոյնչափ. դոյնչափ. նոյնչափ. նախդրիւ միայն հոլովին։
Այս ամ̃ ածականք՝ որք 'ի ցուցական դերանուանց աստի, և 'ի բառիցս՝ Քանի, պէս, չափ, ձևացեալ են բարդութբ, կոչին ևս Ներբերական անուն։

ՕՐԻՆԱԿ. Ա.

	Եզական.		Յոգնական.	
Ո.	Գանձ.	խազնէ.	Գանձք.	խազնէլէր.
Ս.	գանձու.	խազնէնին.	գանձուց.	խազնէլէրին.

Գ.	գանձու ·	խազինէնին ·	գանձուց ·	խազինէլէր ինէ ·
Պ.	զգանձու ·	խազինէնին էթրաֆընտայ ·	զգանձուք ·	խազինէլէրին էթրաֆլարընտայ ·
Հ.	զգանձ ·	խազինէյի ·	զգանձս ·	խազինէլէրի ·
Պ.	զգանձէ ·	խազինէ իչին	զգանձուց ·	խազինէլէր իչին
Բ.	՚ի գանձէ ·	խազինէտէն ·	՚ի գանձուց ·	խազինէլէրտէն ·
Տ.	՚ի գանձ ·	խազինէյէ ·	՚ի գանձս ·	խազինէլէրէ ·
Ն.	՚ի գանձու ·	խազինէտէ ·	՚ի գանձս ·	խազինէլէրտէ ·
Կ.	ով գանձ ·	էյ խազինէ ·	ով գանձք ·	էյ խազինէլէր ։

Ըստ այսու օրինակաւ հոլովին և այլ բազում անուանք · յորոց ոմանք անփոփոխ և անկորուստ պահեն զձայնաւոր տառս իւրեանց · և ոմանք ՚ի հոլովս ինչ դընին և ս տարբեր կերպիւ · Որպ ։

Ագռաւ ,	ագռաւու ,	կամ ագռաւուց ·	գարղա ·
Այգ ,	այգու ,	կամ այգուց · ուէ ·	սապահ ·
Առիւծ ,	առիւծու ,	կամ առիւծոյ ·	ասլան ·
Զարդ ,	զարդու ·	զարդուէ ·	զինէթ ·
Զօր ,	զօրու , զօրուէ ·	զօրաց , զօրօք ·	ասքէր ·
Ժամ ,	ժամու ,	ժամաւ ·	սահաթ ·
Նախանձ ,	նախանձու ,	նախանձուէ ·	հասէտ ·
Նաւ ,	նաւու ,	նաւուց , նմաց ·	գէմի ·
Սոլ ,	սոլու ,	սոլով ·	գըդըլըգ ·
Քաղց ,	քաղցու ,	քաղցով ·	աճլըգ ։

Ոմանք փոփոխեն զձայնաւոր տառս իւրեանց ։

Աղուէս ,	աղուեսու ,	կամ աղուիսու ·	թիլքի ·
Զէն ,	զինու ,	կամ զինով ·	սիլահ ·
Ինձ ,	ընձու ·		գափլան
Ճէն ,	ճինու ·		չէնկէլ
Վրէժ ,	վրիժու ·		էօճ ·
Ցուլ ,	ցլու ,	կամ ցլոյ ·	պուղա ·
Քէն ,	քինու ·		խարէզ ·

Անեզական ։

Բարք , բարուց , բարուք · Խասլէթ ·
Պարտք , պարտուց , պարտուք · պօրճ ·
Վարք , վարուց , վարուք · ահվալ · ատէթ ·
Բովք , բովուց , բովոց , բովաց · գալըն օճաղը · եա մատէն ։

Ընդ այսու օրինակաւ հոլովին և ածականք ոմանք , որք և՛ի հոլովս ինչ տարբերին · Որ ։

Ծանր , ծանու · ծանունք , ծանունց , ծանուք · աղըր ·
Ծաղր , ծաղու · ծաղք , ծաղուց , ծաղուք · մասխարա ·
Մանր , մանու · մանունք , մանունց , նուամբք · ուֆագ ·
Բարձր , բարձու , բարձու կամ բարձամբ · բարձունք , բարձանց , բարձամբք · եուքսէք ·
Թանձր , ձու · Թանձունք , ձուց , ձուք · գապա ·
Քաղցր , ցու · քաղցունք , ցունց , ցուք · թաթլը ·
Փոքր , փոքու , փոքումբ , կամ փոքու · փոքունք , փոքունց , փոքումբք · քիւչիւք ·
Յոքունք , յոքունց , յոքումբք · չօգ ·

ՕՐԻՆԱԿ · Զ ։

Եզակի ։			Յոգնակի ։	
Ո ·	Հիմն ·	Թէմէլ ·	Հիմունք ·	Թէմէլլէր ·
Ս ·	հիման ·	թէմէլին ·	հիմանց ·	թէմէլլէրին ·
Գ ·	հիմամբ ·	թէմէլ իլէ ·	հիմամբք ·	թէմէլլէր իլէ ·
Պ ·	զհիմամբ ·	թէմէլին էթր ·	զհիմամբք ·	թէմէլլէրին էթր
Հ ·	զհիմն ·	թէմէլի ·	զհիմունս ·	թէմէլլէրի ·
Պ ·	զհիմանէ ·	թէմէլ իչի-ն ·	զհիմանց ·	թէմէլլէր իչի-ն ·
Բ ·	'ի հիմանէ ·	թէմէլտէն ·	'ի հիմանց ·	թէմէլլէրտէն ·
Տ ·	'ի հիմն ·	թէմէլէ ·	'ի հիմունս ·	թէմէլլէրէ ·
Ն ·	'ի հիման ·	թէմէլտէ ·	'ի հիմունս ·	թէմէլլէրտէ ·
Կ ·	ով հիմն ·	էյ թէմէլ ·	ով հիմունք ·	էյ թէմէլլէր ։

Ընդ այսու օրինակաւ հոլովին և այլ բազում ան֊ուանք . յորոց ոմանք անփոփոխ և անկորուստ պահեն զձայնաւոր տառս իւրեանց . Որ ։

Աղեղն , աղեղան . աղեղունք , աղեղանց . եայ .
Ստամն , ստաման . ստամունք , ստամանց . տիշ .
Գագաթն , թան . գագաթունք , թանց . թէփէ .
Երիկամն , երիկաման . երիկամունք , կամանց . պէօպրէկ .
Թիկն , թիկան . թիկունք , թիկանց . արգա .
Կայծակն , ծական . ծակունք , կանց . եըլտըրըմ . չէօղ .
Հիւսն , հիւսան . հիւսունք , հիւսանց . տիւլկէր .
Որոմն , որոման . որոմունք , որոմանց . տէլիճէ .
Սերմն , սերման . սերմանք , սերմանց . թօխում .
Անուն , անուան . անուանք , անուանց . ատ . իսմ ։

Ոմանք փոփոխեն զձայնաւոր տառս իւրեանց ։

Ջայլամն , ջայլեման . ջայլեմունք , մանց . տէվէ գուշու
Եղէգն , եղեգան . եղեգունք , գանց . գամըշ .
Ուռն , ուռեան . ուռեունք , ռանց . սէօյիւտ .
Պտոյտն , պուտան . պուտունք , տանց . չէօվլէկ .
Պաշտօն , պաշտաման . պաշտամունք , մանց . խիզմէթ .
Փայծաղն , փայծեղան . փայծեղունք , ղանց . տալագ ։

Ոմանք կորուսանեն զձայնաւոր տառս իւրեանց ։

Ասեղն , ասղան . ասղունք , ասղանց . իյնէ .
Բուռն , բռան . բռունք , բռանց . ավուճ .
Ձուկն , ձկան . ձկունք , ձկանց . պալըգ .
Նուռն , նռան . նռունք , նռանց . նար .
Շուրթն , շրթան . շրթունք , շրթանց . տուտագ .
Սկիզբն , սկզբան . սկզբունք , սկզբանց . էվվէլ .
Տուն , տան . տունք , տանց . էվ .
Խոստումն , խոստման . խոստմունք , մանց . իգրար .
Դուռն , դրան . դրունք , դրանց . գափու .
Քիրտն , քրտան . քրտունք , քրտանց . թէր ։

Ընդ այսու օրինակաւ հոլովին և այլ ևս անուանք, և մեր ածանցականք, մանկամբքս՝ [illegible] . որոց ոմանք փոփոխեն զձայնաւոր տառս իւրեանց. և ոմանք կորուսանեն, և՚ի հոլովս ինչ տարբերին, և նմանին այլոց հոլովմանց. վր.

Նեղութի, թե, թբ. նեղութիք, թեց, թբք. [illegible].
Արդարութի, թե, թբ. արդարութիք, թեց, թբք. [illegible]
Հնչումն, ման, մամբ. հնչմունք, մանց, մամբք. [illegible]
Կայթումն, կայթման, կայթմամբ.
կայթմունք, մանց, մամբք. [illegible].
Գաղուստ, գաղստեան, գաղստենէ, [illegible].
Փախուստ, խստեան, տենէ. կմ փախստի, տիւ. [illegible].
Աղջիկ, աղջկան. աղջկունք, աղջկանց. [illegible].
Մանուկ, մանկան. մանկունք, մանկանց. [illegible].
Ծաղիկ, ծաղկան. ծաղկունք, կանց.
կամ, ծաղկի, կաւ. ծաղիկք, կաց. [illegible].
Ընկիւն, ընկեան, ընկեանէ, կամ ընկիւնէ.
ընկիւնք, ընկեանց, ընկեամբք. [illegible].
Արիւն, արեան, եամբ, ենէ. արիւնք, արեանց. [illegible].
Կորիւն, կորեան, կորեամբ, ՚ի կորիւնէ. [illegible].
Ձիւն, ձեան, ձեամբ, ՚ի ձեանէ. [illegible].
Ստին, ստեան, ստեամբ, ՚ի ստենէ. [illegible].
Տեսիլ, տեսլեան, տեսլեամբ, լենէ.
տեսիլք, տեսլեանց. [illegible].
Ժողովուրդ, ժողովրդեան, դեամբ, դենէ.
կամ ժողովրդի, դիւ, կամ դոյ, դէ. [illegible].
ժողովուրդք, ժողովրդոց, դովք. [illegible].
Ծնունդ, ծննդեան, դեամբ, դենէ.
ծնունդք, ծննդոց, դովք. [illegible].
Վաղիւ, վաղուեան, կամ վաղուի, ՚ի վաղուէ. [illegible].
Տիւ, տուընջեան, տուընջեամբ, ՚ի տուընջենէ,
կմ ՚ի տուէ. ներք" ՚ի տուընջենի. տիւք. [illegible].

Իրաւունք , իրաւանց , իրաւամբք · Հախ :

ՕՐԻՆԱԿ · Լ ։

Եզական :		Յոգնական :	
Ո · Գառն ·	Գուզու ·	Գառինք ·	Գուզուլար ·
Ս · գառին ·	գուզունուն ·	գառանց ·	գուզուլարըն ·
Գ · գառամբ ·	գուզու իլէ ·	գառամբք ·	գուզուլարիլէ
Պ · զգառամբ ·	գուզունուն էթրաֆըընտայ ·	զգառամբք ·	գուզուլարըն էթրաֆըընտայ ·
Հ · զգառն ·	գուզույու ·	զգառինս ·	գուզուլարը ·
Պ · զգառանէ ·	գուզու էչինտէն ·	զգառանց ·	գուզուլար էչինտէն
Բ · ՚ի գառանէ ·	գուզուտան ·	՚ի գառանց ·	գուզուլարտան ·
Տ · ՚ի գառն ·	գուզույա ·	՚ի գառինս ·	գուզուլարա ·
Ն · ՚ի գառին ·	գուզուտա ·	՚ի գառինս ·	գուզուլարտա
Կ · ով գառն ·	էյ գուզու ·	ով գառինք ·	էյ գուզուլար :

Ընդ այսու օրինակաւ հոլովին և յետագայ անուանքս , անկորուստ և անփոփոխ պահելով զձայնաւոր տառս իւրեանց · Որ :

Բեռն , բեռին , բեռամբ , բեռանէ · Եուք ·
Եզն , եզին , եզամբ , եզանէ · Էօքիւզ ·
Կաթն , կաթին , կաթամբ , կաթանէ · Սիւտ ·
Խաշն , խաշին , խաշամբ , խաշանէ · Գօյունլար ·
Ագն , ագին , ագամբ , ագնէ · Սօյ , Թիլլէրի ·
Անձն , անձին , անձամբ , անձնէ · Չէօվրէ ·
Դաշն , դաշին , դաշամբ , դաշնէ · Գավլ ·
Սառն , սառին , սառամբ , սառնէ · Պուզ ·
Ափն , ափին , ափամբ , ափնէ · Գըյը ·
Հարսն , հարսին , հարսամբ , հարսնէ · Կէլին ·
Մատն , մատին , մատամբ , մատանէ · Պարմագ ·
Լեառն , լերին , լերամբ , լեռնէ · լերինք · Տաղ ·
Ձեռն , ձեռին , ռամբ , ռանէ · ձեռք , ռաց , ռօք · Էլ :

ՕՐԻՆԱԿ · Բ.։

	Եզական ։		Յոգնական ։	
Ո ·	Աղբիւր ·	Չէշմէ ·	Աղբիւրք ,	Աղբերք ·
Ս ·	աղբեր ·	չէշմէնին ·	աղբերաց ,	աղբերց ·
Գ ·	աղբերբ , նմբաւ ·	չէշմէիլէ ·	աղբերբք ,	աղբերօք ·
Պ ·	զաղբերբ , նմբաւ ·	չէշմէ նէն էրբրաձընտայ ·	զաղբերբք ,	զաղբերօք ·
Հ ·	զաղբիւր ·	չէշմէի ·	զաղբիւրս ,	զաղբերս ·
Պ ·	զաղբերէ ·	չէշմէ իչին ·	զաղբերց ,	զաղբերաց ·
Բ ·	յաղբերէ ·	չէշմէտէն ·	յաղբերց ,	յաղբերաց ·
Տ ·	յաղբիւր ·	չէշմէյէ ·	յաղբիւրս ,	յաղբերս ·
Ն ·	յաղբեր ·	չէշմէտէ ·	յաղբիւրս ,	յաղբերս ·
Կ ·	ո՛վ աղբիւր ·	էյ չէշմէ ·	ո՛վ աղբիւրք ,	ո՛վ աղբերք ։

Ըստ այսու օրինակաւ հոլովին սակաւ անուանք · որոց ոմանք անփոփոխ և անկորուստ պահեն զձայնաւոր տառս իւրեանց։

Աղդր , աղդեր կամ դերի , դերբ ,
դերէ · աղդերք , երաց , երօք · պուտ. խալչայ ·
Եղր , եղեր , եղերբ կամ եղերաւ ,
եղերէ · եղերք , երաց , երօք · ճէնար · ուճ ·
Կայսր , կայսեր , կայսերաւ , կայսերէ ·
կայսերք , կայսերաց , կայսերօք · հիւնքեար ·
Ոսկր , ոսկեր , ոսկերաւ , ոսկերէ ·
ոսկերք , ոսկերաց , ոսկերօք · քէմիք ·
Համր , համեր , համերէ · համերց · տիլսիզ ·
Ուստր , ուստեր , րաւ , տերէ · տերաց · օղլան ·
Տագր , տագեր , գերբ , գերէ · գերց · գայն ·
Մախր , մախեր , մախերբ · մախերաց · չիրա ·
Տարր , տարեր , տարերբ կամ տարերաւ ,
՚ի տարրէ · տարերց կամ տարերաց , րօք · էօնսուր ։

Ամանք փոփոխեն կամ կորուսանեն զձայնաւոր տառս իւրեանց ։

Ալեւր, ալեր, ալերաւ, ալերէ · ալերաց · ՈՒՆ ·
Դուստր, դստեր, դստերբ կամ դստերաւ,
դստերէ · դստերաց, դստերօք · ԳԸԶ ·
Եղջիւր, եղջեր, եղջերբ կամ եղջերաւ,
եղջերէ · ջերաց, ջերբք կմ ջերօք · ՊՈՅՆՈՒԶ ·
Ընտր, ընտեր, ընտերբ, ընտերաւ · ԻՉԷՐԻ ։

Ընդ այսու օրինակաւ հոլովին և այլ քանի մի անուանք ։

Աստղ, աստեղ, աստեղբ, աստեղէ ·
աստեղաց կամ աստեղց, տեղօք · ԵԸԼՏԸԶ ·
Անգղ, անգեղ · անգեղաց կամ անգեղց · ԱՔ ՊԱՂԱ ·
Արկղ, արկեղ, արկեղբ · արկեղաց · ՍԱՆՏԸՔ ·
Ետղ, ետեղ, ետեղբ · ԷԷՐ ·
Կոճղ, կոճեղ, կոճեղբ կամ կոճեղաւ · ՔԻՒՏԻՒԿ ·
Ոստղ, ոստեղ, ոստեղբ · ՔՕՃԱՔ ։

Առանձնական Հոլովմունք ։

Բայց 'ի նախակարգեալ ութից օրինակաց, որք կոչին Հասարակ հոլովմունք, ընդ որովք հոլովին բազում անուանք · են և վեց օրինակք, որք կոչին Առանձնական հոլովմունք · ըստ որոց հոլովեալ անուանք՝ 'ի հոլովս ինչ համաձայնին հասարակ հոլովմանց, և 'ի հոլովս ինչ տարբերին ։

Ընդ սոքօք հոլովին ինն պարզ անուանք, ոյք են՝ Տէր · այր · մայր · եղբայր · քոյր · կին · օր · գիւղ կամ գեօղ · և բարդեալքն սոցին, որպ̃ տեսանի յառաջիկայդ ։

ՕՐԻՆԱԿ · Ա.

Տէր · ԱՂԱ · ՍԱՀԱՊ :

Եզական :	Յոգնական :
Ուղ · Տէր ·	Տեարք ·
Սեռ · տեառն ·	տեարց, կամ տերանց ·
Գործ · տերամբ ·	տերամբք ·
Պար · զտերամբ ·	զտերամբք ·
Հայց · զտէր ·	զտեարս ·
Պատ · զտեառնէ ·	զտեարց, կամ զտերանց ·
Բաց · ՚ի տեառնէ ·	՚ի տեարց, կամ ՚ի տերանց ·
Տրա · ՚ի տէր, կամ ցտէր ·	՚ի տեարս, կամ ցտեարս ·
Ներ · ՚ի տեառն ·	՚ի տեարս ·
Կոչ · ով տէր ·	ով տեարք :

Ըստ այսմ հոլովին և բաղդեալք սորա :

Տանուտէր, տեառն, տէրամբ · ԷՎՍԱՀԱՊԸ ·
Պարտատէր, տեառն, տէրամբ · ՊՕՐՃԼՈՒ ·
Կոչնատէր, տեառն, տէրամբ · ՉԷՐԱՔԷՐ ԷՏԷՆ ·
Ըմբնատէր, տեառն, տէրամբ · ՄԷՃԼԻՍԻՆ ՍԱՀԻՊԻ :

Այնպէս հոլովի և անուանս Այր, և բաղդեալք սորա :

Այր, առն, արամբ · ԷՐ · ՔԻՇԻ ·
Քեռայր, առն, արամբ · ԷՆԻՇՏԷ :

ՕՐԻՆԱԿ · Բ.

Հայր · ՊԱՊԱ · ՓԷՏԷՐ ·

Եզական :	Յոգնական :
Ուղ · Հայր ·	Հարք ·
Սեռ · Հօր ·	Հարց, կամ Հարանց ·
Գործ · Հարբ ·	Հարբք ·
Պար · զՀարբ ·	զՀարբք ·

Հայց · զհայր · զհարս ·
Պատ · զհօրէ · զհարց , կամ զհարանց ·
Բաց · ՚ի հօրէ · ՚ի հարց , կամ ՚ի հարանց ·
Տրա · ց հայր , առ հայր · ց հարս , կամ առ հարս ·
Ներ · ՚ի հօր · ՚ի հարս ·
Կոչ · ով հայր · ով հարք ։

Ըստ այսմ հոլովին և բաղդեալք սորա ։

Կնքահայր , կնքահօր , կնքահարբ · սաղտըճ ·
Նախահայր , նախահօր , նախահարբ · դէդէ ·
Վանահայր , վանահօր , վանահարբ · ռուհպան ։

Այնպէս հոլովին և անուանքս Մայր և Եղբայր , և բաղդեալք սոցին ։

Մայր , մօր , մարբ · մարք , մարց , մարբք · անա ·
Միամայր , միամօր , միամարբ · պիր էվլատ անասը ·
Եղբայր , եղբօր , եղբարբ · գարտաշ ·
Կնքամայր , կնքամօր , կնքամարբ · սաղտըճ գատընը ·
Հօրեղբայր , հօրեղբօր , հօրեղբարբ · ամուճայ ։

ՕՐԻՆԱԿ · Գ ։

Քոյր · Գըզ գարտաշ ։

	Եզական ։	Յոգնական ։
Ուղղական ·	Քոյր ·	Քորք ·
Սեռական ·	քեռ ·	քերց ·
Գործիական ·	քերբ ·	քերբք ·
Պարառական ·	զքերբ ·	զքերբք ·
Հայցական ·	զքոյր ·	զքորս ·
Պատմական ·	զքեռէ ·	զքերց ·
Բացառական ·	՚ի քեռէ ·	՚ի քերց ·
Տրական ·	՚ի քոյր ·	՚ի քորս , կամ ց քորս ·
Ներգոյական ·	՚ի քեռ ·	՚ի քորս ·
Կոչական ·	ով քոյր ·	ով քորք ։

Ըստ այսմ հոլովին և բարդեալք սորա ։

Հօրաքոյր , հօրաքեռ , հօրաքերբ . հալա .
Մօրաքոյր , մօրաքեռ , մօրաքերբ . թէյզէ ։

ՕՐԻՆԱԿ . Դ ։

Կին . Գատըն ։

	Եզական ։	Յոգնական ։
Ուղղական .	Կին .	Կանայք .
Սեռական .	կնոջ .	կանանց .
Գործիական .	կնաւ , կամ կանամբ .	կանամբք .
Պարառական .	զկնաւ , կամ զկանամբ .	զկանամբք .
Հայցական .	զկին .	զկանայս .
Պատմական .	զկնոջէ .	զկանանց .
Բացառական .	'ի կնոջէ .	'ի կանանց .
Տրական .	'ի կին , ց կին .	'ի կանայս .
Ներգոյական .	'ի կնոջ .	'ի կանայս .
Կոչական .	ով կին .	ով կանայք ։

Ըստ այսմ հոլովին և բարդեալք սորա ։

Տիկին , տիկնոջ , տիկնաւ կամ տիկնամբ . խանըմ .
Առնակին , առնակնոջ , առնակնաւ . էվլի գատըն .
Միակին , միակնոջ , միակնաւ . պիր գատընը օլան էր ։

ՕՐԻՆԱԿ . Ե ։

Գիւղ . Քէօյ ։

	Եզական ։	Յոգնական ։
Ուղղական .	Գիւղ , կամ գեղ .	Գիւղք .
Սեռական .	գեղջ .	գիւղից .
Գործիական .	գիւղիւ .	գիւղօք .
Պարառական .	զգիւղիւ .	զգիւղօք .
Հայցական .	զգիւղ .	զգիւղս .

Պատմական ·	զգեղջէ ·	զգիւղից ·
Բացառական ·	՚ի գեղջէ ·	՚ի գիւղից ·
Տրական ·	՚ի գիւղ ·	՚ի գիւղս ·
Ներգոյական ·	՚ի գեղջ ·	՚ի գիւղս ·
Կոչական ·	ով գիւղ ·	ով գիւղք ։

Ըստ այսմ հոլովին և բարդեալք սորա ։

Ձորագիւղ , գեղջ , գիւղիւ · տէրէտէ օլան քէօյ ·
Նորագիւղ , գեղջ , գիւղիւ · եէնի քէօյ ·
Քաղաքագիւղ , գեղջ , գիւղիւ · գասապայ ։

Իսկ մինչ գրեսցի Գեղ , հոլովի յայնժամ ըստ առաջին օրինակին · Գեղ , գեղի , գեղիւ · գեղք , գեղից , գեղիւք ։

ՕՐԻՆԱԿ · Զ ։

Օր · Կիւն ։

	Եզական ։	Յոգնական ։
Ուղղական ·	Օր ·	Աւուրք ·
Սեռական ·	աւուր ·	աւուրց ·
Գործեական ·	աւուրբ ·	աւուրբք ·
Պարառական ·	զաւուրբ ·	զաւուրբք ·
Հայցական ·	զօր ·	զաւուրս ·
Պատմական ·	զօրէ ·	զաւուրց ·
Բացառական ·	յօրէ ·	յաւուրց ·
Տրական ·	յօր , ց օր ·	յաւուրս , ց աւուրս ·
Ներգոյական ·	յաւուր ·	յաւուրս ·
Կոչական ·	ով օր ·	ով աւուրք ։

Ըստ այսմ հոլովին և բարդեալք սորա ։

Երկայնօր , երկայնաւուր , երկայնաւուրբ · ուզուն կիւն ·
Կէսօր , կիսաւուր , կիսաւուրբ · } էօյլէն ։
Միջօր , միջաւուր , միջաւուրբ · }

Հոլովումն Յատուկ անուանց ։

	ՕՐԻՆԱԿ Ա.	ՕՐԻՆԱԿ Բ.
Ուղղական ·	Տիգրան ·	Հեղինէ ·
Սեռական ·	տիգրանայ ·	հեղինեայ ·
Գործիական ·	տիգրանաւ ·	հեղինեաւ ·
Պարառական ·	զ տիգրանաւ ·	զ հեղինեաւ ·
Հայցական ·	զ տիգրան ·	զ հեղինէ ·
Պատմական ·	զ տիգրանէ ·	զ հեղինեայ ·
Բացառական ·	՚ի տիգրանէ ·	՚ի հեղինեայ ·
Տրական ·	առ տիգրան ·	առ հեղինէ ·
Ներգոյական ·	՚ի տիգրան ·	՚ի հեղինէ ·
Կոչական ·	ով տիգրան ·	ով հեղինէ ։

Բայց առաջնոյն հոլովին և այլ յատուկ անուանք, որոց ոմանք մնան անփոփոխ ։

Անակ , անակայ ·	Անտիոք , անտիոքայ ·
Արամ , արամայ ·	Մաժակ , մաժակայ ·
Վահրամ, վահրամայ ·	Երասխ , երասխայ · եւն ։

Ոմանք փոփոխեն կամ կորուսանեն ։

Անահիտ , անահտայ ·	Հմայեակ , հմայեկայ ·
Բառնաբաս , բառնաբայ ·	Դիոս , դիայ ·
Արիստակէս , արիստակիսայ ·	Գագիկ , գագկայ ·
Պարոյր , պարուրայ ·	Մծբին , մծբնայ · եւն ։

Բայց երկրորդին հոլովին ։

Հռիփսիմէ , հռիփսիմեայ ·	Վահէ , վահեայ ·
Անդրոնիկոս , անդրոնիկեայ ·	Հեղի , հեղեայ ·
Տիբերիոս , տիբերեայ ·	Օգոստոս , օգոստեայ ·
Գայիանէ , գայիանեայ ·	Եդեսիա , եդեսեայ ։

Բազումք ՚ի յատուկ անուանց և ոչ ը̅ միոյ երկուց օրինակացս հոլովին · այլ ը̅ օրինակաց հասարակ հոլովմանց ։

Օմանք ըստ առաջնոյն։

Ագաթանգեղոս , ագաթանգեղոսի , գեղոսիւ .
Արտաշէս , արտաշէսի կամ արտաշիսի , արտաշիսիւ .
Մովսէս , մովսէսի կամ մովսիսի , մովսիսիւ .
Սարգիս , սարգսի , սարգսիւ ։

Օմանք ըստ երկրորդին ։

Մուշեղ , մուշեղի , ղաւ . Հնդիկ , հնդկի , կաւ .
Պարթեւք , պարթեւաց , թեւօք . Վիրք , վրաց , վրօք ։

Օմանք ըստ երրորդին ։

Տատուր , տատրոյ , տրով . Հեթում , հեթմոյ , մով .
Թաթուլ , թաթլոյ , թաթլով . Կարէն , կարնոյ , կարնով ։

Օմանք ըստ չորրորդին ։

Անի , անւոյ , անւով . Ակոռի , ակոռւոյ , ակոռւով ։

Օմանք ըստ հինգերորդին ։

Արտազ , արտազու , զու . Լիբանան , լիբանանու , նու .
Բահաղ , բահաղու , ղու . Աբդիաս , աբդիասու , սու ։

Օմանք ըստ վեցերորդին ։

Աստղիկ , աստղկան , կամբ . Յուսիկ , յուսկան , կամբ .
Գողթն , գողթան , թամբ . Վարդանանք , նանց , նամբք ։

Այն եւս յատուկ անուանք ինչ , որք կրկին օրինակաւ հոլովին ։

Աբրահամ ,	աբրահամու ,	եւ աբրահամու .
Անանիա ,	անանիայ ,	եւ անանիայի .
Արիստակէս ,	արիստակեայ , եւ կէսի ,	եւ արիստակիսի .
Դամասկոս ,	դամասկոսի ,	եւ դամասկեայ .
Դաւթի ,	դաւթի ,	եւ դաւթայ .
Եփեսոս ,	եփեսոսի ,	եւ եփեսեայ .
Թովմաս ,	թովմասու ,	եւ թովմայի .
Ղուկաս ,	ղուկասու ,	եւ ղուկայ .
Յակոբ ,	յակոբայ ,	եւ յակոբու .
Որոգինէս ,	որոգինեայ ,	եւ որոգինի ։

Յատուկ անուանք ոչ ունին զյոգնականս · զի զումնէ և ասիցեն, իբրև զմիոջէ միայն ասին ։

Կան և հասարակ անուանք ինչ, որք զերկուս նշանակութիւնս ունին · ըստ միումն նշանակութեան ընդ այսու օրինակաւ հոլովին, և ըստ միւսումն՝ ընդ այլով · ո̄պ ։

Այր ,	առն ,	արամբ ·	էրքէկ ատէմ	.
Այր ,	այրի ,	այրիւ ·	մաղարայ	։
Գայլ ,	գայլոյ ,	գայլով ·	գուրդ	.
Գայլ ,	գայլի ,	գայլիւ ·	քէլէփչէ	։
Գեղ ,	գեղոյ ,	գեղով ·	կիւզէլլիք	.
Գեղ ,	գեղի ,	գեղիւ ·	քէօյ	։
Մայր ,	մօր ,	մարբ ·	անա	.
Մայր ,	մայրի ,	մայրիւ ·	չամ աղաճը	։
Որթ ,	որթոյ ,	որթով ·	ասմայ	.
Որթ ,	որթու ,	որթու ·	դանայ	։
Փող ,	փողոյ ,	փողով ·	զուռնա · ևս աքչէ	.
Փող ,	փողի ,	փողիւ ·	պօղազ	։
Օդ ,	օդոյ ,	օդով ·	հավայ	.
Օդ ,	օդի ,	օդիւ ·	այաք գապը	։

Կան ևս հասարակ անուանք որք ը̄ երկուց օրինակաց հոլովին, անփոփոխ ունելով զնշանակութիւն իւրեանց ։

Նշան ,	նշանի ,	նաւ ·	նաց ,	նօք .	
Նշան ,	նշանի ,	նիւ ·	նից ,	նիւք ·	նիշան .
Զարդ ,	զարդու ,	դու ·	դուց ,	դուք .	
Զարդ ,	զարդի ,	դիւ ·	դից ,	դիւք ·	զինէթ .
Ակօս ,	ակօսի ,	սիւ ·	սից ,	սիւք .	
Ակօս ,	ակօսի ,	սաւ ·	սաց ,	սօք ·	էվլէկ .
Աղուխ ,	աղուխի ,	խիւ ·	խից ,	խիւք .	
Աղուխ ,	աղուխոյ ,	խով ·	խոց ,	խովք ·	քօմիւր .
Ծախ ,	ծախու ,	խու ·	խուց ,	խուք ·	բէլէք ,
Ծախ ,	ծախի ,	խիւ ·	խից ,	խիւք ·	խարճ ։

և

Գտանին եւ բազում անուանք, որք ոչ անկանին ընդ իւիք հոլովմամբ․ այլ նախդրիւ միայն հոլովին, կամ ընդ բայի շարակցին։

Արագուն ·	չապուկ ·	Սմբուկ ·	թէքթիլ ·
Գիճին ·	նէմլի ·	Գրաւ ·	շէրահաթ ·
Զուրկ ·	մահրում ·	Խլիրտ ·	էսրիմէ ·
Խիտ ·	սըք ·	Ծունր ·	դիզ ·
Ուրախ ·	շադ ·	Կոչ ·	դավէթ ·
Պատիր ·	ալտատըճը ·	Նինջ ·	ույխու ·
Տրտում ·	տիլկիր ·	Ուրաստ ·	ինքեար ·

Ըստ այսմ են եւ բազում բարդեալ ածականք, որք միայն նախդրիւ հոլովին։

Բոցաճաճանչ ·	աթէշ կիպի փարլար ·
Գիսասարսուռ ·	սաչը իլէ թիթրէյէն ·
Երազապատում ·	թիւշ նագլ էտիճի ·
Խաւարասնունդ ·	գարանլըգտա պէսլէնէն ·
Պամբարափայլ ·	մաշալա կիպի փարլայան ·
Մահահրաւէր ·	էօլիւմ տավէթ էտէն ·
Շնորհալոյս ·	շէօհրէթլի փարլար ·
Ջրահեղձոյց ·	սու պօղուճու ·
Սաղարթափթիթ ·	եափրագ իլէ աչըլմըշ ·
Ոսկեփառ ·	զէր իհթիշամլը ·

ՅՕԴՈՒԱԾ · Ե։

Մասնական անուանք ։

Անուանք ինչ որք մասնաւորեն զնշանակութիւն իրիք, կամ իբրեւ զատեալ նշանակեն զիրն, կոչին Մասնական անուն․ եւ են սոքին․ Ոմն․ ոք․ իմն․ ինչ․ միւս․ այլ․ մի․ իւրաքանչիւր․ անցնիւր։ Ի սոսա վերաբերին եւ կրկնեալքս՝ Մի մի․ ինչ ինչ․ եւ այլն։

Հոլովումն Մասնական անուանց.

Ոմն. Պիրիսի: Ոմանք. Պազըլարը.

	Եզական:	Յոգնական:
Ուղղական.	Ոմն.	Ոմանք.
Սեռական.	ուրումն.	ումանց.
Գործիական.	ումամբ.	ումամբք.
Պարառական.	զումամբ.	զումամբք.
Հայցական.	զոմն.	զոմանս.
Պատմական.	զումեմնէ.	զումանց.
Բացառական.	յումեմնէ.	յումանց.
Տրական.	ումեմն, առ ոմն.	ց ոմանս.
Ներգոյական.	յումեմն.	յոմանս:

	Եզական:	Յոգնական:
Ուղղական.	Ոք.	Ոմանք.
Սեռական.	ուրուք.	ումանց.
Գործիական.	ումամբ.	ումամբք.
Պարառական.	զումամբ.	զումամբք.
Հայցական.	զոք.	զոմանս.
Պատմական.	զումեքէ.	զումանց.
Բացառական.	յումեքէ.	յումանց.
Տրական.	ումեք, կամ յոք.	յոմանս.
Ներգոյական.	յումեք.	յոմանս:

Իմն, ինչ. Պիր շէյ:

	Եզական:	Եզական:
Ո.	Իմն, ինչ.	Այլ իմն, կամ այլ ինչ.
Ս.	իրիք.	այլոյ իրիք, կամ այլ իրիք.
Գ.	իւիք.	այլով իւիք, կամ այլ իւիք.
Պ.	զիւիք.	զայլով իւիք, կամ զայլ իւիք.
Հ.	զիմն, զինչ.	զայլ իմն, կամ զայլ ինչ.

Պ . զիմեքէ . զայլմէ իմեքէ , կամ զայլ իմեքէ .
Բ . յիմեքէ . յայլմէ իմեքէ , կամ յայլ իմեքէ .
Տ . իմիք , յինչ . այլում իմիք , կամ այլ իմիք .
Ն . յիմիք . յայլում իմիք , կամ յայլ իմիք :

Բայց Ինչ՝ իբրև մասնական անուն՝ նախդրիւ և ոչ հոլովի , այլ միշտ յետադաս դնի անուանց . իսկ իբրև հարցական անուն՝ նախդրիւ հոլովի . Ուղ , Ինչ . Հայ , զինչ . Տրա և Ներ , յինչ . և հայցականն սորա երբեմն իբրև ուղղական ևս փոխի :

Միւս · Օ՛տէքի : Այլ · Պաշգա :

	Եզական :	Եզական :
Ուղ .	Միւս .	Այլ .
Սեռ .	միւսոյ .	այլոյ .
Գոր .	միւսով .	այլով .
Պար .	զմիւսով .	զայլով .
Հայ .	զմիւս .	զայլ .
Պատ .	զմիւսմէ , կամ զմիւսոյ .	զայլմէ , կամ զայլոյ .
Բաց .	'ի միւսմէ , կմ 'ի միւսոյ .	յայլմէ , կամ յայլոյ .
Տրա .	միւսում , կմ 'ի միւս .	այլում , կամ յայլ .
Ներ .	'ի միւսում .	յայլում :

Բայց Միւս՝ սովորաբար միայն ըստ եզականին 'ի գործ ածի . իսկ ըստ յոգնականին հազիւ երբեք . վ՞յ ոչ եդաւ աստէն . բայց բառս Այլ՝ հոլովի ըստ եզականին և ըստ յոգնականին որպէս Պետ , գետոյ . տես յերեսն՝ 15 :

Եզ . Այլ . այլոյ . այլով . ևն :
Յոգ . Այլք . այլոց . այլովք . ևն :

Բառ այսմ հոլովին Իւրաքանչիւր . Հէր պիրի .
Երկաքանչիւր . Իքիսիտէ :

ՅՕԴՈՒԱԾ · Զ·

Հանրական անուանք ։

Անուանք ինչ՝ որք զերան ՚ի միասին նշանակեն, կոչին Հանրական անուն · որոց ոմանք են Ստորասական, որպէս՝ Ամէն · ամենայն · ամենեքեան, կամ ամենեքին · Բոլոր · բոլորեքեան, կամ բոլորեքին · Ամենայն ոք · ա̃մ ինչ · որ ոք · որ ինչ, եւն · և ոմանք Բացասական, որպ՝ Ոչ ոք · ոչ ինչ · ոչ մի ինչ, եւն · և հոլովին այսպէս ։

Ամէն · ամենի · ամենիւ · զամենիւ · զամէն · զամենէ · յամենէ · ամենում · յամենում · Հէր ։

Յոքնակի սեռականն սորա Ամենից՝ յաճախ ՚ի գործածի · սակայ ուրեք՝ գործիականն Ամենիւք ։

Իսկ մնացեալ հոլովքն հազիւ երբեք · այլ փոխանակ նոցա դնին յոքնակի հոլովքն բառիս Ամենայն ։

Եզ · Ամենայն · ա̃մի · ա̃միւ · զա̃միւ · զա̃մ · զա̃մէ · յա̃մէ · ամենայնում · յամենայնում ։

Յոգ · Ամենայնք · ամենայնց, կամ ամենայնից · ամենայնիւք, եւն · Հէքէւէ ։

Անեզական ։

Ուղ ·	Ամենեքեան,	կամ ամենեքին ·
Սեռ ·	ամենեցուն,	կամ ամենեցունց ·
Գոր ·	ամենեքումբ,	կամ ամենեքումբք ·
Պար ·	զամենեքումբ,	կամ զամենեքումբք ·
Հայ ·	զամենեսեան,	կամ զամենեսին ·
Պատ ·	զամենեցունց ·	
Բաց ·	յամենեցունց ·	
Տրա ·	յամենեսեան,	կմ յամենեսին, կմ առ ամենեսին
Ներ ·	յամենեսեան,	կամ յամենեսին ։

Հանրական անունս Բոլոր՝ հոլովի ըստ առաջին օրինակին · որպ Արքայ, արքայի · նմ, Բոլոր, բոլորի, բոլորիւ · բոլորք, բոլորից, բոլորիւք ։

Իսկ Բոլորեքեան կամ բոլորեքին՝ հոլովին որպէս Ամենեքեան. Հէփսի. ճիւմլէսի.

Ըստ այսմ հոլովին և Թուական անուանքս՝ Երկոքեան կամ երկոքին. երեքեան կամ երեքին. եւն.

Որ ոք. որոյ ուրուք. զոր ոք. որում ումեք. Հէրքէս.

Որ ինչ. որոյ իրիք. որով իւիք. զոր ինչ. յորմէ իմեքէ. որում իմիք. Հէրնէ.

Ոչ ոք. ոչ ուրուք. ոչ զոք. ոչ յումեքէ. ոչ ումեք. Հէչ պիր քիշի.

Ոչ ինչ, ոչ իրիք, ոչ իւիք, ոչ իմիք. ոչ մի ինչ, ոչ միոյ իրիք, ոչ միով իւիք, ոչ միոյ իմիք. Հէչ պիր նէսնէ.

ՅՕԴՈՒԱԾ. Է.

Հարցական անուանք:

Անուանք ոմանք որք հարցմամբ վարին 'ի բանս, կոչին Հարցական անուն. և են այսքին. Ո՞վ. ո՞. ո՞ր. ի՞նչ, կամ զի՞նչ. քանի՞. ո՞րպիսի. ո՞րքան. ո՞րչափ. եւն.

Կան և խոստովանական հոլովք ինչ հարցական անուանս Ո՞. որք են այսոքիկ.

Ի՞ր. ի՞ւ. զմէ՞. առ իմէ՞. հի՞մ, կամ ի՞մ. սոքա բազում անգամ վարին եւս իբրև հարցական մակբայ.

Հարցական անուանս Ո՞ր՝ հոլովի ըստ օրինակի յարաբերական դերանուանս Որ, ունելով միայն 'ի վերայ զնշան հարցական. զոր օրինակ.

Ո՞ր. որո՞յ. որո՞վ. զորո՞վ. զո՞ր. զորմէ՞. յորմէ՞. որո՞ւմ, առ ո՞ր. յորո՞ւմ. յո՞ր. Ո՞րք, որո՞ց, որո՞վք. եւն.

Ուղ., ո՞վ. Հայ., զո՞վ. Տրա., առ ո՞վ. Ներ., յո՞վ.

Ուղ., ի՞նչ. Հայ., զի՞նչ. Տրա., առ ի՞նչ. Ներ., յի՞նչ.

Հայցականս Օ ի՞նչ՝ վարի երբեմն իբրև ուղղական. զ՟ր. Օ ի՞նչ շնորհ է ձեր. Օ ի՞նչ է այդ. Օ ի՞նչ շահ է.

Քանի՞ · քանւո՞յ · քանւով, եւն · տես յերեսն 17 :
Որպիսի՞ · որպիսւո՞յ · որպիսեաւ, եւն · տես յերեսն 17 :
Ո՞րչափ, Ո՞րքան · նախդրիւ հոլովին ,

Զստորինակ հոլովք հարցական անուանս Ո՞, որք երբեմն իբրեւ զմակբայ վարին, այսպէս բացատրին :

Ո՞ր · է սեռականն հարցականիս Ո՞ · զի փոխանակ գըրելոյ Ո՞յր, փոխադրութ ինչ տառի ձեւացեալ է Ո՞ր, վասն մօտաւոր լինելոյ հնչման երկոցուն :

Ո՞ւ · է գործիական նորին, որ ձայնաւոր հնչմամբ ազգակից է ու ձայնիս :

Ումէ՞ · է պատմականն նորին, թեթեւացեալ 'ի սովորական հոլովէս Ումմէ՞, կամ զումէ՞ :

Յիմէ՞ · է բացառական նորին · այսինքն է՝ յումմէ՞, կամ յումէ՞ · ուր նախդիրս յ՝ յաւելադրութե յարեալ է յառաջոյ առ 'ի զարդ :

Հի՞մ, Ի՞մ · է տրականն նորին, որ փոխադրութ կերպացեալ է 'ի հոլովէս Ո՞ւմ :

Ըստ այսմ՝ յարաբերական դերանունս Ո՝ 'ի վարիլ խուրում իբրեւ հարցական անուն, 'ի հոլովս ինչ երեւի ունել նաեւ զանսովոր կազմութիւն · որպէս :

	Եզական :	Յոգնական :
Ուղ ·	Ո՞ ·	Ո՞յք ·
Սեռ ·	Ո՞յր , կամ Ե՞ր ·	Ո՞յց ·
Գործ ·	Ի՞ւ ·	Իւի՞ք, կամ Որո՞վք ·
Պար ·	զի՞ւ ·	զիւի՞ք, կամ զորո՞վք ·
Հայ ·	զո՞ ·	զո՞յս ·
Պատ ·	զո՞ւմէ, կամ զմէ՞ ·	զո՞յց ·
Բաց ·	յումմէ՞, կամ առ իմէ՞ ·	յո՞յց ·
Տրա ·	ո՞ւմ , կամ ի՞մ, հի՞մ ·	կամ ո՞յց , առ ո՞յս :

Հարցակա՛ն անուանք ինչ երբեմն ընկերանան ընդ մասնկանց ոմանց · Ո՞վ ոք · ո՞ ոք · ո՞ր իմն · եւ 'ի միասին հոլովին · որպէս :

Ուղ. ·	Ո՞ք, կամ ո՞վ ոք ·	ո՞ր իմն ·
Սեռ. ·	ո՞յր ուրուք ·	որո՞յ իրիք ·
Գործ. ·	ի՞ւ իւիք ·	որո՞վ իւիք ·
Պար. ·	զի՞ւ իւիք ·	զորո՞վ իւիք ·
Հայց. ·	զո՞ ոք, կամ զո՞վ ոք ·	զո՞ր իմն ·
Պատ. ·	զումմէ՞ ումեքէ ·	զորմէ՞ իմեքէ ·
Բաց. ·	յումմէ՞ ումեքէ ·	յորմէ՞ իմեքէ ·
Տրա. ·	ո՞ւմ ումեք, կամ յո՞վ ոք ·	որո՞ւմ իմիք ·
Ներ. ·	յո՞ւմ ումեք ·	յորո՞ւմ իմիք ։

ՅՕԴՈՒԱԾ · Բ·

Թուական անուան։

Անուանք ինչ՝ որք նշանակեն զթիւ, կոչին Թուական անուն. և բաժանին ՚ի հինգ տեսակս. այսինքն է՝ Բացարձակ. Դասական. Զատական. Մակբաշխ, և Կրկնական ։

Բացարձակ ասին այնք՝ որք զիսկական թիւն ուղղակի նշանակեն. որոց կարգ և հոլով են սոքին ։

Նշանէ ։

Ուղղական ·	Մի ·	
Սեռական ·	միոյ ·	
Գործիական ·	միով ·	
Պարառական ·	զմիով ·	
Հայցական ·	զմի ·	
Պատմական ·	զմիոյ, կամ զմիոջէ ·	
Բացառական ·	՚ի միոյ, կամ ՚ի միոջէ ·	
Տրական ·	միում, միոջ, ցմի ·	
Ներգոյական ·	՚ի միում, ՚ի միոջ, ՚ի մի ։	

Ըստ այսմ հոլովին և բարդեալք սորա ։

Քսան և մի, քսան և միոյ. Երեսուն և մի, սուն և միոյ. ևն ։

Երկու · երկուց , երկումբք ։ Երեք , երից , երիւք ։
Չորք կամ չորս , չորից , չորիւք ·
Հինգ , հնգի , հնգիւ կամ հնգաւ ·
Հինգք , հնգից , հնգիւք կամ հնգօք ։
Վեց , վեցի , վեցիւ · վեցք , վեցից , վեցիւք ։
Եօթն , եօթան , եօթամբ ·
Եօթանք , եօթանց կամ եօթնից , եօթամբք ։
Ութ , ութի , ութիւ · ութք , ութից , ութիւք ։
Ինն , ըննի , ըննիւ · ըննից , ըննիւք ·
կամ իննունք , իննանց , իննամբք ։
Տասն , տասին , տասամբք · տասունք , տասանց , տասամբք ։
Մետասան · Երկոտասան · Երեքտասան · Չորեքտասան ·
Հնգետասան · Վեշտասան · հոլովին ըստ առաջին
օրինակին ի , իւ · ից , իւք ։
Եօթն և տասն , եօթն և տասին , եօթն և տասամբ ·
Եօթն և տասանք կամ եօթն և տասինք , սանց , սամբք ·
կամ եօթանց և տասանց , եօթամբք և տասամբք ·
կամ եօթնուտասանք , եօթնուտասանից , սամբք ։
Ութ և տասն · Ինն և տասն · հոլովին ոպ̃ եօթն և տասն ։
Քսան , քսանի , քսանիւ · քսանից , քսանիւք ։
Երեսուն , երեսնի , երեսնիւ · երեսնից , երեսնիւք ։
Քառասուն , քառասնի , նիւ · քառասնից , նիւք ։
Յիսուն , յիսնի կամ յըսնի , յըսնիւ ·
յըսնից կամ յիսնից , յիսնիւք ։
Վաթսուն , վաթսնի , վաթսնիւ · վաթսնից , նիւք ։
Եօթանասուն , եօթանասնի , նիւ · եօթանասնից , նիւք ։
Ութսուն , ութսունի , ութսունիւ · ութսունից , նիւք ։
Իննսուն , իննսնի , իննսնիւ · իննսնից , նիւք ։
Հարիւր , հարիւրոյ , հարիւրով · հարիւրոց , իւրովք ·
կամ հարիւրի , հարիւրիւ , հարիւրից ։
Երկերիւր · Երեքհարիւր , եւ̃ · հոլովին ոպ̃ հարիւր ,
հարիւրոյ կամ հարիւրի ։
Հազար , հազարի , րաւ · րաց , րօք · կմ̃ րի , րիւ · րից , րիւք ։

Բիւր , բիւրու , բիւրու · բիւրուց , բիւրուք · կամ բիւրոյ , բիւրով · բիւրոց , բիւրովք ·

Դասական ·

Դասականք են , որ զկարգ թուեալ իրացն ցուցանեն · և կազմին 'ի բացարձակ թուականաց մասնկամբքս րորդ , կամ երորդ · որպիսի են սոքին ·

Առաջներորդ ·
Երկրորդ ·
Երրորդ , և այլն · } դի , դաւ կամ դիւ · դաց , դօք ·

Եզական :

Ուղղական ·	Առաջին ·	
Սեռական ·	առաջնոյ ·	
Գործիական ·	առաջնով ·	
Պարառական ·	զառաջնով ·	
Հայցական ·	զառաջին ·	
Պատմական ·	զառաջնոյ ,	կամ զառաջնմէ ·
Բացառական ·	յառաջնոյ ,	կամ յառաջնմէ ·
Տրական ·	առաջնում ,	կամ յառաջին ·
Ներգոյական ·	յառաջնում :	

Առաջինք , առաջնոց , առաջնովք · և այլն :

Ոստական :

Ոստականք են , որ նշանակեն զթուեալ իրն ոչ զատուցելու յայլմէ · և կազմին 'ի բացարձակէն մասնկամբքս ակ , եակ · որպէս Միակ · երկեակ · քառեակ · հնգեակ · և այլն :

Միակ , միակի , միակաւ · միակաց , միակօք ·
Չորեակ , չորեկի , չորեկաւ · չորեկաց , չորեկօք ·
Հնգեակ , հնգեկի , հնգեկաւ · հնգեկաց , հնգեկօք ·
Տասնեակ , տասնեկի , կաւ · տասնեկաց , կօք ·
Հարիւրեակ , հարիւրեկի , կաւ · հարիւրեկաց , կօք ·

Դասականք՝ բաղում անգամ իբրև զբացարձակ Թուականս վարին 'ի բանս։

Մակբաշխ։

Մակբաշխ կամ անձներականք են, որ նշանակեն զԹուեալ իրսն իբրև բաշխելով զնա. և կազմին 'ի բացարձակէն մասնկամբքս +եան, կամ +ին։
Երկոքեան, կամ երկոքին. Երեքեան, կամ երեքին. Եօթնեքեան, կամ եօթնեքին. ևն.,
Սոքա հոլովին ըստ օրինակի հանրական անուանս Ամենեքեան, կամ քին. Երկոքեան, կամ երկոքին. երկոցուն, կամ երկոցունց. քումբք, ևն. տես յերեսն՝ 37։

Կրկնական։

Կրկնականք են, որ զնշանակեալ Թիւն կրկնապատկեն. և կազմին 'ի բացարձակէն մասնկամբս պատիկ։
Երկպատիկ, երկպատկի, կաւ. երկպատկաց, կօք.
Եռապատիկ, եռապատկի, կաւ. եռապատկաց, կօք.
Եօթնպատիկ, եօթնպատկի, կաւ. եօթնպատկաց, կօք.

Ըստ այսմ հոլովին և այլք։

Ոմանք 'ի բացարձակ Թուականաց կարեն կազմիլ կրկնական նաև մասնկամբս կին. որպէս՝ Երեքկին, չորեքկին. և սոքա նախդրիւ միայն հոլովին։

ԳԼՈՒԽ. Բ.

Դերանուն։

ա. Դերանունն է մասն բանի որ փոխանակ անուան դնի, և առ որոշեալ դէմս վերաբերի. և է քառապատիկ. Անձական. Ցուցական. Ստացական, և

Յարաբերական ։

Անձնական դերանունն է, որ դիմականապէս և որոշակի նշանակէ զդէմս իւրն . որպիսի են սոքա . Ես . դու . ինքն . իւր . իւրեան . Եւ որս դասին և սոքին . Միմեանց, և Իրերաց . որք ոչ ունին ուղղական ։

Ցուցական դերանունն է, որ փոխանակ անուան եդեալ՝ իբր յանդիման ցուցանէ զայն՝ զորմէ է բանն . որպիսի են սոքին . Սա, դա, նա . այս, այդ, այն . սոյն, դոյն, նոյն ։

Ստացական կամ ունական դերանունն է, որ ածականապէս նշանակէ զիմն որոշեալ դիմաց . ո՞րք են սոքին . Իմ . քո . մեր . ձեր . իւր, իւրոյ ։ Առ սոսա վերաբերին և սոքին . Իմոյին . մերոյին . քոյին . ձերոյին . իւրոյին . սորա, դորա, նորա . ևն ։

Յարաբերական դերանունն է, որ ՚ի կարգս բանի՝ զօրութեամբ յառաջ բերեալ զնախընթաց կամ զյաջորդ բառն, դնի ՚ի տեղի նորա, յոր հոլով և պահանջեսցէ բանն . և է բառս այս Որ ։

Յայս ամենայն դերանունս, էականքն՝ և ցուցականքս Սա, դա, նա . և յարաբերականս Որ, են դիմական . և այլ մնացեալքն ամենեքեան են ածական ։

Է . Իսկ տառքս ս, դ, ն, կոչին դիմորոշական յօդ . զի յօդեալ և կցեալ ՚ի վերջն բառից՝ ցուցանեն զդէմս նոցա կամ զկարգս, ըստ օրինակի դերանուանց . որպէս՝ Մարդս, մարդդ, մարդն . ուր ս տառն՝ ցուցանէ զառաջին դէմն . դ տառն՝ զերկրորդ դէմն . և ն տառն՝ զերրորդ դէմն ։

Եւ են սոքա սկզբունք ցուցական դերանուանցս Սա, դա, նա . այս, այդ, այն . սոյն, դոյն, նոյն . վասն այսորիկ աստանօր յիշատակեցան և սոքին ։

Ը . Պարագայք դերանուանց են երեք . Դէմք . Թիւ . Հոլով ։

Դէմքն է երեք . Առաջին . Երկրորդ . Երրորդ ։

Առաջին դէմքն յայտ առնէ զայն՝ յորմէ է բանն, կամ որ խօսի. որպէս՝ Ես. մեք.
Երկրորդ դէմքն յայտ առնէ զայն՝ առ որ է բանն, կամ ընդ որում լինի խօսիլ. որպ՝ Դու. դուք.
Երրորդ դէմքն յայտ առնէ զայն՝ զորմէ է բանն, կամ յաղագս որոյ լինի խօսիլ. որպ՝ Նա. ինքն. իւր:
Առ այս երրորդ դէմս վերաբերին և այլ ամ դերանուանք՝ թէ ստացականք, Իմ. մեր. քո. ձեր. իւր, ոյ. և թէ ցուցականք՝ Սա, դա, նա. այս, այդ, այն. սոյն, դոյն, նոյն. զի սոքա ամենեքին յայտ առնեն զայն ինչ, զորմէ լինի բան:

Թիւն է երկու. Եզական, և Յոգնական:
Եզական. որպէս՝ Ես. դու. իմ. մեր. ձեր. ևն:
Յոգնական. որպ՝ Մեք. դուք. մերք. իմք. ևն:
Հոլովն է ըստ անուան. Ուղղական. Սեռական. ևն.

Հոլովումն Իսկական դերանուանց.

Առաջին դէմ. Ես. Պէն:

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղ.	Ես.	Պէն.	Մեք.	Պիզ.
Սեռ.	իմ.	պէնիմ.	մեր.	պիզիմ.
Գոր.	ինև.	պէնիմ իլէ.	մեօք.	պիզիմ իլէ.
Պար.	զինև.	պէնիմ էթրաֆըմ".	զմեօք.	պիզիմ էթրա".
Հայ.	զիս.	պէնի.	զմեզ.	պիզի.
Պատ.	զինէն.	պէնիմ իչին.	զմէնջ.	պիզիմ իչին.
Բաց.	յինէն.	պէնտէն.	'ի մէնջ.	պիզտէն.
Տրա.	ինձ, ցիս, առ իս.	պանա.	մեզ, առ մեզ.	պիզէ.
Ներ.	յիս.	պէնտէ.	'ի մեզ.	պիզտէ:

Երկրորդ դէմ. Դու. Սէն.

	Եզակի.		Յոգնակի.	
Ուղ.	Դու.	Սէն.	Դուք.	Սիզ.

Սեռ .	քո .	սէնին .	ձեր .	սիզին .
Գոր .	քև .	սէնին իլէ .	ձեօք .	սիզին իլէ .
Պար .	զքև .	սէնին էթրաֆ″ .	զձեօք .	սիզին էթրաֆ″ .
Հայ .	զքեզ .	սէնի .	զձեզ .	սիզի .
Պատ .	զքէն .	սէնին իչին .	զձէնջ .	սիզին իչին .
Բաց .	'ի քէն .	սէնտէն .	'ի ձէնջ .	սիզտէն .
Տր .	քեզ , ց քեզ ,		ձեզ , ց ձեզ	,
	առ քեզ .	սանա .	առ ձեզ .	սիզէ .
Ներ .	'ի քեզ .	սէնտէ .	'ի ձեզ .	սիզտէ .
Կոչ .	ո՛վ դու .	էյ սէն .	ո՛վ դուք .	էյ սիզ :

Երրորդ դէմ . Ինքն . Կէնտի :

Եզական :		Յոգնական :	
Ո . Ինքն .	Կէնտի .	Ինքեանք .	կէնտիլէրի .
Ս . ինքեան .	կէնտինին .	ինքեանց .	կէնտիլէրինին .
Գ . ինքեամբ .	կէնտի իլէ .	ինքեամբք .	կէնտիլէրի իլէ .
Պ . զինքեամբ .	կէնտի էթ″ .	զինքեամբք .	կէնտիլէրինին էթ
Հ . զինքն .	կէնտինի .	զինքեանս .	կէնտիլէրինի .
Պ . զինքենէ .	կէնտի իչին .	զինքեանց .	կէնտիլէրի իչին
Բ . յինքենէ .	կէնտինտէն .	յինքեանց .	կէնտիլէրինտէն .
Տ . ինքեան , առ ինքն .	կէնտինէ .	ինքեանց , առ ինքեանս .	կէնտիլէրինէ .
Ն . յինքեան .	կէնտինտէ .	յինքեանս .	կէնտիլէրինտէ :

Երրորդ դէմ . Իւր . Կէնտինին :

Եզական :

Ուղ .	(ոչ ունի)	
Սեռ .	իւր , կամ իւրեան .	կէնտինին .
Գոր .	իւրև , իւրեամբ , իւրեաւ .	կէնտի իլէ .
Պար .	զիւրև , զիւրեամբ , զիւրեաւ .	կէնտի էթրաֆընտա
Հայ .	(ոչ ունի)	
Պատ .	զիւրմէ .	կէնտի իչին .

Բաց ·	յիւրմէ ·		կէնտինտէն ·
Տրա ·	իւր , իւրեան , առ իւր ·		կէնտինէ ·
Ներ ·	յիւր , կամ յիւրեան ·		կէնտինտէ :

Յոգնական :

Ուղ ·	(ոչ ունի) ·	
Սեռ ·	իւրեանց ·	կէնտիլէրինին ·
Գոր ·	իւրեամբք ·	կէնտիլէրի իլէ ·
Պար ·	զիւրեամբք ·	կէնտիլէրինին էթրաֆընտա ·
Հայ ·	(ոչ ունի) ·	
Պատ ·	զիւրեանց ·	կէնտիլէրի իչի-ն ·
Բաց ·	յիւրեանց ·	կէնտիլէրինտէն ·
Տրա ·	իւրեանց ·	կէնտիլէրինէ ·
Ներ ·	յիւրեանս ·	կէնտիլէրինտէ :

Բ.ժւ եական դերանուանք անեզականք :

[illegible] · Միմեանց , և Իրերաց · Պիրիպիրինին :

Յոգնական :

Ուղ ·	(ոչ ունի) ·	(ոչ ունի) ·	
Սեռ ·	միմեանց ·	իրերաց ·	պիրիպիրինին ·
Գոր ·	միմեամբք ·	իրերօք ·	պիրիպիրի իլէ ·
Պար ·	զմիմեամբք ·	զիրերօք ·	պիրիպիրինին էթ" ·
Հայ ·	զմիմեանս ·	զիրեարս ·	պիրիպիրինի ·
Պատ ·	զմիմեանց ·	զիրերաց ·	պիրիպիրի իչի-ն ·
Բաց ·	'ի միմեանց ·	յիրերաց ·	պիրիպիրինտէն ·
Տրա ·	միմեանց ,	իրերաց ,	
	առ միմեանս ·	ցիրեարս ·	պիրիպիրինէ ·
Ներ ·	'ի միմեանս ·	յիրեարս ·	պիրիպիրինտէ :

Հոլովումն Ցուցական դերանուանց :

Ցուցական դերանուանց ոմանք նշանակեն գոյականնապէս , և են սոքին · Սա · դա · նա :

Նաև ոմանք ածականապէս, և են սոքին. Այս, այդ, այն. սոյն, դոյն, նոյն. որք և հոլովին ըստ այսմ օրինակի ։

Սա · Պու ։ Դա · Շու ։ Նա · Օլ ։

	Եզական ։		Յոգնական ։	
Ո .	Սա .	Պու .	Սոքա .	Պունլար .
Ս .	սորա .	պունուն .	սոցա .	պունլարըն .
Գ .	սովաւ .	պունուն իլէ .	սոքօք .	պունլար իլէ .
Պ .	զսովաւ .	պունուն էթ″ .	զսոքօք .	պունլարըն էթ″ .
Հ .	զսա .	պունու .	զսոսա .	պունլարը .
Պ .	զսմանէ .	պունուն իչին .	զսոցանէ .	պունլար իչին .
Բ .	՚ի սմանէ .	պունդան .	՚ի սոցանէ .	պունլարդան .
Տ .	սմա, առ սա .	պունա .	սոցա, առ սոսա .	պունլարա .
Ն .	՚ի սմա .	պունդա .	՚ի սոսա .	պունլարդա ։

Ըստ այսմ հոլովին . Դա, դորա, դովաւ, զդովաւ, զդա, զդմանէ, ՚ի դմանէ, դմա կամ ց դա, ՚ի դմա ։

Դոքա, դոցա, դոքօք, զդոքօք, զդոսա, զդոցանէ, ՚ի դոցանէ, դոցա կամ առ դոսա, ՚ի դոսա ։

Նա, նորա, նովաւ, զնա, զնմանէ, ՚ի նմանէ, նմա կամ ցնա, ՚ի նմա ։

Նոքա, նոցա, նոքօք, զնոքօք, զնոսա, զնոցանէ, ՚ի նոցանէ, նոցա՝ ցնոսա՝ առ նոսա, ՚ի նոսա ։

Այս · Պու ։ Այդ · Շու ։ Այն · Օլ ։

	Եզական ։	
Ուղ .	Այս .	Պու .
Սեռ .	այսր, կամ այսորիկ .	պունուն .
Գոր .	այսու, կամ այսուիկ .	պունուն իլէ .
Պատ .	զայսու, կամ զայսուիկ .	պունուն էթրաֆընտա .
Հայց .	զայս .	պունու .
Պատ .	զայսմանէ .	պունուն իչին .
Բաց .	յայսմանէ .	պունդան .

Տրա . այսմ, կամ այսմիկ, առ այս . պու-նա .
Ներ . յայսմ, կամ յայսմիկ . պու-նտա :

Յոգնական :

Ուղ . Այսոքիկ, կամ այսք . պու-նլար .
Սեռ . այսոցիկ, կամ այսց . պու-նլարըն .
Գոր . այսոքիւք, կամ այսոքիմբք . պու-նլար իլէ .
Պար . զայսոքիւք, կամ զայսոքիմբք . պու-նլարըն էր″.
Հայ . զայսոսիկ . պու-նլարը .
Պատ . զայսցանէ, կամ զայսց . պու-նլար իչէ-ն .
Բաց . յայսցանէ, կամ յայսց . պու-նլարտան .
Տրա . այսոցիկ, կմ այսց, կամ առ այսոսիկ . պու-նլարա .
Ներ . յայսոսիկ . պու-նլարտա :

Ըստ այսմ հոլովին . Այդ . այդր, կամ այդորիկ . այդու, կամ այդուիկ . զայդու, կամ զայդուիկ . զայդ . զայդմանէ . յայդմանէ . այդմ, կամ այդմիկ, կամ առ այդ . յայդմ, կամ յայդմիկ :

Այդոքիկ, կամ այդք . այդոցիկ, կամ այդց . այդոքիւք, կամ այդոքիմբք . զայդոքիւք, կամ զայդոքիմբք . զայդոսիկ . զայդցանէ, կմ զայդց . յայդցանէ, կմ յայդց . այդոցիկ, կամ այդց, կամ առ այդոսիկ . յայդոսիկ :

Այն . այնր, կամ այնորիկ . այնու, կամ այնուիկ . զայնու, կամ զայնուիկ . զայն . զայնմանէ . յայնմանէ . այնմ, կամ այնմիկ, կամ առ այն . յայնմ, կամ յայնմիկ :

Այնոքիկ, կամ այնք . այնոցիկ, կամ այնց . այնոքիւք, կամ այնոքիմբք . զայնոքիւք, կամ զայնոքիմբք . զայնոսիկ, կամ զայնս . զայնոցիկ, կամ զայնց . յայնոցիկ, կամ յայնց . այնոցիկ, կամ այնց, կամ առ այնս . յայնոսիկ, կամ յայնս :

Սոյն, Դոյն, Նոյն . Օւ.

Եզական : Յոգնական :

Ուղ . Սոյն . Սոյնք, կամ սոքին .

է

Սեռ. սորին, կամ սորուն . | սոցին, կամ սոցուն, կամ սոցունց .
Գոր. սովին, կամ սովիմբ . | սովիմբք, կամ սոքիմբք, կամ սոքումբք .
Պար. զսովին, կամ զսովիմբ . | զսովիմբք, կամ զսոքիմբք, կամ զսոքումբք .
Հայ. զսա . | զսոսա, կամ զսոսին .
Պատ. (ոչ ունի) . | զսոցունց .
Բաց. (ոչ ունի) . | 'ի սոցունց .
Տրա. սմին, կամ առ սմա . | սոցին, կամ առ սոսա, կամ առ սոսին .
Ներ. 'ի սմին . | 'ի սոսա, կամ 'ի սոսին :

Նմանապէս հոլովին . Դա . դորին . դովին, կամ դովիմբ :

Դոքա, կամ դոքին . դոցին, կամ դոցուն, կամ դոցունց . դովիմբք, կամ դոքիմբք, կամ դոքումբք . ևն :
Նոքա, կամ նոքին . նոցին, կամ նոցուն, կմ նոցունց . նովիմբք, կամ նոքիմբք, կամ նոքումբք . ևն :

Հոլովումն Ստացական դերանուանց :

Ստացական դերանունք ձևանան յԱնձական և 'ի Ցուցական դերանուանց . որոց եզակի և յոքնակի սեռականք լինին ուղղական հոլով ստացականաց, և նորին հոլովին . որպ :

Ա-ն, Ես . Սեռ, իմ . Անձական :
Իբրև ուղղակն հոլովել, իմ . իմոյ . իմով . լինի Ստացակն :
Ա-ն, Մեք . Սեռ, մեր . Անձական .
մեր, մերոյ, մերով . Ստացական :
Բ-ն, Դու . Սեռ, քո . Անձական .
քո, քոյ, քով . Ստացական :
Բ-ն, Դուք . Սեռ, ձեր . Անձական .
ձեր, ձերոյ, ձերով . Ստացական :

Ուղ, (ոչ ունի) . Սեռ, իւր . Իական .
իւր, իւրդ, իւրով . Ստացական :
Ուղ, Սա . Սեռ, սորա . Ցուցական .
Իբրև ուղղական հոլովեալ . Սորայ, սորայդ, սորայով . լինի Ստացական :
Ուղ, Սոքա . Սեռ, սոցա . Ցուցական .
սոցայք, սոցայց նմ ցայոց, ցայովք . Ստացականն :
Ուղ, Դա . Սեռ, դորա . Ցուցական .
դորայ, դորայդ, դորայով . Ստացական :
Ուղ, Դոքա . Սեռ, դոցա . Ցուցական .
դոցայք, դոցայց նմ ցայոց, ցայովք . Ստացականն :
Ուղ, Նա . Սեռ, նորա . Ցուցական .
նորայ, նորայդ, նորայով . Ստացական :
Ուղ, Նոքա . Սեռ, նոցա . Ցուցական .
նոցայք, նոցայց նմ ցայոց, ցայովք . Ստացականն :

Տես այս ամենայն յայտնի տեսանի յառաջիկայդ ՚ի հոլովս իւրաքանչիւր նոցա :

Իմ . Պէնիմքի : Իմք . Պէնիմքիլէր :

Եզական :		Յոգնական .
Ո .	Իմ . Պէնիմքի .	Իմք . Պէնիմքիլէր .
Ս .	իմոյ . պէնիմքինին .	իմոց . պէնիմքիլէրին .
Գ .	իմով . պէնիմքի իլէ .	իմովք . պէնիմքիլէր իլէ .
Պ .	զիմով . պէնիմքինին էր"	զիմովք . պէնիմքիլէրին էր"
Հ .	զիմ . պէնիմքինի .	զիմս . պէնիմքիլէրի .
Պ .	զիմմէ, զիմոյ . պէնիմքի իչին .	զիմոց . պէնիմքիլէր իչին
Բ .	յիմմէ, յիմոյ . պէնիմքիտէն .	յիմոց . պէնիմքիլէրտէն .
Տ .	իմում, առ իմ . պէնիմքինէ .	իմոց, առ իմս . պէնիմքիլէրէ
Ն .	յիմում, յիմ . պէնիմքիտէ .	յիմս . պէնիմքիլէրտէ .

Քո . Սէնինքի : Քոյք . Սէնինքիլէր :

Քո . քոյ . քով . զքով . զքոյ . զքումմէ . ՚ի քումմէ .

քում, կամ 'ի քո · 'ի քում :

Քոյք · քոց · քովք · զքովք · զքոյս · զքոց · 'ի քոց · քոց · 'ի քոյս :

Մեր · Պիզիմկի : Մերք · Պիզիմկիլեր :

Մեր · մերոյ · մերով · զմերով · զմեր · զմերմէ, կմ զմերոյ · 'ի մերմէ, կամ 'ի մերոյ · մերում, կամ առ մեր · 'ի մերում :
Մերք · մերոց · մերովք · զմերովք · զմերս · զմերոց · 'ի մերոց · մերոց, կամ առ մերս · 'ի մերս :

Ձեր · Սիզինկի : Ձերք · Սիզինկիլեր :

Ձեր · ձերոյ · ձերով · զձերով · զձեր · զձերմէ, կմ զձերոյ · 'ի ձերմէ, կամ 'ի ձերոյ · ձերում, կմ առ ձեր · 'ի ձերում :
Ձերք · ձերոց · ձերովք · զձերովք · զձերս · զձերոց · 'ի ձերոց · ձերոց, կամ առ ձերս · 'ի ձերս :

Իւր · Օնունկի : Իւրք · Օնունկիլեր :

Իւր · իւրոյ · իւրով · զիւրով · զիւր · զիւրմէ, կմ զիւրոյ · յիւրմէ, կամ յիւրոյ · իւրում, կամ առ իւր · յիւրում :
Իւրք · իւրոց · իւրովք · զիւրովք · զիւրս · զիւրոց · յիւրոց · իւրոց, կամ առ իւրս · յիւրս :

Իռ սեռական հոլով ստացականացս այսոցիկ յարեալ 'ի վերջոյ մասնիկս ին, անփոփոխ ունելով զնշանակութիւն, ձևացուցանէ զնոյն որպէս այլ իմն ստացական, որք և նախդրիւ միայն հոլովին · որպէս, Իմոյին · քոյին · մերոյին · ձերոյին · իւրոյին :

Յայսցանէ միայն բառս Քոյին, հոլովի ըստ այսմ օրինակի:

	Եզական :	Յոգնական :
Ուղղական ·	Քոյին ·	Քոյինք ·
Սեռական ·	քոյոյ ·	քոյոց ·
Գործիական ·	քոյով ·	քոյովք ·

Պարառական .	զքոյով .	զքոյովք .
Հայցական .	զքոյին .	զքոյինս .
Պատմական .	զքոյոյ .	զքոյոց .
Բացառական .	'ի քոյոյ .	'ի քոյոց .
Տրական .	քոյում .	քոյոց .
Ներգործական .	'ի քոյում .	'ի քոյինս :

Գոն և այլ ստացականք, որք կցեալ ունին 'ի վերջոյ զմասնիկս ին՝ յոգնիւս ա. և են սոքին. Իմային. Մերային. Ձերային. Իւրային. և հոլովին որպէս Գետ, գետոյ. ըստ այսմ օրինակի:

Եզակի :	Յոգնակի :
Ո. Իմային .	Իմայինք .
Ս. իմայոյ, կամ իմայնոյ .	իմայոց , կամ իմայնոց .
Գ. իմայով, կամ իմայնով .	իմայովք , կամ իմայնովք .
Պ. զիմայով, կմ զիմայնով .	զիմայովք , կմ զիմայնովք .
Հ. զիմային .	զիմայինս .
Պ. զիմայոյ, կմ զիմայնոյ .	զիմայոց , կամ զիմայնոց .
Բ. յիմայոյ, կմ յիմայնոյ .	յիմայոց , կամ յիմայնոց .
Տ. իմայնում, առ իմային .	իմայոց , առ իմայինս .
Ն. յիմայնում, յիմային .	յիմայինս :

Ըստ այսմ հոլովին, Մերային. Ձերային. Իւրային:

Ստացական դերանունք ձևացեալք 'ի ցուցականաց՝ նմանապէս հոլովին ոպ Գետ, գետոյ. ը͞ս այսմ օրինակի:

Սորայ. Պունունքի: Սորայք. Պունունքիլէր:

	Եզական :	Յոգնական :
Ուղղական .	Սորայ .	Սորայք .
Սեռական .	սորայոյ .	սորայց , սորայոց .
Գործիական .	սորայով .	սորայովք .
Պարառական .	զսորայով .	զսորայովք .

Հայցական · զսորայ · զսորայս ·
Պատմական · զսորայոյ · զսորայոց ·
Բացառական · ՚ի սորայոյ · ՚ի սորայոց ·
Տրական · սորայում · սորայոց, առ սորայս ·
Ներգոյական · ՚ի սորայում · ՚ի սորայս ·

Ըստ այսմ հոլովին և սոքին :

Սոցա · Պունլարընընքի : Սոցայք · Պունլարընընքիլէր :
Սոցա, սոցայոյ, ցայով. Սոցայ, սոցայց կամ այոց, այովք :
Դորա · Շունունքի : Դորայք · Շունունքիլէր :
Դորա, րայոյ, րայով. Դորայք, րայց կամ րայոց, րայովք :
Դոցա · Շունլարընընքի : Դոցայք · Շունլարընընքիլէր :
Դոցա, ցայոյ, ցայով. Դոցայք, ցայց կամ ցայոց, ցայովք :
Նորա · Օնունքի : Նորայք · Օնունքիլէր :
Նորա, րայոյ, րայով. Նորայք, րայց կամ րայոց, րայովք :
Նոցա · Օնլարընընքի : Նոցայք · Օնլարընընքիլէր :
Նոցա, ցայոյ, ցայով. Նոցայք, ցայց կամ ցայոց, ցայովք :

Հոլովումն յարաբերական դերանուանս Որ :

Եզական : Յոգնական :

Ուղղական · Որ · Որք ·
Սեռական · որոյ · որոց ·
Գործիական · որով · որովք ·
Պարառական · զորով · զորովք ·
Հայցական · զոր · զորս ·
Պատմական · զորմէ, կամ զորոյ · զորոց ·
Բացառական · յորմէ, կամ յորոյ · յորոց ·
Տրական · որում, կամ առ որ · որոց, առ որս ·
Ներգոյական · յորում, յոր · յորս ·

Յարաբերականս Որ՝ երբեմն կրճատմամբ դնի Ո,

և հոլովի ըստ օրինակի հարցականին այսպէս ·

	Եզական ·	Յոգնական ·
Ուղղական ·	Ո ·	Ոյք ·
Սեռական ·	ոյր ·	ոյց ·
Գործիական ·	իւ ·	իւիք, կամ որովք ·
Պատմական ·	զիւ ·	զիւիք, կամ զորովք ·
Հայցական ·	զո ·	զոյս ·
Բացառական ·	յումմէ ·	յոյց ·
Տրական ·	ում ·	ոյց ·
Ներգոյական ·	յում ·	յորս ·

Յարաբերական դերանուանքս Որ և Ո, մինչ ունիցին ՚ի վ՟ր զհարցական նշանն՝ շեշտ կամ պարոյկ, կոչին Հարցական անուն · բայց մինչ սոսկապէս յառաջ բերեն զբառս ինչ, և դնին ՚ի տեղի նոցա, կոչին Յարաբերական դերանուն ·

ԳԼՈՒԽ · Գ ·

Բայ ·

Բայն է մասն բանի, որ զլինելութ՟ի, կամ զառնելութ՟ի, կամ զկրելութ՟ի նշանակէ ժամանակաւ, թուով, և դիմօք ·

Պարագայք բայից եօթն են · Սեռ · Ժամանակ · Դէմք · Թիւ · Ձև · Տեսակ, և Եղանակ ·

Սեռք բայից ·

Ա · Սեռք են չորք · Իական, Ներգործական, Կրաւորական, և Չեզոքական ·

Էականն է, որ նշանակէ միայն զգոլն և զլինելութիւն իրին յինքեան. և են չորեքին բայք այսոքիկ. Եմ, Գոմ, Եղանիմ, Լինիմ։

Ներգործականն է, որ նշանակէ զներգործութիւն 'ի վր̃ այլոյ, կամ առ այլ եղեալ. որպ̃՝ Ազատեմ, լուանամ, հեղում, եւն։

Կրաւորականն է, որ նշանակէ զկրելութիւն յայլմէ, որպ̃՝ Ազատիմ, լուանիմ, հեղանիմ, եւն։

Չեզոքականն է, որ նշանակէ զներգործութիւն գործողին յինքեան 'ի գործողն եղեալ. որպ̃՝ Երանեմ, գնամ, քաղցնում, նստիմ, եւն։

Ժամանակք բայից։

ը. Ամենայն ներգործութիւն, կմ̃ լինելութիւն, առնելութիւն, կրելութիւն՝ անկանին ընդ ժամանակաւ, և 'ի ժամանակի կատարին։ Իսկ ժամանակն է երեք. Ներկայ. Անցեալ. Ապառնի։

Ներկայն է, որ զներգործութիւն ցուցանէ 'ի նոյն կէտ ժամանակի լինել. ոպ̃՝ Ազատեմ, ազատես, ազատէ։

Անցեալն է, որ զներգործութիւն ցուցանէ արդէն եղեալ, կամ սկսեալ. և է կրկին. Անցեալ անկատար, որ զներգործութիւն ցուցանէ սկսեալ, այլ ոչ աւարտեալ. որպ̃՝ Ազատէի, ազատէիր, ազատէր. և Անցեալ կատարեալ, որ զներգործութիւն ցուցանէ եղեալ և կատարեալ. որպ̃՝ Ազատեցի, ազատեցեր, ազատեաց։

Ապառնին է, որ զներգործութիւն ցուցանէ դեռ լինելի կամ առնելի. որպէս՝ Ազատեցից, ազատեսցես, ազատեսցէ։

Դէմք բայից։

թ. Դէմք բայից են երեք. Առաջին. Երկրորդ. Երրորդ։

Առաջին դէմք է այն, յորմէ է բանն, կամ որ խօսի. որպ՝ Ազատեմ, ազատեցի, ազատեցից։

Երկրորդ դէմք է այն, առ որ է բանն, կամ ը̄ որում լինի խօսելն. որպ՝ Ազատես, ազատեցեր, ազատեսցես։

Երրորդ դէմք է այն, զորմէ է բանն, կամ վ̄ որոյ լինի խօսել. որպ՝ Ազատէ, ազատեաց, ազատեսցէ։

Ձեւք բայից։

Դ. Ձեւք բայից ը̄ անուան են երկու. Պարզ և Բարդ։ Այս պարագայս ոչ է յատուկ բային. այլ անուան յանուանէ՝ յորմէ է ձեւացեալ։

Ուստի Պարզ բայն է, որ կազմեալ է 'ի պարզ անուանէ. որպ՝ Գործ, գործեմ. Սէր, սիրեմ. Ձայն, ձայնեմ։

Բարդ բայն է, որ կազմեալ է 'ի բարդ անուանէ. որպ՝ Բարեգործ, բարեգործեմ. Պատուասէր, պատուասիրեմ. Քաղցրաձայն, քաղցրաձայնեմ։

Նոյնպէս եթէ անունն բաղադրեալ իցէ, բայն ևս ասի բաղադրեալ. որպէս՝ Տկար, տկարանամ. Անիրաւ, անիրաւիմ. Տժգոհ, տժգոհիմ։

Տեսակք բայից։

Ե. Տեսակն է երկու. Նախատիպ և Ածանցեալ։

Նախատիպ են, որ կան 'ի նախկին նշանակութ̄ իւրե̄նց, թէ պարզ իցեն նոքին, թէ բարդ, և թէ բաղադրեալ. որպ՝ Ճեմեմ. մերձենամ. պէսպիսանամ. տկարանամ։

Ածանցեալ են, որ 'ի ձեռն ածանցանակերտ մասնկանս ուցան՝ ածեալ են յայնպիսի որպիսութ̄ի, որ ոչ միայն զգործողութ̄ առնողին՝ այլ և զգործել կրողին 'ի ներգործելոյ անտի արարողին նշանակէ. որպ՝ Ճեմեցուցանեմ. մերձեցուցանեմ. զայրացուցանեմ. պէսպիսացուցանեմ. տկարացուցանեմ. և այսպիսի ածանցեալ բայք՝ կոչին Անցողական։

Անցողական բայք սովորաբար կազմին 'ի չէզոքականաց · և այն՝ 'ի կատարեալ ժամանակէ նոցին · յորոց 'ի բաց յապաւեալ վերջին ձայնաւոր տառս՝ ի, կամ վանկս ա, կամ եա, յօդի մասնիկս ուցանեմ · զր :

Ամաչեմ, ամաչեցի · ամաչեցուցանեմ : Յամեմ, յամեցի · յամեցուցանեմ : Ամրանամ, ամրացայ · ամրացուցանեմ : Արբենամ, արբեցայ · արբեցուցանեմ : Մատչիմ, մատեայ · մատուցանեմ : Փախչիմ, փախեայ · փախուցանեմ :

Յայսմ կանոնէ խոտորի՝ չէզոքական բայս Երկնչիմ · որոյ կատարեալն է Երկեայ · իսկ անցողականն ոչ լինի երկուցանեմ · այլ՝ երկեցուցանեմ :

Թուոյ բայից :

Զ · Թիւն է երկու · Եզական և Յոգնական :

Եզականն է, որ զներգործութ̃ի միոյ ուրուք ցուցանէ · որպէս՝ Ազատեմ, ազատես, ազատէ :

Յոգնականն է, որ զներգործութ̃ին բազմաց ցուցանէ · որպէս՝ Ազատեմք, ազատէք, ազատեն :

Եղանակ բայից :

Է · Եղանակն է չորս · Սահմանական · Հրամայական · Ստորադասական, և Աներևոյթ :

Սահմանականն է, որ զներգործութ̃ին ցուցանէ բացարձակ և որոշակի որպ̃ թէ հաստատելով · որպ̃՝ Ազատեմ, ազատեցի, ազատեցից :

Հրամայականն է, որ զներգործութ̃ին ցուցանէ ըստ կերպի խնդրելոյ կամ արգելման · որպ̃՝ Ազատեա՛, մի՛ ազատեր · ազատեցէ՛ք, մի՛ ազատէք :

Ստորադասականն է, որ զներգործութ̃ին ցուցանէ պայմանաւ իւիք ունել զկախումն, և սպասել այլոյ բայի առ'ի կապել ընդ նմա · որպէս՝ Ազատիցեմ, ազատիցես, ազատիցէ :

Աներևոյթն է, որ զներգործութիւն սոսկապէս և անորոշակի ցուցանէ՝ առանց ժամանակի, թուոյ, և դիմաց · որպէս՝ Ազատել · լուանալ · հեղուլ :

Ը · Ցուցանէ սահմանական եղանակն ունի ամբողջ զերիս ժամանակս, զդէմս, և զթիւս :

Հրամայական եղանակն ունի միայն զներկայ, և զապառնի ժամանակսն · սա ոչ ունի զանցեալ ժամանակ, զի վ̅ն անցեալ ներգործութ̅ե ոչ լինի հրամայել կամ արգելուլ : Ունի և զերկոսին թիւսն, բայց եզականն ոչ ունի զառաջին դէմսն · վ̅ն զի խօսօղն ոչ կարէ հրամայել ինքեան, բայց եթէ իբրև ընդ այլս խօսելով · իսկ յոգնականն ունի և զառաջին դէմսն · զի գոյ ընդ խօսողին և այլ ոք, որում կարէ հրամայել :

Ստորադասական եղանակն ունի ամբողջ զդէմսն և զթիւսն · բայց 'ի ժամանակէն ունի միայն զներկայն և զապառնին ·

Աներևոյթ եղանակն է ը̅ ինքեան առանց ժամանակի, թուոյ և դիմաց · վ̅ն որոյ և բառ եզականին հոլովի իբրև զանուն ը̅ երր̅դ օրինակին, և յայնժամ կոչի Դերբայ :

Սղաչան ·

Ուղղական ·	Շարժել	·
Սեռական ·	շարժելոյ	·
Գործիական ·	շարժելով	·
Պարառական ·	զ շարժելով	·
Հայցական ·	զ շարժել	·
Պատմական ·	զ շարժելոյ	·
Բացառական ·	'ի շարժելոյ	·
Տրական ·	'ի շարժել	·
Ներգոյական ·	'ի շարժելն	·

Թ · Ամենայն բայք լեզուիս մերոյ՝ յառաջին դէմս սահմանականի ներկային եղերին 'ի մի 'ի չորից վերջաւո-

րութեց աստի, որք են. եմ, ամ, ում, իմ.

Ամենայն ներգործականք՝ և կէսք 'ի չեզոքական բայից, որք կոչին Ներգործակերպ չեզոքական, եզերին յերիս յայսոսիկ վերջաւորութիւնս. եմ, ամ, ում:

Ներգործականք, որպէս՝ Ազատեմ. լուանամ. հեղում. եւն.

Ներգործակերպ չեզոքականք, որպէս՝ Ելանեմ. ընթանամ. զարթնում. եւն:

Իսկ ամ կրաւորականք՝ և կէսք 'ի չեզոքական բայից, որք կոչին Կրաւորակերպ չեզոքական, կամ մասնաւոր անուամբ Ձայնակրական, եզերին 'ի վերջաւորութիւն իմ.

Կրաւորականք, որպէս՝ Շարժիմ. լուանիմ. հեղանիմ. եւն.

Կրաւորակերպ չեզոքականք, կամ որ նոյն է ձայնակրականք. որպէս՝ Նստիմ. կանգնիմ. փախչիմ. եւն:

Եւ չորեքին վերջաւորութիւնքս այսոքիկ. եմ, ամ, ում, իմ, կոչին Լծորդութիւնք բայից:

Ժ. Կան և բայք ոմանք, որք յառաջին դէմս սահմանականի ներկային եզերին 'ի վերջաւորութիւն իմ, որ սեպհական է կրաւորականաց. բայց նովին վերջաւորութբ երբեմն իբրև ներգործական վարին և երբեմն իբրև կրաւորական. որպէս են բայքս՝ Դատիմ. խօսիմ. ծնանիմ. կամիմ, եւն. և այսպիսի բայք կոչին Հասարակ:

ԺԱ. Բայն 'ի գործ դնել զպարագայս իւր. որպէս՝ զժամանակ. զթիւ. զդէմս, և զեղանակս՝ փոփոխութբ բերով 'ի զանազան կերպս. և այս փոփոխութիւն՝ կոչի Խոնարհումն: Եւ որպէս փոփոխումն մի և նոյն անուան յինքեան՝ կոչի Հոլով. նոյնպէս փոփոխումն մի և նոյն բայի յինքեան՝ կոչի Խոնարհումն:

Եւ զի այնչափ են հոլովք, որչափ մի և նոյն անունն փոփոխի 'ի սկիզբն կամ 'ի վերջն, կամ յերկոսին. նոյնպէս այնչափ են խոնարհմունք, որչափ մի և նոյն բայն փոփոխի 'ի զանազան դէմս և 'ի ժամանակս և 'ի թիւս:

Բայք՝ որք յառաջին դէմս սահմանականի ներկային ունին զնոյն և զմի լծորդութի, գրեթէ միօրինակ խոնար

հէն · զոր օրինակ՝ որք վերջաւորին 'ի լծորդութիւն եմ, խոնարհին ընդ օրինակօք Ազատեմին · ոպ̃ի են բայքս , Արժեմ · գործեմ · դիմեմ · ասեմ · հանեմ · զօրա_
ցուցանեմ · մատուցանեմ , և այլք բազումք ։

Իսկ որք վերջաւորին 'ի լծորդութիւն ամ, խոնարհին ը̃ օրինակօք Լուանամին · ոպ̃ի են բայքս , Հաւանամ · բանամ ·
խոստանամ · աղամ · արդարանամ · գթամ · ևն ,

Իսկ որք վերջաւորին 'ի լծորդութիւն ում , խոնարհին ը̃ օրինակօք Հեղումին · որպիսի են բայքս , Թողում · առնում · լնում · ընկենում · ընթեռնում · զարթնում ·
Թաքնում · ևն ։

Այսպէս և որք վերջաւորին 'ի լծորդութիւն իմ, խոնար_հին ընդ օրինակօք Ազատիմին · ոպ̃ի են ա̃մ կրաւորա_կան բայք , և որք կրաւորական ձայնիւ երբեմն իբրև ներգործական վարին , որք Հասարակ կոչին · ոպ̃՝ Սնա_նիմ · սկսանիմ · շահիմ · ևն ։ Իսկ կրաւորակերպ չէզո_քականք , որք Ձայնակրական անուանին · որպիսի են ,
Աշխատիմ · յօժարիմ · ցաւիմ · ևն ։

Ժբ · Խոնարհումն բայից է կրկին · Կանոնաւոր , և
Անկանոն ։

Կանոնաւոր բայք են նոքին , որք ունին զա̃մ ժամա_նակս , զթիւս , զդէմս · և միակերպ կանոնաւ խոնար_հին · որպէս՝ Ազատեմ, ազատեցի , ազատեա՛ · լուա_նամ, լուացի , լուա՛ · հեղում, հեղի , հե՛ղ · ուսանիմ,
ուսայ , ուսի՛ր ։

Անկանոն բայք են նոքին , որք ոչ միակերպ կանոնաւ խոնարհին · այլ կամ պակասին 'ի ժամանակս ինչ , և կո_չին Պակասաւոր · որպիսի են բայքս , Ուտեմ, կերայ , կե՛ր · ըմպեմ, արբի , ա՛րբ · երթամ, չոգայ , ե՛րթ · ևն ։ Կամ եղանակք ինչ նոցա մեծապէս խոտորին 'ի հասա_րակ կարգէ , և կոչին Արտուղի · որ̃պ՝ Առնեմ, արա_րի , արա՛ · դնեմ , եդի , դի՛ր · լսեմ , լուայ , լո՛ւր · ճա_նաչեմ, ծանեայ , ծանի՛ր · յառնեմ, յարեայ , արի՛ · ևն ։

Եւ կամ ըստ հասարակ գործածութե՛ յառաջին և յերկ-րորդ դիմին պակասին, և միայն երրորդ դիմօք վարին, և կոչին Պակասաւորք, կամ Անդէմ. որպէս՝ Պարտ է. պատշաճ է. ՚ի դէպ է. բաւակ է. օրէնք են. պէտք են. ասի. լսի. թուի. պիտի. եւն.

ՅՕԴՈՒԱԾ. Ա.

Ընդունելութիւն.

Ընդունելութի՛ ասին ձևացեալքն ՚ի բայից մասնկամբ-քս ող կամ ալ, եալ, ել, ոց. որք զգործողութի՛ նշա-նակեն որպէս զբայ. բայց առանց թուոյ և դիմաց՝ միայն ցուցանեն զժամանակ. և իբրև զանուն ունին զթիւ և զհոլով. Գ.

Ներկայ. Ա. զատօղ կամ ազատօղ, ատօղի, ղաւ. ղաց, ղօք. ըստ երկրորդ օրինակի. որպէս Կարգ, կարգի.

Անցեալ. Ա. զատեալ, ազատելոյ, ատելով. ատելոց, ատելովք. ըստ երրորդ օրինակի. որպէս Գետ, գետոյ։

Ապառնի. Ա. զատելոց. Նախադրիւ հոլովի. Ա. զատելի, ա-զատելւոյ, ատելեաւ. ատելեաց. ատելեօք. ըստ չորրորդ օրինակի. որպ Եկեղեցի, եկեղեցւոյ։

Ընդունելութի՛ն՝ չորրորդ է ՚ի կարգս մասանց բանի. որպէս տեսցի ՚ի տեղւոջ իւրում. բայց յայս սակս հա-մառօտիւ յիշեցաւ աստէն, զի դասաւուն ՚ի տեսանելն ՚ի խոնարհմունս բայից զբայանունս ինչ ընդունելու-թեանց նշանակեալ, ունիցի սակաւամասնեայ ծանօ-թութիւն զնոցանէ ։

ՅՕԴՈՒԱԾ. Բ.

Խոնարհմունք բայից չորից լծորդութեանց՝ հանդերձ ե-ղանակաւ և ժամանակաւ և թուով և դիմօք։

Խոնարհումն Էական բայից ։

Էական բայք են միայն չորքս այսոքիկ. Եմ. Կամ. Եղանիմ. Լինիմ. և չորեքին ևս են պակասաւորք, կամ ըստ եղանակին, կամ ըստ ժամանակին, կամ ըստ դիմաց, կամ ըստ թուոց. որպէս երևի յառաջիկայդ ։

Եմ · Պէնիմ ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ ։

Եզակի · Եմ, ես, է · Պէն իմ, սէն սին, օ դուր ·
Յոգնակի · Եմք, էք, են · Պիզիզ, սիզսինիզ, օնլար դըրլար ·

Անցեալ անկատար ։

Եզ. · Էի, էիր, էր · Իտիմ, իտին, իտի ·
Յոգ. · Էաք, էիք, էին · Իտիք, իտինիզ, իտիլէր ·

Հրամայական, Ներկայ ։

Եզ. · Ե՛ր · (որպէս ողջ եր) Օ՛լ · (նիթէքի՝ սաղ օլ) ·
Յոգ. · Երո՛ւք · (որպէս ողջ երուք) Օ՛լուն · (նիթէքի՝ սաղ օլուն) ։

Ստորադասական ։

Եզ. · Իցեմ, իցես, իցէ · Օլամ, օլասըն, օլա ։
Յոգ. · Իցեմք, իցէք, իցեն · Օլաք, օլասընըզ, օլալար ·
Աներեւոյթ · Ել, ելոյ, ելով · Օլմաք ։
Ընդունելութիւն · { Անցեալ · Եալ · Օլմուշ ·
{ Ապառնի · Ելոց · Օլաճաք ։

Կամ · Վարըմ ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ ։

Եզ. · Կամ, կաս, կայ · Վարըմ, վարսըն, վար ·
Յոգ. · Կամք, կայք, կան · Վարըզ, վարսընըզ, վարտըրլար ։

Անցեալ անկատար ։

Եզ. · Կայի, կայր · Վարըտըմ, վարըտը ·
Յոգ. · . . . կային · Վարըտըլար ·

Ստորադասական ։

Եզ · Գուցէ · վարըսա ։ Յոգ · Գուցեն · վարըսալար ։
Աներևոյթ · Գոլ, գոլոյ, գոլով · Վար օլմագ ։
Ընդունելութիւն · Ներկայ · Գոյող, գոյողի, ղաւ · Վարըլըր ։
Զայլ պակասորդն եղանակաց իւրոց փոխ առնու ՚ի միւս էական բայից ։

Եղանիմ · Օլուրում ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ ։

Եզակի ·	Եղանիմ ,	եղանիս ,	եղանի ·
	օլուրում ,	օլուրսուն ,	օլուր ·
Յոգնակի ·	եղանիմք ,	եղանիք ,	եղանին ·
	օլուրուզ ,	օլուրսունուզ ,	օլուրլար ։

Անցեալ անկատար ։

Եզ ·	Եղանէի ,	եղանէիր ,	եղանէր ·
	օլուրտում ,	օլուրտուն ,	օլուրտու ·
Յոգ ·	եղանէաք ,	եղանէիք ,	եղանէին ·
	օլուրտուգ ,	օլուրտունուզ ,	օլուրտուլար ։

Անցեալ կատարեալ ։

Եզ ·	Եղէ ,	եղեր ,	եղև ·
	օլտում ,	օլտուն ,	օլտու ·
Յոգ ·	եղաք կամ եղեաք ,	եղէք կամ եղեայք ,	եղեն ·
	օլտուգ ,	օլտունուզ ,	օլտուլար ։

Ապառնի ։

Եզ ·	Եղէց ,	եղիցիս ,	եղիցի ·
	օլայըմ ,	օլասըն ,	օլսուն ·
Յոգ ·	եղիցուք ,	եղիջիք ,	եղիցին ·
	օլալըմ ,	օլասընըզ ,	օլսունլար ։

Հրամայական, Ներկայ ։

Եզ ·	Եղի՛ր`	մի՛ եղանիր ,	եղիցի՛ ·
	օ՛լ`	օ՛լմա ,	օլսո՛ւն ·

Յոգ․ եղերուք՝ մի՛ եղանիք , եղիցի՛ն .
օլունուզ՝ օլմայընըզ , օլսունլար ։

Ապառնի ։

Եզ․ Եղիջի՛ր՝ եղանիջի՛ր՝ եղիցիս , եղիցի՛ .
օլասըն , օլսուն .

Յոգ․ եղիցուք , եղիջիք կամ եղանիջիք , եղիցի՛ն .
օլալը՛մ , օլասընըզ , օլսունլար ։

Ստորադասական ։

Եզ․ Եղիցիմ կամ եղանիցիմ , եղիցիս , եղիցի .
օլամ , օլասըն , օլա .

Յոգ․ եղիցիմք կամ եղանիցիմք , եղիցիք , եղիցին .
օլալըմ , օլասընըզ , օլալար ։

Աներեւոյթ․ Եղանել , եղանելոյ , եղանելով․ Օլմագ ։

Ընդունելի․ { Անցեալ․ Եղեալ․ Օլմուշ ։
{ Ապառնի․ Եղանելոց , եղանելի․ Օլաճագ ։

Լինիմ․ Օլուրում ։

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Եզ․ Լինիմ , լինիս , լինի .
օլուրում , օլուրսուն , օլուր .

Յոգ․ լինիմք , լինիք , լինին .
օլուրուզ , օլուրսունուզ , օլուրլար ։

Անցեալ անկատար ։

Եզ․ Լինէի , լինէիր , լինէր .
օլուրդում , օլուրդուն , օլուրդու .

Յոգ․ լինէաք , լինէիք , լինէին .
օլուրդուգ , օլուրդունուզ , օլուրլարդը ։

Կատարեալն լինի ՚ի բայէն Եղանիմ։

Ապառնի ։

Եզ․ Լիցիմ , լիցիս , լիցի .
օլայըմ , օլասըն , օլսուն .

Յոգ․ լիցուք , լիցէք կամ լիջիք , լիցին ·
օլալըմ , օլասընըզ , օլսունլար ։

Հրամայական , Ներկայ ·

Եզ․ Լե՛ր մի՛ լինիր , լիցի՛ ·
օ՛լ օլմա , օլսուն ·

Յոգ․ Լերո՛ւք մի՛ լինիք , լիցին ·
օլունուզ օլմայընըզ , օլսունլար ·

Ապառնի ։

Եզ․ Լիջիր կամ լինիջիր կամ լիցիս , լիցի՛ ·
օլա՛սըն , օլսա՛ն ·

Յոգ․ լիցուք , լիջիք կամ լինիջիք , լիցին ·
օլալը՛մ , օլասընըզ , օլսունլար ։

Ստորադասական ։

Եզ․ Լինիցիմ , լինիցիս , լինիցի ·
օլամ , օլասըն , օլայ ·

Յոգ․ լինիցիմք , լինիցիք , լինիցին ·
օլաք , օլասընըզ , օլալար ·

Աներեւոյթ · Լինել , լինելոյ , լինելով · Օլմագ ։

Ընդունե · Ներկայ · Լինօղ · Օլան ·
Անցեալ · Լեալ , կամ եալ · Օլմուշ ·
Ապառնի · Լինելի , լինելոց · Օլաճագ ։

Ընդունելութիւնքս լեալ կամ եալ՝ ըստ եզակին և ըստ յոգնականին նախդրիւ հոլովին ։

ՅՕԴՈՒԱԾ · Գ·

Խոնարհմանը ջաննաւոր բաշըն սալաջին ըձրըդուէս Եւմ ։

Այս երրորդութիւն ունի զերիս օրինակս · զի բայք որք ընդ սովաւ խոնարհին , վերջաւորութք առաջին դիմաց կատարեալ ժամանակին ինքեանց յերիս որոշին ։
Առաջինք սմանք ՚ի նոցանէ վերջանան էցի · որպ՝ Աղա-

տեմ, ազատեցի · ոմանք միայն են՝ որպէս՝ հատանեմ, հատի · և ոմանք ուցի · որպէս՝ հաշտեցուցանեմ, հաշտեցուցի ։

Օրինակս սոցա դիցուք կարգաւ առաջի 'ի ներգործական բայից հանդերձ կրաւորականօք իւրեանց, նշանակաւ Ը իւրաքանչիւր օրինակօք և զչէզոքական բայսն՝ որք նման են սոցա, և ընդ սոքօք խոնարհին ։

ՕՐԻՆԱԿ · Ա ·

Ներգործական · Ազատեմ · [illegible] ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ ։

Եզ · Ազատեմ , ազատես , ազատէ ·
[illegible] , [illegible] , [illegible] ·
Յոգ · ազատեմք , ազատէք , ազատեն ·
[illegible] , [illegible] , [illegible] ։

Անցեալ անկատար ։

Եզ · Ազատէի , ազատէիր , ազատէր ·
[illegible] , [illegible] , [illegible] ·
Յոգ · ազատէաք , ազատէիք , ազատէին ·
[illegible] , [illegible] , [illegible] ։

Անցեալ կատարեալ ։

Եզ · Ազատեցի , ազատեցեր , ազատեաց ·
[illegible] , [illegible] , [illegible] ·
Յոգ · ազատեցաք , ազատեցիք , ազատեցին ·
[illegible] , [illegible] , [illegible] ։

Ապառնի ։

Եզ · Ազատեցից , ազատեսցես , ազատեսցէ ·
[illegible] , [illegible] , [illegible] ·
Յոգ · ազատեսցուք , ազատեսջիք , ազատեսցեն ·
[illegible] , [illegible] , [illegible] ։

Հրամայական, Ներկայ.

Եզ. Ազատեա՛՝ մի՛ ազատեր, ազատեսցէ՛.
գուրթա՛ր՝ գուրթա՛րմա, գուրթարսը՛ն.
Յոգ. ազատեցէ՛ք՝ մի՛ ազատէք, ազատեսցե՛ն.
գուրթա՛րընըզ՝ գուրթա՛րմայը՛նըզ, գուրթարսը՛նլա՛ր.

Ապառնի։

Եզ. Ազատեսջի՛ր կմ ազատեսցե՛ս, ազատեսցէ՛.
գուրթա՛ր, գուրթարսը՛ն.
Յոգ. ազատեսցո՛ւք, ազատեսջի՛ք, ազատեսցե՛ն.
գուրթարալը՛մ, գուրթարա՛յը՛նըզ, գուրթարսը՛նլա՛ր.

Ստորադասական։

Եզ. Ազատիցեմ, ազատիցես, ազատիցէ.
գուրթարսամ, գուրթարսան, գուրթարսա.
Յոգ. ազատիցեմք, ազատիցէք, ազատիցեն.
գուրթարսագ, գուրթարսանըզ, գուրթարսալար.

Աներեւոյթ. Ազատել, ազատելոյ, ընդ. Գուրթարմագ.

Ընդունէ. { Ներկայ. Ազատող. Գուրթարըճը.
Անցեալ. Ազատեալ. Գուրթուլմուշ.
Ապառնի. Ազատելոց. Գուրթարաճագ.

Նախնիք զյոքնակի հրամայականն Ազատեցէ՛ք, վարէին փոխանակ կատարելոյն Ազատեցիք. և առ որոշելոյ 'ի միմեանց՝ զկատարեալն առանց շեշտի գրէին. իսկ 'ի վր հրամայականին յաւելուին և զշեշտանշան։ Բայց որովհետև այժմ կատարեալն սորա սովորաբար 'ի կիր արկանի Ազատեցիք. ըստ այնմ եղաւ 'ի սմին.

ՕՐԻՆԱԿ. Ա.

Կրաւորական. Ազատիմ. Գուրթուլուրում.

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ.

Ազատիմ, ազատիս, ազատի.
գուրթուլուրում, գուրթուլուրսուն, գուրթուլուր.

ազատիմք , ազատիք , ազատին ․
գ••-րԲ••-ը••-ր••-ւ , գ••-րԲ••-ը••-ր•••-ն••-ւ , գ••-րԲ••-ը••-րըա-ր ։

Անցեալ անկատար ։

Ազատէի , ազատէիր , ազատէր ․
գ••-րԲ••-ը••-ր••-փ••-ս , գ••-րԲ••-ը••-ր••-փ••-ն , գ••-րԲ••-ը••-ր••-փ••-
ազատէաք , ազատէիք , ազատէին ․
գ••-րԲ••-ը••-ր••-փ••-փ , գ••-րԲ••-ը••-ր••-փ••-ն••-ւ , ը••-ր••-փ••-ըա-ր ։

Անցեալ կատարեալ ։

Ազատեցայ , ազատեցար , ազատեցաւ ․
գ••-րԲ••-ըա••-ս , գ••-րԲ••-ըա••-ն , գ••-րԲ••-ըա•• ․
ազատեցաք , ազատեցայք , ազատեցան ․
գ••-րԲ••-ըա••-գ , գ••-րԲ••-ըա••-ն••-ւ , գ••-րԲ••-ըա••-ըա-ր ։

Ապառնի ։

Ազատեցայց , ազատեսցիս , ազատեսցի ․
գ••-րԲ••-ըաչը , գ••-րԲ••-ըա••ըն , գ••-րԲ••-ըա••-ն ․
ազատեսցուք , ազատեսջիք , ազատեսցին ․
գ••-րԲ••-ըաըը , գ••-րԲ••-ըա••ընըւ , գ••-րԲ••-ըա••-նըա-ր ։

Հրամայական , Ներկայ ։

Ազատեա՛ց՝ մի՛ ազատիր , ազատեսցի՛ ․
գ••-րԲ•՛-ւ՝ գ••-րԲ•՛-ըա , գ••-րԲ••-ըա՛-ն ․
ազատեցարո՛ւք՝ մի՛ ազատիք , ազատեսցի՛ն ․
գ••-րԲ•՛-ը••-ն••-ւ՝ գ••-րԲ•՛-ըաչընըւ , գ••-րԲ••-ըա••-նըա՛-ր ։

Ապառնի ։

Ազատեսջի՛ր կամ ազատիջի՛ր կամ ազատեսցիս , ազատեսցի՛ ․
գ••-րԲ•՛-ւ , գ••-րԲ••-ըա՛-ն ։
ազատեսցո՛ւք , ազատեսջի՛ք , ազատեսցի՛ն ․
գ••-րԲ••-ըաւը՛ս , գ••-րԲ•՛-ը••-ն••-ւ , գ••-րԲ••-ըա••-նըա՛-ր ։

Ստորադասական ։

Ազատիցիմ , ազատիցիս , ազատիցի ․
գ••-րԲ••-ը••-ր•••ս , գ••-րԲ••-ը••-ր•••ն , գ••-րԲ••-ը••-ր••• ․

աղաւիցիմք , աղաւիցիք , աղաւիցին ։
գուրպան օլուրուզ , գուրպան օլուրսընըզ , գուրպան օլուրլար ։

Աներևոյթ · Աղաւիլ կամ ել, աելոյ, լալ · Գուրպան օլմագ ։

Ընդու · { Անցեալ · Աղաւեալ · Գուրպան օլմուշ ։
Ապառնի · Աղաւելի, աելոց · Գուրպան օլաճագ ։ }

Ըստ օրինակի ներգործական բային Աղաւեմ, խոնարհին և այլ բազում ներգործականք և ներգործակերպ չեզոքականք ։ Նոյնպէս և ըստ օրինակի կրաւորականին նորին՝ որ է Աղաւիմ, խոնարհին կրաւորականք այնոցիկ ներգործականաց, և բազում կրաւորակերպ չեզոքականք, ևս և հասարակ բայք, որք կրաւորական վերջաւորութեամբ են՝ երբեմն իբրև ներգործական և երբեմն իբրև կրաւորական վարին ։

Ազդեմ ,	դեցի ,	դեա ·	Խապէր վէրմէք ·
Աւետեմ ,	տեցի ,	տեա ·	միւժտէլէմէք ·
Կործեմ ,	ծեցի ,	ծեա ·	էզմէք ·
Ընդունեմ ,	նեցի ,	նեա ·	դութմագ ·
Ժողովեմ ,	վեցի ,	վեա ·	տէվշիրմէք ·
Կոտորեմ ,	րեցի ,	րեա ·	գըրմագ ·
Յարմարեմ ,	րեցի ,	րեա ·	ույտուրմագ ·
Ներբողեմ ,	ղեցի ,	ղեա ·	մէդհ էթմէք ·
Շարժեմ ,	ժեցի ,	ժեա ·	գըմըլտատմագ ·
Փակեմ ,	կեցի ,	կեա ·	էօրթմէք ·
Ասեմ ,	ասացի ,	ասա ·	տէմէք ·
Գիտեմ ,	տացի ,	տեա ·	պիլմէք ։

Ներգործակերպ Չեզոքականք ·

Աղօթեմ ,	թեցի ,	թեա ·	Իպատէթ էթմէք ·
Կոչեմ ,	չեցի ,	չեա ·	չաղըրմագ ·
Կիմեմ ,	մեցի ,	մեա ·	էօրէ-յէ-շէնմէք ·
Պանդխտեմ ,	տեցի ,	տեա ·	գօրգմագ ·
Յուսեմ ,	սեցի ,	սեա ·	ումուտ էթմէք ·

Ճեմեմ ,	մեցի ,	մեա ·	կէզինմէք ·
Յամեմ ,	մեցի ,	մեա ·	գէճիքմէք ·
Նիրհեմ ,	հեցի ,	հեա ·	ույուգլամաք ։

Կրաւորակերպ Չէզոքականք ,
որք ըստ օրինակի կրաւորականին խոնարհին ։

Աշխատիմ ,	տեցայ ,	տեաց ·	Չալըշմաք ·
Բնակիմ ,	կեցայ ,	կեաց ·	օթուրաք էթմէք ·
Դադարիմ ,	րեցայ ,	րեաց ·	տուրմաք ·
Հաշտիմ ,	տեցայ ,	տեաց ·	պարըշմաք ·
Հրաժարիմ ,	րեցայ ,	րեաց ·	վազ գէչմէք ·
Յագիմ ,	գեցայ ,	գեաց ·	տօյմաք ։

Հասարակ բայք ։

Բարբառիմ , ռեցայ , ռեաց · Սէօյլէմէք վէ սէօյլէնմէք ·
Դատիմ , տեցայ , տեաց · Շէրահըն քէսմէք , վէ շէ-րահընը քէսիլմէք ·
Խորհիմ , հեցայ , հեաց · տիւշիւնմէք , տիւշիւնիւլմէք ·
Խօսիմ , սեցայ , սեաց · սէօյլէմէք , վէ սէօյլէնմէք ·
Կամիմ , մեցայ , մեաց · իսթէմէք , վէ իսթէնմէք ·
Հաւանիմ , նեցայ , նեաց · պէյէնմէք , վէ պէյէնիլմէք ։

Այս հասարակ բայք յաւէտ վարին իբրեւ ներգործական · ուստի ՚ի վարելն կրաւորական նշանակութ՝ եական բայիւ դնին · զր · Բարբառեալ լինիմ · դատեալ լինիմ · ծնեալ եղէ · ուսեալ եղէ · եւն ։

ՕՐԻՆԱԿ · Բ ։

Ներգործական · Հատանեմ · Քէսէրիմ ։

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Եզ · Հատանեմ ,	հատանես ,	հատանէ ·	
քէսէրիմ ,	քէսէրսին ,	քէսէր ·	

Յոգ. հատանեմք , հատանէք , հատանեն ։
[illegible]

Անցեալ անկատար ։

Եզ. Հատանէի , հատանէիր , հատանէր ։
[illegible]
Յոգ. հատանէաք , հատանէիք , հատանէին ։
[illegible]

Անցեալ կատարեալ ։

Եզ. Հատի , հատեր , եհատ կմ հատ ։
[illegible]
Յոգ. հատաք , հատիք , հատին ։
[illegible]

Ապառնի ։

Եզ. Հատից , հատցես , հատցէ ։
[illegible]
Յոգ. հատցուք , հատջիք կմ հատանիջիք , հատցեն ։
[illegible]

Հրամայական , Ներկայ ։

Եզ. Հա՛տ՝ մի՛ հատաներ , հատցէ՛ ։
[illegible]
Յոգ. հատէ՛ք՝ մի՛ հատանէք , հատցե՛ն ։
[illegible]

Ապառնի ։

Եզ. Հատջի՛ր կամ հատանիջի՛ր , հատցէ՛ ։
[illegible]
Յոգ. հատցո՛ւք , հատջի՛ք կմ հատանիջի՛ք , հատցե՛ն ։
[illegible]

Ստորադասական ։

Եզ. Հատանիցեմ , հատանիցես , հատանիցէ ։
[illegible]

Յոգ. Հատանիցեմք , հատանիցէք , հատանիցեն .
գեսերսեգ , գեսերսենիզ , գեսերսելեր .

Աներեւոյթ . Հատանել , հատանելոյ , լով . Քեսմեգ .

Ընդունելութ. { Ներկայ . Հատանօղ . Քեսէն .
Անցեալ . Հատեալ . Քեսմիշ .
Ապառնի . Հատանելոց . Քեսեճեգ .

ՕՐԻՆԱԿ . Բ .

Կրաւորական . Հատանիմ . Քեսիլմեգ .

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ .

Եզ. Հատանիմ , հատանիս , հատանի .
գեսիլիրիմ , գեսիլիրսին , գեսիլիր .
Յոգ. Հատանիմք , հատանիք , հատանին .
գեսիլիրիզ , գեսիլիրսինիզ , գեսիլիրլեր .

Անցեալ անկատար .

Եզ. Հատանէի , հատանէիր , հատանէր կամ հատանիւր .
գեսիլիրտիմ , գեսիլիրտին , գեսիլիրտի .
Յոգ. Հատանէաք , հատանէիք , հատանէին .
գեսիլիրտիգ , գեսիլիրտինիզ , գեսիլիրտիլեր .

Անցեալ կատարեալ .

Եզ. Հատայ , հատար , հատաւ .
գեսիլտիմ , գեսիլտին , գեսիլտի .
Յոգ. Հատաք , հատայք , հատան .
գեսիլտիգ , գեսիլտինիզ , գեսիլտիլեր .

Ապառնի .

Եզ. Հատայց , հատցիս , հատցի .
գեսիլեյիմ , գեսիլեսին , գեսիլսին .
Յոգ. Հատցուք , հատանիջիք , հատցին .
գեսիլելիմ , գեսիլեսինիզ , գեսիլսինլեր .

Հրամայական , Ներկայ ։

Եզ . Հատի՛ր՝ մի՛ հատանիր , հատցի՛ .
քէսի՛լ՝ քէսի՛լմէ , քէսիլսի՛ն .
Յոգ . հատարո՛ւք՝ մի՛ հատանէք , հատցի՛ն .
քէսի՛լինիզ՝ քէսի՛լմէյինիզ , քէսիլսինլէ՛ր ։

Ապառնի ։

Եզ . Հատջի՛ր կամ հատցիս , հատցի՛ .
քէսի՛լ , քէսիլսի՛ն .
Յոգ . հատցո՛ւք , հատջի՛ք , հատցի՛ն .
քէսիլէլի՛մ , քէսի՛լինիզ , քէսիլսինլէ՛ր ։

Ստորադասական ։

Եզ . Հատանիցիմ , հատանիցիս , հատանիցի .
քէսիլիրսէմ , քէսիլիրսէն , քէսիլիրսէ .
Յոգ . հատանիցիմք , հատանիցէք , հատանիցին .
քէսիլիրսէք , քէսիլիրսէնիզ , քէսիլիրսէլէր ։

Աներևոյթ . Հատանիլ , հատանելոյ , լով . Քէսիլմէք ։

Ընդունելութիւն.
- Ներկայ . Հատեալ . Քէսիլմիշ ։
- Ապառնի . Հատանելոց , տանելի . Քէսիլէճէք ։

Ըստ այսու օրինակաւ խոնարհին և այլ բազում ներգործական բայք՝ որք վերջանան անել . ըստ նմին և կրաւորականք նոցին . ևս և ներգործականերպ չէզոքականք ոմանք , և կրաւորակերպ չէզոքականք , և հասարակ բայք ինչ ։

Անիծանեմ , անիծի , անիծեր , անէծ . հր , անէ՛ծ . Լանէթ օգումագ ։

Արկանեմ , արկի , արկեր , էարկ կամ արկ . հր , ա՛րկ . պըրագմագ ։

Գտանեմ , գտի , գտեր , եգիտ . հր , գի՛տ . պուլմագ .

Դիպանեմ , դիպի , դիպեր , եդէպ , դէպ . հր , դէ՛պ . էրիշմէգ .

Եղծանեմ , եղծի , եղծեր , եղծ . հր , ե՛ղծ . պօզմագ .

Զերծանեմ , զերծի , զերծեր , եզերծ կամ զերծ . հր , զե՛րծ կուրթարմագ ։

Լուծանել, լուծի, լուծեր, ելոյծ. հր, լոյծ. չէօզմէք.
Խածանել, խածի, խածեր, եխած. հր, խած. ըսըրմագ.
Կիզանել, կիզի, կիզեր, եկէզ. հր, կէզ. եագմագ.
Հանել, հանի, հաներ, եհան կամ հան. հր, հան. չըգարմագ
Մուծանել, մուծի, մուծեր, եմոյծ կամ մոյծ. հր, մոյծ. սօգմագ.
Սպանանել, սպանի, սպաներ, սպան. հր, սպան. էօլտիւրմէք.
Տեսանել, տեսի, տեսեր, ետես. հր, տես. կէօրմէք.
Ցուցանել, ցուցի, ցուցեր, եցոյց կամ ցոյց. հր, ցոյց. կէօսթէրմէք.
Օծանել, օծի, օծեր, եօծ կամ օծ. հր, օծ. եաղլամագ:

Ոմանք խոտորին 'ի ժամանակս ինչ, և ոմանք պակասին:

Երդիծանել, երդիծի, երդիծեր. իւրէկ աճըրթմագ.
Զատանել, զատի, զատեր. հր, զատեա. այըրմագ.
Լիզանել, լիզի, լիզեր. հր, լիզեա. եալամագ.
Հեղուսել, հեղուսի, ղուսեր. հր, ղուսեա. ժըլամագ.
Ոռոգանել, ոռոգի, ոռոգեր. սուլամագ.
Վարկանել, վարկի, վարկեր. հր, վարկեա. բահանէբիլմէք.
Վերլուծանել, վերլուծի, վերլուծեր. հր, վերլուծեա. չէօզմէք:

Ոմանք 'ի բայից աստի երբեմն 'ի բաց թողեալ զմասնիկս ան, խոնարհին ը օրինակի Ազատեմ բային. որ.

Անիծեմ,	անիծեցի,	անիծեա.
Դիզեմ,	դիզեցի,	դիզեա.
Եղծեմ,	եղծեցի,	եղծեա.
Լուծեմ,	լուծեցի,	լուծեա.
Կիզեմ,	կիզեցի,	կիզեա:

Ներգործականք Չեզոքականք.

Անցանել, անցի, անցեր, եանց կամ անց. հր, անց. Կէչմէք.

Ելանեմ, ելի, ելեր, ել. հր, ե՛լ. ՉԸԳՄԱԳ.
Իջանեմ, իջի, իջեր, էջ. հր, է՛ջ. ԷՆՄԷԳ.
Համբերեմ, համբերի, համբերեր, համբեր. հր,
համբե՛ր. ՍԱՊՐ ԷԹՄԷԳ:
Մտանեմ, մտի, մտեր, եմուտ կամ մտաւ. հր, մո՛ւտ. ԳԻՐՄԷԳ.
Հասանեմ, հասի, հասեր, եհաս կամ հաս. հր, հա՛ս.
ԵԷԹԻՇՄԷԳ.
Հեծանեմ, հեծայ, հեծար, հեծաւ. հր, հեծի՛ր. ՊԻՆՄԷԳ.
Յանցանեմ, յանցեայ, յանցեար, յանցեաւ. հր,
յանցի՛ր. ԳԱՊԱՀԱԹ ԷԹՄԷԳ.

Արաւորակերպ Չէզոքականք.

Ընկանիմ, անկայ, անկար, անկի՛ր. ՏԻՒՇՄԷԳ.
Բուսանիմ, բուսայ, բուսար, բուսի՛ր. ՊԻԹՄԷԳ.
Զբօսանիմ, զբօսայ, զբօսար, զբօսի՛ր. ՍԷՖԱԼԱՆՄԱԳ.
Մածանիմ, մածայ, մածար, մածի՛ր. ԵԱՓԸՇՄԱԳ.
Ջեռանիմ, ջեռայ, ջեռար, ջեռի՛ր. ԸՍԸՆՄԱԳ.
Սնանիմ, սնայ, սնար, սնի՛ր. ՊԷՍԼԷՆՄԷԳ.

Նոյնպէս խոնարհին և չէզոքական բայք, որք չիմ
վերջանան:

Երկնչիմ, երկեայ, երկի՛ր, երկուցեալ. ԳՈՐԳՄԱԳ.
Թաքչիմ, թաքեայ, թաքի՛ր, թաքուցե՜լ. ԳԻԶԼԷՆՄԷԳ.
Թռչիմ և թռանիմ, թռեայ, թռի՛ր, թռուցե՜լ. ՈՒՉՄԱԳ.
Կորնչիմ, կորեայ, կորի՛ր, կորուսե՜լ. ԳԱՅԸՊՕԼՄԱԳ.
Մատչիմ, մատեայ, մատի՛ր, մատուցե՜լ. ԵԱԳԼԱՇՄԱԳ.
Մարտնչիմ, մարտեայ, մարտի՛ր, մարտուցե՜լ. ՃԷՆԳԼԷՇՄԷԳ.
Հանգչիմ, հանգեայ, հանգի՛ր, հանգուցե՜լ. ՐԱՀԱԹԼԱՆՄԱԳ.
Փախչիմ, փախեայ, փախի՛ր, փախուցե՜լ. ԳԱՉՄԱԳ:

Ստորադասականք սոցա կրկին կերպիւ լինին. որպ.

Երկիցեմ, և երկնչիցիմ. Թաքիցեմ, և թաքչիցիմ.
Թռիցեմ, և թռչիցիմ. Կորիցեմ, և կորնչիցիմ.

Մատիցեմ, և մատչիցիմ. Մարտիցեմ, և մարտնչիցիմ.
Հանգիցեմ, և հանգչիցիմ. Փախիցեմ, և փախչիցիմ ։

Հրամայական բայք ։

Ծնանիմ, ծնայ, ծնի՛ր. [illegible], և [illegible].
Ուսանիմ, ուսայ, ուսի՛ր. [illegible], և [illegible].
Սկսանիմ կամ սկսիմ, սկսայ, սկսի՛ր. [illegible] և [illegible]
Վարկանիմ, վարկայ, վարկի՛ր կամ վարկեա՛, վարկեալ կամ վարկուցեալ. [illegible], և [illegible].
Տանիմ, տարայ, տա՛ր, տարեալ. [illegible], և [illegible].

Ստորադասականք սոցա ևս լինին կրկին կերպիւ.

Ծնցիմ, և ծնանիցիմ. Ուսցիմ, և ուսուցանիցիմ.
Վարկիցեմ, և վարկանիցիմ. Տարցիմ, և տանիցիմ ։

ՅՕԴՈՒԱԾ · Դ ։

[illegible]

ՕՐԻՆԱԿ · Գ ։

Հաշտեցուցանեմ. [illegible]

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ.

Հաշտեցուցանեմ, հաշտեցուցանես, հաշտեցուցանէ.
[illegible]
Հաշտեցուցանեմք, հաշտեցուցանէք, հաշտեցուցանեն.
[illegible]

Անցեալ անկատար ։

Հաշտեցուցանէի, հաշտեցուցանէիր, հաշտեցուցանէր.
[illegible]
Հաշտեցուցանէաք, հաշտեցուցանէիք, հաշտեցուցանէին.
[illegible]

Անցեալ կատարեալ.

Հաշտեցուցի , հաշտեցուցեր , հաշտեցոյց .
[illegible] , [illegible] , [illegible] .
հաշտեցուցաք , հաշտեցուցիք , հաշտեցուցին .
[illegible] , [illegible] , [illegible] :

Ապառնի.

Հաշտեցուցից , հաշտեցուսցես , հաշտեցուսցէ .
[illegible] , [illegible] , [illegible] .
հաշտեցուսցուք , հաշտեցուսջիք կամ ցուցանիջիք , ցուսցեն
[illegible] , [illegible] , [illegible] :

Հրամայական , Ներկայ.

Հաշտեցո՛ մի՛ հաշտեցուցաներ .
[illegible] [illegible] .
հաշտեցուցէ՛ք մի՛ հաշտեցուցանէք .
[illegible] [illegible] :

Ապառնի.

Հաշտեցուսջի՛ր կամ ցուցանիջի՛ր կամ ցուսցե՛ս , ցուսցէ՛ .
[illegible] , [illegible] :
հաշտեցուսցո՛ւք , հաշտեցուցէ՛ք կամ ցուսջի՛ք , ցուսցե՛ն .
[illegible] , [illegible] , [illegible] :

Ստորադասական.

Հաշտեցուցանիցեմ, հաշտեցուցանիցես , ցուցանիցէ .
[illegible] , [illegible] , [illegible] .
հաշտեցուցանիցեմք , հաշտեցուցանիցէք , ցուցանիցեն .
[illegible] , [illegible] , [illegible]

[illegible] . Հաշտեցուցանել , լոյ , լով . [illegible] :

[illegible] . { [illegible] . Հաշտեցուցանօղ . [illegible] .
[illegible] . Հաշտեցուցեալ . [illegible] .
[illegible] . Հաշտեցուցանելոց . [illegible] :

Կրաւորականն սորա դուն ուրեք ՚ի գործ ածի . որպ.
Հաշտեցուցանիմ, հաշտեցուցայ , հաշտեցուցանիմք . եւ.

Մ.ձև փոխան նորա դնի չէզոքականն, որպէս՝ Հաշտիմ, հաշտեցայ, հաշտեցայց, հաշտիցիմ. եւ։

Որպ՝ Զօրանամ. փոխանակ ասելոյ՝ զօրացուցանիմ։
Արդարանամ. փոխանակ ասելոյ՝ արդարացուցանիմ։
Խոնարհիմ. փոխանակ ասելոյ՝ խոնարհեցուցանիմ. եւ։

Անցողական բայք սովորաբար ՚ի չէզոքականաց կազմին. զոր օրինակ։

Արբենամ. արբեցուցանեմ, ցուցի, եցո՛. Սարխօշլաթմագ.
Ապրիմ. ապրեցուցանեմ, ցուցի, եցո՛. Գուրթարմագ.
Կեամ. կեցուցանեմ, ցուցի, եցո՛. Եաշաթմագ.
Յիմարիմ. յիմարեցուցանեմ, ցուցի, եցո՛. Չըլդըրթմագ։

Եւ որովհետեւ ծորդ են միմեանց տառքս ց, ու, ղ. սմին իրի ՚ի կարգի անցողականաց համարին և բայքս որ զկնի։

Ելանեմ. անցող, ելուզանեմ, ելուզի, ելուզեա՛. Դըշարը չըգարմագ.
Ընկլնում. անցող, ընկլուզանեմ, ընկլուզի, ընկլո՛. պաթըրմագ.
Կորնչիմ. անցող, կորուսանեմ, կորուսի, կորո՛. գայպէթմէք.
Փլանիմ. անցող, փլուզանեմ, փլուզի, փլո՛. Եըգմագ։

Անցողական բայք երբեմն ՚ի ներգործականաց ևս կազմին. զոր օրինակ։

Զգենում. զգեցուցանեմ, ցուցի, եցո՛. Կէյտիրմէք.
Լնում. լցուցանեմ, լցուցի, լցո՛. տօլտուրմագ.
Լսեմ. լսեցուցանեմ, ցուցի, եցո՛. իշիթտիրմէք.
Ծանեայ. ծանուցանեմ, ծանուցի, ծանո՛. թանըթմագ.
Հատանեմ. հատուցանեմ, հատուցի, հատո՛. քէսթիրմէք։

Անցողականք ոմանք ՚ի ներգործականաց կազմին, երբեմն ոչ փոխեն զնշանակու̃թ նախադասից իւրեանց. ո̃պ։

Լնում, և լցուցանեմ. Դօլտուրմագ.
Ազատեմ, և ազատեցուցանեմ. Գուրթարմագ.
Փարատեմ, և փարատեցուցանեմ. Դաղըթմագ։

Բառ այսմ խոնարհին ամենայն անցողական բայք, որք վերջաւորին՝ եցուցանեմ, ացուցանեմ, ուցանեմ · դր ։

Յօժարեցուցանեմ, եցուցի, եցո · Իսթէքլէնտիրմէք ·
Արբեցուցանեմ, եցուցի, եցո · էսրիթմէք ·
Զեացուցանեմ, ացուցի, ացո · [illegible] ·
Թուլացուցանեմ, ացուցի, ացո · գէվշէթմէք ·
Դարձուցանեմ, ուցի, դարձո · չէվիրմէք ·
Զարթուցանեմ, ուցի, զարթո · օյանտըրմագ ։

ՅՕԴՈՒԱԾ · Ե ·

Խոնարհմունք կանոնաւոր բայից երկրորդ լծորդութեան Ա ·

Բայք որք ը սովաւ խոնարհին՝ բովանդակին յերկուս օրինակս ։ Զի ոմանք յառաջին դէմս կատարեալ ժամանակին վերջանան յի · որպէս՝ Լուանամ, լուացի · և ոմանք ցայ · որպէս՝ Խոստանամ, խոստացայ ։

Զօրինակս սոցա դիցուք աստանօր 'ի ներգործական բայից, առ նոքօք նշանակեալ և զչէզոքականսն, որք նոյնպէս խոնարհին ։

ՕՐԻՆԱԿ · Ա ·

Ներգործական · Լուանամ · Եայգարըմ ·

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ ·

Եզ ·	Լուանամ	, լուանաս	, լուանայ ·
	եայգարըմ	, եայգարսըն	, եայգար ·
Յոգ ·	լուանամք	, լուանայք	, լուանան ·
	եայգարըզ	, եայգարսընըզ	, եայգարլար ։

Անցեալ անկատար ։

Եզ ·	Լուանայի	, լուանայիր	, լուանայր ·
	եայգարտըմ	, եայգարտըն	, եայգարտը ·
Յոգ ·	լուանայաք	, լուանայիք	, լուանային ·
	եայգարտըք	, եայգարտընըզ	, եայգարտըլար ·

Անցեալ կատարեալ:

Եզ. Լուացի , լուացեր , լուաց .
եըգատըմ , եըգատըն , եըգատը .
Յոգ. լուացաք , լուացիք , լուացին .
եըգատըգ , եըգատընըզ , եըգատըլար :

Ապառնի:

Եզ. Լուացից , լուասցես , լուասցէ .
եըգայայըմ , եըգայասըն , եըգասըն .
Յոգ. լուասցուք , լուասջիք , լուասցեն .
եըգայալըմ , եըգայասընըզ , եըգասընլար :

Հրամայական , Ներկայ:

Եզ. Լուա՛ մի՛ լուանար .
եըգա՛ եըգամա .
Յոգ. լուացէ՛ք մի՛ լուանայք .
եըգայը՛ն եըգամայըն :

Ապառնի.

Եզ. Լուասջի՛ր կամ լուասցե՛ս , լուասցէ՛ .
եըգայասը՛ն , եըգասը՛ն .
Յոգ. լուասցո՛ւք , լուասջի՛ք , լուասցե՛ն .
եըգայալը՛մ , եըգայասընըզ , եըգասընլա՛ր :

Ստորադասական:

Եզ. Լուանայցեմ , լուանայցես , լուանայցէ .
եըգարսամ , եըգարսան , եըգարսա .
Յոգ. լուանայցեմք , լուանայցէք , լուանայցեն .
եըգարսագ , եըգարսանըզ , եըգարսալար :

Անորոշ. Լուանալ , նալոյ , նալով . Եըգամագ .

Ընդունելութ. { Ներկայ . Լուացող . Եըգայըճը :
Անցեալ . Լուացեալ . Եըգամըշ :
Ապառնի . Լուանալոց . Եըգայաճագ :

ՕՐԻՆԱԿ Բ.

Կրաւորական . Լուանիմ . Եըգանըրըմ .

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ :

Լուանիմ , լուանիս , լուանի .
Եըգանըրըմ , Եըգանըրսըն , Եըգանըր .
լուանիմք , լուանիք , լուանին .
Եըգանըրըզ , Եըգանըրսընըզ , Եըգանըրլար :

Անցեալ անկատար :

Լուանայի , լուանայիր , լուանայր .
Եըգանըրդըմ , Եըգանըրդըն , Եըգանըրդը .
լուանայաք , լուանայիք , լուանային .
Եըգանըրդըք , Եըգանըրդընըզ , Եըգանըրդըլար :

Անցեալ կատարեալ:

Լուացայ , լուացար , լուացաւ .
Եըգանդըմ , Եըգանդըն , Եըգանդը .
լուացաք , լուացայք , լուացան .
Եըգանդըք , Եըգանդընըզ , Եըգանդըլար :

Ապառնի :

Լուացայց , լուասցիս , լուասցի .
Եըգանայըմ , Եըգանասըն , Եըգանսըն .
լուասցուք , լուասջիք , լուասցին .
Եըգանալըմ , Եըգանասընըզ , Եըգանսընլար :

Հրամայական , Ներկայ :

Լուացիր , Եըգան . լուացարուք , Եըգանըն :

Ապառնի :

Լուասջիր` լուասցիս , լուասցի .
Եըգան , Եըգանսըն .
լուասցուք , լուասջիք , լուասցին .
Եըգանալըմ , Եըգանընըզ , Եըգանսընլար :

Սորադասական ։

Լուանայցիմ , լուանայցիս , լուանայցի ·
Եըգանըրսամ , եըգանըրսան , եըգանըրսա ·
Լուանայցիմք , լուանայցիք , լուանայցին ·
Եըգանըրսագ , եըգանըրսանըզ , եըգանըրսալար ։

Աներեւոյթ · Լուանիլ , լուանալոյ , լովլ · Եըգանմագ ։

Դերբ · { Անցեալ · Լուացեալ · Եըգանմըշ ։
Ապառնի · Լուանալոց , լուանալի · Եըգանաճագ ։ }

Բայք որք Ը այսու լծորդութ֊ են , ի Ա կրաւորականին լաւ եւս ձեւանան հական բայիւ , մանաւանդ ՚ի սահմանականի ներկայն · որպէս՝

Լուացեալ լինիմ · լուացեալ եղէ · լուացեալ եղէց · եւն ։
Նոյն կամ ներգործականք նշ վարին ՚ի տեղի կրաւորականին ։

Այսու օրինակաւ խոնարհին եւ այլ ներգործականք ։

Աղամ , աղացի , աղա՛ , աղայցեմ · Եօղիւթիւր ·
Չրա , աղացեալ լինիմ , աղացայ , աղացի՛ր , աղայցիմ · Եօղիւթիւլիւր ։
Ամամ , ամացի , ամա՛ · Պէօքիւր ·
Չրա , ամացայ , ամացի՛ր , ամայցիմ · Պէօքիւլիւր ։
Բանամ , բացի , բա՛ց · Աչար ·
Չրա , բանիմ , բացայ , բացի՛ր , բանայցիմ · Աչըլըր ։
Բառնամ , բարձի , բա՛րձ , բառնայցեմ · Գալտըրըր ·
Չրա , բառնիմ , բարձայ , ձի՛ր , բառնայցիմ · Գալտըրըլըր
Զգամ , զգացի , զգա՛ · Տույար ·
Չրա , զգացեալ լինիմ , ցե՛լ եղէ , ցե՛լ լե՛ր · Տույուլըր ։
Թանամ , թացի , թա՛ց · Իսլաթըր ·
Չրա , թացե՛լ լինիմ , թացայ , ցի՛ր , թանայցիմ · Իսլանըր ։
Լամ , լացի , լա՛ց , լայցեմ · Աղլար ·
Չրա , լացեալ լինիմ , ցեալ եղէ , ցեալ լե՛ր · Աղլանըլըր
Խոկամ , խոկացի կամ խոկացայ , խոկա՛ · Տիւշիւնիւր ·
Չրա , (Ո՛չ ունի) ։

Կարդամ, կարդացի, կարդա՛, կարդայցեմ. չաղըրմագ .
Կրա, կարդացայ, կարդացար . չաղըրըլմագ :
Ողբամ, ողբացի, ողբա՛ . ինյլէմէք .
Կրա, ողբացեալ լինիմ, ցեալ եղէ, ցե՛լ լե՛ր . ինյլէնիլմէք :

Չէզոքականք :

Անսամ, անսացի, անսա՛ . Սէօզ տինլէմէք .
Գնամ, գնացի, գնա՛ . կիթմէք .
Եռամ, եռացի, եռա՛ . գայնամագ .
Կամ, կացի, կա՛ց . տուրմագ .
Մնամ, մնացի, մնա՛ . գալմագ .
Խաղամ, խաղացի, խաղա՛ . օյնամագ .
Խնդամ, խնդացի, խնդա՛ . սէվինմէք .
Տոկամ, տոկացի, տոկա՛ . տայանմագ :

Կեամ . Եաշամագ . տարբեր կերպիւ խոնարհի :

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ:

Կեամ, կեաս, կեայ . կեամք, կեայք, կեան :

Անցեալ անկատար :

Կէի, կէիր, կեայր . կեաք, կէիք, կէին :

Անցեալ կատարեալ:

Կեցի, կեցեր, եկեաց . կեցաք, կեցիք, կեցին :

Ապառնի :

Կեցից, կեցցես, կեցցէ . կեցցուք, կեցջիք, կեցցեն :

Հրամայական, Ներկայ :

Կեա՛ց՝ մի՛ կեար, կեցջի՛ր . կեցէ՛ք, կեցջի՛ք :

Ստորադասական :

Կեցցեմ կամ կեայցեմ, կեցցես, կեցցէ :
Աներևոյթ . Կեալ, կելոյ, կելով :
Ընդունելութիւն . Կեցող . կեցեալ . կելոց :

ՕՐԻՆԱԿ . Բ .

Ներգործական . Խոստանամ . Սէօզ վէրիրիմ :

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ :

Խոստանամ , խոստանաս , խոստանայ .
սէօզ վէրիրիմ , սէօզ վէրիրսին , սէօզ վէրիր .
խոստանամք , խոստանայք , խոստանան .
սէօզ վէրիրիզ , սէօզ վէրիրսինիզ , սէօզ վէրիրլէր :

Անցեալ անկատար :

Խոստանայի , խոստանայիր , խոստանայր .
սէօզ վէրիրտիմ , սէօզ վէրիրտին , սէօզ վէրիրտի .
խոստանայաք , խոստանայիք , խոստանային .
սէօզ վէրիրտիք , սէօզ վէրիրտինիզ , սէօզ վէրիրտիլէր :

Անցեալ կատարեալ :

Խոստացայ , խոստացար , խոստացաւ .
սէօզ վէրտիմ , սէօզ վէրտինիզ , սէօզ վէրտի .
խոստացաք , խոստացայք , խոստացան .
սէօզ վէրտիք , սէօզ վէրտինիզ , սէօզ վէրտիլէր :

Ապառնի :

Խոստացայց , խոստասցիս , խոստասցի .
սէօզ վէրէյիմ , սէօզ վէրէսին , սէօզ վէրսին .
խոստասցուք , խոստասջիք , խոստասցին .
սէօզ վէրէլիմ , սէօզ վէրէսինիզ , սէօզ վէրսինլէր :

Հրամայական , Ներկայ :

Խոստացի՛ր՝ մի՛ խոստանար . սէօ՛զ վէր՝ սօզ վէ՛րմէ .
խոստացարո՛ւք՝ մի՛ խոստանայք . սէօ՛զ վէրին՝ սէօզ վէ՛րմէյին :

Ապառնի :

Խոստասջի՛ր կամ խոստասցի՛ս , խոստասցի՛ .
սէօզ վէրէ՛սին , սէօզ վէրսի՛ն .

խոստասցուք , խոստասջիք , խոստասցին ։
սէօզ վէրէլիմ , սէօզ վէրէսինիզ , սէօզ վէրսինլէր ։

Ստորադասական ։

Խոստանայցեմ , խոստանայցես , խոստանայցէ ։
սէօզ վէրսէմ , սէօզ վէրսէն , սէօզ վէրսէ ։
խոստանայցեմք , խոստանայցէք , խոստանայցեն ։
սօզ վէրսէք , սէօզ վէրսէնիզ , սէօզ վէրսէլէր ։

Աներեւոյթ. Խոստանալ , խոստանալոյ , ըով. Սէօզ վէրմէք ։

Ընդուն. { Ներկայ. Խոստացող. Սէօզ վէրէն ։
Անցեալ. Խոստացեալ. Սէօզ վէրմիշ ։
Ապառնի. Խոստանալոց. Սէօզ վէրէճէք ։ }

Կրաւորական մը առորաբար եական բային ձեւանայ. որպէս երեւի յառաջիկայդ ։

ՕՐԻՆԱԿ. Բ ։

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Եզ. Խոստացեալ լինիմ , լինիս , լինի ։
Յոգ. խոստացեալ լինիմք , լինիք , լինին ։

Անցեալ անկատար ։

Եզ. Խոստացեալ լինէի , լինէիր , լինէր ։
Յոգ. խոստացեալ լինէաք , լինէիք , լինէին ։

Անցեալ կատարեալ ։

Եզ. Խոստացեալ եղէ , եղեր , եղեւ ։
Յոգ. խոստացեալ եղաք , եղէք , եղեն ։

Ապառնի ։

Եզ. Խոստացեալ եղէց , եղիցիս , եղիցի ։
Յոգ. խոստացեալ եղիցուք , եղիջիք , եղիցին ։

Հրամայական , Ներկայ ։

Եզ. Խոստացեա՛լ լեր՝ մի՛ խոստացեալ լինիր ։
Յոգ. խոստացեա՛լ լերուք՝ մի՛ խոստացեալ լինիք ։

Ըղձական :

Եզ. Խոստացեա՛լ լիջի՛ր կամ լիցիս , լիցի .
Յոգ. խոստացեա՛լ լիցուք , լիջիք կամ լինիջիք , լիցին :

Ստորադասական :

Եզ. Խոստացեալ լինիցիմ , լինիցիս , լինիցի .
Յոգ. խոստացեալ լինիցիմք , լինիցիք , լինիցին .
Աներևոյթ . Խոստացեալ լինել , լինելոյ , լինելով .
Ընդունելութիւն . { Անցեալ . Խոստացեալ .
Ապառնի . Խոստանալոց , խոստանալի .

Ներգործականք .

Անգիտանամ , գիտացայ , ացի՛ր . Պիլմէմէք .
Գողանամ , գողացայ , ացի՛ր . Չալմագ .
Զլանամ , զլացայ , ացի՛ր . Էսիրկէմէք .
Զզջանամ , զզջացայ , ացի՛ր . փիշման օլմագ .
Իմանամ , իմացայ , ացի՛ր կամ իմա՛ . տույմագ :
նրա , Իմանիմ , իմանիս , իմանի .
իմանայցիմ , իմանայցիս , իմանայցի :

Հոգամ , հոգացայ կամ ացի , ցի՛ր . Գայղըրմագ .
Մերկանամ , մերկացայ կամ ացի , ցի՛ր . սօյունմագ .
Մոռանամ , մոռացայ կամ ացի , ցի՛ր . ունութմագ :
նրա , Մոռանիմ , կամ մոռացեալ լինիմ :

Որսամ , որսացայ , որսա՛ . Աւլամագ .
Ստանամ , ստացայ , ցի՛ր . Էլէ կէչիրմէք :
նրա , Ստացանիմ , ստացանիս , ստացանի :

Չէզոքականք :

Ամրանամ , ամրացայ , ցի՛ր . Սաղլանմագ .
Արբենամ , արբեցայ , արբեցի՛ր . սարխօշ օլմագ .
Անձկամ կամ անձկանամ , կացայ , անձկա՛ .
Բաղձամ , բաղձացի՛ր կամ բաղձա՛ . արզուլամագ .

Գթամ, գթացայ, ցի՛ր կամ գթա՛. բահշ էթմէք.
Դառնամ, դարձայ, ձի՛ր կամ դա՛րձ. տէօնմէք.
Դողամ, դողացայ կամ ցի, դողա՛. թիթրէմէք.
Ընթանամ, ընթացայ, ցի՛ր կամ ընթա՛. գօշմագ.
Ջանամ, ջանացայ, ցի՛ր կամ ջանա՛. գայրէթ էթմէք.
Ցնծամ, ցնծացայ, ցնծա՛. սէվինմէք.
Փութամ, փութացայ, ցի՛ր կամ փութա՛. աճէլէ էթմէք:

ՅՕԴՈՒԱԾ. Զ:

Խոնարհումն կանոնաւոր բայից երրորդ լծորդութեան Ում:

Բայք որք ընդ սովաւ խոնարհին՝ բովանդակին յերկուս օրինակս: Եւ ի սմանք յառաջին դէմս կատարեալ ժամանակին վերջանան է. որպէս՝ Հեղում, հեղէ. և սմանք այ. որպէս՝ Ընթեռնում, ընթերցայ: Եւ օրինակս սոցա դիցուք ՚ի ներգործական բայից, նշանակեալ ընդ նոքօք և զչէզոքականն՝ որք նոյնպէս խոնարհին:

ՕՐԻՆԱԿ Ա.

Ներգործական. Հեղում. Տէօքէրիմ.

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ:

Եզ. Հեղում, հեղուս, հեղու.
տէօքէրիմ, տէօքէրսին, տէօքէր.
Յոգ. Հեղումք, հեղուք, հեղուն.
տէօքէրիզ, տէօքէրսինիզ, տէօքէրլէր:

Անցեալ անկատար:

Եզ. Հեղուի, հեղուիր, հեղոյր.
տէօքէրտիմ, տէօքէրտին, տէօքէրտի.
Յոգ. Հեղուաք, հեղուիք, հեղուին.
տէօքէրտիք, տէօքէրտինիզ, տէօքէրտիլէր.

Անցեալ կատարեալ ։

Եզ. հեղի , հեղեր , եհեղ կամ հեղ ։
[illegible]
Յոգ. հեղաք , հեղիք , հեղին ։
[illegible]

Ապառնի ։

Եզ. հեղից , հեղցես , հեղցէ ։
[illegible]
Յոգ. հեղցուք , հեղջիք , հեղցեն ։
[illegible]

Հրամայական , Ներկայ ։

Եզ. հե՛ղ մի՛ հեղուր ։
[illegible]
Յոգ. հեղէ՛ք մի՛ հեղուք ։
[illegible]

Ապառնի ։

Եզ. հեղջի՛ր հեղցես , հեղցէ՛ ։
[illegible]
Յոգ. հեղցո՛ւք , հեղջի՛ք , հեղցե՛ն ։
[illegible]

Ստորադասական ։

Եզ. հեղուցում , հեղուցուս , հեղուցու ։
[illegible]
Յոգ. հեղուցումք , հեղուցուք , հեղուցուն ։
[illegible]

[illegible] · հեղուլ , հեղլոյ , հեղլով · [illegible] ։

[illegible] · [illegible] · հեղօղ · [illegible] ։
[illegible] · հեղեալ · [illegible] ։
[illegible] · հեղլոց · [illegible] ։

ՕՐԻՆԱԿ · Ա ·

Կր-որ-չ-ն · Հեղանիմ · Տէօփէ-ւլէ-րէ-մ ։

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Հեղանիմ , Հեղանիս , Հեղանի ·
թէօփէ-ւլէ-րէ-մ , թէօփէ-ւլէ-րթէ-ն , թէօփէ-ւլէ-ր ·
Հեղանիմք , Հեղանիք , Հեղանին ·
թէօփէ-ւլէ-րէ-ղ , թէօփէ-ւլէ-րթէ-նէ-ղ , թէօփէ-ւլէ-րւէր ։

Կամ ըստ ներգործականին ։

Հեղում , Հեղուս , Հեղու · Հեղումք , Հեղուք , Հեղուն ։

Անցեալ անկատար ։

Հեղանէի , Հեղանէիր , Հեղանէր ·
թէօփէ-ւլէ-րէ-թէ-մ , թէօփէ-ւլէ-րէ-թէ-ն , թէօփէ-ւլէ-րէ-թէ- ։
Հեղանէաք , Հեղանէիք , Հեղանէին ·
թէօփէ-ւլէ-րէ-թէ-փ , փէ-ւլէ-րէ-թէ-նէ-ղ , փէ-ւլէ-րէ-թէ-ւլէր ։

Կամ ըստ ներգործականին ։

Հեղուի , Հեղուիր , Հեղոյր · Հեղուաք , Հեղուիք , ուին ։

Անցեալ կատարեալ ։

Հեղայ , Հեղար , Հեղաւ ·
թէօփէ-ւթէ-մ , թէօփէ-ւթէ-ն , թէօփէ-ւթէ- ·
Հեղաք , Հեղայք , Հեղան ·
թէօփէ-ւթէ-փ , թէօփէ-ւթէ-նէ-ղ , թէօփէ-ւթէ-ւէր ։

Ապառնի ։

Հեղայց , Հեղցիս , Հեղցի ·
թէօփէ-ւէջէմ , թէօփէ-ւէթէն , թէօփէ-ւթէ-ն ·
Հեղցուք , Հեղջիք , Հեղցին ·
թէօփէ-ւէւէմ , թէօփէ-ւէթէնէղ , թէօփէ-ւթէ-նւէր ։

Հրամայական , Ներկայ ։

Հեղիր՝ մի՛ Հեղանիր · թէօփէ՛-ւ՝ թէօփէ՛-ւմէ ·
Հեղարուք՝ մի՛ Հեղանիք · թէօփէ՛-ւէ-ն՝ թէօփէ՛-ւմէջէն ։

Ապառնի ։

[Եզ.] Հեղի՛ր կամ հեղջի՛ս , հեղջի՛ ․ [illegible] , [illegible] ։
[Յոգ.] Հեղջո՛ւք , հեղջի՛ք , հեղջի՛ն ․ [illegible] , [illegible] , [illegible] ։

Սորադասական ։

[Եզ.] Հեղանիցիմ , հեղանիցիս , հեղանիցի ․ [illegible] , [illegible] , [illegible] ․
[Յոգ.] Հեղանիցիմք , հեղանիցիք , հեղանիցին ․ [illegible] , [illegible] , [illegible] ։

Կամ ըստ ներգործականին ։

Հեղուցում , ցուս , ցու ․ հեղուցումք , ցուք , ցուն ։
[Աներևոյթ] ․ Հեղանիլ , հեղանելոյ , հեղանելով ․ կամ հեղուլ , հեղլոյ , հեղլով ․ [illegible] ։

[Ընդունել.] ․ { [Անցեալ] ․ Հեղեալ ․ [illegible] ։
{ [Ապառնի] ․ Հեղլի , կամ հեղլոց ․ [illegible] ։

Բազում օրինակաւ խոնարհին և այլ ներգործական բայք ․ յորոց ոմանք ունին զխոտորումն ինչ ։

Առնում , առի , առեր , եառ կամ առ ․ հր․ , ա՛ռ ․ [illegible] ․
[Հր.] , առայ , առար , առաւ ․ [illegible] ։
Արգելում , գելի , գելեր , արգել ․ հր․ , արգե՛լ ․ [illegible] ․
[Հր.] , արգելայ , արգելի՛ր ․ [illegible] ։
Գելում , գելի ․ հր․ , գե՛լ ․ [illegible] ․
Դիզում , դիզի , դիզեր , եդեզ , դիզեա՛ ․ [illegible] ․
Զեղում , զեղի , զեղեր ․ հր․ , զե՛ղ ․ [illegible] ․
Զենում , զենի , եզեն կամ զեն ․ հր․ , զե՛ն ․ [illegible] ․
[Հր.] , զենանիմ , զենանիս , զենի՛ր ․ [illegible] ։
Ընկենում , կեցի , կեցեր , կեց կամ կեաց , կեա՛ ․ [illegible] ․
[Հր.] , ընկեցայ , ընկեցայց ․ [illegible] ։
Թողում , թողի , եթող կամ թող ․ հր․ , թո՛ղ ․ [illegible] ․
[Հր.] , թողանիմ , թողանիս , թողի՛ր ․ [illegible] ։

Լնում, լցի, լցեր, ելից կամ լից. հր, լից. տօլտուրմագ.
Չէզ, լնանիմ, լցայ, լնանիցիմ. տօլտուրուլմագ:
Խնում, խցի, խցեր, եխից կմ խից. հր, խից. թըգամագ.
Չէզ, խցանիմ, խցայ. թըգըլմագ:
Կիզում, կիզի, կիզեր, եկէզ. հր, կէ՛զ. եագմագ:
Հերձում, հերձի, հերձեր, եհերձ, հե՛րձ. եարմագ.
Չէզ, հերձանիմ, հերձայ. եարըլմագ:
Յաւելում, յաւելի, յաւել. հր, յաւե՛լ. արթըրմագ.
Չէզ, յաւելայ, յաւելայց. արթըրըլմագ:
Կասում, կասի, կասեր, կասեաց, կա՛ս. հարմանլամագ:

Բայք՝ որք ընդ այսու օրինակաւ են, երբեմն վերջանան եմ. և յայնժամ խոնարհին որպ Աղաչեմ. որպ:
Գիզեմ, գիզեցի, գիզեա՛. Կասեմ, կասեցի, կասեա՛:
Եւ երբեմն վերջանան անեմ. և յայնժամ խոնարհին որպէս Հատանեմ. որպ:
Կիզանեմ, կիզի, կէ՛զ. Հերձանեմ, հերձի, հե՛րձ:

ՕՐԻՆԱԿ. Բ.

Ներգործական. Ընթեռնում. Օգուրում:

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ:

Եզ. Ընթեռնում, ընթեռնուս, ընթեռնու.
օգուրում, օգուրսուն, օգուր.
Յոգ. ընթեռնումք, ընթեռնուք, ընթեռնուն.
օգուրուզ, օգուրսունուզ, օգուրլար:

Անցեալ անկատար:

Եզ. Ընթեռնուի, ընթեռնուիր, ընթեռնոյր.
օգուրտում, օգուրտուն, օգուրտու.
Յոգ. ընթեռնուաք, ընթեռնուիք, ընթեռնուին.
օգուրտուգ, օգուրտունուզ, օգուրտուլար:

Անցեալ կատարեալ:

Եզ. Ընթերցայ, ընթերցար, ընթերցաւ.

[illegible], [illegible], [illegible].

Յոգ. ընթերցաք, ընթերցայք, ընթերցան:

[illegible], [illegible], [illegible]:

Ապառնի:

Եզ. Ընթերցայց, ընթերցցիս, ընթերցցի.

[illegible], [illegible], [illegible].

Յոգ. ընթերցցուք, ընթերցջիք, ընթերցցին.

[illegible], [illegible], [illegible]:

Հրամայական, Ներկայ:

Եզ. Ընթերցի՛ր՝ մի՛ ընթեռնուր.

[illegible]՝ [illegible]՛.

Յոգ. ընթերցարուք կամ ընթերցէ՛ք, մի՛ ընթեռնուք.

[illegible], [illegible]:

Ապառնի:

Եզ. Ընթերցջի՛ր կամ ընթերցցիս, ընթերցցի՛.

[illegible], [illegible].

Յոգ. ընթերցցուք, ընթերցջի՛ք, ընթերցցին.

[illegible], [illegible], [illegible]:

Ստորադասական:

Եզ. Ընթեռնուցում, ընթեռնուցուս, ընթեռնուցու.

[illegible], [illegible], [illegible].

Յոգ. ընթեռնուցումք, ընթեռնուցուք, ընթեռնուցուն

[illegible], [illegible], [illegible]:

Աներևոյթ. Ընթեռնուլ, ընթեռնլոյ, լուլ. Օ[illegible]:

Ընդունելութիւն. { Ներկայ. Ընթերցօղ. Օ[illegible].
Անցեալ. Ընթերցեալ. Օ[illegible].
Ապառնի. Ընթեռնլոց. Օ[illegible]:

Կրաւորական սորա էական բայիւ ձևանայ:

Ընթերցեալ լինիմ, ընթերցեալ լինիս, և այլն:

Ահա այսու օրինակաւ խոնարհին սակաւ բայք ։

Ներգործականք ։

Զգենում , զգեցայ , զգեցիր · Կիյմէ+ •
Հանում , հանեայ , հան · չէօզմէ+ · չըգարմագ •
Սկսանում , սկսայ , սկսիր · պաշլամագ •
Կլնում , կլայ , կուլ · եութմագ ։

Չէզոքականք ։

Առնում , առեայ , առիր · Ալմէ+ •
Երդնում , երդուայ , երդուիր , երդուեալ , երդնուցում · եէմին էթմէ+ •
Զարթնում , զարթեայ , զարթիր , զարթուցել · օյանմագ •
Զբօսնում , զբօսայ , զբօսիր , զբօսեալ , զբօսնուցում · էյլէնմէք •
Թաքնում , թաքեայ , թաքիր , թաքուցել · կիզլէնմէ+ •
Հեծնում , հեծայ , հեծիր , հեծեալ · պինմէ+ •
Մածնում , մածեայ , մածիր , մածեալ · եափըշմագ •
Յենում , յեցայ , յեցիր , յեցել , յենուցում · դայանմագ •
Ստանում , ստացայ , ստացիր , ստացուցել · գազանմագ •
Պակնում , պակեայ , պակիր , պակուցել , պակնուցում · ճէ+ գօրգմագ •
Ցասնում , ցասեայ , ցասիր , ցասուցել · էօֆ+էլէնմէ+
Քաղցնում , քաղցեայ , քաղցիր , քաղցեալ · աճըգմագ ։

ՅՕԴՈՒԱԾ · Է ·

Անկանոն բայք ։

Անկանոն բայք՝ կամ Արտուղի են , կամ Պակասաւոր , և կամ Դիմազուրկ · զորոց զխոնարհմունսն կարգեսցուք յառաջիկայդ ըստ իւրաքանչիւր լծորդութեանց ։

Խոնարհումն Առաջին բայից, առաջին լծորդութեան Ըստ

Ներգործական. Առնեմ. Ալըրըմ:

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ:

Առնեմ, առնես, առնէ. առնեմք, առնէք, առնեն:

Անցեալ անկատար:

Առնէի, առնէիր, առնէր. առնէաք, առնէիք, առնէին:

Անցեալ կատարեալ:

Արարի, արարեր, արար. արարաք, արարիք, արարին:

Ապառնի:

Արարից, արասցես, արասցէ. արասցուք, արասջիք, արասցեն:

Հրամայական, Ներկայ:

Արա՛ մի՛ առներ. արարէ՛ք մի՛ առնէք:

Ապառնի:

Արասջի՛ր կամ առնիջի՛ր կամ արասցե՛ս, արասցէ՛. արասցո՛ւք, արասջի՛ք կամ առնիջի՛ք, արասցեն:

Ստորադասական:

Առնիցեմ, նիցես, նիցէ. առնիցեմք, առնիցէք, նիցեն:

Աներևոյթ. Առնել, առնելոյ, առնելով. Ալմագ:

Ընդունե.	Ներկայ.	Արարօղ կամ առնօղ.	Ալան:
	Անցեալ.	Արարեալ.	Ալմըշ:
	Ապառնի.	Առնելոց.	Ալաճագ:

Կրաւորական. Առնիմ. Ալընըրըմ կամ ալըյըրըմ:

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ:

Առնիմ, առնիս, առնի. առնիմք, առնիք, առնին:

Անցեալ անկատար:

Առնէի, առնէիր, առնէր. առնէաք, առնէիք, առնէին:

Անցեալ կատարեալ։

Արարայ, արարար, արարաւ · արարաք, արարայք, արարան։

Ապառնի։

Արարայց, արասցիս, արասցի · արասցուք, առնիջիք, արասցին։

Հրամայական, Ներկայ։

Առնիջիր՝ մի՛ առնիր՝ արասցիս, արասցի ·
առնիջիք՝ մի՛ առնիք, առնիցին։

Սորադասական։

Առնիցիմ, նիցիս, նիցի · առնիցիմք, նիցիք, նիցին։
Աներևոյթ · Առնիլ, առնելոյ, առնելով։
Ընդու · Անցեալ · արարեալ։ Ապառնի · առնելի, առնելոց։

Ներգործական · Դնեմ · Դնօղ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Դնեմ, դնես, դնէ · դնեմք, դնէք, դնեն։

Անցեալ անկատար։

Դնէի, դնէիր, դնէր · դնէաք, դնէիք, դնէին։

Անցեալ կատարեալ։

Եդի, եդիր կամ եդեր, եդ · եդաք, եդիք, եդին։

Ապառնի։

Եդից, դիցես, դիցէ · դիցուք, դիջիք, դիցեն։

Հրամայական, Ներկայ։

Դիր՝ մի՛ դներ · դիք՝ մի՛ դնէք։

Ապառնի։

Դիջիր կամ դիցես, դիցէ՛ · դիցուք, դիջիք, դիցեն։

Սորադասական։

Դնիցեմ, դնիցես, դնիցէ · դնիցեմք, դնիցէք, դնիցեն։
Աներևոյթ · Դնել, դնելոյ, դնելով։
Ընդ · Ներկայ · դնօղ։ Անցեալ · եդեալ։ Ապառնի · դնելոց։

Կրաւորական · Գնիմ · Գնացողութիւն ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ ։

Գնիմ, գնիս, գնի · գնիմք, գնիք, գնին ։

Անցեալ անկատար ։

Գնէի, գնէիր, գնէր · գնէաք, գնէիք, գնէին ։

Անցեալ կատարեալ ։

Եգայ, եգար, եգաւ · եգաք, եգայք, եգան ։

Ապառնի ։

Եգայց, գիցիս, գիցի · գիցուք, գիջիք, գիցին ։

Հրամայական, Ներկայ ։

Գիջի՛ր կամ գնիջի՛ր կամ գիցի՛ս, գիցի՛ ·
գիցո՛ւք, եգարո՛ւք կամ գնիջի՛ք, գիցի՛ն ։

Ստորադասական ։

Գնիցիմ, գնիցիս, գնիցի · գնիցիմք, գնիցիք, գնիցին ։
Աներեւոյթ · Գնիլ, գնելոյ, գնելով ։
Ընդուն · Անցեալ · եգեալ ։ Ապառնի · գնելի, գնելոց ։

Ներգործական · Լսեմ · Իշխեցելն ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ ։

Լսեմ, լսես, լսէ · լսեմք, լսէք, լսեն ։

Անցեալ անկատար ։

Լսէի, լսէիր, լսէր · լսէաք, լսէիք, լսէին ։

Անցեալ կատարեալ ։

Լուայ, լուար, լուաւ · լուաք, լուայք, լուան ։

Ապառնի ։

Լուայց, լուիցես, լուիցէ · լուիցուք, լուիջիք, լուիցեն ։

Հրամայական, Ներկայ ։

Լո՛ւր՝ մի՛ լսեր · լուարո՛ւք՝ մի՛ լսէք ։

Ապառնի ։

Լուիջի՛ր կամ լուիցե՛ս , լուիցէ՛ ·
լուիցո՛ւք , լուիջի՛ք , լուիցե՛ն ։

Ստորադասական ։

Լսիցեմ, լսիցես, լսիցէ · կ̃մ լուիցեմ, լուիցես, լուիցէ · լսիցեմք, լսիցէք, լսիցեն · կ̃մ լուիցեմք, լուիցէք, լուիցեն
Աներևոյթ · Լսել , լսելոյ , լսելով ։
Ընդ · Ներկայ · լսող ։ Անցեալ · լուեալ ։ Ապառնի · լսելոց ։

Կրաւորական · Լսիմ · Իշիտիլիրիմ ։

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Լսիմ , լսիս , լսի · լսիմք , լսիք , լսին ։

Անցեալ անկատար ։

Լսէի , լսէիր , լսէր · լսէաք , լսէիք , լսէին ։

Ստորադասական ։

Լսիցիմ, լսիցիս, լսիցի · կ̃մ լուիցիմ, լուիցիս, լուիցի · լսիցիմք, լսիցիք, լսիցին · կ̃մ լուիցիմք, լուիցիք, լուիցին ։
Աներևոյթ · Լսել , լսելոյ , լսելով ։
Ընդունելութիւն · { Անցեալ · Լուեալ կամ լսեցեալ ·
Ապառնի · Լսելի կամ լսելոց ։

Մնացեալ ժամանակք և եղանակք սորա հական բային վարին · որպ̃ · Լուեալ եղէ , կամ լսելի եղէ · լուր եղև , կամ լսելի եղև · լուր լեցի , կամ լսելի լեցի , ևն̃ · լո՛ւր լեր · լսելի՛ լեցիս · ևն̃ ։

Այս Լսեմ՝ ունի և զկանոնաւոր խոնարհումն · որպ̃՝ Լսեմ · լսեցի · լսեա՛ · լսեալ , կամ լսեցեալ · բայց սովորաբար զարտուղութե̃ն վարի · որպ̃՝ Լսեմ · լուայ · լո՛ւր · լուեալ · վ̃ս ընդ անկանոնս դասի , որպ̃ և եդաք ։

Ներգործական · Ճանաչեմ · Դանըրը՛ ·

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Եզ · Ճանաչեմ , ճանաչես , ճանաչէ ·
Յոգ · ճանաչեմք , ճանաչէք , ճանաչեն ։

Անցեալ անկատար ։

Եզ · Ճանաչէի , ճանաչէիր , ճանաչէր ·
Յոգ · ճանաչէաք , ճանաչէիք , ճանաչէին ։

Անցեալ կատարեալ ։

Եզ · Ծանեայ , ծանեար , ծանեաւ ·
Յոգ · ծանեաք , ծանեայք , ծանեան ։

Ապառնի ։

Եզ · Ծանեայց , ծանիցես , ծանիցէ ·
Յոգ · ծանիցուք , ծանիջիք , ծանիցեն ։

Հրամայական , Ներկայ ։

Եզ · Ծանիր՝ մի՛ ճանաչէր ·
Յոգ · ծաներուք՝ մի՛ ճանաչէք ։

Ապառնի ։

Եզ · Ծանիջիր կամ ծանիցե՛ս , ծանիցէ՛ ·
Յոգ · ծանիցո՛ւք , ծանիջի՛ք , ծանիցե՛ն ։

Ստորադասական ։

Եզ · Ծանիցեմ , ծանիցես , ծանիցէ ·
կամ ճանաչիցեմ , ճանաչիցես , ճանաչիցէ ·
Յոգ · ծանիցեմք , ծանիցէք , ծանիցեն ·
կամ ճանաչիցեմք , ճանաչիցէք , ճանաչիցեն ։

Աներեւոյթ · Ճանաչել , ճանաչելոյ , ճանաչելով ·

Ընդունելութիւն ·
- Ներկայ · Ճանաչօղ ·
- Անցեալ · Ծանուցեալ ·
- Ապառնի · Ճանաչելոց ։

Կրաւորական. Ճանաչիմ. Դանըլլըըը:

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ:

Եզ. Ճանաչիմ, ճանաչիս, ճանաչի.
Յոգ. ճանաչիմք, ճանաչիք, ճանաչին:

Անցեալ անկատար:

Եզ. Ճանաչէի, ճանաչէիր, ճանաչէր.
Յոգ. ճանաչէաք, ճանաչէիք, ճանաչէին:

Անցեալ կատարեալ.

Եզ. Ծանուցայ, ծանուցար, ծանուցաւ.
Յոգ. ծանուցաք, ծանուցայք, ծանուցան:

Ապառնի:

Եզ. Ծանուսցայց, ծանուսցիս, ծանուսցի.
Յոգ. ծանուսցուք, ծանուսջիք, ծանուսցին:

Հրամայական, Ներկայ:

Եզ. Ծանիջիր. Յոգ. ծանիջիք.

Սորադասական:

Եզ. Ծանիցիմ, ծանիցիս, ծանիցի.
կամ ճանաչիցիմ, ճանաչիցիս, ճանաչիցի.
Յոգ. ծանիցիմք, ծանիցիք, ծանիցին.
կամ ճանաչիցիմք, ճանաչիցիք, ճանաչիցին:

Աներևոյթ. Ճանաչել, ճանաչելոյ, ճանաչելով:

Ընդունելութ. { Անցեալ. Ճանաչեալ, կմ ծանուցեալ.
Ապառնի. Ճանաչելի, ճանաչելոց:

Բայս այս ունի զկանոնաւոր խոնարհումն, բայց խոտորի 'ի ժամանակս ինչ՝ փոխելով զտառս ճ 'ի ծ, 'ի կատարեալ ժամանակն կրաւորականին. որպէս և 'ի սահմանական ապառնին դնի անցողականն Ծանեայ բային. և ուրեք ևս 'ի ներկայն սահմանականին. որպէս Ծանուցանիմ, ծանուցանիս. ևն: Իսկ մերթ էական բային վարի. որպէս Ծանուցեալ լինիմ, ծանուցեալ եղէ. ևն:

Երրորդ չէզոքական · Մեղանչեմ · Կէնաց Եղեղերէ ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ ։

Եզ · Մեղանչեմ , մեղանչես , մեղանչէ ·
Յոգ · մեղանչեմք , մեղանչէք , մեղանչեն ։

Անցեալ անկատար ։

Եզ · Մեղանչէի , մեղանչէիր , մեղանչէր ·
Յոգ · մեղանչէաք , մեղանչէիք , մեղանչէին ։

Անցեալ կատարեալ ։

Եզ · Մեղայ , մեղար , մեղաւ ·
Յոգ · մեղաք , մեղայք , մեղան ։

Ապառնի ։

Եզ · Մեղայց , մեղիցես , մեղիցէ ·
Յոգ · մեղիցուք , մեղիջիք , մեղիցեն ։

Հրամայական , Ներկայ ։

Եզ · Մեղի՛ր կամ մեղանչեա՛ մի՛ մեղանչեր ·
Յոգ · մեղարուք՛ մի՛ մեղանչէք ։

Ապառնի ։

Եզ · Մեղիջի՛ր կամ մեղիցե՛ս , մեղիցէ՛ ·
Յոգ · մեղիցուք , մեղիջի՛ք , մեղիցեն ։

Ստորադասական ։

Եզ · Մեղիցեմ , մեղիցես , մեղիցէ ·
կամ մեղանչիցեմ , մեղանչիցես , մեղանչիցէ ·
Յոգ · մեղիցեմք , մեղիցէք , մեղիցեն ·
կամ մեղանչիցեմք , մեղանչիցէք , մեղանչիցեն ։

Աներեւոյթ · Մեղանչել , մեղանչելոյ , մեղանչելով ։

Ընդունելութիւն · { Ներկայ · Մեղանչօղ ·
Անցեալ · Մեղուցեալ ·
Ապառնի · Մեղանչելոց ։

Բայս այս ունի զկանոնաւոր խոնարհումն , բայց սովո-
րաբար արտուղութեամբ վարի · որպէս և եդաք ։

Երրորդ չեզոքական · Յառնեմ. Գործաւորն, և ներներէն։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ։

Եզ. Յառնեմ, յառնես, յառնէ.
Յոգ. յառնեմք, յառնէք, յառնեն։

Անցեալ անկատար։

Եզ. Յառնէի, յառնէիր, յառնէր.
Յոգ. յառնէաք, յառնէիք, յառնէին.

Անցեալ կատարեալ։

Եզ. Յարեայ, յարեար, յարեաւ.
Յոգ. յարեաք, յարեայք, յարեան.

Ապառնի։

Եզ. Յարեայց, յարիցես, յարիցէ.
Յոգ. յարիցուք, յարիջիք, յարիցեն.

Հրամայական, Ներկայ։

Եզ. Արի՝ մի՛ յառնէր.
Յոգ. արիք կամ յարերո՛ւք՝ մի՛ յառնէք.

Ապառնի։

Եզ. Յարիջի՛ր կամ յառնիջի՛ր, յարիցէ՛.
Յոգ. յարիջի՛ք կամ յառնիջի՛ք, յարիցե՛ն.

Ստորադասական։

Եզ. Յարիցեմ, յարիցես, յարիցէ.
կամ յառնիցեմ, յառնիցես, յառնիցէ.
Յոգ. յարիցեմք, յարիցէք, յարիցեն.
կամ յառնիցեմք, յառնիցէք, յառնիցեն։

Աներևոյթ. Յառնել, յառնելոյ, յառնելով։

Ընդունելութիւն. { Անցեալ. Յարուցեալ.
Ապառնի. Յառնելոց։

Անկանոն բայք երկրորդ լծորդութեան Ամ:

Ներգործական . Տամ . Մ Հերերէ:

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ :

Տամ , տաս , տայ . տամք , տայք , տան :

Անցեալ անկատար :

Տայի , տայիր , տայր . տայաք , տայիք , տային :

Անցեալ կատարեալ :

Ետու , ետուր , ետ . տուաք , ետուք , ետուն :

Ապառնի :

Տաց , տացես , տացէ . տացուք , տաջիք , տացեն :

Հրամայական , Ներկայ :

Տո՛ւր՝ մի՛ տար . տո՛ւք՝ մի՛ տայք :

Ապառնի :

Տաջի՛ր կամ տացե՛ս , տացէ՛ . տացո՛ւք , տաջի՛ք , տացե՛ն :

Ստորադասական :

Տայցեմ , տայցես , տայցէ . տայցեմք , տայցէք , տայցեն :

Աներեւոյթ . Տալ , տալոյ , լով :

Ընդունելութի . { Ներկայ . Տուօղ . / Անցեալ . Տուեալ . / Ապառնի . Տալոց :

Կրաւորական . Տուեալ լինիմ . Մ Հերեւերէ:

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ :

Տուեալ լինիմ , տուեալ լինիս . եւ՛ :

Անցեալ անկատար :

Տուեալ լինէի , տուեալ լինէիր . եւ՛ :

Անցեալ կատարեալ :

Տուայ , տուար , տուաւ . տուաք , տուայք , տուան :

Ապառնի ։

Տուայց , տացիս , տացի ․ տացուք , տաջիք , տացին ։

Ստորադասական ։

Տայցիմ , տայցիս , տայցի ․ տայցիմք , տայցիք , տայցին ։

Աներեւոյթ ․ Տուեալ լինել , տուեալ լինելոյ , լով ։

Ընդունելութիւն ․ { Անցեալ ․ Տուեալ , կամ տուեցեալ ․
Ապառնի ․ Տալի ․ }

Անկանոն չէզոքական ․ Գամ ․ Եկեալ ։

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Գամ , գաս , գայ ․ գամք , գայք , գան ։

Անցեալ անկատար ։

Գայի , գայիր , գայր ․ գայաք , գայիք , գային ։

Անցեալ կատարեալ ։

Եկի , եկիր , եկն ․ եկաք , եկիք , եկին ։

Ապառնի ։

Եկից , եկեսցես , եկեսցէ ․
եկեսցուք , եկեսջիք , եկեսցեն ։

Հրամայական , Ներկայ ։

Ե՛կ՝ մի՛ գար ․ եկա՛յք՝ մի՛ գայք ։

Ապառնի ։

Եկեսջի՛ր կամ եկեսցե՛ս , եկեսցէ՛ ․
եկեսցո՛ւք , եկեսջի՛ք , եկեսցե՛ն ։

Ստորադասական ։

Գայցեմ , գայցես , գայցէ ․ գայցեմք , գայցէք , ցեն ։

Աներեւոյթ ․ Գալ , գալոյ , գալով ։

Ընդունելութիւն ․ { Անցեալ ․ Եկեալ ․
Ապառնի ․ Գալոց ։ }

Խոնարհմունք պակասաւոր բայից ։

Պակասաւոր բայք են, որք պակասին յեղանակս կամ ՚ի ժամանակս ինչ, և՚ի միմեանց փոխ առնուն և լրանան. որպ՝ Ուտեմ, և կերի. Ունիմ, և կալայ. ՚ի սոցուն սակի համարին և բայքս Ըմպեմ, և արբի. զի թէպէտ բայս Ըմպեմ՝ ունի զամբողջ խոնարհումն, բայց քանզի ժամանակք ինչ նր՟ դուն ուրեք ՚ի գործ ածին, թողեալ զնո՟ ՚ի բաց՝ լցուցանէ զպակասեալ ժամանակսն զայսոսիկ ՚ի բայէս Արբի. որպիսիք էին և արտուղի բայքն Ճանաչեմ, և մեղանչեմ. որք թէպէտ ունէին զկանոնաւոր խոնարհումն, բայց քանզի ժամանակք ինչ նց՟ կամ եղանակք սակաւ երբէք ՚ի գործ ածէին. սովորական արտուղութ՟ն նշանակեցան ՚ի խոնարհմունս իւրեանց ։

Ներգործական. Ուտեմ. Աներեւ։ Կերի. Անցեւ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ ։

Ուտեմ, ուտես, ուտէ · ուտեմք, ուտէք, ուտեն ։

Անցեալ անկատար ։

Ուտէի, ուտէիր, ուտէր · ուտէաք, ուտէիք, ուտէին ։

Անցեալ կատարեալ ։

Կերի, կերեր, եկեր · կերաք, կերիք, կերին ·
կամ կերայ, կերար, կերաւ · կերաք, կերայք, կերան ։

Ապառնի ։

Կերայց կամ կերից, կերիցես, կերիցէ ·
կերիցուք, կերիջիք, կերիցեն ։

Հրամայական, Ներկայ ։

Կե՛ր՝ մի՛ ուտեր · կերէ՛ք կամ կերա՛յք՝ մի՛ ուտէք ։

Ապառնի ։

Կերիջի՛ր կամ ուտիջի՛ր՝ կամ կերիցե՛ս, կերիցէ՛ ·
կերիցո՛ւք, կերիջի՛ք, կերիցե՛ն ։

Ստորադասական ։

Կերիցեմ , կերիցես , ցէ · կերիցեմք , կերիցէք , ցեն ·
Կամ ուտիցեմ , ուտիցես , ցէ · ուտիցեմք , ուտիցէք , ցեն ։

Աներեւոյթ · Ուտել , ուտելոյ , լով ։

Ընդունելութիւն · { Ներգործ · Կերօղ · / Անցեալ · Կերեալ · / Ապառնի · Ուտելոց ։ }

Կրաւորական · Ուտիմ · Եէնիրիմ ·

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Ուտիմ , ուտիս , ուտի · ուտիմք , ուտիք , ուտին ։

Անցեալ անկատար ։

Ուտէի , ուտէիր , ուտէր · ուտէաք , ուտէիք , ուտէին ։

Անցեալ կատարեալ ։

Կերայ , կերար , կերաւ · կերաք , կերայք , կերան ։

Ապառնի ։

Կերայց , կերիցիս , կերիցի · կերիցուք , կերիջիք , ցին ։

Հրամայական , Ներկայ ։

Կերիջիր · կերիջիք ։

Ստորադասական ։

Ուտիցիմ , ուտիցիս , ուտիցի · ուտիցիմք , ցիք , ցին ·
Կամ կերիցիմ , կերիցիս , կերիցի · կերիցիմք , ցիք , ցին ։

Աներեւոյթ · Ուտիլ , ուտելոյ , ուտելով ։

Ընդունելութի · { Անցեալ · Կերեալ · / Ապառնի · Ուտելի , կամ կերելի ։ }

Ներգործական · Ըմպեմ · Իչէրիմ ։ Արբի · Իչտի ։

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Ըմպեմ , ըմպես , ըմպէ · ըմպեմք , ըմպէք , ըմպեն ։

Անցեալ անկատար ։

Ըմպէի , ըմպէիր , պէր · ըմպէաք , ըմպէիք , պէին ։

Անցեալ կատարեալ։

Արբի, արբեր, եարբ կամ արբ · արբաք, արբիք, արբին։

Ապառնի ։

Արբից, արբցես, արբցէ · արբցուք, արբջիք, արբցեն։

Հրամայական, Ներկայ,

Արբ՝ մի՛ ըմպեր · արբէք՝ մի՛ ըմպէք ։

Ապառնի ։

Արբջի՛ր կամ արբցե՛ս, արբցէ՛ ·
արբցո՛ւք, արբջի՛ք, արբցե՛ն ։

Ստորադասական ։

Ըմպիցեմ, ըմպիցես, ըմպիցէ · ըմպիցեմք, ցէք, ցեն ։
Աներեւոյթ · Ըմպել, ըմպելոյ, ըմպելով ։

Ընդունելութի · { Ներկայ · Ըմպօղ ·
Անցեալ · Ըմպեալ, արբեալ ·
Ապառնի · Ըմպելոց ։

Կրաւորական սորա ձեւնոյ եական բայիւ · Արբել լինիմ, արբել եղէ, արբեալ եղէց, եւլն · կամ չէզոքականն Արբենամ՝ ի տեղի կրաւորականին վարի, որպէս՝ Արբենամ, արբեցայ, արբեցայց, եւլն ։

Հատուած · Ունիմ · Թերաբայ ։
Ներգործական · Կալայ · Թերաբայ ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ ։

Ունիմ, ունիս, ունի · ունիմք, ունիք, ունին ։

Անցեալ անկատար ։

Ունէի, ունէիր, ունէր · ունէաք, ունէիք, ունէին ։

Անցեալ կատարեալ ։

Կալայ, կալար, կալաւ · կալաք, կալայք, կալան ։

Ապառնի ։

Կալայց, կալցիս կամ կալցես, կալցի կամ կալցէ ·

կայցուք, կալջիք կամ ունիջիք, կայցին կամ կայցեն ։

Հրամայական, Ներկայ:

Կա՛լ կամ կա՛ց մի՛ ունիր. կալէ՛ք կամ կալարո՛ւք՝ մի՛ ունիք. կալջի՛ր կամ կայցե՛ս կամ ունիջի՛ր, կայցէ՛ կամ ունիցի՛. կայցո՛ւք, կալջի՛ք, կայցի՛ն ։

Ստորադասական:

Ունիցիմ, ունիցիս, ունիցի. ունիցիմք, ունիցիք, ցին ։

Աներևոյթ. Ունիլ կամ ունել, ունելոյ, լով:

Ընդունելութի. Ներկայ. Ունօղ.
Անցեալ. Կալեալ.
Ապառնի. Ունելի, ունելոց.

Որոշեալ բայս այս է հասարակ, չունի կրաւորականն. բայց կարէ լինել էական բային. Կալեալ լինիմ, կալեալ եղէ, կալեալ եղէց, ևն ։

Նոյնպէս խոնարհին և բարդեալք սորա ։

Ընդունիմ, ընկալայ, ընկա՛լ.
Վերընդունիմ, վերընկալայ, վերընկալ. Գապուղ ԷԲԴ ։
Ընկունիմ, ընկալայ, ընկա՛լ. սա կարէ և վերջանալ եմ, որպ՝ Ընկալեմ. և յայնժամ խոնարհի, Ընկալեմ, ընկալեցի, ընկալեա՛. այսպէս՝ Հիւրընկալեմ, հիւրընկալեցի, հիւրընկալեա՛ ։

Չէզոքական. Երթամ. Կետէրէն ։ Չոգայ. Կէրթէն ։

Սահմանական եղանակ, Ներկայ ժամանակ:

Երթամ, երթաս, երթայ. երթամք, երթայք, երթան ։

Անցեալ անկատար:

Երթայի, երթայիր, երթայր.
երթայաք, երթայիք, երթային ։

Անցեալ կատարեալ:

Չոգայ, չոգար, չոգաւ. չոգաք, չոգայք, չոգան ։

Ապառնի ։

Երթայց , երթիցես , երթիցէ ․
երթիցուք , երթիջիք , երթիցեն ։

Հրամայական , Ներկայ ։

Երթ՝ մի՛ երթար ․ երթայք՝ մի՛ երթայք ․
կամ չոգ՝ մի՛ չոգիր ․ չոգէք՝ մի՛ չոգիք ։

Ապառնի ։

Երթիջի՛ր կամ երթիցե՛ս , երթիցէ՛ ․
երթիցո՛ւք , երթիջի՛ք , երթիցե՛ն ։

Ստորադասական ։

Երթայցեմ , երթայցես , երթայցէ ․
կամ երթիցեմ , երթիցես , երթիցէ ․
երթայցեմք , երթայցէք , երթայցեն ․
կամ երթիցեմք , երթիցէք , երթիցեն ։

Աներեւոյթ ․ Երթալ , երթալոյ , լով ։

Ընդունելութիւն ․ { Ներկայ ․ Երթօղ ․
Անցեալ ․ Երթեալ ․
Ապառնի ․ Երթալոց , երթալի ։

Չեզոքական ․ Պարտիմ ․ Պօրձուելմ ։

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Պարտիմ , պարտիս , պարտի ․ պարտիմք , տիք , տին ։

Ապառնի ։

Պարտէի , պարտէիր , տէր ․ պարտէաք , տէիք , տէին ։

Ստորադասական ։

Պարտիցիմ , ցիս , ցի ․ պարտիցիմք , ցիք , ցին ։

Չեզոքական ․ Մարթիմ ․ Գաաըըմ ։

Սահմանական եղանակ , Ներկայ ժամանակ ։

Մարթիմ , մարթիս , թի ․ մարթիմք , մարթիք , թին ։

Ապառնի ։

Մարթացից , մարթասցիս , մարթասցի ։
մարթասցուք , մարթասջիք կամ մարթիջիք , մարթիցեն ։

Ստորադասական ։

Մարթիցիմ , մարթիցիս , մարթիցի ։
մարթիցիմք , մարթիցիք , մարթիցին ։

[illegible] ։ [illegible] ։

Հրամայական , Ներկայ ։

Գոդ (տա՛) ։ Գոդէ՛ք ։ (տացէ՛ք) ։

Ապառնի ։

Գոդջի՛ր կամ գոդցե՛ս , գոդցէ՛ ։
գոդցո՛ւք , գոդջի՛ք , գոդցե՛ն ։

Պիմաղուրկ բայք ։

Պիմաղուրկ կամ անդէմ բայք են , որք միայն երրորդ դիմօք վարին , և առ երիս դէմս վերաբերին ։ Եւ այսոքիկ մանաւանդ կազմին յանուանց ոմանց , որք յարեալ յերրորդ դէմն էական բային Եմ՝ վարին նո- վաւ եզականապէս և յոգնականապէս ըստ պահանջելոյ բանին . որպիսի են սոքին ։

Պա՛րտ է · պատշա՛ճ է · ա՛նկ է · արժա՛ն է ։
[illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] ։
Բա՛րի է · բարւո՛ք է · հա՛րկ է · մա՛րթ է ։
[illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] ։
Մ՝այե՛լ է · օգո՛ւտ է · լա՛ւ է · շա՛տ է ։
[illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] ։
Կա՛մ է · կա՛մք են · օրէ՛նք է · օրէ՛նք են ։
[illegible] · [illegible] ։
Պէ՛տք են · աղէ՛տք են · փո՛յթ է · անհնա՛ր է · [illegible] ։
[illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] ։

Եւ խոնարհին այսպէս ։

Սահմանական, ներկայ ·	Պա՛րտ է ·	
Անցեալ անկատար ·	պա՛րտ էր ·	
Անցեալ կատարեալ ·	պա՛րտ եղև ·	
Ապառնի ·	պա՛րտ լիցի ,	կամ եղիցի ·
Ստորադասական ·	պա՛րտ իցէ ,	կամ լինիցի ։

Պատահին եւս կրաւորական և չէզոքական բայք, որք թէպէտ ըստ սեպհական լծորդութե̃ և խոնարհման իւրեանց կարեն ունիլ զառաջին և զերկրորդ դէմս և զա̃մ ժամանակս և զթիւ, բայց երրորդ դիմօք սովորաբար յա̃մ դէմս վարին իբրև դիմազուրկ · որպիսի են սոքին ։

Թուի ·	երևի ·	կարծի ·
սանըլըր ·	կէօրիւնիւր ·	զաննօլունուր ։
Պատահի ·	հանդիպի ·	պիտի, կա̃ ·
զուհուր էտէր ·	ռաստ կէլիր ·	լազըմ օլուր ։

Եւ խոնարհումն սոցա ձևանայ այսպէս ։

Սահմանական, ներկայ ·	Թուի ·	Սանըլըր ·
Անցեալ անկատար ·	Թուէր ·	սանըլըրտը ·
Անցեալ կատարեալ ·	Թուեցաւ ·	սանըլտը ·
Ապառնի ·	Թուեսցի ·	սանըլաճագ ·
Հրամայական ·	Թուեսցի՛ ·	սանըլսը՛ն ·
Ստորադասական ·	Թուիցի ·	սանըլըրսա ։

ԳԼՈՒԽ · Գ ։

Ընդունելութիւն ։

Ընդունելութիւն է մասն բանի կազմեալ ՚ի բայէ, որ նշանակէ զներգործութի̃ ընդ ժամանակաւ առանց դիմաց ։ Եւ ասացաւ Ընդունելութի̃, զի ընդունի զպա_

բազայս իւր յանուանէ և 'ի բայէ · զի որովհետև նշանակէ զներգործութիւն ինչ ընդ ժամանակաւ , հաղորդի բային , և առնու 'ի նմանէ պարագայս , զՍեռ , զՏեսակ , և զԺամանակ ։ Նա զի ոչ ունի զդէմս և զխոնարհմունս , հաղորդի անուան , և առնու 'ի նմանէ պարագայս , զՁև , զԹիւ , և զՀոլով · և այսու օրինակաւ լինին պարագայք նորա վեց · Սեռ · Տեսակ · Ժամանակ · Ձև · Թիւ · Հոլով ։

Ընդունելութիւնք կազմին 'ի բայից չորիւք վերջաւորութեամբքս , որք են · օղ · եալ · ելի · ելոց · որպէս տեսեր 'ի խոնարհմունս բայից ։

ա · Սեռք ընդունելութեանց չորք համարին լինել · Ներգործական · Կրաւորական · Չէզոքական , և Հասարակ ։

Ներգործական սեռին , որք 'ի ներգործական բայից ձևանան վերջաւորութեամբքս օղ · եալ · ելոց · որպ՝

Ազատեմ ·	ազատօղ ,	ազատեալ ,	ազատելոց ·
Շարժեմ ·	շարժօղ ,	շարժեալ ,	շարժելոց ·
Լուանամ ·	լուացօղ ,	լուացեալ ,	լուանալոց ·
Թողում ·	թողօղ ,	թողեալ ,	թողլոց ։

Կրաւորական սեռին , որ 'ի կրաւորական բայից ձևանան վերջաւորութեամբքս եալ · ելի · ելոց · որպէս՝

Ազատիմ ·	ազատեալ ,	ազատելի ,	ազատելոց ·
Շարժիմ ·	շարժեալ ,	շարժելի ,	շարժելոց ·
Լուանիմ ·	լուացեալ ,	լուանալի ,	լուանալոց ·
Թողանիմ ·	թողեալ ,	թողլի ,	թողլոց ։

Չէզոքական սեռին , որ 'ի չէզոքական բայից ձևանան վերջաւորութեամբքս օղ · եալ · ելի · ելոց · որպէս՝

Նիրհեմ ·	նիրհօղ ,	նիրհեալ ,	նիրհելի ,	նիրհելոց ·
Գնամ ·	գնացօղ ,	գնացեալ ,	գնալի ,	գնալոց ·
Փախչիմ ·	փախչօղ ,	փախուցեալ ,	փախչելի ,	փախչելոց ։

Հասարակ ասին, որ 'ի հասարակ բայից ձեւանան վեր-ջաւորութե̃քս օղ. եալ. ելի. լոց. որպէս՝

Շահիմ. շահօղ, շահեալ, շահելի, շահելոց.
Խօսիմ. խօսօղ, խօսեալ, խօսելի, խօսելոց.
Դաւանիմ. դաւանօղ, դաւանե̃լ, դաւանելի, դաւանելոց:

Իսկ արդ՝ Հասարակ կոչեցան այնորիկ բայք, որք մի և նոյն ձայնիւ երբեմն իբրև ներգործական վարին, և երբեմն իբրև կրաւորական: Ապա ըստ այսմ կարեն կո-չիլ Հասարակ և այնորիկ ընդունելութիւնք, որք միապէս բղխին 'ի ներգործական և 'ի կրաւորական բայից և մի և նոյն ձայնիւ երբեմն իբրև ներգործական վարին, և երբեմն իբրև կրաւորական. որպէս՝

Գրեմ. գրեալ, գրելոց. Գրիմ. գրեալ, գրելոց.
Զրկեմ. զրկեալ, զրկելոց. Զրկիմ. զրկեալ, զրկելոց:

Կարեն լինել հասարակ ըստ սովորութե̃ նախնեաց և ըն-դունելութիւնք ոմանք ձևացեալք 'ի վերջաւորութե̃, որք նովին ձայնիւ մերթ ներգործական և մերթ կրաւորա-կան նշանակութե̃ վարին. որպ̃՝ Ընթերցանելիք, բերե-լիք, գուշակելիք. իմացեալ լինին և՝ Ընթերցօղք, բե-րօղք, գուշակօղք: Այպէս՝ Ասելիք, առնելիք, գոր-ծելիք, ունելիք. իմացեալ լինին և՝ Ասօղք, առնօղք, գործօղք, ունօղք:

Ը̃. Տեսակն երկու է ըստ օրինակի բայից. Նախատիպ և Անցողական:

Նախատիպ են՝ որ 'ի նախատիպ բայից կազմին. որպէս՝

Զօրանամ. զօրացօղ, զօրացե̃լ, զօրանալի, զօրանալոց.
Բնակիմ. բնակօղ, բնակե̃լ, բնակելի, բնակելոց:

Անցողական են՝ որ յանցողական բայից կազմին, որք ա-ծանցեալ են մասնկամբս ուցան. որպէս՝

Զօրացուցանեմ. զօրացուցանօղ, զօրացուցեալ. զօրացուցանելի, զօրացուցանելոց:

Բնակեցուցանեմ. բնակեցուցանօղ, բնակեցուցեալ. բնակեցուցանելի, բնակեցուցանելոց:

դ. Ժամանակն է երեք ըստ բայից. Ներկայ. Անցեալ. Ապառնի:

Ներկայ ասին, որք օղ վերջաւորութ̅ե ձեւանան. որպ՝ Ազատօղ. լուացօղ. հեղօղ. եւ այլն:

Անցեալ ասին, որք եալ վերջաւորութ̅ե ձեւանան. որպ՝ Ազատեալ. լուացեալ. հեղեալ. եւ այլն:

Ապառնի ասին, որք լոց եւ լի վերջաւորութ̅ե ձեւանան. որպ՝ Ազատելոց, եւ ազատելի. լուանալոց, եւ լուանալի. հեղլոց, եւ հեղլի:

ե. Ձեւք ընդունելութեան ըստ անուան են երկու. Պարզ, եւ Բարդ:

Պարզ են նոքին, որ ՚ի պարզ բայից ձեւանան. որպէս՝
Գործեմ. գործօղ, գործեալ, գործելի, գործելոց.
Գրեմ. գրօղ, գրեալ, գրելի, գրելոց.
Խօսիմ. խօսօղ, խօսեալ, խօսելի, խօսելոց:

Բարդ են, որք ՚ի բարդ բայից ձեւանան. որպէս՝
Կենագործեմ. կենագործօղ, կենագործեալ, կենագործելի, կենագործելոց:
Տարագրեմ. տարագրօղ, տարագրեալ, տարագրելի, տարագրելոց:
Բարեխօսեմ. բարեխօսօղ, բարեխօսեալ, բարեխօսելի, բարեխօսելոց:

զ. Թիւք ընդունելութ̅ե երկու ըստ անուան. Եզական, եւ Յոգնական:

Եզական. փրկօղ. փրկեալ. փրկելի. փրկելոց.
Յոգնական. փրկօղք. փրկեալք. փրկելիք. փրկելոց:

է. Հոլովք ըստ անուան են տասն. Ուղղական. Սեռական, եւ այլն. եւ հոլովին այսպէս:

Ողն հոլովի որպէս Ազգ, ազգի. եւն։
փրկօղ, փրկողի, փրկողաւ. փրկօղք, փրկողաց, փրկողօք։
Եալն, որպէս Գետ, գետոյ. եւն։
փրկեալ, փրկելոյ, փրկելով. փրկեալք, փրկելոց, փրկելովք
Լին, որպէս Եկեղեցի, եկեղեցւոյ. եւն։
փրկելի, կելւոյ, կելեաւ. փրկելիք, փրկելեաց, կելեօք։
Լոյն նախդրիւ հոլովի։

Է. Ընդունելութեանց սոսա ձեւացեալքն վերջաւորութիւնս օղ կամ ող, միշտ իբրեւ ածական անուն վարին. որպէս՝ Արժօղ. լուացօղ. դիմօղ. եւն։

Ձեւացեալքն վերջաւորութիւնս եալ կամ եցեալ, երբեմն իբրեւ բայ վարին, եւ երբեմն իբրեւ անուն ածական։ Իբրեւ բայ. եւն. Տեսեալ զնա ծանեան։ Մտեցեալ զայր իւր զօրդաւ։ Թագուցեալ էր զհուրն։ Իբրեւ անուն, եւն. Անձն զգեցեալ զմեղս արհամարհէ։ Վս̃ հոգւոց հանգուցելոց աղաչեսցուք։ Հանդերձելոցն բարութեանց հասցուք։ Զկոխեալսն ոտից ձերոց ճարակեն։ Հայեաց 'ի Կործանեալքս։

Ձեւացեալքն վերջաւորութիւնս լի, վարին իբրեւ անուն ածական. որպէս՝ Արժելի տուն. լուանալի հանդերձ. անփրկելի գերի. եւն։

Բայց երբեմն յարեալ յէական բայս Է, վարին իբրեւ դիմազուրկ բայ. որպէս՝ Խնդրելի է. պահանջելի է. արկանելի է. դառնալի է. մատչելի է, եւն. այսինքն՝ Պարտ է խնդրել. պարտ է պահանջել. պարտ է արկանել. պարտ է դառնալ. պարտ է մատչել. եւն։

Ձեւացեալքն վերջաւորութիւնս ոց, սովորաբար իբրեւ բայ վարին. մանաւանդ յորժամ ունիցին զնշանակութի̃ ներգործական բայի. եւ խոնարհին էական բայիւս Է. որպէս՝ Արժելոց եմ, չարժելոց ես, եւն. չարժելոց էի, չարժելոց իցեմ. եւն։

Իսկ ուր ունիցի զնշանակութիւն կրաւորականի կամ չէզոքականի, համարին լինել անուն, և խնդիր էական բային առ որ յարին. ոպ՝ Ճանչելոց են. դատապարտելոց են. արդարանալոց էին. ապրելոց իցեմք. եւն։ Եւ ուրեք նախդրիւ հոլովին. ոպ՝ զԳալոցսն պատմեսցէ ձեզ։ Յաղագմանէ հոգւոյն Օ. լինելոյն նախատեսեալ պատրաստէր։

ԳԼՈՒԽ. Ե.

Նախադրութիւն։

ա. Նախադրութիւն է մասնիկ ինչ՝ որ եդեալ յառաջոյ հոլովական բառից՝ կազմէ զհոլովս նց. կամ է բառ՝ որ յարեալ յայլ հոլովական մասունս բանի իբրև յանուանս, ցուցանէ զպարագայս ինչ իրին՝ զոր անունն նշանակէ։

Յայսմանէ յայտ է, թէ կրկին ազգ են նախադրութեանց. մինն կազմօղ հոլովոյ, և կոչի Հոլովակերտ. և միւսն ցուցանօղ զպարագայս ինչ իրին՝ որ անուամբն նշանակի, և կոչի Հոլովառու։

բ. Հոլովակերտք՝ որ մասնաւոր անուամբ Նախդիր կոչին, են տառք՝ կամ միավանկ մասնիկք այսոքիկ.

’ի, յ, ’ի յ, առ, առ ’ի, ց, զ, ընդ։

’Ի սոցանէ նախդիրքս ’ի, յ, ’ի յ, առ ’ի, կազմեն զտրական, զբացառական, և զներգոյական հոլովսն. որպէս՝ յարքայ, ’ի քաղաք. յարքայէ, ’ի քաղաքէ. առ արքայ, առ քաղաք, ’ի յերկինս. ’ի յերկնից. առ ’ի խրատ. առ ’ի նոցանէ. յարքայի, ’ի քաղաքի, յերկրի, ’ի յերկրի։

Նախդիրս ց, կազմէ զտրական. ցարքայ, ցնա, ցգիշեր։

Նախդիրս զ, զհայցական, զպարառական և զպատմականն. զուրայ, զքաղաք. զուրայիւ, զքաղաքաւ. զուրայէ, զքաղաքէ:

Իսկ Ընդ՝ երբեմն նախդիր ՚է և ոչ, կալնէ զտրական և զբացառական հոլովն. որպէս՝ Ընդ նմա. ընդ այժմ. այսինքն՝ ՚ի նմա. յայժմ:

Դ. Հոլովառու նախադրութիւնք են, որք զանուն ինչ կամ զայլ հոլովական մասն բանի առնուն ինքեանց խնդիր, և զպարագայս ինչ նորա յայտ առնեն:

Ի սոցանէ ոմանք են պարզ նախադրութիւնք. որպէս՝
Առ. ընդ. ըստ. իբր. վասն. մինչ. եւն:

Ոմանք են անուանք իբրև նախադրութիւնք վարեալք. որպէս՝ Գունակ. դէմ. փոխան. կից. կողմն. չափ. ՚ի վերայ. ՚ի մէջ. զօրէն. յաղագս. պատճառաւ. յաջմէ. ընդ ձախմէ. բաց. հեռի. հուպ. մերձ. մօտ. գաղտ. ՚ի ձեռն. եւն:

Եւ ոմանք են բաղադրեալք. որպէս՝ Ընդ դէմ. յայտ յանդիման. յայս կոյս. դեր ՚ի վերայ. անդր քան. առաւել քան. եւն:

Դ. Ի նախադրութեանց աստի ոմանք առնուն զսեռականն, և են սոքին. Վասն. սակս. յաղագս. աղագաւ. պատճառաւ. ՚ի պատճառս. ՚ի պէտս. առ ՚ի պէտս. Իչին:

Վասն սիրոյ .	Մուհապպէթ իչին .
Սակս մեր .	պիզիմ իչին .
Յաղագս ընչից .	մալ իչին .
Մարդոյն Աղագաւ .	ատէմ իչին .
՚Ի պատճառս հաշտութեան .	պարըշըգ իչին .
՚Ի պէտս ժողովրդեան .	ճէմահաթ իչին .
Առ ՚ի պէտս ուղղութեան .	տօղրուլուգ իչին :

Փոխան. փոխանակ. փոխարէն. ՚ի տեղի. Եէրինէ. պէտէլ:

Փոխան հացի .	էքմէք եէրինէ .
Փոխանակ ներողութեան .	աֆվ եէրինէ պէտէլ .

Փոխարէն աշխատութեան	·	Չալըշմաղա պէտէլ ·
Ի տեղի նորա	·	Անըն եէրինէ ·

Զօրէն · Կէպէ ։

Զօրէն արեւու	·	Կիւնէշ կէպի ·
Զօրէն անասնոյ	·	Հայվան կէպի ։

Առանց · Սըզ · այըր ։

Առանց աղի	·	տուզսուզ ·
Առանց մեղաց	·	կիւնահսըզ · կիւնահտան այըր ։

Առընթեր · Եանընտա ։

Առընթեր նստողաց	·	օթուրանլարըն եանընտա ·
Առընթեր սրբին	·	պունուն եանընտա ։

Զկնի · յետ · Սօնրա ։

Զկնի յաղթութեան	·	Ղալէպէ հալընտան սօնրա ·
Յետ ողջանալոյ	·	սէլամլաշըքտան սօնրա ։

Յետոյ · Արդընա ։ Յետուստ · Արդընդան ։

Յետոյ խորանին	·	չատըրըն արդընա ·
Յետուստ հովուին	·	չօպանըն արդընդան ։

Առաջի · յառաջոյ · զառաջեաւ · Էօնիւնտէ ։

Առաջի դատաւորին	·	հաքիմին էօնիւնտէ ·
Յառաջոյ բանակին	·	օրտունուն էօնիւնտէ ·
Զառաջեաւ գազանին	·	ճանավարըն էօնիւնտէ ։

Ընդ առաջ · Էօնիւնէ ։

Ընդ առաջ արքային	·	փատիշահըն էօնիւնէ ։

Յանդիման · ակն յանդիման · դէմ յանդիման · յայտ յանդիման · հանդէպ · Գարշը ։

Յանդիման քաղաքին	·	շէհիրին գարշըսընտա ·
Ակն յանդիման ապարապետին	·	աֆրանքէրին գարշըսընտա ·
Դէմ յանդիման մեր	·	պիզիմ գարշըմըզտա ·

Յայտ յանդիման աչաց · Ճէօզլէրին գարշըսընտա .
Յանդէպ աթոռոյ · Թախթըն գարշըսընտա :

Ներքոյ · ի ներքոյ · Ալթ :

Ներքոյ դաստառանի · Շէրպահըն ալթընտէ .
Ի ներքոյ երկրի · Էէրին ալթընտէ :

Արտաքս · արտաքոյ · Տըշարը :

Արտաքս բերդին · Գալէնին տըշարըսընտա .
Արտաքս տան · Էվին տըշարըսընտա :

Ընդ մէջ · Օրթասընտա : Ի մէջ · Իչինտէ :

Ընդ մէջ աշակերտաց · Շակիրտլէրին իչինտէ .
Ի մէջ պարտիզին · Պահչէնին իչինտէ :

Ի միջի · Օրթասընտան : Ի միջոյ · Իչինտէն :

Ի միջի քաղաքին · Շէհիրին օրթասընտան .
Ի միջոյ մեղաւորաց · Կիւնահքեարլարըն իչինտէն :

Ի ձեռն · Իլէ :

Ի ձեռն աղօթից · Տուալէր իլէ :

Յաջմէ · ընդ աջմէ · Սաղընտան :

Յաջմէ արքային · Փատիշահըն սաղընտան .
Ընդ աջմէ հազարապետին · Պինպաշըընըն սաղընտան :

Յահեկէ · ընդ ահեկէ · Ի ձախմէ · Սօլունտան :

Յահեկէ հեծելոյն · Աթլըընըն սօլունտան .
Ընդ ահեկէ ասպարանիցն · Ասկյարըն սօլունտան .
Ի ձախմէ նիզակաւորաց · Միզրագլըլարըն սօլունտան :

Յայսկոյս · Պու թարաֆ :

Յայսկոյս գետոյն · Ըրմաղըն պու թարաֆը :

Յայդկոյս · Շու թարաֆ : Յայնկոյս · Օլ թարաֆ :

Յայդկոյս ձորոյն · Տէրէնին շու թարաֆը .
Յայնկոյս լերին · Տաղըն օլ թարաֆը :

Յառաջնոյ · Օն թարաֆը : Յետնոյ · Արդ թարաֆը :

Յառաջնոյ գիւղին · Քէօյիւն էօն թարաֆը ·
Յետնոյ ամրոցին · Գալընճանըն արդ թարաֆը :

'Ի վերկոյ · Եօգարը թարաֆը : 'Ի վայրկոյ · Աշաղը :

'Ի վերկոյ բլրոյն · Պայըրըն եօգարը թարաֆը ·
'Ի վայրկոյ աշտարակին · Գուլէնին աշաղը թարաֆը :

Է. Ոմանք առնուն զվերջահոլով տրական, և են սոքին.

Մերձ · մօտ · հուպ · Եագըն :

Մերձ աստուծոյ · Ալլահա եագըն ·
Մօտ ամպոյ · Պուլուտա եագըն ·
Հուպ աղբեր · Չէշմէյէ եագըն :

Կից · Պիտիշիկ : Ըստ ընթեր · Եանընտա :

Կից բանտին · Զընտանա պիթիշիկ ·
Ըստ ընթեր նմին · Օնուն եանընտա :

Դէպ · Թարաֆ :

Դէպ արեգական · Գիւնէշ թարաֆընա :

Ընդդէմ · Հանդէպ · յանդիման · դէմ յանդիման · առն յանդիման · յայտ յանդիման · Գարշը :

Ընդդէմ սատանայից · Շէյթանլարա գարշը ·
Հանդէպ նաւին · Կէմիյէ գարշը ·
Յանդիման երկնի · Կէօյէ գարշը ·
Դէմ յանդիման թշնամւոյն · Տիւշմանըն գարշըսընտա ·
Առն յանդիման ամենեցուն · Ճիւմլէնին գարշըսընտա ·
Յայտ յանդիման նմին · Օնուն գարշըսընտա :

Դէմ ընդ դէմ · Գարշը պէ գարշը :

Դէմ ընդ դէմ միմեանց · Գարշը պէ գարշը պիրպիրլէրինէ :

Գեր · գեր 'ի վերոյ · դէպ վերոյ · Իւստիւն :

Գեր հրեշտակաց · Ֆիրիշթէլէրտէն իւստիւն ·

Գեր 'ի վերոյ ամպատարաղմողաց · հէֆ ճէնկճիլէրտէն էուստէն ·

Դէպ վերոյ մարդկային բնութե · ինսան պաշէրինտէն էուստէն :

Զ · Ամենք առնուն զնախդրիւ տրական, և են սոքին · Հուպ · մերձ · մօտ · Եագըն :

Հուպ 'ի վրանն ·	չատըրա եագըն	·
Մերձ 'ի ծառն ·	աղաճա եագըն	·
Մօտ 'ի կալն ·	հարմանա եագըն	:

Մինչ · մինչև · Տէք ·

Մինչ 'ի հիւղն ·	գուլիպէյէ տէք	·
Մինչև 'ի մուրն ·	էէվլէյէ տէք	:

Դէպ · Դօղրու : Առ · Թարաֆ :

Դէպ յարեւմուտս ·	կիւն պաթըսընա տօղրու	·
Ծափն Առ ·	տէնիզ թարաֆընա	·
'Ի թիկունս Առ ·	արգա թարաֆընա	:

Է · Ամենք առնուն զհայցական, և են սոքին · Իբր · իբրև · իբրու · որպէս · Կիպի :

Իբր զոստայն ·	էօրիւմճէկ կիպի	·
Իբրև զպղինձ ·	պագըր կիպի	·
Իբրու զակն ·	կէօզ կիպի	·
Որպէս զդէտ ·	կէօզճի կիպի	:

Գեր · քան · Զիատէ :

Սպիտակ Գեր զձիւն ·	գարտան զիատէ պէյազ	·
Թունաւոր քան զօձ ·	էյլանտան զիատէ զէհիրլի	:

Գեր քան · 'ի վեր քան · անդր քան · յաւէտ քան · առաւել քան · Տահա զիատէ :

Աստուածական Գերքան զոսկի · ալթունտան պահա զիատէ ազիզ :

Պայծառ 'ի վերքան զԼոյս · նուրտան տահա շէֆաֆ փարլագ ·
Անդրքան զԿարն · գուվվէթլինտէն տահա շէտտէ ·
Հաւէտքան զՈրոջ · գուզուտան տահա շէտտէ ·
Առաւելքան զԱղ դառնոյ · ախմըգընըյէրին էօրըէնտէն
տահա շէտտէ ։

է · Անունք անուան զգործիականն, և են սոքին ·
Համդերձ · Իլէ · պէրապէր ·

Համդերձ աշակերտօքն · շագիրտլէրի իլէ պէրապէր ·
Համդերձ մարբն · անասը իլէ պիլէ ։

Ընդ · Հուպ · Եագըն ·

Ընդ մօր · Քէօր իլէ եագըն ·
Հուպ անձամբ · հէօլմէյէ իլէ եագըն ·

Հեռի · Մեկուսի · Ուզագ ·

Հեռի սրտիւ · եուրէկ իլէ ուզագ ·
Մեկուսի մարմնով · թէնն իլէ ուզագ ։

Յառաջ · Իլէրի · Յետոյ · Սօնրա ·

Վեց ամօք Յառաջ · ալթը եըլ իլէրի ·
Երկոտասան աւուրբք Յետոյ · օն իքի կիւնտէն սօնրա ։

Չափ · Գատար ·

Մահուամբ Չափ · էօլիւնճէյէ գատար ·
Արեամբ Չափ · գան տէօքիւլիւնճէյէ գատար ։

ը · Անունք անուան զպարառականն, և են սոքին ·
Շուրջ · Շուրջանակի · Էթրաֆը ·

Շուրջ զսեղանով · սօֆրանըն էթրաֆընտա ·
Շուրջանակի զլուսնիւ · այըն էթրաֆընտա ։

Վեր · քան · Զիյատէ ·

Վեր զամենեքումբք · ճիւմլէսինտէն զիյատէ ·
Քան զբազմօք · չօգլարտան զիյատէ ։

Թ · Ամենք առնուն զբացառական , և են սոքին ·

Ո՛ց · բայց · [illegible] · [illegible] :

Ո՛ց 'ի բարեկամաց	·	[illegible] ·
Ո՛յց 'ի տեառնէ	·	[illegible] :

'Ի բացեայ · հեռի · մեկուսի · զատ · [illegible] ·

'Ի բացեայ յանտառէն	·	[illegible] ·
Հեռի 'ի հօտէն	·	[illegible] ·
Մեկուսի յամբոխէն	·	[illegible] ·
Զատ 'ի նոցանէ	·	[illegible] :

Գաղտ · Թաքուն · Ծածուկ · [illegible] :

Գաղտ 'ի մօրէն	·	[illegible] ·
Թաքուն 'ի դաստիարակէն	·	[illegible] ·
Ծածուկ 'ի բդեշխէն	·	[illegible] :

Հետէ · [illegible] :

'Ի մանկութենէ հետէ	·	[illegible] ·
'Ի բազումամաց հետէ	·	[illegible] :

ՅՕԴՈՒԱԾ · Ա ·

Նախադրութիւնք՝ Առ , ընդ , ըստ , առնելով զխնդիր 'ի զանազան հոլովս , զանազան նշանակութիւնս վարին ։

Առ · Առ'ի :

Ա · Երբեմն առնու զսեռականն , և յայնժամ նշանակէ Վասն · [illegible] · [illegible] :

Առ ահին	·	[illegible] ·
Առ 'ի բարկացուցանելոյ	·	[illegible] :

Մերթ նշանակէ Առաջի · [illegible] :

Առ արքայի	·	[illegible] ·
Առ դատաւորին	·	[illegible] :

Երբեմն առնու զորականն, և յայնժամ նշանակէ
Առ ընթեր · [illegible] ։

Առ որում գացի · [illegible] ·
Առ խաչին կայր · [illegible] ։

Մ՛երթ նշանակէ Ա՛սան · [illegible] ։

Առ սէր ընչեցն · [illegible] ·
Առ 'ի քակտումն · [illegible] ։

Մ՛երթ նշանակէ Պ՛էմ · [illegible] ։

Առ Թշնամիս պատերազմել · [illegible]
Առ ա̃ծ մեղան · [illegible] ·

Մ՛երթ նշանակէ 'ի կարգի · [illegible] ։

Առ գխտունս ունիցիք · [illegible] ·
Առ բարեկամն համարեսջիք · [illegible] ։

Երբեմն առնու զբացատականն, և յայնժամ նշանակէ
Ա՛սան · [illegible] ։

Առ պատճառէ · [illegible] ·
Առ 'ի յանցանաց · [illegible] ։

Երբեմն առնու զգործիականն, և նշանակէ Առ ըն-
թեր · [illegible] · բաղդատելով ընդ նմա · Պ̃ր ։

Առ ցորենով · [illegible] ·
Առ այլովք քաջօք · [illegible] ։

Մ՛երթ նշանակէ զԺ՛ամանակն · [illegible] ։

Առ մովսեսիւ · [illegible] ·
Առ որդատու · [illegible] ։

Մ՛երթ նշանակէ Մ՛երձ · [illegible] ։

Առ եղբօր գետոյն · [illegible] ·
Առ սորբատով լերին · [illegible] ։

Ընդ ։

Է. Երբեմն առնու զսեռականն, և սովորաբար նշանակէ փոխանակ . Եէրինէ ։

Ակն Ընդ ական . կէօզ կէօզ եէրինէ .
Թագաւորեաց Ընդ նր . Պատիշահ օլու-րտու- անու-ն եէրինէ ։

Մերթ նշանակէ Վասն . Իչի-ն ։

Ընդ ամ դատարկ բանի . հէր պօշ սէօզ իչի-ն .
Ընդ անքաւելի մեղաց . աֆֆ օլու-նմազ կիւնահլար իչի-ն .
Ընդ իմ և Ընդ քո . պէնիմ իչի-ն, վէ սէնին իչի-ն ։

Երբեմն առնու զտրական, և յայնժամ նշանակէ Ի միասին . Պէրապէր . Դր ։

Ընդ իս . պէնիմ իլէ պէրապէր .
Ընդ քեզ . սէնին իլէ պէրապէր .
Ընդ Թաղեալն . կէօմ-իւլմիշ իլէ պէրապէր .
Ընդ յարուցեալն . տիրիլմիշ իլէ պէրապէր ։

Մերթ նշանակէ Ի մէջ . Օրթայ ։

Ընդ երկինս և Ընդ երկիր . կէօյի-ն վէ եէրին օրթասընտա
Ընդ բազումս կամ Ընդ սակաւս . չօղու-ն եախօտ ազըն օրթասընտա ։

Մերթ նշանակէ Ի վերայ . Իւստ ։

Ուրախանայի Ընդ փառս նորա . սէվինիրիմ անըն իհթիշամը իւզէրինէ .
Զարմացան Ընդ բանին կամ Ընդ բանսն . թաաճճիւպ գալտըլար սէօզի-ն իւզէրինէ ։

Մերթ նշանակէ Կողմն . Թարաֆ ։

Ընդ երկայնութին . ուզունլուղու-նու-ն թարաֆընտա .
Ընդ արեւելս . կիւ-ն տողուշու թարաֆընտա .
Ընդ ծով . տէնիզ թարաֆընտա .
Ընդ ցամաք . գուրու թարաֆընտա ։

Երբեմն առնու զգործիական, և սովորաբար նշանակէ
'Ներքոյ · Ալթ :

Ընդ հողով	·	թօփրաղըն ալթընտա	·
Ընդ իշխանութեամբ	·	հիւքմին ալթընտա	:

Ըստ :

Գ · Երբեմն առնու զտրական, և յայնժամ նշանակէ
Պէս · Կէօրէ :

Ըստ բանից	·	սէնին սէօզինէ կէօրէ	·
Ըստ կարի իմում	·	գուտրէթիմէ կէօրէ	·
Ըստ գործս	·	էյլէտիկինէ կէօրէ	·

Մերթ նշանակէ Վասն · Իչիւն :

Ըստ մեղացն ադամայ ·		ատամըն կիւնահը իչիւն	·

Մերթ նշանակէ Արտաքոյ · Տըշարը · Փ :

Ըստ երդման	·	եէմինտէն տըշարը	·
Ըստ դաշին	·	գավիլտէն տըշարը	:
Ըստ չափ	·	էօլչիւտէն տըշարը	·

Երբեմն առնու զբացառական, և նշանակէ Զ՛կնի ·
Սօնրա · արտընճա · Փ :

Ըստ նոցանէ	·	անլարտան սօնրա	·
Ամ Ըստ ամէ	·	եըլ՝ եըլըն արտընճա	·
Օր Ըստ օրէ	·	կիւն՝ կիւնիւն արտընճա	·

ՅՕԴՈՒԱԾ · Բ·

Նախադրութիւնք ոմանք երբեմն առնուն զերկիսն խնդիրս
յայլ և այլ հոլովս :

Ա · Նախադրութիւնք Մինչ , մինչև , երբեմն առնուն միանգամայն զբացառական և զնախդրիւ տրական :

'Ի դաւթէ Մինչ 'ի քո ·
'Ի ծննդենէ Մինչև ցմահն :

Նախադրութիւնք Յառաջ.քան, յետոյ.քան, ՚ի վեր.քան, առնուն միանգամայն զհայցական և զգործիական ։

Երկերիւր ամաւ Յառաջ.քան զՎաղարշակ .
Յօթն աւուրբ Յետոյ.քան զմահն .
Բազում միջոցաւ ՚Ի վեր.քան զբլուրն ։

Նախադրութիւնք Հեռի, ՚ի բացեայ, մեկուսի, երբեմն առնուն զգործիական և զբացառական ։

Զորս ասպարիսօք Հեռի ՚ի քաղաքէն .
Երկու օթեւանաւ ՚Ի բացեայ էր ՚ի բանակէն .
Մարմնով Մեկուսի եմ ՚ի ձէնջ ։

Նախադրութիւնք Առ, մերձ, հուպ, առնուն երբեմն զխնդիր նախադրութեան Ի. օր.

Եւ կայր հրեշտակն Առ Ի այ .
Եւ պետրոս նստէր Մերձ Ի խարուկին .
Տեսանէր յակոբ Հուպ Ի նմին զօրն ։

Ժ. Նախադրութիւնք Իբր, իբրև, որպէս, քան, թէպէտ սովորաբար առնուն զխնդիր ՚ի հոլովս հայցական, բայց երբեմն և ըստ պահանջման բանին և՚ի զօրութէ բային առնուն զխնդիր ՚ի պէսպէս հոլովս. օր.

՚Ի Սեռականն և ՚ի վերջահոլով տրականն ։

Թև նորա էր Իբր թռչնոյ .
Եղիցի խաղաղութիւն ՚ի մէջ մեր Որպէս հօր և որդւոյ .
Տայ կեր Իբրև անասնոյ .
Հնազանդիլ պարտ է այ Քան մարդկան ։

՚Ի Նախդրիւ տրականն ։

Ձգեր ՚ի նա քարինս Իբր ՚ի թշնամի .
Մտանէ ՚ի հնոց Իբրև ՚ի պարտէզ .
Երթայ յօտարութիւն Որպէս ՚ի հայրենիս .
Փափաքէ ՚ի մահ Քան ՚ի կեանս ։

’ի Բացառականն . զր̃ ։

Դարձո զերեսս ’ի բարկութ̃է Տէր ’ի կատաղի գազանէ .
Ամբոխեր ’ի յուզմանէ խորհրդոց Տէրև ’ի սաստիկ հողմոց
Փրկէր ’ի կեղծաւորութ̃է Որպէս յանհաւատութ̃է .
Փախիր ’ի չար ընկերաց Քան ’ի թունաւոր կարճաց ։

’ի Պատմականն ։

Դատախազէ զանձնէ Տէր զօտարէ .
Խոստովանի զխորհրդոց Տէրև զգործոց .
Կոհանայ զնմանէ Որպէս զբարերար հօրէ .
Պարտ է հոգալ զհոգւոյ Քան զմարմնոյ ։

’ի Գործիականն ։

Կապեցաք սիրով աշխարհիս Տէր տուամբ .
Բանիւ կակղեր զխստութ̃ի մտացն Տէրև բրչաւ .
Խոցոտէ լեզուաւ Որպէս երկաթի սրով .
Ա չարենի գազանք սիրով ընտանենան մարդկան
Քան բռնութ̃բ .

’ի Պարառականն ։

Արկանէր զնովաւ ծիրանիս Տէր զարքայիւ .
Փարէր զմտերիմ ծառայիւն Տէրև զորդւով .
Շրծաղի զնովաւ Որպէս զանմտաւ .
Ասաւելաւ փառօք Քան զբազմօք ։

’ի Ներգոյականն ։

Կայր ’ի բանդի Տէր յապարանս արքունի .
Նիջէր ’ի ժահահոտ գբի Տէրև ’ի փափուկ անկողնի .
Կորէր զբանսն ’ի սրտի Որպէս ’ի մատենի .
Ասաւել խաղաղութ̃ի է ’ի տունս շինականաց՝ Քան ’ի տունս մեծամեծաց ։

Նախադրութ̃բ . զր̃ ։

Սրդ զանձն ’ի վ̃ր ձեր Տէր ’ի վ̃ր սիրելեց և բարեկամաց .
Ընչեացէ օդ քո քաղցրութ̃ Տէրև առ նոյին .

Կապեալ էին յաղքատութեան Որպէս ընդ երկաթոյ .
Մահաբեր պատիժք ոչ տուեալ լինին վասն այլ յանցանաց Քան յաղագս մարդասպանութեան ։

Դ. Նախադրութիւնք թէպէտ համարակօրէն յառաջոյ դնին, զի որոյ և կոչեցան Նախադրութիւն . բայց բազում անգամ ևս յետոյ դնին . Օր ։

Զարին Զկնի միտեցայ .
Շանց Առաջի արկանել .
Զարդու Սակս կրեն ։

Երբեմն ՚ի մէջ նախադրութեան և խնդրոյն անկանի այլ մասն բանի . Օր ։

Ձարխս ՚Ի վերայ խրոխտայր հասուցանել Ռըքայի .
Ընպատուէք ղաղքատն Վասն զցնցոտին Զգենլոյ ։

Ե. Երբեմն հոլովակերտ նախդիր նախադրութեանցս, Զկնի, զհետ, կրկնի ՚ի վերայ խնդրոյն . Օր ։

Զմիմեանց Զկնի գային .
Զօտարի Զհետ ոչ երթիցեն ։

Եւ երբեմն հոլովակերտ նախդիր նախադրութեանցս, Զկնի, զհետ, ՚ի վերայ, ՚ի ձեռն, ՚ի սակս, դնի ՚ի վերայ խնդրոյ նոցին . Օր ։

Զմիմեանց Կնի կարգեցան .
Զնորին անպիտանութեան վարեցաւ Հետ .
Ոմք համեալ իցեն ՚Ի ճշմարտութեան Վերայ .
Վայ այնմիկ Յոր Ձեռն մատնեսցի .
՚Ի պատուիրանազանցութեան Սակս պատժեցաւ ։

Երբեմն ուր պիտոյ է կրկնել այսոցիկ նախադրութեանց՝ հոլովակերտ նախդիր նոցա միայն կրկնի ՚ի տեղի նոցա . Օր ։

Երթ Զհետ արդարութեան, զաստուածպաշտութեան, զհաւատոյ, զսիրոյ . փոխանակ ասելոյ, երթ Զհետ արդարութեան, զհետ աստուածպաշտութեան, զհետ հաւատոյ, զհետ սիրոյ ։

Վէրս 'ի վերայ վիրաց՝ և ցաւս 'ի ցաւոց յաւելուն · այսինքն ցաւս 'ի վերայ ցաւոց ։

Ած եղիցի 'ի մէջ ձեր՝ որպ՟ ջերից մանկանցն · իմ՟ որպ՟ 'ի մէջ երից մանկանցն ։

Աղօթէր ոչ 'ի պէտս իւր, այլ 'ի մերն · իմ՟ 'ի պէտս մեր ։

Ոմանք 'ի նախադրութեանց սոսկ առանց խնդրոյ վարելով՝ 'ի գործ ածին իբր մակբայ · որպիսի են սոքին · Զկնի · զհետ · առաջի · յանդիման · հանդէպ · ընդդէմ · յետոյ · 'ի բացեայ · մինչև · իբրև · որպէս · մեկուսի · եւն ։

ՅՕԴՈՒԱԾ · Դ ։

Նախադրութիւնք՝ թէ ըստ նշանակութեան իւրեանց, և թէ ըստ նշանակութեան անուանց զորս առնուն իբրև խնդիր, որոշին 'ի զանազան տեսակս ։

Ոմանք ասին Պատճառական, որպէս են սոքին · Վասն · սակս · յաղագս · պատճառաւ · եւն ։

Վասն մեղաց ծառայք եղաք ապականութեան ։

Ոմանք՝ Ժամանակական, որպէս են սոքին · Յառաջ քան · յետ · մինչ · մինչև · հետէ · զի ։

Յետ մահուանն որդւոյ խռովեցաւ աշխարհն ։

Ոմանք՝ Տեղական, որպէս են սոքին · 'Ի վերայ · ներքոյ · արտաքոյ · առաջի · 'ի միջոյ · շուրջանակի · յաջմէ · յահեկէ · մինչ · մինչև · եւն ։

Առաջի աչեղ ատենին կալոց եմք ամենեքին ։

Ոմանք՝ Դասական, որպիսի են սոքին · Առաջի · զկնի · մինչև · յառաջ քան · յետոյ քան ։

Հովիւն Առաջի նոցա երթայ, և ոչխարքն Զհետ նր՟ ։

Ոմանք՝ Նմանական, որպէս են սոքին · Որպէս · գունակ · զօրէն · նման · իբր · իբրև · հանգոյն · եւն ։

Ամենայն ոսկի Իբրև սակաւ մի աւազ համարեսցի ։

Ոմանք՝ Ներհակական, որպիսի են սոքին . Ներհակ . հակառակ . դէմ . ընդդէմ . եւն ։

Ընդդէմ ամբարտաւանութեան է խոնարհութիւնն ։

Ոմանք՝ Զատական, որպիսի են սոքին . Զատ . հեռի . մեկուսի . առանց . եւն ։

Հաւատք Առանց գործոց մեռեալ են ։

Ոմանք՝ Փոխարինական, որպիսի են սոքին . փոխան . փոխանակ . փոխարէն . 'ի տեղի . եւն ։

Մի՛ չար փոխանակ չարի հատուցանէք ։

Ոմանք՝ Կցորդական, որպիսի են սոքին . Կից . զհետ . հանդերձ . եւն ։

Հոգին Հանդերձ մարմնովն տանջի ։

Ոմանք ասին Գերադրական, և են սոքին . Գեր 'ի վեր . գերքան . անդրքան . աւելիքան ։

Գեր 'ի վեր եղականացս ամբարձաւ տէրն ։

Ոմն ասի Միջնորդական, և է այս . 'Ի ձեռն ։

'Ի ձեռն Քրիստոսի հաշտեցաք ընդ այ հօր ։

Ոմն է Բաղդատական, և է այս . Քան ։

Լաւ է անուն բարի Քան զմեծութիւն բազում ։

ԳԼՈՒԽ . Զ ։

Մակբայ ։

ձ . Մակբայն է մասն բանի, որ զպարագայս գործողութեանց նշանակէ ։ Զի յարեալ 'ի բայս՝ ցուցանէ զժամանակն, զտեղին, զքանակութիւն, և զայլ եղանակս ինչ նորա ։

'Ի մակբայս երկու ինչ երևի . Կազմութիւն և Նշանակութիւն ։

Ըստ կազմուէ՟ն՝ ոմանք են Պարզ, ոմանք Ածանցեալ, և ոմանք Բաղադրեալ:

Պարզ մակբայք են, որ յանուանց կամ յայլ մասանց բանի ոչ են ձևացեալ իւիք, այլ են բնական · որպիսի են սոքին · Աստ · անդ · դեռ · մինչ · ուր · մերթ · միշտ · այո · ոչ · ևն:

Ածանցեալ մակբայք են, որք յանուանց կամ յայլ մասանց բանի ձևանան վերջաւորու՟թ մակբայակերտ մասնկանցս · էն · ին · էք · ի · կի · ցի · իցս · րէն · ոյն · այն · իմբ · որպէս՝ Ինձէն · բոլորովին · ուստէք · իւրովի · ուղղակի · նշանացի · երկիցս · Հայերէն · իսկոյն · գիշերայն · ազգովիմբ:

Բաղադրեալ մակբայք են, որք յանուանց կամ յայլ մասանց բանից ձևացեալք են բարդու՟թ կամ յարադրու՟թ · որպ՟՝ Մարդկօրէն · ծառայաբար · քաջապէս · միանգամ · այսօր · յորժամ · այլ ընդ այլոյ · մի ը՟ միոջէ · ևս քան զևս · իսկ և իսկ · զոր օրինակ:

Է · Պատանին և անուանք բազումք՝ Ուղղականք, կամ Հոլովեալք, կամ Բարդեալք, կամ Յարադրեալք, որք երբեմն իբրև զմակբայ վարին · Գ՟ր:

Ուղղականք · որպ՟՝ Յայտնի · ծածուկ · հաւաստի · անշուշտ · մօտ · հեռի · կանուխ · անագան · ևն:

Հոլովեալք · որպ՟՝ Հաւաստեաւ · մեղմով · ՚ի միջի · ՚ի հարկէ · ՚ի ծնէ · ՚ի բնէ · ՚ի ծածուկ · ՚ի նանիր · ևն:

Բարդեալք · որպ՟՝ Ինքնայօժար · հակառակ · տարապարտ · ընդունայն · համասփիւռ · բարձրաբերձ · արագաթռիչ · պարզերես · ևն:

Յարադրեալք · որպէս՝ Երամ երամ · փոյթ ընդ փոյթ · ամի ամի · հող ՚ի գլուխ · ափ ՚ի բերան · սրտի մտօք · անձամբ անձին · ևն:

ՅՕԴՈՒԱԾ · Ա·

Մակբայն՝ ըստ նշանակութեան բաժանի 'ի զանազան տեսակս, որոց գլխաւորքն են այսոքիկ :

Որակական Մակբայ :

ա· Որակական մակբայն է, որ նշանակէ զորպիսութիւն գործողութեան : Իբր զի յայտ առնէ զգործողութիւնն լինել այսպիսի՝ կամ այնպիսի, նման՝ կամ աննման, բարի՝ կամ յոռի, յայտնի՝ կամ ծածուկ, կամակար՝ կամ բռնի · որպիսի են սոքին :

Այսպէս, այնպէս · այդպէս, դոյնպէս · այնպէս, նոյնպէս ·
բու նէվի · շու նէվի · օ նէվի :

Որպէս, զինարդ · ըստ որում · զոր օրինակ · բարւոք ·
նասըլ քի · նիճէ քի · մէսէլա · էյի :

Զարւոք · յայտնի, յայտնապէս · լու 'ի լու ·
աշիքեար · էշքեարէ · ալէնի :

Ծածուկ, 'ի ծածուկ, գանխլաբար, գաղտնի ·
գիզլի, խաֆիլէ :

Ուժեղայն, ուժգնի · դիւրաբար, հեշտեաւ ·
զօրլուգլէ · քօլայճա :

Բռնի, բռնաբար · 'ի հարկէ, յակամայս ·
զօռ իլէ · նաչար :

Կամակար, կամակարուց · զուր, տարապարտուց ·
ճանը իսթէտիյինճէ · նաֆիլէ :

Մայրապար, ընդ վայր · 'ի նանիր · յանդէպս ·
պօշ էքէրէնէ · հաֆիֆլիճէ · պիլատիքէթսիզ :

Յանդէտս · հետի, հետիոտս · 'ի մերկուց ·
պէխապէր · եայան · չըպլագ :

Ինքնին, ինձէն · մեզէն · ձեզէն ·
քէնտիլիկինտէն · քէնտիմիզտէն · քէնտինիզտէն :

Յունարէն · լատիներէն · հեբրայեցի, և ·
ռումճա · ֆրէնքճէ · եահուտիճէ :

Նայպէս ուսոյց · [illegible] ·
Բատ որում ասացեալ էր · [illegible] ·
Ծոր օրինակ գնասցէ որք յօտարութ · [illegible] ·

Բարուք հրահանգէ · [illegible] ·
Ի ծածուկ աղօթեր · [illegible] ·
Լուիկ լիմ խայսեա · [illegible] ·
Բունի տարան · [illegible] ·
Կամակար աշխատի · [illegible] ·
Չեղէն լուայք · [illegible] ·
Հերայեցի բարբառեր · [illegible] ։

․Քանակական Մակբայ ։

Ը · Քանակական մակբայն է, որ զքանակութիւն գործողութեան ցուցանէ ։ Իսկ դի յայտ առնէ զգործողութիւն լինել յաձախ՝ կմ սակաւ, հանրական՝ կամ մասնական ։

Նայչափ, այսքան · այդչափ, այդքան · որքան · [illegible] ։
Համօրէն · համանգամայն, առհասարակ, 'ի միասին · [illegible] ։
Բնաւ ամենեւին · շատ, յաւէտ, առաւել · [illegible] ։
Բաւեւլես · ևս քան զևս · բաւականապէս · [illegible] ։
Սակաւ · սակաւ մի, սակաւ ինչ · փոքր 'ի շատէ · [illegible] ։
Խուն մի, դոյզն ինչ · սակաւիկ մեւս ևս · Եա · [illegible] ։

Նայչափ խրատեցի · [illegible] ·
Որքան կարացի · [illegible] ·
Համօրէն ջնջեցան · [illegible] ·
Առ հասարակ գերեաց · [illegible] ·

Շատ խօսեցայ · չօք սէօյլէտիմ ·
Առաւելեալ բորբոքէր · տահա զիատէ ալէվլէնիր իտի ·
Փոքր 'ի շատէ գիտեմք · ազտան չօգտան պիլիրիզ ·
Խուն մի երևի · ազըճըգ կէօրինիւր :

Ժամանակական Մակբայ ։

Դ. Ժամանակական մակբայն է, որ ցուցանէ զժամանակն գործողութեանց ։ Իբր զի յայտ առնէ զժամանակն գործոյն, և զեղանակն, երագ՝ կամ յամր, նախ՝ կամ յետոյ. որպիսի են սոքին ։

Այժմ, այժմու, արդ, զարդիս · այժմէն, արդէն ·
Շիմտի · Շիմտիտէն :
Այսօր, 'ի սերկեանս · վաղիւ · երէկ, յերէկն ·
պու կիւն · եարըն · տիւն :
Նուանդ, յեռանդն · այգուն, այգուց ·
տիւն տէյիլ օ պիր կիւն · սապահլայըն :
Զմիջաւուրբ · ընդ երեկս · երբեմն, մերթ ·
եարըմ կիւնտէ · ախշամ իւստիւ · պազը քէրէ :
Վաղուրեմն, վաղու ևս, 'ի վաղուց · ապա, զկնի ·
չօգտան · սօնրա :
Յայսմհետէ, այսուհետև · յորմէ հետէ ·
պունտան սօնրա · նէզէ քի :
Իբրև, երբ, յորժամ, մինչ · դեռ, տակաւին ·
հաչան · տահա :
Միշտ, յար, յարաժամ · յաւէժ, յաւէտ, հանապազ ·
տայիմա · հէր տէմ :
Մինչդեռ, այնինչ · մինչև · յայնժամ ·
տահա · եա քի · օլ վագըթ :
Չև, չև ևս, մինչչև · ցայնժամ · հազիւ ·
տէյիլ իքէն · օլ անտէ տէք · կիւճ իլէ :
Առ ժամայն, նոյն հետայն · յանկարծ, յեղակարծ ·
հէման օլ անտէ · ղաֆիլ :

Փոյթ, արագ · Ճեպով, շտապաւ · Հուպ · Հազիւ ·
թէզճէ · աճէլէ իլէ · եագընտա · կիւճլէ :
Խսկոյն, իսկ և իսկ · անդադան ուրեմն · ուր ուրեմն ·
օլ սահաթ · հէմէն հէմ · հէահա պէր :
Տակաւ · առ սակաւ սակաւ · լա ·
եաւ · ազ ազ :

Այժմ տեղեկացաւ · Շիմտի խապէր օլտու ·
Ընդ երեկս եկին · ակշամ իւստիւ կէլտիլէր ·
Յորժէ հետէ պատուիրեցի · նէչէքի թէմպիհ էթտիմ ·
Տակաւին տարակուսիս · տահա շիւպհէ իչինտէսին ·
Մինչև հասեալ էր · եէթիշինճիյէ տէքին ·
Յեղակարծ կործանեցաւ · նագէհ եըգըլտը ·
Հազիւ ազատեցին · կիւճլէ գուրթարտըլար ·
Անդադան ուրեմն զարթոյց · հէմէն հէմ օյանտըրտը :

Տեղական Մակբայ:

Է · Տեղական մակբայն է, որ ցուցանէ զտեղին գործողութեան: Իբր զի յայտ առնէ զգործողութիւն լինել աստ՝ կամ անդ, մօտ՝ կամ հեռի, ՚ի վեր՝ կամ ՚ի ստորև, ՚ի ներքս՝ կամ արտաքս, յառաջոյ՝ կամ յետոյ · որպէս են սոքին:

Աստ, աստանօր, աստէն · աստի, աստուստ ·
պուրատա · պուրտան :
Այր, այրէն · այտի · այդր, այդրէն ·
պուրայա · շուրտան · շուրա :
Անդ, անդր, անդանօր · անտի, անդստին ·
օրատա · օրատան :
Յայսկոյս · յայնկոյս · արտաքս, ՚ի դուրս ·
պու թարաֆա · օ թարաֆա · տըշարը :
՚Ի ներքս, ՚ի ներքոյ · հեռի, ՚ի բաց, ՚ի բացեայ ·
իչէրտէ · ուզագ :
՚Ի բացուստ, ՚ի հեռուստ · մօտ, ՚ի մօտոյ · ստորև ·
ուզագտան · եագըն · ալթա :

Ի վայր · ի վեր · ի վերուստ · ուր, ուրանօր ·
աշաղա · եօգարը · եօգարըտան · նէրտէ :

Ուր ուրեք · ուստեք · յառաջոյ, յառաջ կուսէ ·
նէրտէ քի · պիրեէրտէն · էօնէ-նտէն :

Յետոյ, յետուստ, յետ կուսէ · ի թիկանց ·
արտան · արգատան :

Յո, ընդ որ, յոր կոյս · այլուր · այլուստ, եւ ·
հանկըթարաֆ քի · գայրը եէր · գայրը եէրտէն :

Աստանօր ձմերեցին · Պուրատա գըշլատըլար ·
Այսրէն դարձցին · պուրայա տէօնէճէն ·
Անդուստ իջանէին · օրատան էնէրլէր իտի ·
Այն կոյս անցին · օ թարաֆա կէչտիլէր ·
Արտաքս փախչէին · տըշարը գաչարըտըն ·
Ի ներքս մուծին · իչէրի սօգտուլար ·
Ի բացեայ լինէր · ուզագ օլուր իտի ·
Ի մօտոյ եկից · եագընտա կէլէճէյիմ ·
Ուր ուրեք գտանիցի · նէրէտէ պուլունուր իսէ ·
Ուստեք ոչ եգիտ · պիր եէրտէն պուլմատը :

Թուական Մակբայ :

Է. Թուական մակբայն է, որ ցուցանէ զթիւ գործողութեանն ։ Իբր զի յայտ առնէ զհամար գործոյն, կամ զկարգ ինչ յառաջնութեան՝ կամ յետնութեան, կրկնութեան՝ կամ հետզհետէ լինելութեան. ոյք են սոքին ։

Միանգամ · առ անգամ մի, առ մի նուագ ·
պիր քէրէ · պիր քէրէյէ :

Երկիցս · երիցս · նախ, նախ առաջին, զառաջինն ·
իքի քէրէ · իւչքէրէ · էն էվէլ :

Երկրորդ · նախ · ապա · մի · միւս ·
իքինճի · իպթիտա · սօնրա · պիրքի · պիր տահաքի :

Քանիցս, քանիցս անգամ · յոլովակի, յաճախակի ·
քաչ քէրէ · չօգ քէրէ :

Մ՚ի ՟Ժ մուծէ . մի քան զմի . . . կրկին , կրկնակի .
[illegible] . [illegible] . [illegible] :
Գ՚արձեալ , անդրէն , վերստին . ՚ի վերջէ , ՚ի վերջոյ .
[illegible] , [illegible] . [illegible] :

Մ՚իանգամ լուայ	.	[illegible] .
Նախ արար , Ապա ուսոյց	.	[illegible]
Յոլովակի մեղանչեմք	.	[illegible] .
Մ՚ի ըստ միոջէ պատմէ	.	[illegible] .
Փոխանակաւ աշխատէին	.	[illegible] .
Գ՚արձեալ եկեսցէ	.	[illegible] .
՚Ի վերջոյ հաւատաց	.	[illegible] :

Հարցական Մակբայ .

Զ . Հարցական մակբայն է , որ զպարագայս գործողութեան հարցանէ : Ուր զի խնդրէ կամ քննէ զպատճառն գործոյն , կամ զորպիսութիւն , կամ զտեղին , կամ զժամանակն . որպիսի են սոքին :

Է՞ր , զմէ՞ , հի՞մ . առ ի՞մէ , ընդէ՞ր , յո՞ր սակս .
[illegible] . [illegible] :
Զ ի՞նչ . զիա՞րդ , ի՞բր , ո՞րպէս . ո՞չ . ո՞չ ապաքէն .
[illegible] . [illegible] . [illegible] :
Թ՞անի՞ցս . ի՞ւ , ի՞ւ իւիք . մի՞ թէ . ո՞ւստ . ե՞րբ . [illegible] .
[illegible] . [illegible] . [illegible] . [illegible] . [illegible] :

Է՞ր հիւանդացաւ	.	[illegible] .
Յո՞ր սակս արգել	.	[illegible] .
Զ խո՞րդ թմբեցուցանէ	.	[illegible] .
Ո՞չ պատուիրեաց	.	[illegible] .
Ի՞ւ իւիք համոզեաց	.	[illegible] .
Ե՞րբ իմաստնացի	.	[illegible] :

Ստորասական Մակբայ .

Է . Ստորասական մակբայն է , որ զգործողութիւնն

Հաստատէ ։ Իբր զի յայտ առնէ զստուգութի՛ կմ զկամա՛ նաւորի գործողութե՛ն , կամ զտխրութի՛ն ինչ ՚ի խօսս ըստ կերպի երդման · որպիսի են սոքին ։

Այո՛ · արդարև , յիրաւի · Հաւաստեաւ ·
պէլէ · կէրչէք · հաքիքէթ ։
Անշուշտ , կարի՛ քաջ · ապաքէն , արդեօք ·
թամամ էօյլէ · տօղրուսու ·
Նորէ՛ թէ , գո՛գ , գոգցես · ո՛ն և ո՛ն ·
սանքի · չէօյլէ պէօյլէ ։

Այո՛ բամբասէր · Պէլէ ճաուլէտէր էտէ ·
Կարի՛ քաջ զգօնացաւ · Թամամ էօյլէ ուսլանտը ·
Այլ գացէ Արդեօք · տօղրուսու պուլմայամամ ·
Գո՛գ ոչ զոք տեսանէր · սանքի քիմսէյի կէօրմէզտի ·
Օ՛ն և օ՛ն արասցէ · չէօյլէ պօյլէ էյլէտին ։

Երկբայական Մակբայ ։

Ը · Երկբայական մակբայն է , որ ցուցանէ զտարակոյս ինչ զգործողութե ։ Իբր զի կասկածի զհաւաստութե գոր ծոյն , կամ յուսայ , կամ երկնչի · ո՛րպի են սոքին ։

Գուցէ , գուցէ թէ , գուցէ երբէք , գուցէ արդեօք ·
օլմայա քի ։
Թերևս , արդեօք · իցէ՛ թէ · մի՛ թէ , մի՛ արդեօք · եւ՛ ·
պէլքի · օլա քի · աճապա ։

Գուցէ հարցանիցէ · Օլմայա քի սօրասըն ·
Թերևս լուեալ իցէք · պէլքի իշիթմիշսինիզ ·
Իցէ թէ հնազանդեսցի · օլա քի պուլուր օլա ·
Մի՛ թէ կարօտասցայք · աճապա մէօհթաճ օլաճաքսընըզ ։

Բացասական Մակբայ ։

Թ · Բացասական մակբայն է , որ ցուցանէ զբացասութի՛ կամ զարգելումն գործողութեն · ո՛րպի են սոքին ։

Ո՛չ, չ․ ոչ ևս, ոչ ընաւ, ամենևին ոչ, ոչ երբէք ․
եօք ․ ասլա եօք ։
Բնաւ ոչ ևս ․ մի՛, մի՛ ընաւ, մի՛ երբէք, մի՛ լիցի ․
հէչ պիր տահա ․ սաքը՛ն ։
Այլ և մի՛ ևս, ամենևին մի՛ ․ Ո՛ն անդր ․ քաւ ․
սաքը՛ն ձէ սաքը՛ն ․ ուզա՛ք օլա ․ հա՛շա ։

Ո՛չ երկիցէ յումեքէ ․ Քիմսէտէն գօրգմասըն ․
Ո՛չ այլ ևս ասասցես ․ հէչ պիր տահա տէմէյէճէքսին ․
Ամենևին մի՛ պարծիր ․ սաքը՛ն ձէ սաքը՛ն էօյունմէ ․
Քա՛ւ՝ ոչ ասեմ զայդ ․ հաշա՛ տէմէմ շունու ։

Զատական Մակբայ ։

Ժ․ Զատական մակբայն է, որ ցուցանէ զորոշումն ինչ՝ ի գործողութեն ․ որպէս են սոքին ։

Միայն, և եթ, սոսկ, լոկ ․ միայն ընդ միայն ․
անճագ ․ եալընըզ ։
Մի մի ․ մեկուսի ․ առանձինն, առանձնակի, ևն ․
պիր պիր ․ պաշգա ․ քէնտի պաշընա ։

Միայն ասէր զայս ․ Անճագ պունու տէր իտի ․
Զբարեկամս Յուեթ սիրեն ․ անճագ տօստլարընը սէվէրլէր ․
Մի մի յուշարարից ձեզ ․ պիր պիր խաթըրընըզա քէթիրէյիմ ․
Առանձինն խոստացաւ ․ քէնտի պաշընա վաատ էթտի ։

Հաւաքական Մակբայ ։

Ժա․ Հաւաքական մակբայն է, որ զգործողութին հաւաքապէս կամ միանգամայն լինել ցուցանէ ․ որպէս են սոքին ։

Երամ երամ ․ գունդագունդ ․ միաժողով ․ սպառսպուռ ․
սիւրիւ սիւրիւ ․ ճիւմլէ ճիւմլէ ․ ճիւմլէ իլէ ․ պիւթիւն ։
Բովանդակ ․ միանգամայն ․ համօրէն, առհասարակ ․
պիւթիւն ․ պիրտէնպէ ․ [illegible] ։
Ընդ ամենայն ․ ըստ ամենայնի ․ ամ իրօք, ամենևիմբ ․
հէր պիրտէն ․ հէր [illegible] ․ հէր խուսուստա իլէ ։

Երամ երամ թռչին · [illegible] ·
Միաժողով դիմեցին · [illegible] ·
Ապառսպուռ կոտորեաց · [illegible] ·
Միանգամայն շարժեցէ · [illegible] ·
Ըստ ա̃մի յաղթեցան · [illegible] ։

Ցուցական Մակբայ ։

ԺԲ. Ցուցական մակբայն է, որ զգործողութիւն ցուցանել նշանակէ, կամ առաջի առնէ զներկայ լինելն գործողութեան. որպիսի են սոքին ։

Ահա · ահաւասիկ, աւասիկ · ահաւադիկ · աւանիկ ·
[illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] ։
Ահա տեսանեմ · [illegible] ·
Ահաւասիկ եմ · [illegible] ·
Աւանիկ կործանեալ կայ · [illegible] ։

Ընտրական Մակբայ ։

ԺԳ. Ընտրական մակբայն է, որ ցուցանէ զգործողութիւն ինչ առաւել ընտրելի ։ Իբր զի յայտ առնէ՝ թէ զո՛ր գործ ընտրելի է առնել՝ կամ չառնել. որպիսի են սոքին ։

Լա, մանաւանդ · Նա մանաւանդ, այն զի ·
[illegible] · [illegible] ։
Յաւէտ, առաւել · առաւել ևս · տի, տի նա · լա̃ ·
[illegible] · [illegible] · [illegible] ։
Մանաւանդ սիրէ տալ · [illegible] ·
Յաւէտ ՚ի վերան հայրին · [illegible] ·
Աղօթէր բերանով՝ Առաւել ևս հոգւով ·
[illegible] ։

Մակբայք սովորաբար նախադասին բայի, որպէս և անունն իւր ցուցանէ. զի ասի Մակբայ, այսինքն ՚ի վերայ բայի. կ̃ր ։

Միշտ ուսանիմ, և՚ի գիտութն ճշմարտութե՛ ոչ հասանիմ.
Սուղ ինչ քաջալերիմ, և Առաւելապէս լքանիմ :

Բայց երբեմն յետադասին . Պր :

Կցորդակից լեր Բժշկապէս, և մի՛ ՚ի խոյլ ընտրութե
կոչէր Պատաւորաբար :

Իբր երբեմն ընդ մէջ մակբայի և բայի այլ մասն բա֊
նի անկանի . Պր : Իսկ դու Մի՛ զանբանիցն կենդա֊
նութիւն ինձ ՚ի դէմս Բերէր .

Մակբայք ոչ միայն դնին ՚ի վերայ բայից, այլ և
ընդունելութեանց . Պր :

Անճառելի դրախտին Աստեն Տեսող .
Անինց Տիրող Հաւատարապէս .

Երբեմն ՚ի վերայ բայանունանց ևս . Պր :

Անուանաբար Սահեցմամբ ընդ երկիր մածայք .
Վերստին Առումն բանին՝ զհաւատարմութի իւրացն
ցուցանէ :

Երբեմն դնին յայնպիսի բանս, յորս զօրութի կայ
բայն . Պր : Այսօր ՚ի կառս, վաղիւն ՚ի դագաղս .
Այսինքն այսօր նստեալ կայ ՚ի կառս, վաղիւն նստի֊
ցի ՚ի դագաղս :

Հանապազ յաշխատութե, միշտ ՚ի տառապանս . այսինքն
Հանապազ է յաշխատութե, միշտ է ՚ի տառապանս :

ԳԼՈՒԽ . Է :

Շաղկապ :

Շաղկապն է մասն բանի, որ կարգաւ կապէ զայլ մասունս բանի, և կմ զբան ը բանի : Բաժանի ՚ի դէս դէս տեսակս, որոց գլխաւորքն են այսոքիկ :

Բաղհիւսական Շաղկապ ։

ա. Բաղհիւսական շաղկապն է, որ զզանազան բառս կամ զբանս առ միմեանս յարէ և կապէ. և են սոքին ։ Եւ, եւս. վէ ։ Իսկ և, և եւս, այլ, այլև, նաև, նաեւս, իսկ, դարձեալ, կամ, և կամ, կամ թէ, նա իսկ. հէմ, տախի, տէ ։ Իլէ, ևթէ. հէրէ ։

Ո՜վ զերկինս Եւ զերկիր յօրինչէ գոյացոյց ։ Ալլահ կէօքլէրի վէ եէրի եօքտան վար էյլէտի ։

Տէրն մեր ոչ միայն բանիւ՝ Այլև գործովք ուսոյց մեզ բարեբարել. || Րապպիմիզ եալընըզ սէօզ իլէ, տախի ամէլ իլէ էօյլէնմէյի պիզէ էօյրէտտի ։

Ապաստան լեր յամ յամի՝ 'ի յաջողութե կամ 'ի ձախողութե. || Ալլահա իւմիտ հէր խուսուսուստա՝ իյին ուղուր օլ սուն, վէ ատ իքպալսըզլըգտա ։

Պարտ է զօրաց հնազանդ լինել արքային՝ Իսկ 'ի խաղաղութե Եւ թէ 'ի պատերազմի. || Վասքէրլէր ասքէրլէրէ տ-ըն օլմագ պատիշահա՝ հէրէ+ ըրահաթլըգտա վէ հէրէ+ ձէնկտէ ։

Տրոհական Շաղկապ ։

բ. Տրոհական շաղկապն է, որ 'ի կապելն զբառս կամ զբանս՝ ցուցանէ զտրոհումն ինչ կամ զզանազանութի 'ի միմեանց. որպիսի են սոքին ։ Կամ, և կամ, կամ թէ, թէ, ևթէ. եա, եօխսա ։

Կամ լեր իմաստուն, Եւ կամ իմաստնոցն բանից ան_սացօղ. || Եա ալիմ օլ, վէ եա ալիմլէրին սէօզլէրինի տինլէյէն ։

Միտք և կամք մարդոյն 'ի հոգւոյն յառաջ գայ Եթէ 'ի մարմնոյն. || Ինսանըն ֆիքրի վէ իրատէսի՝ ձանտանմը իլէրի կէլիր՝ եօխսա թէնտէն ։

Բացառոցական Շաղկապ ։

գ. Բացառոցական շաղկապն է, որ կապէ զբան ընդ բանի իբրև ընդդիմակ նմին. կամ ընդ առաջին բանն յարէ

զայլ իմն բան իբրև ուղղիչ առաջնոյն · որպէս են սոքին ։
Այլ՝ բայց, սակայն · ամմա, անձագ, լաքին ։ Այլ սակայն, բայց սակայն · վէ լաքին ։ Բայց միայն, բայց եթէ · անձագ, հէմէն ։ Միայն, միայն թէ, քան թէ · ֆագաթ ։

Եթէ ոչ · էօգսա ։

Գիտութիւն հպարտացուցանէ, Այլ սէր շինէ ·
ալիմլիք մաղրուրլանտըրըր, ամմա մուհապպէթ եափար ։
Մեղքն անցանեն, Բայց պատիժքն մնան ·
գիւնահ գէչէր, լաքին էզասը գալըր ։
Ոչ այլով իւիք կարեմք արդարանալ՝ Բան թէ շնորհօքն քո · Հ գաձըր շէյ իլէ գատըր տէյիլիզ ալըխ օլմա՝ ֆագաթ սէնին լութֆուն իլէ ։

Անկատարական Շաղկապ ։

գ. Անկատարական շաղկապն է, որ թերի թողու զբանն, և այնպէս կապէ ընդ այլում բանի իբրև ընդ կատարողի · որպէս են սոքին ։ Թէ և, թէպէտ, թէպէտ և · ֆագաթ ։ Թէ և ոչ, ոչ եթէ, իբր ոչ եթէ · էօգ իսէ ։ Ոչ միայն · տէյիլ իսէ եալընըզ ։

Թէ և մեռանիմք մարմնով, այլ հոգիս մեր մնայ անմահ · ֆագաթ պէտէն իլէ էօլիւրիւզ, ամմա ճանըմըզ էօլմէզ ։
Ոչ եթէ 'ի տուրսն հայի ած, այլ 'ի սիրտ և 'ի կամս տուողին · Հ էօգ իսէ վէրիլէն պագար ալլահ, էմ վէրէնինին էօրէյինէ վէ պագըլընէ ։
Տէրն մեր Ոչ միայն խոստացաւ առաքել մեզ զՍուրբ Հոգին, այլև առաքեաց · Հ րապպիմիզ տէյիլ իսէ եալընըզ վաադ էտտի պիզէ Ռուհուլ գուտուսու կէօնտէրմէյէ, էմ կէօնտէրտի տէ ։

Մեկնական Շաղկապ ։

ե. Մեկնական շաղկապն է, որ զհետևեալ բանն կամ զբառն՝ իբրև մեկնութիւն կապէ ընդ նախընթացին · որպիսի են սոքին ։ Այս է, այն է, նա է, այսինքն, այսինքն է, որպէս, իբր, իբրև թէ, որպէս այն թէ, իբր այն

Թէ . [illegible] ։ Օրինակ իմն, զոր օրինակ . [illegible] ։

Ոչ արար զերկուս լուսաւորս մեծամեծս, Այս է՝ զարեգակն և զլուսին . [illegible]

Ոչ կարէք երկուց տերանց ծառայել, Իբր թէ՝ ոչ և մամոնայի . [illegible] ։

Ոչ ձրիաբար ետ մարդոյն զայսոսիկ գերագոյն պարգևս, Օրինակ իմն՝ զանմեղութի և զանմահութի . [illegible] ։

Սկզբնաւորական Շաղկապ .

Զ . Սկզբնաւորական շաղկապն է, որ սովորաբար դնի 'ի սկիզբն բանից . որպիսի են սոքին ։ Արդ, և արդ, այլ արդ, բայց արդ, իսկ արդ . [illegible] ։ Ապաքէն, այն զի, նաւանիկ . [illegible] ։

Արդ՝ ո՞ւմ նմանեցուցից զազգս զայս .
[illegible] .

Ապաքէն որ սովոր է խօսիլ սուտ, ոչ ինչ օտար է 'ի նմանէ երդնուլ սուտ . [illegible] ։

Նաւանիկ վասն անհնազանդութե մերոյ ծառայ եղաք մեղաց . [illegible] .

Պատճառական Շաղկապ .

Է . Պատճառական շաղկապն է, որ զմի բան իբրև պատճառ միւսոյն կապէ ընդ իրեարս . որպիսի են սոքին ։ Զի, քանզի, վասն զի . [illegible] ։ Որպէս զի, որովհետև, փոխանակ զի, այնու զի, այն զի, նա զի, մինչ . [illegible] ։ Ար, որ . [illegible] ։

Ոչ կամի ա՟ծ զմահ մեղաւորին, Ո՛վ է ողորմած է · [illegible] :

Որովհետև ճանաչես զբարին և զչարն, պարտիս խորշիլ ՚ի չարէն և առնել զբարին · [illegible] :

Բազումք կորուսին զփառս իւրեանց և զպատիւ, փոխանակ զի ոչ լուան խրատու · [illegible] :

Մի՛ ամօթ համարիր զաղքատութիւն, Մինչ տէրն քո որ մեծատունն էր՝ յանձն էառ զաղքատութի՟ : [illegible] :

Մակաբերական Շաղկապ :

ը՟ · Մակաբերական շաղկապն է, որ զհետևեալ բանն յառաջ ածէ ՚ի նախընթացէն, և իբրև հետևութի՟ կայ ընդ նմա · որպիսի են սոքին : Ապա, ուրեմն, ապաքէն, ապա ուրեմն, նա ուրեմն · [illegible] : Աւասիկ, վասն որոյ, այսր աղագաւ, սմին իրի, դմին իրի · [illegible] :

Ուխտեցաք սիրել զա՟ծ, Ապա պահեսցուք զպատուիրանս նորա · [illegible] :

Քրիստոնեայ անուանեցաք ՚ի ծննդեան մր՟ աւազանին, Ուրեմն զկնի երթիցուք ք՟ի · [illegible] :

Ոչ ողորմեցաւ ընկերին, Վասն որոյ և ոչ եգիտ ողորմութի՟ · [illegible] :

Համեմատական շաղկապ ։

Թ. Համեմատական շաղկապն է, որ զերկուս բանս համեմատեալ ընդ միմեանս, ցուցանէ զառաւելութի՛ ի միում քան ի միւսում, և այնպէս կապէ զնս . որպիսի են սոքին ։
Քան, քան թէ . [illegible] ։ Առաւել, մանաւանդ, յաւէտ, նա . [illegible] ։ Մինչ, մինչև, մինչ զի, անգամ . զի, զի և . [illegible] ։ Թող թէ . [illegible] ։

Լաւ է քեզ ծառայ լինել բարեաց, քան իշխան չարաց և ապաշնորհաց . [illegible] ։

Արժանի են պատուոյ և գովութե՛ ամբարեբարոյք, Մանաւանդ որք ուսուցանեն զընկերս լինել բարեկեցիկ . [illegible] ։

Այնպէս ճշմարտախօս լերուք, Մինչ զի լոկ բանից ձեր լոց հաւատասցեն մարդիկ քան երդման . [illegible] ։

Եթէական շաղկապ ։

Ժ. Եթէական շաղկապն է, որ զերկուս բանս կապէ ընդ միմեանս, ցուցանելով զկախումն ինչ միոյ բանի զմիւսոյն . կամ յայտ առնէ զդաշն ինչ կամ զպայման ի մէջ նց . որպիսի են սոքին ։ Եթէ, եթէ . [illegible] ։ Իսկ եթէ, ապա թէ, ապա եթէ, այլ թէ, այլ եթէ, արդ եթէ . [illegible] ։ Ապա թէ ոչ ։ [illegible] ։

Եթէ յօժարութե՛ մտադիր լինիս բանից վարժապետիդ ի դասատուութե՛, ի սակաւամեայ ժամանակի ուսանիս զկարևոր գիտութի՛ս . [illegible] ։

Իսկ եթէ հարևանցի լսես, ոչ ինչ ուսանիս, և մնաս որ

գետ յամ կենս քո. [illegible],
[illegible]:

Սորանական Շաղկապ.

Ժա. Սորանական շաղկապն է, որ յերկուց բանից ըղնուաղն կամ զփոքրն ցուցանէ ընտրել իբրև ակամայ կամօք և՛ի հարկէ. և են սոքին. Գոնէ, գոնեա, գէթ. պէրէ:

Թէ և չկարեմք բարերարել ումեք, Գոնեա մի՛ արատցուք և չարիս. [illegible]:

Եթէ չունիմք բաւականութիւն նպաստամատոյց լինել ընկերին արծաթով, Գէթ բանիւ օգնել մի՛ դանդաղեսցուք. [illegible]:

Թարմատար Շաղկապ.

Ժբ. Թարմատար շաղկապն է, որ ոչ վասն հարկաւորութեան՝ այլ վասն յարմարութեան կարգի բանին, նմա ու՛ի զարդ ՛ի գործածի. որպէս են սոքին. Թէ, եթէ, և թէ, զի, բայ, որ. [illegible]:

Գրեալ է Թէ ոչ հացիւ միայն կեցցէ մարդ.
[illegible]:
Մ՛ի ոք համարձակիցի Եթէ ոք իցէ ՛ի մեղաց.
[illegible]:

ԳԼՈՒԽ. Ը.

Միջարկութիւն:

Միջարկութիւն է մասն բանի, որ յընթացս խօսից ցուցանէ զկիրս և զշարժմունս հոգւոյն. իբր զտենչ, զզարմանս, զուրախութիւն, զտրտմութիւն, զվստահութիւն, զեր-

կուղ, ՃԶ ։ Իսկ Ճ զանազան կերպն զորս յայտ առնէ, բաժանի 'ի զանազան տեսակս, որոց գլխաւորքն են այսոքիկ ։

Բաղձական Միջարկութիւն ։

Ճ․ Բաղձական միջարկութիւն է, որ զխղճ և զյօժարութիւն սրտին ցուցանէ․ որպիսի են սոքին ։ Երանի՛, երանի՛ թէ․ նէ՛ մուտլու ։ Յանկարծ, իցէ՛ թէ, իցիւ, ահ, օ՛հ, օհ թէ․ օլա՛ կի, կէլսէ ։

Երանի՛ մարմնով տկարաց, և հոգւով զօրացելոց․ նէ՛ մուտլու պէտէն իլէ զայիֆ, վէ ճանիլէ գուվվէթլի օլանլարէ ։

Իցէ՞ թէ տեսանէաք զհայրենիս մեր փառաւորեալ․ օլա՛ կի իհթիշամ իլէ վաթանըմըզը կէօրէյտիք էճտատըմըզըն կիպի շէրէֆլէրինի ։

Յանկա՞րծ՝ երթեալ փարէի զոտիւք հոգևոր ծնողին իմոյ․ օլա՛ կի կիտէպիլսէմ ռուհանի փետէրիմին այագլարընա տուշէյիմ ։

Ո՛չ թէ ոչ բնաւ եղանէի յստարութիւն․ Կէշկէ՝ ասլա տիւնեայա կէլմէյէյտիմ ։

Զարմացական Միջարկութիւն ։

ՃԱ․ Զարմացական միջարկութիւն է, որ ցուցանէ զապշութիւն իմն 'ի գովելն․ որպիսի են սոքին ։ Ա՛, ահ, ահ թէ, բաբէ՛, վա՜շ․ փէ՛հ, հա՛յ հա՛յ ։

Ո՞՝ կարի խոր են խորհուրդք Այ․ Հա՛յ հա՛յ՝ Ալլահըն թէտպիրլէրի նէ տէրին ալմըշտըր ։

Ո՜վ մեծի պարգևացս արարչին, փոխանակ ժամանակաւոր բարեաց մեր հատուցանէ զկեանս յաւիտենականս․ փէ՛հ Ալլահըն կէրէմլէրինէ էպէտի պախշիշլէրինի, կէչիճի շէյլէրիմիզէ պէտէլ, էպէտի էօմիւր էթտի մէզէ ։

Բաբէ՛ ամբաւ գթութեան ամենախնամ Այն․ Հա՛յ հա՛յ՝ նիհայէթսիզ Ալլահըն ճիւմլէյի կէօզէտէն րահմէթինէ ։

Վա՜շ՝ զի՞արդ կարդասցուք գոհացօղ լինել զբարերարութեանց նորա․ Հա՛յ հա՛յ՝ նիճէ գատըր օլապիլիրիզ թէշէքքիւր էթմէյէ անըն էյիլիքլէրի իչին ։

Նուաղական Միջարկութիւն ։

Դ. Նուաղական միջարկութին է, որ զցաւ սրտին՝ զհառաչանս և զերկիւղն ցուցանէ. ոյք են այքին ։ Ո՛հ, ա՛հ, ա՛հ. ա՛հ ա՛հ, է՛հ. ա՛խ, ա՛հ ։ Վա՛յ, վա՛յ վա՛յ, աւա՜ղ, սա՜ս, աւա՜ղ, եղո՜ւկ, բաբէ՛. վա՛խ, եազըգ, հայըֆ ։

Ո՜հ անկե՛լ կամ ՚ի վիշտս, և ոչ կարեմ ինքնին ելանել. Հայըֆ՝ տիւշտիւմ պէլալար իչինէ, վէ գաադիր տէյիլիմ չըգմաղա ։

Աւա՜ղ՝ մեք սերմանեցաք, և այլք հնձեցին և շտեմարանեցին ինքեանց. Հայըֆ՝ պիզ էքթիք, վէ ախըրլար պիչտիլէր, վէ քէնտիլէրինէ ամպարլար էթթիլէր ։

Ա՛հ անկելոցն ՚ի գերութի աներծանելի. Վա՛խ գուրթուլմայաճագ եէրլէրէ տիւշէնլէրէ ։

Բաբէ՛ որոց խաւարեալ են միտք, և ոչ տեսանեն զլոյսն. Եազըգ անլարէ քի գարանլըգդըր քէօնիւլլէրի, վէ այտընլըգ կէօրմէզլէր ։

Խնդական Միջարկութիւն ։

Ե. Խնդական միջարկութին է, որ զխնդութի սրտին յայտ առնէ. որպիսի են այքին ։ Ո՜շ, վա՛շ վա՛շ, ա՜հ, ա՜հ ա՜հ. հա՛յ, օ՛խ օ՛խ ։

Ո՜շ՝ զի անիրաւք ընկալան զհատուցումն անիրաւութե՛ իւրեանց. Օ՛խ՝ զալիմլէր ալտըլար քէնտի զուլմլէրինին պէտէլինի ։

Մի՛ տասցէ թշնամին ՚ի վերայ ձեր Ո՜շ վաշ. տիւշման տէմէսին իւզէրինիզէ օ՛խ օ՛խ ։

Ա՛հ ա՜հ՝ ապականեցան և կորեան որք տարապարտ հալածէին զմեզ. Օ՛խ օ՛խ պօզուլտուլար վէ չաթ օլտուլար օնլար քի նահագ եէրէ գօվալարտըլար ։

Հեգնական Միջարկութիւն ։

Զ. Հեգնական միջարկութին է, որ կատականօք ցուցա–

նէ զարհամարհութիւն · որպիսի են սոքին ։ Ա՜հ, վա՜շ, ո՜հ, ա՜յ, է՜ · [illegible] ։

Ա՜հ որ կարծէիր զամ երկիր ՚ի մի ումպ կլանել · [illegible] ։

Ա՜շ անպարտելի զօրաց ձերոց, որք տատանել ուժով սովոր են փախչել քան կռուել · || [illegible] ։

Ո՜հ՝ ո՞ւր մնացին պարծանք քո, որ երդնուիր զմեզ ՚ի ծառայութիւն ածել · || [illegible] ։

Է՜հ՝ զիարդ վաղվաղակի բարձրացար յայդ գերագոյն աստիճան պատուաւորութեան լինելոյ · || [illegible] ։

Յորդորական Միջարկութիւն ։

Գ · Յորդորական միջարկութիւն է, որ ցուցանէ քաջալերել և յորդորել · որպիսի են սոքին ։ Դէ՛, համա, օ՛ն, բէր, հա՛ · [illegible] ։

Դէ՛ ածէք զմտաւ զքաջութիւն նախնեաց ձերոց · || [illegible] ։

Համա զօրացարուք, զի վն հաւատոյ մարտնչիք · || [illegible] ։

Օ՜ն եկայք երթիցուք ՚ի տունն տն, և ընկալցուք զողորմութիւն · || [illegible] ։

Բէր՝ ուրախ լիցուք և յաղթութիւն ճշմարտութեան · || [illegible] ։

Հա՝ ջանասցուք ուսանել զկարևոր գիտութիւս, մինչդեռ գոյ մեզ ժամանակ պարապոյ · || [illegible] ։

Ապաքէն տեսեր, զի մի և նոյն միջարկութիւն վերաբերի առ այլ և այլ տեսակս, ըստ ցուցանելոյ զայլ և այլ կիրս հոգւոյ։ Ըստ այսմ էին և մակբայք և շաղկապք, որք վասն այլ և այլ նշանակութեան վարելոյ իւրեանց 'ի բանս՝ ընդ այլ և այլ տեսակօք նշանակեցան։

Միջարկութիւնք երբեմն դնին բացարձակապէս, և երբեմն ընդ անուան, կամ ընդ այլ հոլովական մասանց. որպէս։

Ընդ սեռականի · Երանի՛ մարդոյ ։
Ընդ պարառականի · Վա՜յ զինև ։
Ընդ հայցականի · Եղո՛ւկ զիս ։
Ընդ նախադրուե · Աւա՛ղ 'ի վերայ չարչարելոցդ ։

Այս անուանք համարին խնդիր միջարկութեանց՝ վասն բային, որ զօրութեամբ գտանի անդ. որպէս և երբեմն դնի ներգործութեամբ. զի ասի, Երանի՛ է մարդոյ։ Վա՜յ կարգամ զինև։ Եղո՛ւկ ասեմ զիս։

Իսկ ուրեք դնի ընդ ուղղականի. որպէս՝ Եղո՛ւկ ես. յայսպիսի միջարկութիւնն կարէ համարիլ խնդիր էական բային ուր զօրութեամբ գտանի. այսինքն է՝ Եղո՛ւկ եմ ես. իբր թէ ասիցէ, ես եմ եղկելի։

Այսչափ ինչ բաւականասցի 'ի տեղեկութիւն ութից մասանց բանի։

ԱՒԱՐՏ ԱՌՋԻՆ ՄԱՍԻՆ։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ.

Հմտութիւն Համաձայնութեան

Մասանց բանի.

Համաձայնութի՟ կամ Ուղղութի՟ կոչի պատշաճ կապակցութի՟ մասանց բանի ընդ միմեանս՝ առ ՚ի կազմել զբան։ Այս կապակցութի՟ կարէ լինել ութ եղանակաւ ը̅ ութից մասանց բանի. բայց քանզի գլխաւոր և էական մասունք յորոց կազմի բանն՝ են Անուն և Բայ. ապա յաւէտ կարևոր է ունել զհմտութիւն պատշաճաւոր կապակցութե՟ նոցին։

Անուանն կապակցի, կամ որ նոյն է՝ համաձայնի ընդ անուան և ընդ բայի պէսպէս օրինակաւ. զորոց խօսեսցուք մի ըստ միոջէ։ Բայց նախ՝ զհամաձայնութե՟ անուան ընդ անուան. ընդ որում պարունակին և դերանուանն և ընդունելութի՟ն և աներևոյթ բայն, և այլք ևս՝ յորժամ իբրև անուն վարին ՚ի բանի. և ապա զհամաձայնութե՟ անուան ընդ բայի. ընդ որում է և ընդունելութի՟ն, յորժամ իբրև բայ նշանակէ։

Իսկ զհամաձայնութե՟ անուան ընդ նախադրութե՟, նոյնպ՟ս և զայլոց անհոլով և անխոնարհելի մասանց բանին, որք են մակբայ, շաղկապ, և միջարկութի՟, ասացաւ յառաջին մասին. և ասասցուք այլ ևս՝ եթէ դէպ.ք ինչ լինիցին յընթացս գործոյս։

ԳԼՈՒԽ Ը.

Համաձայնութիւն անուան ընդ անուան.

Անունն համաձայնի ը̃ անուան քառակի. մի՝ իբրև Բացայայտիչ. երկրորդ՝ իբրև Յատկացուցիչ. երրորդ՝ իբրև Խնդիր. չորրորդ՝ իբրև Ածական.

ՅՕԴՈՒԱԾ Ա.

Համաձայնութիւն գոյական անուանց իբրև բացայայտիչ և բացայայտեալ:

ա. Բացայայտիչ ասի անունն, որ զայլ անորոշ անուն որոշաբար ծանուցանէ. Քանզի ՚ի բանի յորժամ գոյական անուն ինչ չիցէ յայտնի՝ թէ ո՛ է, կամ յինչ միտս դնի, կամ փոխանակ որո՛յ նշանակէ, յարի ՚ի նա այլ միւս գոյական անուն՝ առ ՚ի յայտ առնել և որոշել. և այն կոչի Բացայայտիչ:

Որպ̃ յասելն. Արքայն Հայոց Խոսրով շինեաց զքաղաքն Դաւրէժ. ‖ Ահա ՚ի սմին բանի արքայդ չէ որոշակի յայտնի. բայց մերձ եդեալ նմա անունդ Խոսրովդ, յայտնի լինի՝ թէ չէ արշակ կամ վաղարշակ կամ տիրան, կամ այլ ոք ՚ի թագաւորաց հայոց, այլ Խոսրով. նոյնպէս և քաղաքդ չէ բացորոշ, բայց յարեալ ՚ի նա անունդ Դաւրէժ, որոշի և յայտնի լինի.

բ. Բացայայտիչն սովորաբար դնի զկնի բացայայտելոյ անուան. որովհետև յայն սակս յարի բացայայտիչն, զի զանորոշն և զանյայտն որոշեսցէ, և յայտնի արասցէ. Որպ̃. Այսօր բուսաւ յաննայէ մօրենին մարիամ. ‖ Մարիամն է բացայայտիչ. զի յարեալ ՚ի մօրենին՝ յայտնի կացուցանէ զայն, թէ փոխանակ որոյ դնի.

Նոյն էին երկոքեան մերկ, ադամ և կին իւր:

Ո՛չ թէ մեծ ինչ ո՛ք իցես քան զհայր մեր աբրահամ:

Բայց երբեմն դնի նախադաս . օր ։ Մովսէս հինն մարգարէից ասաց ։ || Ուր մովսէս է բացայայտիչ բա- ռիս հինն մարգարէից ։

Մօտ էր չէաւն՝ խաղաղութիւնն եկեղեցւոյ ։
՚Ի բաց ընկեցուք զերկմտութիւն՝ զմայրն անհաւատութեան ։
Աբրահամ հայր ձեր ցանկացաւ տեսանել զօրն իմ ։

գ . Երբեմն ՚ի մէջ բացայայտչին և բացայայտելոյն ան- կանի բայ . օր ։ Օրինակ ժուժկալութեան ընդ իւրեանս ունէին զմեծն յովսէփ ։

Եթէ զչար գազանն սպանանեմք ՚ի մեզ շնանհութեանն՝ փառաւորի հայր ։ Աստուծոյ նմանեցէք հօրն ձերում ։

Կանոն . ա ։

ա . Բացայայտիչն սովորաբար համաձայնի ընդ բացա- յայտելոյն թուով և հոլովով . օր ։

Զգօնն ամ առաքինութեանց զմայրն բովանդակեալ ունի ողորմութիւն ։ Շրջէր զեղբարբն իւրովք՝ զարդուքն իւրիւ ։

Իսկ եթէ անեզական իցէ բացայայտելին , կարէ դնիլ անհամաձայն ըստ թուոյ . օր ։

Աւետարանեաց մեզ զկեանսն յաւիտենական զհոգին սուրբ ։ || Ուր եզական անուանս զհոգին սբ , է բացա- յայտիչ անեզականիս զկեանսն յաւիտենականն ։

Եւ ներհակ այսմ՝ անեզական անունն կարէ լինել բացայայտիչ եզական անուան . օր ։

Տեսանելով զերկնաւոր փեսայն զարդարեալ լուսով՝ հայրական փառօք ։ || Ուր անեզական անունս հայրական փառօք՝ եղեալ է բացայայտիչ եզական անուանս լուսով ։

բ . Յատուկ անուանք տեղւոյ նախադաս եղեալ՝ բա- զում անգամ ոչ համաձայնին ՚ի հոլովս . օր ։

Եկն յանտիոք քաղաքէ . || փոխանակ ասելոյ , յանտի- ոքայ քաղաքէ ։ Ետես առ ափն քոբար գետոյ . || փո- խանակ ասելոյ , քոբարայ գետոյ ։

Բայց սակաւ ուրեք համաձայնին · Պ՟ · Այլ 'ի Հերմոնէ 'ի լեռնէ փոքուէ ·

Գ · Յատուկ անուանք մարդոյ 'ի նախադաս լինելն բազում անգամ համաձայնին 'ի հոլովս · Պ՟ ·

Տուաւ հրովարտակ 'ի Դարեհէ արքայէ ·
Գրեցաւ 'ի ձեռն Եսայեայ մարգարէի ·
Ծնաւ Յս̅ յաւուրս Հերովդէի արքայի ·
Բայց սակաւ ուրեք ոչ համաձայնին · Պ՟ · Եւ հրաման յՕգոստոս կայսերէ ։

Դ · Բացայայտիչն երբեմն յարելով 'ի բառդ անուն՝ նովաւ հանդերձ վարի իբրեւ մի բացայայտիչ · Պ՟ ։

Տայ զՏիգրան ցպատանի ոմն Վարաժ անուն ·
Անդ էր իշխանն Ռշտունեաց Արտակ անուն ·
Անցանէր ընդ մեծ գետն Կուր անուն ·

Ե · Երբեմն բազում անուանք լինին բացայայտիչ միոյ անուան · Պ՟ ·

Յամենայն արարոց մաքրեալ լիցի հոգի մեր · յատելութ̅է, 'ի մախանաց, յոխակալութ̅է, յագահութ̅է, յամբարտաւանութ̅է ։ || Ուր յատելութ̅է նշ̅, են բացայայտիչ բառիս յամենայն արարոց ·

'Ի սրտէ ելանեն խորհուրդք չարք · սպանութ̅իւնք, շնութ̅իւնք, պոռնկութ̅իւնք, գողութ̅իւնք, սուտ վկայութ̅իւնք ։ || Ուր սպանութ̅իւն նշ̅, են բացայայտիչք բառիս խորհուրդք չարք ·

Եւ ներհակ այսմ՝ երբեմն եզական անուն ինչ լինի բացայայտիչ բզ̅ում անուանց · Պ՟ ։ Երգ փրկութ̅ե, հնչումն ահաւոր, ազգի մարդկան պարծանք, Տ̅էր Յակոբոս ։

Զ · Երբեմն ամբողջ բան ինչ լինի բացայայտիչ միոյ անուան · Պ՟ ։

Ամենայն օրէնք 'ի մի բան կատարին, 'ի սիրեսցես զընկեր քո իբրեւ զանձն քո · || Ուր 'ի սիրեսցես նշ̅, է բացայայտիչ անուանս 'ի մի բան ·

Զիա՞րդ լինիցի ինձ այդ, փոխանակել զիմ ախտացեալ ոչխարն ընդ առողջ գառանն ։ Ուր փոխանակել եւն, է բացայայտիչ միոյ բառիս այդ ։

Նաեւ այն իմաստուն է, ճանաչել թէ յուսամ է շնոր-հըն ։ Ուր ճանաչել եւն, է բացայայտիչ բառիս այն ։

Է. Երբեմն բան բանի լինի բացայայտիչ իբրեւ երկու-անուն. որպ ։ Որպ մեկնեաց մեզ զերազն, նոյնպէս եւ պատահեցաւ. ինձ գալ հաստատել յիշխանութի, եւ նմա կախիլ զփայտէ ։ Ուր ինձ գալ հաստատել եւն, է բացա-յայտիչ նախընթաց բանին որպ մեկնեաց, եւն ։

Կանոն. Ը ։

Ա. Բացայայտիչն ունի զօրութի զմեկնողական շաղկապ ինչ կամ բայ, որպիսի են այսքին. այս է, այսինքն, այս-ինքն է, որ է, իմա, ասեմ, եւն. ուստի ուր ուրեք կայ բա-ցայայտիչ, անդ կայ եւ մեկնողական շաղկապ ինչ. որպ ։
Զտիրական մարդն՝ զհոգին թշնամանեցին ։
Ահա աստ 'ի մէջ բացայայտչին եւ բացայայտելոյն կայ մեկնողական շաղկապ. որպ թէ ասէր. Զտիրական մար-դըն՝ (այսինքն) զհոգին թշնամանեցին ։
Այսպէս իմանալի է 'ի վերագրեալ օրինակդ, որպ եւ'ի այլսմին ։ Ամենայն մարմին 'ի չորս տարերաց է խառնեալ. (այսինքն) 'ի հողոյ, 'ի ջրոյ, 'ի յօդոյ, եւ'ի հրոյ ։

Բ. Եւ որովհետեւ յամ բացայայտիչս միշտ զօրութի կայ մեկնողական շաղկապ, վասն այսորիկ բազում անգամ հանդերձ նովաւ դնի 'ի բանի. որպ ։
Յամաքեսցին պտուղք գետոց, այսինքն մեղաց յորդութիք ։
'Ի ձեռն վարագուրին, այսինքն է մարմնոյ իւրոյ ։
Զգուշ լերուք 'ի խմորոյ փարիսեցւոց, որ է կեղծա-ւորութիւն ։ Յերկուցն զիս 'ի բաց տարեալ, 'ի սեմայ ասեմ նահապետութեանց եւ'ի քամայ ։
Իբրեւ զքարինս էր ոսկի եւ արծաթ 'ի յերկրի մերում, զմաքրութին իմա՛ եւ զսրբութին ։

Դասն · Է ·

ա̄ · Բացայայտիչ և բացայայտեալ մօտ առ միմեանս կալով՝ նախդիր նոցա կամ նախադրութի̄ ը̄ ստորական կանոնի դնի կամ առաջնոյն միայն, կամ երկուցն ևս ·

Առաջնոյն միայն · ո̄պ · զԱռաւօտ խաղաղութե̄ն քո̄ սիրով 'ի մեզ ընկալցուք ·

Մաճառեցին զՅովսեփ եղբայր իւրեանց ·

Նա՛ է որդի Անակայ որ սպան զհայր քո Խոսրով ·

Երկուցն ևս · ո̄պ · զՄայրն ա̄մ բարեաց զխոնարհութիւնն 'ի ներքս մուծանէ ·

'ի Հասարակաց ծնողէս յերկրէ սնանին կենդանիք ·

Մի՛ զմահաբեր գազանն զսատանայ հրեշտակ լուսոյ համարեսցուք ·

Սակաւ ուրեք 'ի հայցական հոլովս՝ նախդիրն առ յետադասն միայն դնի · ո̄պ · Երկին Թևս պա՛րտ է մեզ զգենուլ, զհաւատ և զսրբութիւն վարուց ·

Երկուս դահեկանս աւանդեաց տ̄րն, զհին և զնոր կտակարանս · Բացից գետս 'ի վերայ լերանց՝ զվտակս մարգարէութե̄, և 'ի մէջ դաշտաց աղբիւրս՝ զհոսանս առաքելութեան ·

բ̄ · Յայտ է 'ի վերադրե̄լ օրինակդ, զի բացայայտիչն և բացայայտեալն բազում ուրեք եդեալ են հանդերձ յատկացուցչաւ կամ ածականաւ · որ̄պ երևի և յայսմ · Ոչ յագեր յարենէ անմեղաց գազանն մարդախանձ՝ Թագաւորն պարսից · ‖ Առ բացայայտիչ անունս Թագաւոր՝ եդեալ է հանդերձ յատկացուցչաւ, որ է բառս պարսից · և բացայայտեալ անունս գազան՝ եդեալ է հանդերձ ածականաւ, որ է բառս մարդախանձ ·

գ̄ · Պատահէ բազում անգամ, զի գոյական անուանք համաձայն դնին 'ի բանի, բայց ոչ են միմեանց բացայայտիչ, այլ խնդիր բայի · ո̄պ ·

Երևեցաւ Աձ մովսէսի 'ի մորենւոջն յանապատին ։ || Սուր գոյական անուանքս 'ի մորենւոջն, յանապատին, ոչ են բացայայտիչ և բացայայտեալ, այլ խնդիր բային երևեցաւ ։

Ըստ այսմ են և'ի սոսին ։

Եղև գրիգորիոս 'ի բերդի 'ի բանդի 'ի խոր վիրապին ։

Եւ ինքն Թագաւորն խաղայր գնայր յայլուրատ գաւառ 'ի վաղարշապատ քաղաք ։

ՑՕԴՈՒԱԾ · Բ ։

Համաձայնութիւն գոյական անուանց երբեմն յատկացուցիչ և յատկացեալ ։

ա · Առ 'ի յայտ առնել 'ի բանի՝ թէ նշանակեալն գոյական անուան իրիք ո՞յր իցէ, կամ որում պատշաճիցի, գտանեմք առ նմին գոյական անուն ինչ 'ի հոլովս սեռական, որ զնշանակեալն միւս անուան իւրացուցանէ · և այն սեռական հոլով ասի Յատկացուցիչ, և միւսն Յատկացեալ ։

Զոր օրինակ՝ յասելն Գլուխ, չէ յայտ թէ որո՞յ գլուխ իցէ · բայց յաւելեալ 'ի նա մարդոյ, կամ առիւծու, կամ լերին, ևն, յատկանայ և որոշի ։

Աստի մինչ ասեմք · Երանեալքն լուսով փառաց տեսանեն զերեսս Այ ։ || Սեռական հոլովս Աստուծոյ՝ որոշաբար յայտ առնէ թէ չէ լոյս արևու կամ լուսնի · և այն ցուցանէ, թէ չէ՛ երբեք հրեշտակի կամ մարդոյ ։

Ըստ այսմ է և'ի սոսին ։ Որդի բարի լսէ խրատու հօր ։

Պտուղ պատերազմաց՝ կործանումն է և մահ ։

Սիրտ ագահին ոչ յագի 'ի բազմութէ ընչից ։

բ · Յատկացուցիչն ըստ բնական կարգին պարտ էր դնիլ անմիջապէս զկնի յատկացելոյն · որպ յայսմ ։

Օրէնքն Քրիստոսի զսէր ընկերին ուսուցանէ մեզ ։

Զինուն հաւատոյ մարտիր ընդդէմ հնարից սատանայի ։

Աչք մարմնոյ տեսանէ զայս աշխարհս , և աչքն հոգւոյ զայնմ փառաց :

Բայց բազում անգամ դնի նախադաս . օր .
Բերանոյն խօսք սրտոյն բան ածէ 'ի յայտնութիւն .
'Ի հոգւոյն շնորհից առնուն զօրութիւն եկեղեցւոյ խորհուրդք .
Որում շատ տուաւ գիտութեան իմաստ , շատ խնդրեսցի 'ի նմանէ առաւելութեան տեսակ :

Գ . Երբեմն 'ի մէջ յատկացուցչին և յատկացելոյն այլ մասն բանի անկանի . օր : Մարմնոյ վիճակեցան ազգաւոր չէր . Հաւատելոյն հեռացան լուսահետ շաւղաց . Ընդ վայելուչ ծաղկանցն բուրեր անուշահոտութիւն .

Պատահի երբեմն , զի ամբողջ բան մտանէ 'ի մէջն . օր . Ով ընդէրգոյն՝ որով սուրբ բամբասեցեր զարդարն , ընկալցիս դատապարտութիւն . Ով ինչ էր բանին՝ զոր լուայ զօրութիւն .

Դ . Արժան է նկատել և զայս , զի երբեմն միոյ անուան լինին բազում յատկացուցիչք . օր .
Մեծերս ոսկւոյ և արծաթոյ և քարանց պատուականաց և զգեստուց բազմացոյց . Բառք ոսկւոյ և արծաթոյ ևն , են յատկացուցիչ անուանս մեծերք . Ըստ այսմ է և 'ի սոսին .
Առաքեալքն ընկալան 'ի Քրիստոսէ զհոգին իմաստութեան , և հանճարոյ և խորհրդոյ և զօրութեան և գիտութեան , և երկիւղի և աստուածպաշտութեան : Բառք իմաստութեան և հանճարոյ ևն , են յատկացուցիչ բառիս հոգին :
Խօսեալ զանուանն քո , հայկինն և արամայ՝ հռոմոց և ելլենացւոց անուամբքն մեծաբանեմք 'ի վերայ երկրաց . Բառք հայկինն ևն , են յատկացուցիչ բառիս անուամբքն .

Ե . Իսկ երբեմն բազում գոյական անուանք լինին միմեանց յատկացուցիչ . օր : Յուզէին այլք ծփանց խորհրդոցն յուզմանու 'ի տրտմութենէ խղճի մտացն . Հրեշտակապետացն ուժգնակի հնչեալ լինին փողոցն ձայնք : Օգտակնիք պաշտեաց նախամօրն եղեւ .

Կանոն . ա̅ :

ա . Յատկացուցիչն ըստ բնական ոճոյ պահանջի լինել 'ի հոլովս սեռական, որպէս յայտ է 'ի նախընթաց օրինակդ, և 'ի սոսին :

Անզգամն անգոսնէ զխրատ հօր :

Խոնարհութիւն է հիմն ամ̅ բարեգործութեանց :

բ̅ . Ոչ լինի երբեմն, զի դնի ըստ հոլովոյ յատկացելոյն՝ 'ի գործիականն և 'ի բացառականն . օր̅ :

Հաստատեա զխիրտ քո պատուով մով հայցէ . || փոխանակ դնելոյ, հացի :

Դիմեաց գալ 'ի վերայ նորա մարտիւ պատերազմաւ . || փոխանակ, պատերազմի :

Զծնեալն յորովայնէ յանարատ 'ի կուսէն օրհնեցէք . || փոխանակ, անարատ կուսին :

'Ի գլխոյ լեռանէն առեալ վէմն . || փոխանակ, լերին :

Կանոն . բ̅ :

ա . Յատկացեալն յորժամ իցէ 'ի նախդրիւ հոլով, նախդիրն դնի սովորաբար 'ի վերայ նախընթացին՝ թէ յատկացեալն իցէ, և թէ յատկացուցիչն, և կամ այլ անուն պատշաճեալ միում 'ի նոցանէ . օր̅ :

Քաւ լիցի մեզ թողուլ զօրէնս այ̅ և 'ի հրամանս դառնալ թագաւորին : || Ուր նախադաս յատկացեալքն՝ որք են անուանքս զօրէնս և 'ի հրամանս, առեալ են զնախդիր . իսկ յետադաս յատկացուցիչքն՝ որք են բառքս աստուծոյ և թագաւորին, կան առանց նախդրի :

Բազմաժամանակեայ սովորութի̅ զբնութե̅ առնու զօրութի̅ : || Ուր նախդիրդ զ՝ եդեալ է 'ի վերայ նախադաս յատկացուցչին, որ է բառս բնութե̅ . իսկ վերջադաս յատկացեալն՝ որ է անունս զօրութե̅, դնի առանց նախդրի :

Ընդունիջիր զանթառամ փառացն պսակ : || Ուր նախդիրն զ՝ եդեալ է 'ի վր̅ նախադաս ածականին՝ որ է

իա

բառս անբնական • իսկ յատկացեալն՝ որ է անուանս պըտոյ, դնի առանց նախդրի ։ Բայց այսոցիկ է տեսանել և յայլ անհամար տեղիս ։

Ե • Երբեմն և նախդիրն դնի առյաւելուած միայն, առաւել ՚ի հայցական հոլովս • Օր ։

Հանդերձիւք գառանց կերպարանին, և գործ ըզգայլոց գործեն • || Ուղ զգործ գայլոց ։

Գաւառս բազումս հատէք զիմոյ տէրուէ • || Ուղ զգաւառս իմոյ տէրութէ ։

Տային վկայութիւն առաքեալքն զյարութեանն յսի քսի • || Ուղ զվկայութի յարութեն ։

Ծառայի առեր զկերպարան • || Ուղ զծառայի կերպարան, կամ զկերպարան ծառայի ։

Ապրեցուցանել զմեզ կռոցն ՚ի պաշտելութէ • || Ուղ ՚ի կռոցն պաշտելուէ, կամ ՚ի պաշտելուէ կռոց ։

Զ • Նախդիրն դնի երբեմն և յերկուսին՝ ՚ի յատկացուցիչն և՚ի յատկացեալն • Օր ։

զՄահու փարատեաց զերկիւղ • || Ուղ զերկիւղ մահուն ։
Գեղեցիկ մտածութբ զխոհականութէ քո վառ և բորբոք պահեա զկայծակն • || Ուղ զկայծակն խոհականութէ քո ։
Աբրահամ ՚ի փորձութե ՚ի հանդիսի գտաւ հաւատարիմ • || Ուղ ՚ի հանդիսի փորձութե ։
Խաղաղութիւն արասցուք ընդ արս ընդ ազգիդ այդորիկ • || Ուղ ընդ արս ազգիդ այսորիկ ։
Հարկ է զմահ ՚ի մէջ բերել զկտակագրին • || Ուղ զմահ կտակագրին ։

Է • Նախդիրն կրկնի երբեմն յածականն և ՚ի խնդիրըն, կամ յայլ բառ պատշաճեալ յատկացելոյն կամ յատկացուցչին • Օր ։

զՄեծին ՚ի ծնունդս կանանց զկարապետին և զմկրտչին յովհաննու զառաքինութե զհանդէս տօնելով այսօր ՚ի ձայն հնչման ։ || Ուր փոխանակ միոյ նախդրի եդեալ

կան բառումք՝ զորս հնար էր չդնել, և կարգել այսպէս . 'ի ձայն հնչման տօնելով այսօր զհանդէս առաքինութե կարապետին և մկրտչին յովհաննու՝ մեծին 'ի ծնունդս կանանց ։ Ըստ այսմ է և 'ի սոսին ։

Նա աւարտեալ զանօրինականացն զփրկանաւորն զորն_ տեսութի՝ ածապէս վերակենդանացոյց ։

զՄարմնացելոյ բանին այ վարդապետեաց մեզ պաշտել զկենդանագրել մարդկային ձևով զպատկեր . || փխ պաշ_ տել զկենդանագրեալ պատկեր մարմնացելոյ բանին ։

Կանոն . Է ։

Յատկացեալն զօրութե եդեալ 'ի բանի, եթէ լցէ 'ի նախդրիւ հոլով, սովորաբար կրկնի նախդիրն 'ի վերայ յատկացուցչին՝ իբրև նշանակ յատկացելոյն . և բա_ զում անգամ դիմորոշ յօդ ևս դնի . օր ։

Մի' լիցի ապրեալ 'ի ներքոյ երկնից տուն նր, այլ' է նորայն կացցեն օտարք . || փխ 'ի տան նորա ։

Ի յապխի էին ոգիք նոցն . քան յանձանց բարիս՝ զոր կերացն ատուել իմն գոհանային . || փխ 'ի բարիս ընկերաց ։

Տուք զկայսերն՝ կայսեր, և զայն՝ այ . || փխ զպատ_ կերն կայսեր, և զպատկերն այ ։

Յիւրեանց առանձնական գործս այլ և արթուն լի_ նելով, և'է հասարակացն հեղգ և պղերգ . || փխ 'ի գոր ծըս հասարակացն ։

ՅՕԴՈՒԱԾ . Գ ։

Համաձայնութիւն գոյական անուանց ընդ խնդրոյ և խնդրառու ։

Գոյական անուանն լինի խնդրառու այլոյ անուան գոյականի կամ ածականի, կամ դերանուան, և կամ այլ հոլովելի մասանց բանի, վասն ունելոյ զհաղորդութի ընդ բայի . իբր զի՝ կամ է արմատ բայի, որպէս՝ Կամ_ ձառ, քարոզ, վիշտ, բարբառ, եւ . և կամ ածանցեալ

'ի բայէ, որպէս՝ Ճաշակումն, տեսութիւն, ծնունդ, ասացուած, եւն ։

Յանուանց աստի ոմանք ներգործաբար նշանակեն, ոմանք կրաւորաբար, և ոմանք ունին զնշանակութիւն չէզոքականի ։ Ըստ այսմ իմա և զածականն անուանց, զորոց ունիմք խօսիլ ուրոյն յօդուածով ։ Անուանք՝ որք ներգործաբար նշանակեն, և որք կրաւորաբար, առնուն զկրկնատեսակ խնդիրս ․ մի՝ Խնդիր սեռի, և մի ևս՝ Խնդիր բնութեան ․ իսկ որք ունին զնշանակութիւն չէզոքականի, առնուն միայն զխնդիր բնութեան ։

Կանոն ․ Ա ։

Ա ․ Բայական անուանք նշանակողք իբրև ներգործական աներևոյթ՝ սովորաբար առնուն խնդիր սեռի 'ի սեռական հոլովի ․ Գ ։

Նախաստեղծքն ճաշակմամբ պտղոյն ճաշակեցին զմահ ։ ‖ Որ սեռական հոլովս պտղոյն՝ է խնդիր սեռի գոյական անուանս ճաշակման ․ որպէս թէ ասէր ․ Նախաստեղծքն ճաշակելով զպտուղն՝ ճաշակեցին զմահ ։

Ըստ այսմ է և 'ի սոսին ։

Յետ ընդունելութեան գիտութեան ճշմարտութեան ․ ‖ որ յետ ընդունելոյ զգիտութիւն ճշմարտութեան ։

Հեղմամբ արեան իւրեանց նորոգեցին զաշխարհս ․ ‖ որ հեղլով զարիւն իւրեանց ։

Պատուեաց ած զաբրահամ փոփոխմամբ անուանն ․ ‖ որ փոփոխելով զանունն ։ Առ դժոխոցն ժառանգութեան ․ ‖ որ առ 'ի ժառանգել զդժոխս ։

Բազում անգամ տկարանայ մարդ առ ճշմարտութեան ընտրութեան ․ ‖ որ առ 'ի ընտրել զճշմարտութիւն ։

Բ ․ Բայց երբեմն առնու զհայցական հոլով ․ Գ ։

Կենդանացուցեր զնա փչմամբ քո 'ի նա զհոգի բանական ․ ‖ որ կենդանացուցեր փչելովդ զհոգի բանական ։

'Ի ձեռն ծննդեան եւայի զկայէն . || ա̃ ծնանելոյն զկայէն :
Առաւել քան զարարչութիւնն յօժարէ զաշխարհս . || ա̃ քան զարարչագործելն զաշխարհս :
Որ և ոչ ըմբռնման զխորացս կօշկացն զինքն արժանի վարկաւ . || ա̃ ըմբռնանելոյ զխորացս :

Կանոն . Է :

Ա . Գոյական անուանք՝ որք ներգործաբար նշանակեն իբր ող և իչ, սովորաբար առնուն միայն զսեռական իբրև խնդիր սեռի . օր : Տկարաց ես ընդունելութե . || ա̃ ընդունօղ տկարաց կամ զտկարս :
Որ փրկութե ես անձանց . || ա̃ փրկիչ անձանց կմ զանձինս :
Սպառումն վհատութեց , բարձումն պարտեաց , հանդարտութե մրրկաց , խաղաղութե ծփանաց . || ա̃ սպառօղ զվհատութիս , բարձօղ զպարտիս , հանդարտեցուցիչ զմրրիկս , խաղաղեցուցիչ զծփանս :

Բ . Իսկ առ 'ի որոշել զսեռական խնդիրն գոյական անուան 'ի յատկացուցչէ , այս կանոն աւանդի . իբր զի 'ի բանի եթէ սեռական հոլովն ցուցցէ զտէր գործողութեն , կամ յատկացուսցէ զնշանակեալն անուան , և չկարէ փոխիլ 'ի հայցական , անդ տէր կամ յատկացուցիչ է համարելի . օր :
Առաքմամբ սբ հօրս յանապատէ կոչեցար . || Աստ սեռական հոլովս սբ հօրս՝ է տր գործողութեն . զի նշանակէ ասել , թէ յառաքելն սուրբ հօրս զքեզ , կոչեցար յանապատէ 'ի պատիւ եպիսկոպոսութե :

Գ . Իսկ եթէ ցուցցէ զէնթակայն գործողութեն , և կարիցէ փոխիլ 'ի հայցական , անդ խնդիր է համարելի . օր :
Առնէ քս խաղաղութի ընդ ձեզ՝ հօրս սբյ առաքմամբ . || Ուր սեռական հոլովս հօրս սբյ՝ դնի իբր խնդիր . զի նշանակէ ասել , թէ քս առնէ խաղաղութի ընդ ձեզ՝ առաքելով զհօրն սբ :

Բայց եթէ դժուարին երևեսցի որոշել 'ի միմեանց, ոչ ինչ վնաս է յատկացուցիչ տալ զնոյն. քանզի նոքին ըստ եղանակի իւրեանց յատկացուցանեն զդիմական անունն:

Կանոն . Գ :

Դիմական անուանք՝ որք ներգործաբար նշանակեն, բայց 'ի խնդրոյ սեռի՝ կամ առանց նորա, առնուն և զխնդիր բնութեան յայնպիսի հոլովս՝ զորպիսի պահանջեն բայքն ընդ որոց ունին զհաղորդութիւն:

Ուղղական. օր. Եղբայր յորջորջմամբ զնոսա՝ լուծանէ զհակառակութիւն: Ուր եղբայրն է ուղղական խնդիր անուանս յորջորջման:

Մերձահոլով տրական. օր. Հաստատեցեր զմեզ մարմնոյ քո և արեան՝ պատարագաւ հօր 'ի հոտ անուշից զմարմինդ առ 'ի մէնջ: այսինքն պատարագելովդ հօր զմարմինդ որ առ 'ի մէնջ:

Նախդրիւ տրական. օր. Տուր մեզ զխաղաղութիւն քո, զոր շնորհեցեր մեզ քոց առաքելոց փչմամբ քո 'ի նոսա զկենդանացուցիչ և զամենազօր հոգիդ քո սուրբ. այսինքն փչելով 'ի նոսա զհոգիդ:

Բացառական. օր. Եցոյց զխնամս մարդասիրութեան իւրոյ՝ ազատեաց բնութեանս 'ի ծառայութենէ ապականութեան: այսինքն ազատելով զբնութիւնս 'ի ծառայութենէ ապականութեան:

Նմանք ևս զայլ հոլովս առնուն ըստ իւրաքանչիւր պահանջման. որք և դիւրաւ ճանաչին յեդելոց աստի օրինակաց:

Կանոն . Դ :

Առ. Դիմական անուանք՝ որք կրաւորաբար նշանակեն, առնուն զխնդիր սեռի 'ի բացառական հոլովի. օր. Որ զառաքումն առ 'ի հօրէ և 'ի հոգւոյ բանին յաշխարհ մարգարէիւն ծանուցեր: Ուր առ 'ի հօրէ և 'ի հոգւոյ՝ է խնդիր սեռի անուանս առաքման, որ աստէն կրաւորաբար նշանակէ:

Հրաշափառ ծնունդ քո 'ի սբ̃ կուսէն՝ այսօր ցուցաւ ազգի մարդկան ։ || Որ 'ի հ̃բ նստեալն՝ է խնդիր սեռի

անուանս ծնունդ, որ կրաւորաբար իմանի ։

Բ. Այսպիսի բայանուանց եթէ մերձ կայցէ սեռա-կան անուն ինչ, համարի նոյն ո̄ր բայի. որպէս երևի 'ի վերագրեալ օրինակդ ։ Ի յառաջնում տան սե-ռական անուանս բանին՝ է տէր բայանուանս պատ-ճառն. և յերկրորդում՝ տան սեռական դերանուանս քո՝

է տէր բայանուանս ծնունդ ։

Գ. Այսպիսի անուանք ուրեք ուրեք առնուն զայլ խնդիր՝ իբր զխնդիր բնութե. ո̄ր ։

Նմանալի արեգական յառաջընթաց առ 'ի յերկիր ծագ-մանն 'ի կուսէն. || ո̄ր ծագելոյ 'ի յերկիր ։

Թաղման 'ի նոր գերեզմանի՝ զթաղեալս 'ի մեղս վերա-ծեա. || ո̄ր թաղելով քո 'ի նոր գերեզմանի ։

Որ ըստ մարմնոյ չարչարանաց քոց եղեն կամաւ չարչա-րակիցք. || ո̄ր չարչարելոյն քո ըստ մարմնոյ ։

Կանոն. Է ։

Գոյական անուանք՝ որք ունին զչէզոքական նշա-նակութի, առնուն խնդիր զպանազան հոլովս՝ ըստ պա-հանջելոյ բայիցն որոց հաղորդին ։

Մերձահոլով տրական. ո̄ր ։ Յորդիսի պատիւ վերա-ցայք՝ նեղութեցն համբերողութեամբ ։

Նախդրիւ տրական. ո̄ր ։ Ժամանակ դարձի իմոյ ե-հաս 'ի յերկիր ։

Պարառական. ո̄ր ։ Թագաւորէին մեղք 'ի ժամանակէ անտի յանցուածոյն ադամայ զպատուիրանաւն ։

Պատմական. ո̄ր ։ Վասն ո̄մ անհաւատութեան հրէից զինէն՝ ունիմ տալ պատասխանի ։

Բացառական. ո̄ր ։ Հաւատոց պէտք են նախ քան զհրաժարումն յաշխարհէ ։

Ներգործական. ո̄ր ։ Խոստացաւ զերանութի և շնոր-

Նախադրութ̃ · Օր̃ ։ Տաս 'ի վր̃ մեղաց ապաշխարութ̃ ։

Կանոն · Է ։

Բազում գոյական անուանք որ և իցէ նշանակու-թեան՝ առնուն խնդիր ինչ ոչ այնչափ ըստ իւրեանց պահանջման, քան թէ զօրութեամբ յարաբերականին և էական բայի՝ որ լռելեայն իմանի · Օր̃ ։

Դու որ գիտացեր զա̃մ խորհուրդս նց̃ զինէն 'ի մահ ·
|| այ̃ զխորհուրդս նց̃ որ լինին զինէն առ 'ի սպանանել ։
Բայց զհոգւոյն հայհոյութիւն մի' թողցի · || այ̃ հայ-հոյութիւնն որ լինի զհոգւոյն ։
Բառնալ զնախատինս իմ 'ի մարդկանէ · || այ̃ զնախա-տինս իմ որ լինին 'ի մարդկանէ ։
Օրհնաւոր լուացմունք քահանայիցն և սրսկմունք զժո-ղովրդեամբն · || այ̃ սրսկմունք որ լինէին զժողովրդե̃մբն ։
Ըստ այսմ իմանի ասելն · Կեանք 'ի կենաց · լոյս 'ի լուսոյ · || այ̃ կեանք որ է 'ի կենաց · լոյս որ է 'ի լուսոյ ։

ՅՕԴՈՒԱԾ · Դ ։

Համաձայնութ̃ գոյական անուանց ընդ ածականաց՝ երբ երկն-տէր ածականաց ։

Որպէս գոյական անուանք ունելով զհաղորդութ̃ի ը̃ բայից՝ առնուն զխնդիր 'ի պէսպէս հոլովս · սոյնպէս և ածական անուանք եթէ պարզք և նախատիպք, և եթէ բաղադրեալք և ածանցեալք՝ ունելով զհաղոր-դութ̃ի ինչ և զվերաբերութ̃ի առ բայս, առնուն զխըն-դիր · որ սովորաբար է անուն գոյական, կամ ածական իբր գոյական եդեալ · բայց երբեմն առնուն նաև զդե-րանուն, զընդունելութ̃ի, և զբայ աներևոյթ ։

Ըստ պէսպէս ածականաց լինի խնդրառութ̃ի նոցա 'ի պէսպէս հոլովս · և կանոնք նոցա ըստ առաւել մասին նոյնք են, զոր վասն գոյականաց եդաք ։

ա . Ածականք՝ որք ունին զներգործական նշանակութի, որպէս են եղերեալքն ող, իչ, ալ, եւն . փոխանակ հայցական հոլովոյ առնուն սովորաբար զսեռականն . օր ։

Կարօտելոց եւ խնդրակ, անյուսից եւ ձրիէի․ || ռմ խընդրող զկարօտեալս, փրկող զանյոյսս ։

Անապատական աշխատութեցն գործաւոր . || ռմ գործօղ զանապատական աշխատութիւնս ։

Պատրաստեաց հուր տանջողական իմանալի բնութեն . || ռմ տանջօղ զիմանալի բնութիւնն ։

Իմում խռովութեանս հաշտարար . || այսինքն հաշտեցուցիչ զխռովութիւնս իմ ։

Ամենայն այսպիսի ածականք՝ մանաւանդ եղերեալքն ող, իչ, բազում ուրեք 'ի հայցական հոլովս եւ առնուն զխնդիր . օր ։ Գտիչք չարեաց, զծնօղս անարգող ։ Ամենայն արարիչ զընաւս յոչէից ։ Հովիւս տածողա-կան զհօրանս ուլուցն ։

բ . Զայս եւս արժան է գիտել, զի սեռական անունն որ կայ մերձ բարդ ածականի, առաւել յատկացուցիչ է համարելի արմատոյն, զոր ըստ ներգործական նշանակութե իւրում առեալ է 'ի բարդութե իբրեւ խնդիր սեռի, քան թէ խնդիր բարդ ածականին . օր ։

Անմահութեն պարգեւատուն երեւեցաւ մեզ ։ || Ուր սեռականս անմահութեան՝ ոչ այնչափ է խնդիր բարդ ածականիս պարգեւատու, քան թէ յատկացուցիչ բառիս պարգեւ . որպէս թէ ասէր . Տուօղն զպարգեւս անմահութեան երեւեցաւ մեզ ։ Ըստ այսմ է եւ 'ի սոսին ։

Զհաշտութե ձերոյ ընծայամատոյց զխնդիր կալջիք . || ռմ զմատուցանօղն զընծայս հաշտութե ձերոյ ։

Վրէժխնդիր փառաց փրկչին մերոյ քի . || այսինքն խնդրող զվրէժ փառաց փրկչին մերոյ ։

Կամակատար հօր . || այսինքն կատարօղ զկամս հօր ։

Կանոն . Է :

ա . Ածականք նշանակօղք կրաւորաբար՝ ըստ օրինակի կրաւորական ընդունելութեց եալ, չէ, առնուն սովորաբար զխնդիր սեռի 'ի հոլովս բացառականի . օր :
Սողէգն շարժուն 'ի հողմոյ . || այսինքն շարժեալ կամ շարժելի 'ի հողմոյ : Պաշտանաբեկք և վիրաւորք 'ի գայլոց . || այ վիրաւորեալք 'ի գայլոց :

բ . Սակայն բազում անգամ փոխանակ բացառականի դնի սեռական՝ թէ ածականաց և թէ ընդունելութեց . որ երևի երբ յատկացուցիչ, բայց ըստ մտացն է խնդիր սեռի . օր : Սպանեալք սուսերաց . || այ 'ի սուսերաց : Իբրև զհերձեալս սրոյ . || այ 'ի սրոյ : Զկոխան ոտից ձերոց ճարակէին . || այսինքն զկոխեալն յոտից : Կապեալք խաւարի, և կաշկանդեալք գիշերոյ . || այ կապեալք 'ի խաւարէ, և կաշկանդեալք 'ի գիշերոյ : Կոչեցեալք պաշտպանողիդ, ժողովեալք հնարաւորիդ, Ընծայեալք անախտականիդ, լուսաւորեալք նորոգողիդ . || այսինքն կոչեցեալք 'ի պաշտպանողէդ, եւ :

Կանոն . Ը :

ա . Ածականք նշանակօղք իբրև չէզոքական, որք ցուցանեն զմերձաւորութիւն, զնմանութիւն, զյարմարութիւն, և զվերաբերութիւն ինչ առ այլ, առնուն զխնդիր 'ի վերջահոլով կամ 'ի նախդրիւ տրականն . օր :
Եթէ զվայելչականն այ խնդրես ուղիղ մտօք, անհնար է թէ չառնուցուս : || Այս այ՝ է խնդիր վայելչականին :
Ըստ այսմ է և 'ի սոյն : Բժիշկք նց են կարօտ բժշկութե :
Ատեցեալն աստուծոյ, և վնասակար ընկերին :
Անհնազանդ օրինաց, և դժնդակ թագաւորի :
Համագործակից եղբայր, հաւատարիմն տեառն :
Կիրթ բարեաց և երկայնամիտ առ ամ մարդիկ : || Այս ամենայնքն՝ է խնդիր երկայնամտին : Ըստ այսմ է և 'ի սոյն :

Պատրաստ են առ մխատակար փափկութիւն , և անգոսնէ առ վշտացեալս ։ Երագք ընթացաւորք 'ի չարիս , և հեղգք յառաքինութիւնս ։

բ ․ Յայլում ածականք՝ մանաւանդ բաղադրեալքն ան և փ մասնկաւ , նոյնպէս և ընդունելութիւնք եղեալք 'ի Լէ , կարեն առնուլ զտրականն և զբացառականն ։ Աստի ասի , անհնազանդ ճշմարտութեան , և 'ի ճշմարտութենէ ։ Տգէտ արդարութեան , և տգէտ 'ի գրոց ։ Անհաղորդ շնորհաց , և 'ի շնորհաց ։ Անյայտ տեսողաց , և անյայտ 'ի մարդկանէ ։

Կանոն ․ գ ։

ա ․ Ածականք որք նշանակեն հեռաւորութիւն , ազատութիւն , նուազութիւն , խորշումն , առնուն զխնդիր 'ի հոլովն բացառական ․ որպէս ։ Ոչ է հնար ընդ այ կեալ , բայց եթէ փախստեայ լինելով 'ի չարեաց ։ Որ 'ի չարեացն՝ է խնդիր անուանս փախստեայ ։ Ուստի այսմ է և 'ի սոսին ։

Բացագոյն 'ի քաղաքէ ․ ազատ 'ի մեղադրանաց ։
Հեռի յարդարութենէ ․ օտար 'ի բարեաց ։
Ապստամբք յԱյ ․ անպատսպար 'ի մարդկանէ ։

բ ․ Զբացառական խնդիր առնուն սովորաբար և ածականք նշանակիչք որքանութեան , պէսպիսութեան ․ որպէս՝ Իազում , սակաւ , այլ ․ որպէս ։

Բազումք յիսրայելացւոց հաւատացին 'ի Քրիստոս ։
Եւ 'ի կանանց գլխաւորաց ոչ սակաւք ։
Ոչ եմ ասէր իբրև այլք 'ի մարդկանէ ։

գ ․ Յորժամ այսպիսի ածականաց բացառական խնդիրն ունի զզօրութիւն գործիականի ․ որպէս ։

Յերկոցունց ձեռաց յաջողակք ․ այսինքն երկոքումբք ձեռօք ։ 'Ի բանից և 'ի ձեռաց անպիտան առնէր ․ այսինքն բանիւք և ձեռօք ։ Նստէր այր մի տկար ոտից ․ այսինքն ոտիւք ։

դ ․ Ածականք ինչ ունին զբացառական հոլովն՝ զօրութեամբ էական բայի ․ որպէս ։

Ետես կոյր մի 'ի ծնէ · || այսինքն կոյր եղեալ 'ի ծնէ ։
Կաղ յորովայնէ մօր իւրոյ · || այսինքն կաղ եղեալ յորովայնէ մօր իւրոյ ։

Կանոն · Է ։

ա · Մակբայք կարեն առնուլ խնդիր և 'ի գործիական հոլովի · բայց առաւել զայնպիսի անուն, որ յայտ առնէ զպատճառ նց, զգործին, կամ զէնթակայն · օր ։
Աբրահամ մեծատուն էր յոյժ անասնով և արծաթով և ոսկւով ։ || Ուր գործիականքս յայտ առնեն զպատճառն կմ զնիւթ մեծութեն նր ։ Ըստ այսմ է տեսանել և 'ի սորին ։
Բարի էր տեսլեամբ, և գեղեցիկ երեսօք · իմաստուն խորհրդով, և հանճարեղ հոգւով · առողջ անդամօք, և զօրաւոր զինու · զուարճածաղիկ տիօք, և չքնաղ կերպարանաւ ։

բ · Յայսպիսիս երբեմն դնի տրական կամ ներգոյական հոլով, բայց էբր գործիական նշանակէ · օր ։
Ողջամիտ 'ի հաւատս, 'ի սէր, 'ի համբերութե · || այսինքն հաւատովք, սիրով, համբերութեամբ ։
Պնդած յողորմութեան · || այսինքն ողորմութեամբ ։

Կանոն · Զ ։

ա · Մակբայք որք նշանակեն զպնդութի, զտևողութի, և զյարութի ինչ կամ զյօժարութի, առնուն զխնդիր 'ի հոլովի ներգոյական · օր ։
Տեսի անդ այր՝ մշտամնունջ յաղօթս ։ || Ուր ներգոյական հոլովի յաղօթս՝ է խնդիր անուանս մշտամնունջ ։
Ըստ այսմ է և 'ի սորին ։ Նա էր այր ջոյժ և զգոյշ 'ի գործս իւր ։ Յասպարիսի ձգնութե համաջանաւոր ։ Քաջապինդ 'ի հաստատութե · և տևօղ 'ի պատերազմի ։ Աներկբայ 'ի կրօնս, և անկասկած 'ի քրիստոնէութեան ։

բ · Երբեմն ներգոյական հոլովի լուելեայն փակէ զէական բայ · որպէս յայս բան · 'Ի սրբութե անսուրբ, 'ի

կուսուն անմաքուր, յարդարուն ամբարիշտ · Այսինքն ՚ի սրբութեան եմ անսուրբ · ԺԶ ։

Է · Ածականք կարեն առնուլ զխնդիր նաև ՚ի ձեռն նախադրութեան · Օր ։ Թողեալ են չարք խառնակ ընդ բարիս յաշխարհի աստ ։ Ուր ընդ բարիս է խնդիր խառնակին ։ Նոյն այսմ է և ՚ի սոսին ։

Հաւասարափառ որդին ընդ հօր ։
Նմանից թագաւոր ընդ հօր Դաւթի ։
Եթէ դառնաս առ իս, դարձեալ զնա ՚ի վր̅ քո գրած ։
Սողուն է սատանայ ՚ի վերայ օդոյ ։

Խնդրառութի̅ Բաղդատական անուանց ։

Ը · Բաղդատական անուանք չորեքկին առնուն խնդիր ։ Սեռական · Օր ։ Ծայրագոյնն առաքինութեանց է ողորմութիւն ։ Ուր սեռականս առաքինութեանց է խնդիր բաղդատականին ։ Նոյն այսմ է և ՚ի սոսին ։

Ամենեցունց թագաւորացն մերոց հարստագոյն ։
Սրբագոյն սերովբէից և բազմաչեայ քերովբէից ։

Բացառական · Օր ։ Օտածանագոյնն ՚ի կենդանեաց զօձն դնէ օրինակ իշխանին մահու ։ Ուր բացառականս ՚ի կենդանեաց՝ է խնդիր տածանագունին ։ Նոյն այսմ է և ՚ի սոսին ։ Թողլով զոչ չարաւորագոյնն ՚ի բանից ։
Աւագագոյնքդ ՚ի ձէնջ · ծերագոյնքն ՚ի նոցանէ ։

Ներգոյական · Օր ։ Ոչ մնաց նմա որդի, բայց դքողէսս միայն կրտսերագոյնն յորդիս նր̅ ։ Ուր ներգոյականն յորդիս՝ է խնդիր կրտսերագունին ։ Նոյն այսմ է և ՚ի սոսին ։
Ծանուցար վեհագոյն ՚ի սիրօղս իմաստութեան ։
Որ չափարէլագոյնն էր ՚ի նոսա ողոմպիադորոս անուն ։

Նախադրութ̅ · Օր ։ Կարի զօրաւորագոյն քան զմեզ եղեր ։ Ուր քան զմեզն՝ է խնդիր զօրաւորագունին ։ Նոյն այսմ է և ՚ի սոսին ։ Թէ և քան զգազանսն խստագոյն իցէ, քան զաշխարհն հանդարտագոյն լինիցի ։

Ես քան զկրտսերս ձեր խոնարհագոյն եմ, և քան զփո-
քունս յաշակերտաց ձերոց ազնուագոյն :

Զօրագոյն է լեզու քան զսուր երկսայրի :

Նա էր պատուականագոյնն 'ի մէջ իշխանաց :

ե · Բազումք յածականաց ուրեք ուրեք իբր բաղդատական վարելով առնուն զխնդիր ը բաղդատականաց · Օր :
Յիմար է որ ընդ վեհս քան զինքն հակառակէ · || փխ ընդ վեհագոյնս : Զմիմեանս լաւ քան զանձինս համարեսցուք · || այսինքն լաւագոյն :

Մեծ քան զյովնան է աստ · || այսինքն մեծագոյն :

Ծանր է քան զաւազ ծովու · || այսինքն ծանրագոյն :

Կիտեալ ով մեծդ դիւցազանց · || փխ մեծագոյնդ դիւցազանց · որ իմանի 'ի մէջ դիւցազանց :

Զընտիր ընտիրս սպառազինաց յառաջ կոչէր · || փխ զընտրելագոյնս 'ի մէջ սպառազինաց :

Ով վեհդ դասաւորաց · || փխ 'ի մէջ դասաւորաց :

Երջանիկն արքայից · || փխ երջանկագոյնն 'ի մէջ արքայից :

Խնդրառութի՛ Սահմանական, Հանրական, Հարցական և Թուական անուանց :

Սոքա ըստ մեծի մասին ածական են, և առ հասարակ առնուն խնդիր ըստ կանոնի ածականաց · բայց կան 'ի նոսա ինչ ինչ մասնաւոր դիտելիք ·

ա · Զատական Թուականքն Մի, երկու, երք, ոչ բնաւ առնուն զխնդիր · բայց միայն ը դասականի վարին :

բ · Երկնական Թուականքն Երկպատիկ, եռապատիկ, ևն, կարեն ունել խնդիր ըստ բաղդատականաց նախադրութբս Քան · Օր : Մեծացաւ մասն բենիամինի քան զմասունս ամենեցուն՝ հնգապատիկ քան զնոցայն · || այսինքն քան զմասն նոցա :

գ · Անցեալ Թուականքն, և առ հասարակ մասնականք և հանրականք և հարցականք՝ սովորաբար առնուն

զբացուածական · պր ։ Ահա՛ ադամ եղև իբրև զմի ՚ի մէնջ ։
Արձակեաց եդեմայ յաշակերտաց իւրոց ։
Մարգարեացաւ վն նց և եօթներորդն յադամայ ենովք ։
Կուսար մեզ տէրունին ՚ի մեծամեծաց քանանացւոց ։
Օֆի ՚ի նոցանէ յառաջ մատուցանէր ։
Սչ հեռի իսկ է ձերբազանցէր սոքա ՚ի մէնջ ։
Օտարք յառաջելոց անունի ոչ տեսի ։
Րենայն ՚ի ժամանակագրաց նշանակեն ։
Սչ ինչ զանգիտեցի յօգտակարացն չպատմել ։
Օ՛ ՚յարարածոցս այնպէս պատուեաց ած որոց զքեզ ։
Սրբեացէ զանձն իւր ՚ի կանանցածնաց · ‖ այսինքն
ծմ ՚ի կանանցածնաց ։
Սպսա ՚ի մարդկանէ մեղաւ , և ոչ զղջացաւ ։
Սատանայ գործոյ ՚ի նոցանէ քարկոծ առնէք զնա ։
Րանիւ ՚ի մարդկանէ ըղձան գտանել զթողութի ։
Դ · Այս անուանք բազում անգամ առնուն զսեռա_
կան · պր ։ Պատուեցէ ՚ի վր մեր լերանց իջէ արկեալ զնա ։
Կարգէ զկադմոս՝ և զայլ երկնաւոր որդւոց ՚ի ձախմէ ։
Իւր ՚ի տան տէրունին իշխանացն փարիսեցւոց ։
Ուր զայլս հրոսակին զկնի իւր կարգեաց ։
Յինչ և ձեռնարկեցէ սոքա վարժելոցն՝ կատարէ ։
Ե · Երբեմն առնուն զներգոյական · պր ։ Զուսնի սոքա ՚ի
նմ անուն չարութե ։ Սչ սոքա եղև նման քեզ ՚ի թագաւորս ։
Սչ ինչ է յամենայն ախտս չարքան զլրբութի ։
Ս՛ ՚ի նոսա խորութի ոչ ծառայեաց ախտի ։
Սպ նմանեցի տեառն յորդիս ստուծոյ ։
Զ · Ստացական անուանք ինչ երբեմն առնուն և զպարծ_
ծխական հոլովն · պր ։
Անխութական շնորհաւն մի են հաւատացեալք ։
Սբ ստախձանաւ երկրորդ էք եպիսկոպոսացդ ։
Անկան առաքեալքն առաքինիք ՚ի բովլ անդր նոցա
երկոտասանք ։

ՅՕԴՈՒԱԾ · Ե·

Համաձայնութիւն ածական անուան ընդ գոյականի ։

Ածական անունն յարեալ 'ի գոյականն՝ յայտ առնէ զորպիսին իրին զոր գոյականն նշանակէ ։

Ըստ դրութեան՝ ածականն կարէ դասիլ յառաջ կամ զկնի գոյականին իւրոյ, կից այնմ՝ կամ հեռի 'ի նմանէ ։

Իսկ ըստ համաձայնութեան՝ ածականն կարէ ունիլ զնոյն թիւ և զհոլով ընդ գոյականին՝ կամ ոչ ունիլ ։ վ՟ որոյ աւանդին այս կանոնք համաձայնութեան նոցին ։

Կանոն · Ա ։

Ա · Ածականն մի կ̃մ բազում նախադաս եղեալ գոյականին՝ սովորաբար ոչ համաձայնի ընդ նմա՝ ոչ թուով և ոչ հոլովով, այլ դնի ուղղական · Օր̃ ։

Անապական պսակաց արժանի եղեն ։ Ուր նախադաս ածականս անապական՝ դնի եզակի ուղղական · և գոյականս պսակաց՝ յոգնակի տրական ։

Ազգին հրեից՝ օգնական նիզակակից ուխտակալ բարեկամաց մերոց ։ Ուր երեք ածականքդ՝ օգնական եւն, դնին եզակի ուղղական, և գոյականն բարեկամաց՝ յոգնակի տրական ։ Ըստ այսմ է և 'ի սոսին ։

Աստուածարար բաժակաւն զուարճացոյց զմեզ ։

Ծնեալք կենդանի և մշտնջենական բանիւն աստուծոյ ։

Բ · Բայց եթէ նախադաս ածականք լիցեն բազումք, հեռաւորն դնի համաձայն, և մերձաւորն անհամաձայն · Օր̃ ։ Միով խաւարային շղթայիւ ամենեքեան կապեցան ։ Ուր միով՝ համաձայն գտանի գոյականին իւրոյ՝ որ է բառս շղթայիւ · իսկ խաւարային անհամաձայն ։ Ըստ այսմ է և 'ի սոսին ։

Մեծաւն և կատարելովն և անձեռագործ խորանաւն ։

Հանդերձելոց և յաւիտենական բարեացն հասցուք ։

Գ. Միավանկ ածականք, որպէս՝ Մեծ, փոքր, աջ, նոր, չար, մի, այլ, ոք, եւն. նմանապէս երկավանկք՝ Բազում, սակաւ, բարի, բոլոր, եւն. ի նախադասելն վայելչապէս համաձայնին. որպէս:

Ողորմութին մեծաց վարձուց է առիթ :
Իսկ նա ցաղուն թէեւ անդ ձեպէր զզօրսն :
Ի սէր միաբանութե ժողովեսցէ զորդիս Նորայ սիոնի :
Եւ այս Քաղցաց բանից կարօտանայր :
Բոլորով սրտիւ եկի աստ առ քեզ :

Դ. Բազմավանկ ածականք՝ որք ածանցեալ են մասն_ կամբքս՝ ական, ին, աւոր, գոյն, ելի, եղէն, նախադաս եղեալ՝ վայելչապէս համաձայնին, մանաւանդ եթէ ու_ նիցին զդիմորոշ յօդ. որպէս:

Մարմնականացն ախտից ծառայէր անմտութեամբ :
Յանկայ Վերագոյնի եւ առաջնոյ պատճառին հասանել :
Լուսածայնոյն շնորհաց արժանացաւ լինել օթարան :
Մարմնաւորօք բանիւք անհնարին է պատմել :

Ե. Եթէ գոյականն իցէ անուն անեզական, նախա_ դաս ածականն երբեմն հոլովով միայն համաձայնի, եւ թուով դնի անհամաձայն. որպէս:

Հայցեմ պաղատիլ Ջերմագունիւ արտասուօք :
Մեծի աւետեաց եղեւ առաջնորդ եւ միջնորդ :
Եկն յաշխարհ նորոգել զմեզ ի հնոյ մեղաց :

Զ. Նախադաս ածականն եթէ իցէ ընդունելութ անց եալ կամ ներկայ, առաւել համաձայնութ վարի. որպէս:

Ծանուցելոյ անցիցն ընդ նոսա անյիշատակութի ի միտս արկանէին, զի Ծանուցելոյ տանջանաց լցցեն զպատիժս :
Վասն ապրեցելոյ սուտ եղբարցն բռնադատեցաւ :

Բայց երբեմն անհամաձայն դնի. որպէս:

Դարձան յԵրուսաղէմ յանուանեալ լեռնէն ձիթեն_ եաց. || այլ ի լեռնէն անուանելոյ ձիթենեաց :

Է. Համաձայնութի նախադաս ածականին լինի ի վեր_ ջահոլովսն. այլ ի սեռականն եւ ի գործիականն եզակի

կամ յոքնակի · բայց ոչ 'ի նախադրիւ հոլովին , յորժամ ածականն անմիջապէս յառաջոյ դնի գոյականին :

Վասնզի վայելչաբար ասի , ծայնոց իրաց · սակաւուք արամբք · անցելոց ամաց : Բայց անվայելուչ է ասել , զծայինս իրս · յծայինս բանս · զսակաւս արս · զանցեալս ամս , կամ յանցեալս ամս · ևն :

Է · Բայց եթէ 'ի մէջ ածականաց եղեալ կայ գոյականըն , յետադաս ածականն ևս բազում անգամ անհամաձայն դնի իբրև զնախադասն , կրկնելով միայն զնախդիրն կամ զայլ նախադրութի եթէ կայցէ · օր :

Դժնդակ վարուց և ապտեղի · ‖ փոխանակ ասելոյ , դժնդակ և ապտեղի վարուց :

Հայցելով յամենակալ տեառնէն և ամենաշնորհող :

Ապանան 'ի զինուորական կարգէ և յաշխարհական :

Դատաւորք արդարադատք ըստ հոգևոր մասին և ըստ մարմնաւոր · ‖ փոխանակ , մարմնաւորին :

Թ · Յետադաս ածականն երբեմն պահի անհամաձայն նաև առանց միջադրութեն գոյականին · օր :

Մխիթարեցան 'ի բանից անտի յուդայ 'ի գօրեղ և 'ի գեղեցիկ : Շնորհեա՛ պահպանութիւն 'ի դիմամարտից յանէրևոյթ և յերևելի :

Ժ · Յորժամ յետադաս ածականն է ընդունելութի անցեալ , դնի երբեմն անհամաձայն · օր :

Իբրև զհամբաւ առն ընթացեալ · ‖ փոխնկ , ընթացելոյ :

Ծառոց վարդապետաց զանազանեալ 'ի պտուղս և 'ի տերևս · ‖ փոխանակ , զանազանելոց : Քանդակորդս ձեռացս աղտեղեալ մեղօք · ‖ փոխանակ , աղտեղելոց մեղօք :

ԺԱ · Ածականք եղերեալք եան , եայ , ունի , և այլք որոց հնչումն չէ՛ սովորական կամ վայելուչ , յաճախ անհամաձայն վարին 'ի յետադասին · օր :

'Ի ցեղէն հարէնեան : Պահօք քառասնօրեայ : Ըստ հրամանին արքունի : Ցանն արծրունի :

Բայց կան սակաւ ուրեք համաձայնեալք . որ՟ :
Վասն իշոցն երեքօրէից կորուսելոց :
Մանեօք փղոսկրէիւք : Ի տաճարաց փղոսկրէից :
Կապանացն հալարմաէից : Սահակայ Բագրատունւոյ :

Երբեմն ածականն յետադաս կամ նախադասն եւ՝ ոչ ինչ հայեցեալ ՚ի հոլով գոյականին, դնի սեռական հոլով՝ որպէս թէ յատկացուցիչ գոյականին իցէ : Իսկ ներհակ այսմ՝ երբեմն գոյականն դնի ՚ի սեռական հոլով իբր յատկացուցիչ ածականին . եւ սա անցանէ ՚ի հոլով գոյականին որպէս յատկացեալ :

ԺԱ . Ածական եդեալ ՚ի հոլովս սեռական իբրեւ յատկացուցիչ գոյականին : Եւ շինեցին զամրակողմն զգլուխ քաղաքին ՚ի պարիսպս ամուրս, յաշտարակս հզօրաց . || փոխանակ ասելոյ, յաշտարակս հզօրս :
Զլեզու մարդկան ոչ ոք կարէ հնազանդել, զլի թունոք մահաբերին . || փոխանակ, լի մահաբեր թունոք :
Փառաբանչօքն անմահից . || փոխնկ՟, անմահ փառաբանչօք :
Զօրաւորօքն անյաղթականաց . || փոխանակ, անյաղթական զօրաւորօքն :
Ձեռամբ նորոգողին, մատամբք կենսաբաշխին, յարակայութեամբ անեղծին, երեսօքդ լուսաւորականին . || այսինքն նորոգօղ ձեռամբ, կենսաբաշխ մատամբք, եւն՟ :
Նոյն դրութիւն յաճախ տեսանի յանցեալ ընդունելութիւն . որ՟ :
Օծցին իւղով ՚ի մրրոյ պարզելոյ . || այսինքն պարզելով :
Իմով արեամբ վասն ձեր հեղելոյ . || այսինքն հեղլով :
Զի հարուածք դարձելոցն ՚ի թողութիւն մեղաց՝ լինին պատուհասիքն ՚ի վերայ եկելոյն ՚ի տեառնէ . || այսինքն պատուհասիքն ՚ի վերայ եկելովք :
Աւետարանական ուռկանաւն արկելոյ ՚ի ծով . || այսինքն ուռկանաւն արկելով :

ԺԲ . Գոյական եդեալ ՚ի հոլովս սեռական իբրեւ յատկացուցիչ ածականին : Արգելականք բանտից ՚ի կու_

սաստանաց անտի 'ի դրունս և 'ի պարիսպս ընթանային ․
‖ փոխանակ ասելոյ , որդելական կուսանք :
Իբրև թէ բաշխել նոցա շտահեկանաց տարևորն ․ ‖ փո_
խանակ , զտարևոր դահեկանն :
Նա աստէն զհանգիստն յազգի ազգի որոմնութեց գի_
շերայնով քնոյ ․ ‖ փոխանակ , գիշերային քնով :

Կանոն ․ Է :

Եթէ ածականն իցէ նախադաս և եթէ գոյակա_
նըն , սովորաբար նախդիրն դնի 'ի վերայ նախադասին :
Թ ․ Ածականն նախադաս եղեալ առնու զնախդիրն ․ Օր :
Որ ինչ մարմնական 'ի հոգևոր գործս խառնեսցուք :
‖ Ուր նախդիրդ 'ի՝ եդեալ է 'ի վր նախադաս ածակա
նին , որ է բառդ հոգևոր :   Ըստ այսմ է և 'ի սոսին :
Որ մոլորեցուցանեն զայլս յուղիղ հաւատոց և 'ի սուրբ
վարուց , զդիւացն զկարգ ունին :
Բուսուցանէ 'ի մեզ զգեղեցիկ բոյս առաքինութե :
Սքանչանային ընդ անհաս խորհուրդն աստուծոյ :
Ը ․ Եթէ նախադաս ածականք իցեն բազում , և ունի_
ցին զշաղկապդ և , նախդիրն սովորաբար դնի 'ի վերայ
ամենայն ածականաց ․ Օր :
Ընկայք 'ի ցաւալից և 'ի բազմածուփ կենցաղս :
Պարտ է մեզ կուրուսանել 'ի սրտէ զընդունայն և զա_
պիրատ և զսնոտի խորհուրդսն :
Տէրն մեր յաւետաբեր և 'ի կենդանարար աւետարա_
նին ամենեցուն տայ զգիտութիւն :
Ին յանբաւ և յանկոխ և յանջուր և յանպտուղ երկրին :
Բայց սակաւ ուրեք նախդիրն 'ի վերայ առաջնոյն
միայն դնի և յիւրաքանչիւրսն ոչ կրկնի ․ զոր օրինակ :
Յօդեալք 'ի կենդանի և կենդանարար գլուխն մեր Քս :
Լացցուք զչարաչար և անկարգ խառնակութիւնսն :
Հասցէ յաստուածընկալ և փրկական սրբոյ նշանէս :

Գ. Եթէ նախադաս ածականք իցեն առանց շաղկապի, նախդիրն սովորաբար դնի 'ի վ՟ր առաջնոյն միայն. Օր. :
Հրաժարեցայց 'ի հեթանոսական անկարգ շատախօսութենէն :
Մ՛ի խոտորեսջիք ցարքունական՝ անխոտոր պողոտայէն :
Խմացէք զմահաբեր նենգաւոր շունչ պատրանաց նոցա :

Բայց երբեմն 'ի վերայ ամենեցուն ևս դնի. Օր. :
Ընկան ձնծակիր 'ի լուսեղէն սպասաւորութենէն :
'Ի բաց ընկեցին զմարմնաւոր զդժնդակ մեծութիւն :
զԱստուածախօս զաստուածապատում զաւետապարգև
վարդապետութի՟ն միածնին ոյ կարդեցին ամ ազգաց :

Դ. Երբեմն նախդիրն ոչ միայն դնի 'ի վ՟ր նախադաս ածականին, այլ և կրկնի 'ի վ՟ր յետադաս գոյականին. Օր. :
Ծեր 'ի վերայ նոցա զանհնարին զմեղս :
Հոգևոր յուսոյն զգեցան զմշտնջենաւոր զմեծութիւն :
Տեսանես զբարձրանշան զհուչակաւոր և զյանկարծա‑
հաս զմուտ հոգւոյն սրբոյ :
Ընթացաւոր 'ի կեանս սակաւ՝ աշխատելով՝ յերկինս
յաւիտեանս յաւիտենից թագաւորեսցուք :

Ե. Եթէ յետադաս գոյականք իցեն բազումք յօդելք շաղկապաւս և, նախդիրն դնի ոչ միայն 'ի վ՟ր ածականին, այլ 'ի վ՟ր երկո՟ց գոյականին, և յետադասից նց. Օր. :
զՀրեշտակական կարգս և զվարս յանձին բերին յմի :
զՄեծամեծ պարգևս և զպատիւ ընդունին յարքայէ :
Ոչ երկեան չահագին սպառնալեաց և 'ի տանջանաց :

Բայց սակաւ ուրեք նախդիրն դնի 'ի վ՟ր նախընթաց ածականին միայն. Օր. : Հրոյ զօրութի՟ այն է, զանպիտան աղտ և ժանտ խառնեալ ը՟ ոսկւոյ և արծաթոյ՝ սրբել :

Զ. Երբեմն արտաքոյ հասարակ կանոնի նախդիրն դնի 'ի վերայ յետադաս գոյականին, և ոչ 'ի վերայ նախա‑
դաս ածականին. և այս յաւէտ 'ի հայցական հոլովս, կամ յոտանաւոր բանս. Օր. :
Բաջի աչաց դնէ զուարթածաղիկ զուրախութիւն :

Անապական սուրբ զխաչն օրհնեսցուք :
Յաղել զխոզս և խառնակ զանասունս :
Յորմէ սարսեալ դողային փայլակնացայտ 'ի լուսոյն :
Ողխաբար հետևեցան լուսաշաւիղ ընդ պողոտայն :

է . Եթէ 'ի մէջ նախադաս ածականի և յետադաս գոյականի անկցի բայ , նախդիրն սովորաբար դնի 'ի վերայ երկուցն ևս . օ͞ր : զՍխեղէրականն հանդեր_
ձեալ էր կատարել զփրկութիւն :
'ի Լուսեղէնն տանի յառագաստ զհարսնացեալն իւր :
'ի Քրովբէական և յանպատում հանգուցէլ ես յաթոռ :

Բայց սակաւ ուրեք դնի միայն 'ի վերայ յետադասին.
և այն 'ի հայցական հոլովի . օ͞ր :
Առաքելական աւեր զպատիւ և զիշխանութ͞ 'ի ք͞նէ :
Հարցանելն երկչաւիղ ունէր զխորհուրդ :
Մեծամեծս ևս ցուցանէ նմա զգործս :

ը . Գոյականն նախադաս եղէլ առնու զնախդիրն . օ͞ր :
Զայր հաւատարիմ գործ է գտանել : Ուր նախդիրն զ եդեալ է 'ի վերայ նախադաս գոյականին , որ է բառս
այր : Ըստ այսմ է և յօրինակդ որ զկնի :
Մեղօք կորուսաք զփառս յաւէժականս :
Անկան 'ի բերդս ամուրս և 'ի բանտս անելս :

Նոյնպէս եթէ յետադաս ածականք իցեն բազումք . օ͞ր :
զԱրս պատուականս և պիտանիս հաստատէր :
Ունի զօրէնս խաղաղականս և փրկականս :
Եւ այն անկաւ յերկիր բարի և պարարտ :

թ . Երբեմն դնի նախդիրն նաև 'ի վերայ յետադաս
ածականին , եթէ մի իցէ և եթէ բազում . օ͞ր :
Հեղին զարիւն զարդար շուրջ զարբութ͞ըն :
Եւ նա էր մի 'ի փառաւոր յիշխանաց անտի ն͞ր :
Շրջեցաք ընդ ա͞մ անապատն ընդ մեծ և ընդ ահագին :

ժ . Երբեմն դնի 'ի վերայ նախադաս գոյականին , և
'ի վերայ երկրորդ յետադաս ածականին . օ͞ր :

զԱյժմ զուարթ և պատրաստ սիրէ աստուած :
Ջանջին ՚ի ձգունս զանազանս և ՚ի բազմապատիկս :
ՅՈւսմունս պէսպէս և յօտարաձայն մի դանդաչէք :

ժա. Եւ երբեմն վայելուչ եւս կրկնի յերկոսին, յոր- ժամ ՚ի մէջ նոցա կայցէ այլ բառ. որ.

Ընկեց զնա ՚ի վիհ մի յանտառին ՚ի խորին յոյժ :
Բուռն եհար զհանդերձէն իւրմէ զնորա :
Եւ հասեալ նոցա, զդրունսն աւրին զպարտաքինս :
ՅԱնապատէ եկեալ յերկրէ :

ժբ. Երբեմն նախդիրն զանց եղեալ ՚ի նախադաս դիմականն, դնի ՚ի վերայ յետադաս ածականին, յաւէտ ՚ի հայցական հոլովմն՝ որ սովոր է աննախդիր վարիլ. որ.

Ճանապարհ զարքունի գնասցուք. Փոխանակ ասե- լոյ, զճանապարհ արքունի.

Կերան հաց նեղութեան զչորաբեկն. Փոխանակ, զհաց նեղութեան.

Կրկին զհոգին որ ՚ի նմա՝ խնդրեալ ընկալաւ. Փո- խանակ, զկրկին հոգին.

Կանոն. Է.

ա. Ածական նախադաս կամ յետադաս՝ յորժամ հո- լովով համաձայնի ընդ գոյականին, պարտի համա- ձայնիլ և թուով. որ. Մեծաւ զօրութբ. Բնաւիւք բոլորովմամբք. ՚Ի նորոյ իշխանէ. ՚Ի բազմաց իմաստնոց. Լեզուաւ նենգաւորաւ. Քարամբք պատուականօք. Զարս քաջս. ՚Ի զօրաց պաշտպանողաց.

Բայց յանեզական գոյականս ածականն հոլովով համաձայնեալ՝ չէ պարտական համաձայնիլ և թուով. ուստի ասի, մեծաւ տանջանօք. փառօք բազմաւ. մեծա- գունի երախտեաց. կենաց անցաւորի.

բ. Ածականք՝ յարեալ յանուանս որք նշանակեն զբազմութի կամ զսակաւութի, որպիսի են Հանրականք,

հաւաքականք , թուականք , և բաղդատականք , երբեմն ըստ թուոյն երևին անհամաձայն , այլ ըստ մտացն են համաձայն • Որ ։ Ամենայն ժողովրդեանն ելելոց յեգիպտոսէ ։ ‖ Ուր յոքնակի ածականս ելելոց՝ եդեալ է առ եզակի հաւաքականն՝ ամենայն ժողովրդեան ։

Ասէ եղիազար քահանայ ցարս զօրուն եկելոց 'ի ճակատէ պատերազմին ։ ‖ Ուր զօրուն է հաւաքական եզակի , իսկ ածական նորա եկելոց՝ յոքնակի ։

Սատակեսցի ամենայն մարդ դիմաչափ թագաւորի ։

Որ համբերութ̃ քով ստացար քեզ ժողովուրդ սեպհական և ընտրեալ ։ Առ ընդ իւր եօթն հարիւր այր սուսերամերկ ։

դ • Ըստ այսմ դնին և բաղդատականք որք զսաստկութ̃ի նշանակեն • Որ ։ Ընտրագոյնք բեւեռանց ներքոյ անկեալ ։

'Ի բարձրագոյնսն համարձակեալ ձեռնարկութ̃ի ։

'Ի ծածկագոյնէն երկուցեալ 'ի դատաստանացն ։

դ • Նմանին ուրեք և այլ հասարակ ածականք , որք հոլովով համաձայն են ընդ գոյականին , բայց թուով անհամաձայն • Որ ։ Ասելով շնորհանաւէտս լողաց բանս ։

Որք երկրաւորքս չէաք արժանաւորք բարութեանց ։

Մարդիկ բարւոյ աւանդութեց եղեն հեղինակք ։

Բայց այսպիսի անհամաձայնութ̃ի ածականաց է զգուշալի ։

Կանոն • Է ։

ա • Ածականն յորժամ փոխեսցէ զհոլովն՝ և ոչ ըստ կանոնի ածականաց կարգեսցի առ գոյականն , յայնժամ համաձայնութ̃ին ոչ ըստ կանոնի ածականաց է դատելի ։

Արդ ածական անուանն դնի երբեմն բացառական հոլով • երբեմն գործիական հոլով գոյականին , կամ նախադրութ̃ • և երբեմն սեռական գոյականաւ ։

բ • 'Ի բացառական հոլով դնի • Որ ։ Ապա ոչ է յաննմանէյն՝ և ձեզ խոնարհիլ ։ ‖ Ուր զօրութ̃ խմանի գոյականն • որպէս թէ ասէր • Ոչ է աննման կամ անյարմար իրք ։

Թէ և 'ի կարի զօրաւորաց իցէ եզն և 'ի պարարտաց • || փոխանակ ասելոյ, թէ և յոյժ զօրաւոր և պարարտ ։ Յայսպիսի ոճս՝ ածականն խնդիր էական բային է համարելի ։

Դ • 'Ի գործիական հոլով գոյականին, կամ նախադրութե • որ ։ Ծուլութե կեանս, և շփոթիւ վարէին զգործս • || այսինքն զծոյլ կեանս, և զանկարգ գործս ։ Խօսիւք պատարագս մատուցանել • || այսինքն զխօսուն պատարագս ։

Անանց քննելոց են դատաստանք նորա, և անանց զննելոց ճանապարհք նորա • || այսինքն անքննելի դատաստանք, անզննելի ճանապարհք ։

Անանց անցանելոց ունի զքահանայութիւնն • || որ ունի զանանցանելի քահանայութիւն ։

Յայսպիսի ոճս ածականն փոխադրութե հոլովոյ եդեալ իբր գոյական, կամ նախադրութե, խնդիր էական բային է համարելի, որ զօրութե իմանի համդերձ յարաբերականաւ • որպէս թէ ասէր • Կեանք որ ծուլութե են • պատարագ որ խօսիւք լինի • դատաստանք որ անանց քննելոյ են • ևն ։

Ե • 'Ի սեռական հոլով դնի ածականն, փոխելով յիւր վերացեալ գոյականն • որ ։ Ահար նա զերկիրն եգիպտացւոց հարուածովք անբժշկութե • || փոխանակ ասելոյ, անբժշկելի հարուածովք ։

Նուրբեանց աչարութե մտօքն • || այսինքն տկար մտօքն ։
Մերձեր 'ի քուն թանձրութե • || այսինքն թանձր քնով ։
Ատամամբքն գազանութե • || որ գազանական ատամամբքն ։
Յարբումն դեղոցն օգտակարութե • || որ օգտակար դեղոցն ։

Յայսպիսի ոճս՝ ածականն եդեալ 'ի վերացեալ գոյական՝ յատկացուցիչ միւս գոյականին է համարելի ։

Զ • Ընդհակ այսմ՝ երբեմն փոխանակ սեռական յատկացուցչի՝ որ պահանջի լինել գոյական, դնի անուն ածական • որ ։ Պետրոսեան օրինակութե • || փոխանակ

տօնելոյ, օրինակաւ կամ ըստ օրինակին պետրոսի ։

Օ պատուական և զուարթ հայցէնք անուանդ 'ի վերայ մեր կոչել · ‖ փոխանակ, զուարթ անուանդ հօր ։

Յայսպիսի ոճս՝ ածականն ոչ թէ յատկացուցիչ այլ համարելի է ածական խուռն գոյականի ։

ՅՕԴՈՒԱԾ · Զ ։

Համաձայնութիւն Սեռական, Տրական, Հայցական, և Բացառական անուանց ։

Այս անուանք՝ որպէս յառաջագոյն ասացաք, ըստ մեծի մասին ածական են, և վարին ըստ կանոնաց համաձայնութեան այլոց անուանց, որք եդան 'ի նախընթաց գլուխն · բայց ունին ևս զատարբեր եղանակս կիրառութե· զոր կարևոր է աստէն նշանակել առանձինն ։

Համաձայնութիւն Սեռական անուանց ։

Ոմն · Ոք ։

ա · Որք ըստ բնութեան իւրեանց ածական են · և յատկապէս ասին զանձանց և զկենդանեաց · բայց ուրեք զանանձն իրաց ևս ասին՝ մանաւանդ յոքնակի ։ Եթէ միայնակ վարին՝ գոյականապէս նշանակեն · Օր ։

Ոմն պահէ օր ըստ օրէ · ոմն պահէ զօրհանապազ ։
Ո՞ր ոք յալիս մօրուաց փառս որսասցէ ։
Ոչ է ումեք հանգիստ գտանել յաշխարհիս ։

Անխտրաբար դնին յառաջ կամ զկնի գոյականին · և ուր և իցեն համաձայնին սովորաբար 'ի հոլովս և 'ի թիւ · Օր ։

Ոմն երիտասարդ · որդի ուրումն իշխանի · ումեմն ծառայի · ցումեմնէ զինուորէ · այլք ոմանք · զոմանս ճարտարս ։
Էր ոք այդր այր · ուրուք մեծատան · իմաստնոյ ուրուք · յարքայէ ումեքէ Նա ։

Ոչ 'ի մէնջ կոչեցեալք, կամ յուրուք 'ի մարդկանէ · ‖ փոխանակ տսելոյ, յումեքէ ։

Ոչ մեռելոյ ուրուք հաւանեցին լսել • || փոխանակ , ումեք :
'Ի հրեշտակաց օտար է նախանձել ընդ ումեք փրկութեան • || փոխանակ , ուրուք :

Է • Նախդիրն ըստ կանոնաց դնելի է 'ի վերայ նախադաս անուանն • բայց երբեմն դնի կամ 'ի յետադաս մասնկանն միայն , և կամ կրկնի ևս , որպէս :
Շատ զօրք ընդ միմեանս շփոթեաց • || ընդ զշատ ոք :
Ադիտ հրեայ զոմն • || այսինքն զհրեայ ոմն :
Կոչեա՛ զախմոն զոմն • || այսինքն զախմոն ոմն :

Գ • Ոքն՝ երբեմն իբրև յոքնական վարի , որպէս թէ տասս է՝ յոքնականացուցիչ իցէ իւր • որպէս :
Եթէ իցեն ոք այր անօրէնք փախուցեալք յերկրէ նը՞, տաջիք 'ի ձեռս շմաւոնի • || փոխանակ , ոմանք այր անօրէնք :
Բազմաց ումեք 'ի ձէնջ յանձն արարեալ • || փոխանակ , բազմաց ոմանց :
Եթէ ոք գտցէ զայնր ճանապարհաւ այս կամ կանայս • || փոխանակ , զոմանս արս կամ կանայս գտցէ :
Որպիսի ոք երբեմն էին • || այսինքն որպիսի ոմանք :
Ուր երկու ոք 'ի միասին իցեն • || ընդ երկու ոմանք :

Մի :

Գ • Նաւս մի՝ վարի ևս իբրև լոկ մասնական • դնի յառաջ և զկնի դոյականին միշտ համաձայն հոլովով • որպէս :
Այն մի , կամ մոյ • արամբ միով • յաւուր միում , կամ 'ի միում աւուր • միով բանիւ • 'ի զկնուորէ միջէ :
Փոխադրութիւն հոլովոյ վարի բազում անգամ • որպէս :
Առ ծովեզերբ միում • || այսինքն միով :
Եւ ոչ 'ի միում կողմանէ • || ընդ 'ի միոջէ կողմանէ :

Իմն • ինչ :

Ե • Որքա իբրև մասնական ածականք սովորաբար ասին զիրաց , իսկ անձանց դուն ուրեք • որպէս :

Իբր զհերքեալ ինն կալանաւոր ։ ‖ կմ ումն կալանաւոր ։

Ինչն՝ միայնակ ոչ երբեք նախադաս լինի գոյականի ։ զի ոչ ասի, ինչ գործ ։ ինչ բան ։ այլ կամ յետադաս կայ գոյականին, և կամ նախ քան զինքն պահանջէ բայ, կամ զածական ինչ ։ Օր ։

Զմեծ ինչ բան առ քեզ հատուցանիցեն ։
Եթէ ունիցին ինչ ընդ ումեք բանս ։

Իսկ յոր թիւ կամ 'ի հոլով իցէ գոյականն, ինքն միայն անփոփոխ ։ Օր ։

Իբրու թէ անձին զօրութ ինչ արարեալ իցէ ։
Բանք ինչ ոչ գոյ նոցա ընդ սորիս ։

Բայց մասնականս ինն՝ բաղում անգամ համաձայնի ընդ գոյականին եզակի ձայնիւ ։ և երբեմն վարի փոխադրութեամբ հոլովոյ ։ Օր ։

Բանից իրիք յանցանաց լինելոյ ։
Ի մասնաւոր յանցանաց իմիք ։
Ըստ օրինակաց իրիք ։ ‖ կմ օրինակաց ումանց ։
Իբր պսակաւ իմիք պածուծեալ ։ ‖ կմ պսակաւ իւիք ։

Գ. Մասնական անուանքս բաղում անգամ յարին յանուանս՝ 'ի բայս՝ և 'ի մակբայս առ 'ի զարդ ։ Օր ։

Զքո փափագ սրտաքդ այսպիսւոյ ինն տեսի սահմանի ։
Իբրև կամէին ինն թէ փոխեսցուք զնա 'ի գործոց անտի ։
Զի յանկարծակի ինն եղաք ։
Տես դու զի ոչ երկեայ 'ի տանջանաց ինչ ես ։
Ի ժողովել պօղոսի լուիւ ինչ բաղում ։
Վասն ողորմութ իմոյ սիրեցի զքեզ, և ոչ վասն քո ինչ ։

Մխւս ։

Դ. Ընդ գոյականին նախադասի սովորաբար, և համաձայնի ընդ նմա 'ի հոլովս ։ Օր ։

Ի միում աւուր ։ 'ի գալ միոյ շաբաթուն ։ միով մասամբ ։ 'ի միում աւուրն ։

Գոուն ուրեք երևի յետադաս կամ անհամաձայն · զի ·
Ի գալ ամին Մ-ոոյ · ՚ի Մ-ոս կողմանէ գետոյն ·

Ն. ՃԼ:

Է · Սովորաբար նախադասի գոյականին · երբեմն հա_մաձայնի · զի ։ Նշան քահանայի · յայսմ ազգէ · յայսոց ազգաց · յայսոց քաղաքաց · այսու բանիւք ·
Երբեմն անհամաձայն դնի · զի ։ Նշան յորինուածոյ · այսմ մարգարէից · առ այս երնջովք ·
Բայց ուրեք դնի յետադաս · զի ։
Հոգի այս · աւն այսոյ · ազգի այսմ · յայր այսմ · զիրս այս

Իւրաքանչիւր · Երկաքանչիւր ։

Թ · Սովորաբար նախադաս լինին գոյականին · ընդ որում երբեմն անհամաձայն դնին , և երբեմն համաձայն · զի ·
Հեռացեալ է յիւրաքանչիւր մտաց ·
Հովուէին յիւրաքանչիւր ժամանակի ։
Տեմարան է սիրտն երկաքանչիւրոց կրից ·
Իւրաքանչիւր՝ ուղղական ձայնիւ վարի փոխանակ սեռականի և տրականի՝ թէ եզակի և թէ յոգնակի · զի ·
Ի դարս իւրաքանչիւր ցուցին քաջութիւն · ‖ այսինքն յիւրաքանչիւր դարս ։
Ի դառնալ ձեզ իւրաքանչիւր ՚ի հարեաց ձերոց · ‖ փ̃ ձեզ իւրաքանչիւրոց ։
Դրօշից անդամ իւրաքանչիւր տեղեկանայր ՚ի նմանէ · ‖ փ̃ դրօշից իւրաքանչիւրոց ։

Ժ · Սաանական անուանք՝ որպէս և հարցականք և թուականք , բազում անգամ զիւրեանց գոյական փոխեն ՚ի խնդիր սեռական կամ բացառական · որպէս՝ փոխա_նակ ասելոյ , ոմանք զօրականք · իշխան ոք · ասի՝ ոմանք ՚ի զօրականաց · յիշխանաց ոք ·

Համաձայնութիւն Հանրական անուանց ։

Ամենեքեան, Բոլորեքեան, կամ քին ։

ա. Որք համաձայնին ընդ յոքնակի դիականի նա-
խադաս կամ յետադաս. Օր ։

Ամենեցուն քրիստոնէից լինել ՚ի քրիստոս մի ազգ ։
Արդարեւքն ամենեքեան ծանօթս տայ ։
Հիմն հաւատոյ բոլորեցուն հաւատացելոցն ։

Յորժամ նախադաս լինին դերանուանց, ՚ի նախդրիւ
հոլովման կրկնի նախդիրն. Օր ։

բ. Ամենեսեան ընդ ոն. յամենեսեան ՚ի նն. յամենեսին ՚ի մեզ ։
Իսկ յետոյ դերանուանց՝ կարէ կրկնիլ, կամ ոչ. Օր ։
գ. Քան զնոսա ամենեսին, կամ քան զնոսա զամենեսին.
՚ի ձէնջ ամենեցունց, կամ յամենեցունց ։

Ամէն. Ամենայն ։

դ. Որք միօրինակ ասին անձանց և իրաց ։
Ամէն, ընդ յոքնակի դիականի վարի համաձայն ՚ի սե-
ռական և ՚ի բացառական հոլովս. իսկ յայլ հոլովս մնայ
եզական. Օր ։ Ամենեցուն հոգւոց. յամենեցուն մասանց ։

Ամենայն, նշանակէ ամենայն որ, ամենայն ինչ. զյատուկ
յոքնական սորա միայնակ կամ ընդ յոքնականի վարեն
հեղինակք. Օր ։ Ամենայնքն ՚ի ժամանակագրաց գրեն ։
Ընդ իւր ածելով զկամսար ամենայնիւքն ։
Պէպ վերոյ ամենայնից լինել մարդկան ։
Յամենայնից դադարել չարեաց ։

Սակայն ՚ի հասարակ սովորութէ յաճախեալ է սորա
եզականն թէ միայնակ և թէ ընդ դիականի. որ նա-
խադաս կամ յետադաս եղեալ՝ մնայ եզական. զի նշա-
նակութիւն գոլով բազմաւորական, համաձայն համարի
ըստ թուոյն. Օր ։ Զօրացաւ քան զամենայն եղեալս
յառաջ քան զնա. || կմ. քան զամենեսին եղեալս ։

Օրացն ամենայնի · լեռնականօքն ամենայնիւ :
Ամենայնիւ զանց արար զմարդկեղէն կարծեօք :
Այս անհամաձայնութիւն թուոյ պահէ միշտ յուղղական և 'ի նախդրիւ հոլովս · զոր օրինակ :
Ամենայն կենդանիք · կենդանիք ամենայն · յամենայն քա-ղաքս · 'ի քաղաքս ամենայն · ընդ ամենայն սուրբս · ընդ սուրբս ամենայն · եւն :

Դ · Ըստ համաձայնութե՛ հոլովոյ, եթէ յետադաս իցէ գոյականին միշտ համաձայնի · զր :
Առն ամենայնի գլուխ քրիստոս է :
Պատճառ բարեաց ամենայնի աստուած է :
Իսկ նախադաս եղեալ սովորաբար համաձայնի՝ ե-թէ անկեալ իցէ 'ի միջի այլ բառ · զոր օրինակ :
Այր ամենայնի խառնաղանճ զեռնոց ոչ է մի բանք :
Արբեցիս յայսմ ամենայնէ մնասակար գաղանաց :

Զ · Յորժամ նախադաս է գոյականին, նախդիրն ոչ զանց առնի · իսկ յետադաս եղեալ՝ կրկնի նախդիրն առ երկոսին ևս · զր :
Առնիցես զարդարութի՛ յամենայն 'ի կեանս քո :
Ամենայն 'ի զուր բանէ լուեցո՛ զլեզու քո :
Զարդարութի՛ զամենայն 'ի բաց ընկեցուք :
Ընդ քաղաքն ընդ ամենայն տարածեցաւ բոցն :

Ոչ ոք · Ոչ մի ոք :

Է · Ոքա սովորաբար իբրև գոյական վարին և եզակի, և ասին զանձանց · սակայ ուրեք դնին իբրև ածական · զր :
Ոչ ոք ծառայ կարէ երկուց տերանց ծառայել :
'Ի նախդրիւ հոլովս՝ նախդիրն դնի սովորաբար 'ի վր ոք կամ մի մասնականաց, և ոչ 'ի վր բացասականին · զր :
Աչօք բացօք ոչ ոք տեսանէր :
Ոչ զոք եղծաք, և ոչ զոք զրկեցաք :
Սակայ ուրեք նախդիրն 'ի վր բացասականին դնի · զր :

Յոչ ուք ապաւինեցան 'ի նեղութ իւրեանց .
Յոչ ինչ պարտեալ հակառակամարտէ .

Ոչ ինչ .

է . 'Ի վերայ իրաց միայն առի . և ըստ յատուկ նշանակութեն ածական է . բայց միայնակ եդեալ 'ի բանի' իբրև գոյական վարի , և ոչ առնու զնախդիրն հայցականի . որպէս . Ոչ ինչ գիտեմ զանձին իմոյ . տեսանէին և ոչ ինչ . յորս օտար է առել . ոչ ինչ գիտեմ , տեսանէին և ոչ ինչ :

Ընդ գոյականի եդեալ' 'ի նախդրիւ տրականն առնու զնախդիր . որպէս : Ո՞ բանականի լինիք ոչ ինչ պէտս :

Համաձայնութիւն Հարցական անուանց .

Ո՞վ . ո՞ :

ա . Ոքա ըստ յատուկ նշանակութե գոյական են , և անձանց առին . յաճախ վարին ընդ մասնականիս ոք :

'Ի նախդրիւ հոլովս' առաջինն միայն առնու զնախդիրն . իսկ յայլ հոլովս երկաքանչիւրքն հոլովին . որպէս .
Ո՞ ոք առեն զինէն : Ընդ ում ումեք համարեսցի .
Առ ուրուք 'ի ձէնջ էշ կամ եզն անկանիցի .

բ . Ուրեք իբրև ածական ևս վարին , փոխանակ առելոյ ուր . որպէս : Ո՞վ ոք իբրև զիս այր . Այսինքն ո՞վ ոք այր .
Յո՞ ոք 'ի ձէնջ հայր խնդրիցէ որդի իւր . Այսինքն յո՞ ոք հայր :

Բազում ուրեք եզակի ձայնիւ փոխանակ յոգնականի վարին . որպէս . Ո՞ այնոքիկ իցեն . ո՞ այն իցեն . Այսինքն ո՞յք այնոքիկ : Ո՞վ էիք . Այսինքն ո՞յք էիք . Ո՞վ են . ո՞վ ոք իցեն . Այսինքն ո՞յք են . ո՞յք ոմանք իցեն :

Ո՞ր .

գ . Ածական է , և առի 'ի վերայ անձանց և իրաց . նախդասի միշտ գոյականին , և համաձայնի ընդ նմա թուով և հոլովով . որպէս . Որո՞վ այսուքիւք հաշտեցայց ընդ քեզ .

Յորմէ աշխարհէ ես, կամ յորմէ ժողովրդենէ ։
Ընդ որով ծառով հասեր առ դոսա ։

Սակաւ ուրեք անհամաձայն վարի. զոր օրինակ ։
Յոր մահուանէ յորպիսի կենդանութիւն փոխեցայք ։

Վարի եւ առանց հարցման՝ փոխանակ բառիս որ֊պիսի. եւ եղանակ համաձայնութեան նոյն է. զոր օրինակ ։
Որով դատաստանաւ դատիք, դատելոց էք ։
Վասն որոյ յուսոյ ամբաստանիմ 'ի հրէից ։
Որով կամօք եւ մեք սրբեցաք ։

Դ. Յարի եւ ընդ մասնականս ոք, եւ վարի գոյականապէս. որպէս ։
Որ ոք կամիցի սիրել զաշխարհս, ատելի լինի աստուծոյ ։
Որ ընդունի զոր ոք ես առաքեցից, զիս ընդունի ։

Բազում անգամ 'ի մէջ երկուցն անկանի բայ կամ այլ բառ. որպէս ։ Որ կամիցի ոք դառնալ. || փոխանակ, որ ոք կամիցի ։
Որ ուտիցէ ոք 'ի սմանէ. || փոխանակ, որ ոք ուտիցէ ։

Ինչ. զինչ ։

Ե. Միայնակ եղեալք իբր գոյական վարին. իսկ յան֊ուանս յարեալ՝ լինին ածական ։
Ինչ՝ նախադրիւ վարի, զինչ, առ ինչ ։
Ոչինչ՝ չունի զայլ հոլով. եւ վարի ուղղական եւ հայցական ։
Ուղղական. Ոչինչ է չարութիւն այդ ։
Հայցական. Ոչինչ գտեր յամենայն ընչից քոց ։

Զ. Նախադաս եղեալ գոյականի, համաձայնին 'ի նախ֊դրիւ հոլովն եղակի ձայնիւ. որպէս ։
Ոչինչ վնաս է իմ. կամ ոչինչ յանցանք են իմ. || այսինքն ոչ վնաս, ոչ յանցանք ։
Չինչ օրէնս, չինչ կամս, չինչ խորհուրդս կան ընդ մեզ հեբրայեցիքդ ։

Է. Հարցական անուանք յորժամ էական բայիւ եւ շաղ֊կապաւ յօդին, նշանակեն իբրեւ զհանրական անուն. որպէս ։

իւ

Սվ և իցէ · ովոք և իցէ · որ և իցէ · որ ոք և իցէ · զինչ և է · զինչ և իցէ ։

Որ զձեռս իւր ձգէ յառնուլ զինչ և իցէ իրս ։
Եթէ ըմբռնեսցի ոք 'ի ձեռնջ ոչինչ և իցէ յանցանս ։
Կենին չորից և իցէ գունոց՝ ընդունելի է ։

Համաձայնութիւն Թուականն անուանց ։

Սոքա առ հասարակ ածական են, և ըստ մեծի մասին ըստ կանոնի ածականաց համաձայնին · բայց իւրաքանչիւր տեսակքն ունին ևս զառանձին եղանակս կիրառութեան որպէս յօրինակացն տեսցի ։

Բացարձակ Թուականք ։

ա · Ըստ համաձայնութեան հոլովոյ՝ բացարձակ Թուականք նախադասեալք գոյականին երբեմն համաձայնին, և երբեմն անհամաձայն դնին ։

Համաձայն · օր ։ 'Ի միոջէ մարդոյ մեղք յաշխարհ մտին ։
'Ի միում մարմնի են անդամք բազումք ։
Միով պատարագաւ ամենեքին սրբեցաք ։
Յերիս և 'ի չորս ազգս խնդրեցից զվրէժ ։
'Ի բերանոյ երկուց և երից վկայից հաստատեսցի ։
Անհամաձայն · օր ։ Զկնի երեսուն ամաց սպան զհաբէլ ։
Հարիւր յիսուն արամբք երթեալ դադարէր ։
Ութ հազար հեծեալ սպառազինաւ եկն ։

բ · Նոյն յետադաս եղեալ գոյականին՝ սովորաբար համաձայնին 'ի հոլովս · և եթէ կից կայցեն մեծ և փոքր թիւք, յետինն հոլովի սովորաբար · օր ։

Ամաց վեց հարիւրոց էր 'ի մտանելն իւրում ։
Լի մեծամեծ ձկամբք հարիւր յիսուն և երեք ։
Էր անդ բազմութիւն անուանց իբրև հարիւր և քսանից ։

Բայց երբեմն ոչ պահէ այս համաձայնութիւն, որպէս և յայլ ածականս · զոր օրինակ ։

Զոր էր տուեալ արանց եօթն ։
Նա էր այրն ամաց հարիւր և քառան և ութ ։

Է · Ըստ համաձայնութէ Թուոյ՝ բացարձակ Թուականք յորժամ նախադաս լինիցին եզակի կամ յոգնակի, յետադաս գոյականն նոցա սովորաբար դնի եզակի · օր ։

Երկոտասան եղբարք եմք ծառայք քո ։
Յետ չորեք հարիւր և երեսուն ամի եղև ։
Անկան ոգիք իբրև երեք հազար այր ։
Զերեք հարիւր այրն և եթ կալաւ ։

Ը · Իսկ եթէ գոյականն իցէ նախադաս, նոյն գոյականն միշտ դնի յոգնակի, եթէ յետադաս Թուականն յոգնակի իցէ և եթէ եզակի · օր ։

Ամաց քառասուն և միոյ էր ՚ի Թագաւորելն ։
Դրունք երկոտասանք՝ յազնիւ մարգարտոյ ։
Պատրաստեցէք զօրականս երկերիւր, հեծեալս եօթանասուն, տիգաւորս երկերիւր ։

Դասական Թուականք ։

Թ · Սոքա յորժամ յետադասին գոյականաց, միշտ համաձայնին ՚ի հոլովս · օր ։

Հանգեաւ աստուած յաւուրն եօթներորդի ։
Յամին չորրորդի յամսեանն երկրորդի Թագաւորելոյ նր ։

Ժ · Իսկ յորժամ նախադասին, երբեմն համաձայնին · օր ։

Ի չորրորդում պահու գիշերոյն գայ առ նոսա յիսուս ։
Հուսել ընդ նմին զբանս չորներորդի սաղմոսին ։
Նա երբեմն անհամաձայն դնին · օր ։
Յերրորդ ժամուն ստեղծաւ ադամ ։
Ի քառասներորդ ինններորդ սաղմոսին նուագէ ։

Որ եթէ գտանի մեծ և փոքր Թիւ, իւրաքանչիւրն հոլովի սովորաբար · օր ։ Նա եղև յամին չորեք հարիւրերորդի և քառասներորդի ելանելոյ որդւոցն իսրայէլի յեգիպտոսէ ։
Իսկ եօթանասներորդի երկրորդի սաղմոսին ասէ ։

Անկբաչխ Թուականք։

Որք միշտ յարին 'ի յոքնակի գոյականն, և համաձայնին ընդ նմա թէ 'ի նախադասին և թէ 'ի յետադասին. զոր.

Ո՞չ ուղիղ ընթանայ, որ երկոտասանեքեան ոտիւքն կաղ իցէ ։
Երկոցունց ձեռաց յաջողակ էր այրն ։
Յայնչափ քաջութեան սրտի մանկանցն եօթանեցունց ։

Զատական Թուականք։

Որք միշտ նախադասին գոյականի, և սովորաբար անհամաձայն դնին 'ի թիւ և 'ի հոլով. զոր օրինակ։

Չորեքեան տարերցս խառնուածոց լինել հմուտ ։
Եօթներեան և չեաներեան աւուրբք և ամօք ։

Կրկնական Թուականք։

Որք սովորաբար նախադասին գոյականաց՝ առանց համաձայնելոյ ընդ նոսա. զոր օրինակ.

Ի միջէն երևի երեքպատիկ վայելչութեն ձև ։
Հատոյց զփոխարէնն տասնապատիկ յաւելուածով ։
Ընդ միոյն հարիւրապատիկն փոխանորդէ օգուտ ։

ԳԼՈՒԽ. Բ.

Համաձայնութեան դերանուան։

Ա. Համաձայնութիւն դերանուան կրկնակի նկատի. մի՝ ընդ այլ մասունս բանի, և միւս՝ ընդ այլ դերանուանս։

Ըստ առաջնոյն, նախ՝ համաձայնի ըստ բայի, և լինի տէր կամ խնդիր։

Երկրորդ՝ ընդ նախադրութեն, և լինի խնդիր նորա։

Երրորդ՝ ընդ անուան, և լինի կամ բացայայտիչ և բացայայտեալ, կամ յատկացուցիչ, կամ խնդիր, և կամ իբր գոյական և ածական։

Ըստ երկրորդին՝ համաձայնի ընդ այլ դերանուան իբրև ածականց նորին 'ի բանի, և կամ իբր ածական:

Է. Դերանունն յորժամ համաձայնի ընդ այլ մասունս բանի, վարի իբրև անուն, և պահէ զկանոնս համաձայնութե անուան: Աւստի ընդ բայի համաձայնեալ՝ լինի տէր կամ խնդիր, եթէ միայնակ իցէ եդեալ, և եթէ ածականութեամբ այլոյ դերանուան:

Տէր բայի. Օր. Սա արար զմեզ, և մք ոչ էաք :
Սա ինքն է տէր քո երկիր պագցես սմա :
Խնդիր բայի. Օր. Յիշեա՛ զնա ով զաւազակն :
Զձեզ ինքնդ կացուցի ինձ դատաւոր :

Ը. Ընդ նախադրութե համաձայնեալ՝ լինի խնդիր. Օր.
Ոչ գտանեմ զոք՝ ընդ որում օրհնեմք զԱծ:
Նուիրեսցի վն իմ այսու մատենիւ պաղատանք նոցին :

Թ. Ընդ անուան համաձայնեալ լինի բացայայտիչ և բացայայտեալ:

Բացայայտիչ. Օր. Նորկու կողմանցդ լինիցին մեզ. (փխ) նոցա և ձեզ:
Բացայայտեալ. Օր. Նա (փխ) հովիւս յանցեայ. դատ (փխ) ոչխարքդ զի՞ արարին:
Յատկացուցիչ. Օր. Տէր իմ և աստուած իմ :
Խնդիր. Օր. Ընդեմն 'ի ձէնջ ասացէ :
Վասն թշնամանացն քոց զնա եղև այդ :

Այս թմ ըստ բաւականին տեսանի 'ի կանոնս համաձայնութե անուան. մնայ նշանակել աստէն զհամաձայնութի նորա ըստ անուան իբրև ածական և գոյական. և ապա զհամաձայնութի նորա ընդ այլ դերանուան:

ՅՕԴՈՒԱԾ. Ա.

Ածական դերանուանք. Այս. դու. ինքն:

Ա. Որքա միշտ ածականապէս վարին. և առնուն ածական ինքեանց զանուն կամ զընդունելութիւն,

նախադաս կամ յետադաս լինելով նոցա, համաձայն ՚ի հոլով և ՚ի թիւ․ զոր օրինակ։

Մեք անմիտք զվարս դորա մոլորութի համարէաք ։
Ընծայաւ արարիչն ՚ի գտանելն զկորուսեալս զմեզ ։
Ի քէն տէր հայցեմ ՚ի մարդասիրէդ ինձ բժշկութի ։

ը․ Ինքն՝ բաց ՚ի լինելոյ երրորդ դէմ, վարի ևս անտարբեր դիմաւ, և նշանակէ իսկական, բուն․ և իբրև ածական յարի ՚ի գոյական անուն յառաջ կամ զկնի․ որ։
Տեղին ինքն էր անբնակ․ ինքն քաղաքն խախտեցաւ։

Սովին նշանակութբ յարի յայլ եական դերանուանս, յետադաս միշտ և համաձայն ՚ի հոլով և ՚ի թիւ․ որ։
Ինձ ինքեան ժողովեմ զինչս ։
Զայլս խրատեմ, և ես ինքն անփորձեմ ։
Զնա ինքն շալակաւ շրջեցուցանէին ։

Ցուցական դերանունք․ Սա․ դա․ նա։

ա․ Սոքա զերրորդ դէմս ցուցանեն կարգաւ․ և յատկապէս ՚ի վերայ անձանց առին, թէպէտ գոյ և ՚ի վերայ անանձն իրաց ևս․ որ։ Եկն ՚ի նա, և ոչինչ եգիտ ՚ի նմա․ Այսինքն ՚ի թզենին։

բ․ Ցուցականք են յատկապէս, առնուն զածական անուանս և զընդունելութիս յառաջոյ կամ զկնի, համաձայնեալք ՚ի հոլով և ՚ի թիւ․ զոր օրինակ։
Դոքա յետինքդ մի ժամ գործեցին ։

Նոյնպէս յարին ընդ ինքն դերանուան իբրև ընդ ածական․ որ։ Սա ինքն ասաց․ դա ինքն լուաւ․ նա ինքն ուսոյց։ Եւ ըստ այսմ ինքն կարէ յառաջոյ դնիլ․ որ։
Ինքեանք սոքա ասասցեն ։

գ․ Ծանիցեալ ընդ դերանուանս այս, այդ, այն, ՚ի միասին իբրև նոյն դերանուն յարին յայլ գոյական, որպէս թէ իցեն ածական նմին․ զոր օրինակ։
Սա այս արամ․ այդ դա տիգրան․ այն նա վահան․ ևն։

Բայց յայս ոչ մարթ է ևս զգոյական անունն բայա_ յայտիչ համարիլ դերանուան ։

Ցուցականք Այն . Դայն . Նայն ։

ա . Սոքա ածական են, և սովորաբար նախադասին գոյականաց . է զի անհամաձայն դնին ըստ հոլովոյ կամ ըստ թուոյ, և է զի համաձայնին . ուստի միօրինակ ասին, ՚ի սոյն տեղւոջ, կամ ՚ի սմին տեղւոջ . նոյն իրաց, կամ նոյին իրաց ։

Բայց յաճախ և վայելչապէս համաձայնին ըստ հոլովոյ, և դուն ուրեք ըստ թուոյ . օր ։ Ըստ նմին բանից . վասն նորին մեղաց . ըստ դմին օրինակի . վասն դոյին իրաց . նովին հոգւով . նովին շաւղօք ։

բ . Սակաւ ուրեք յետադասին անուանց, և այն ևս ՚ի նախդրիւ հոլովս, և նախդիրն կրկնի միշտ . օր ։
Ի.մէ ղտէր զնոյն ինքն զՔն որ առնիջէք ՚ի սիրտս ձեր ։
Ճանապարհ ընդ որ եկն ընդ նոյն դարձցի ։
Յորոգայթ ՚ի նոյն անկցին ։

գ . Փոխադրուի հոլովոյ յաճախ երևի յայսոսիկ . օր ։
Այն նմանութե . || փոխանակ ասելոյ, սովին ։
Նովին ախտից ծառայէր . || փոխանակ, նոցին ։

դ . Բազում անգամ լծակցին ընդ ցուցականսն, այս, այդ, այն, առ ՚ի սաստկացուցանել զնշանակութիւնն ։
Յառաջ կամ զկնի դնին համաձայն հոլովով և թուով սովորաբար, առ որս կրկնի նախդիրն . օր ։
Վասն նորին այնորիկ յայտնի նշանակեաց ։
Այն այսմիկ զամենայն փոյթ ՚ի մէջ առեալ ։
՚Ի նմին յայսմ ժամանակի վրդովեցաւ աշխարհն ։
Բայց սակաւ ուրեք անհամաձայն ևս դնին . օր ։
Սոյն սոքա առաջնորդք եղեն չարեացն ։
Սոյն այսմ հակառակ կացին կամակորութե ։

Է . Երբեմն յարի 'ի սոսա և դերանուանս ինքն՝ յետադաս լինելով . Այն ինքն . դոյն ինքն . նոյն ինքն . և միայնակ առանց գոյականի վարեալ՝ նշանակեն իբր գոյական . Օր.

Նոյն ինքն որ զայս բան ապաւորեաց . || Յն նա ինքն :
Այն ինքն մատուցումն առնէ . || Յն սա ինքն :

Ը . Բայց եթէ յարեսցին յայլ գոյական անուն՝ կամ 'ի դերանուն էական , նշանակեն ածականապէս . և նախադիրն կրկնի 'ի նախադաս դերանուանն և 'ի յետադաս գոյականն կամ 'ի դերանուանն . զոր օրինակ:

Զնոյն ինքն զԳրիգոր կարգեացես հովիւ :
'Ի նոյն ինքն յադամ երևեցաւ հոգի մարգարէութ :
'Ի նոյն ինքն 'ի մեզ հաստատեցաւ աւետիքն :
'Ի նոյն ինքն 'ի նա դարձուցանէ զյանդիմանութին :

ՅՕԴՈՒԱԾ . Բ.

Ցուցականք , Այս , այդ , այն :

Սոքա յատկապէս ածականք են . ասին անձանց և իրաց . 'ի վերայ անձնաւորաց ասացեալ՝ կարեն նշանակել իբր գոյական . զոր օրինակ:

Այս են ծնունդք որդւոցն Նոյի . || Յն սոքա են :
Այսք ամենեքեան էին 'ի կալանս . || Յն սոքա ամենեքեան :
Այդք ևս ամաչեցեալք դարձցին . || այսինքն դոքա :

Ընդ գոյականի կարեն նախադաս կամ վերջադաս կարգիլ՝ այսու որոշմամբ , զի ուր նախադաս են՝ սովորաբար ունին զհոլովսն . Այսր , այսմ , այսց , եւ. իսկ ուր յետադաս են , դնին՝ այսորիկ , այսմիկ , այսոցիկ , եւ: Իսկ եղանակք համաձայնութեան սոցա են ըստ յաջորդ կանոնացդ :

Կանոն . Ա :

Ա . Յօժամ նախադաս են գոյականին , սովորաբար համաձայնին 'ի հոլովս և 'ի թիւ , մանաւանդ ընդ

մէջ լինելով այլոյ բառի . և նախդիրն դնի առաջնոյն միայն . ուստի ասի , Ո՛յր իրի . այդու բանիւ . այնց գործոց . յայդց քաղաքաց . ևն :

Բայց ՚ի նախդրիւ հոլովս յոքնականին ոչ ասի ընաւ , Յայսս գործս . յայդս բանս . այլ եզակի դնին , կամ ըստ միւս հոլովոյն , այսպէս . Յայն գործս . յայն տեղիս կամ յայնոսիկ գործս , յայնոսիկ տեղիս :

Ե . Բազում անգամ անհամաձայն հոլովով դնին այս ցուցականք , կամ փոխադրութեամբ հոլովոյ , եզական կամ յոքնական ՚ի տեղի միմեանց . զոր օրինակ :

Ոչ բանիւք ևս բանայ զմիտս կուրին :
Ընդէ՞ր է կորուստ այդ իւղոյդ :
Յայնմ ժամանակաց հետէ . || փխնկ , յայնց ժամանկց :
Ցայն ժամու զմեռեալ մարդն . || փոխանակ , զայնր :
Յառաջ քան զայս աւուրս . || փոխանակ , զայսոսիկ :
Ցայսու աւուրբք էին իշխանն . || փխնկ , զայսոքիւք :
Ո՛յով խորհրդով ասէր մարգարէն . || փոխանակ , այսու :
Զանդերձեալ էր աստուած ապականել զայնց ժամանակի ծնեալս . || փոխանակ , զայնր ժամանակի :

Զ . Յորժամ ՚ի մէջ նախադաս ցուցականին և վերջադաս գոյականին անկանին այլ բառք , նախդիրն կարէ դնիլ առաջնոյն միայն , կամ երկուցն ևս . որ :
Ցայն որ յառաջ քան զատկաւին մի պատուեալ էր մարդն . || այսինքն զայն մարդն :
Որոց զայս ընդ միմեանս երդմունս արարեալ էր . || փխ զայս երդմունս :
Ցայս մեծ և փրկագործ աւարտեալ ՚ի մահուն իւր քն զխորհուրդ . || փխ զայս մեծ խորհուրդ աւարտեալ :
Յայն զնոսա բերէր ՚ի մարդս . || փխ յայն մարդս :

Կանոն . Է .

Ա . Ցուցականք յետադաս եղեալ գոյականին՝ ըստ կանոնի ածականաց համաձայնին ՚ի հոլով և ՚ի թիւ :

Բայց այսու տարբերութեամբ , զի նախդիրն կրկնելի է սովորաբար 'ի յետադաս ցուցականն . և 'ի դիմականն յարի յօդ ըստ ցուցականին . Օր ։ «Քաւեալ ես յերդմանէդ յայդմանէ ։ ‖ Ուր յերկոսին եզակի բացառականսն կրկնի նախդիրն . և յօդն դ եդեալ կայ 'ի դիմականն՝ համեմատ ցուցականին այդ ։ Ըստ այսմ են և 'ի սոսին ։ Ընդ այրդ ընդ այդ . 'ի տարւոջն յայնմիկ . 'ի պատուիրանացդ յայսցանէ . յառնէն յայնմանէ . 'ի չարեացդ քոց յայդցանէ . 'ի մասինդ յայդմիկ . անուամբդ այսուիկ . Թղթովդ այդուիկ . եւն ։

Ը . Բայց գտանի խոտորումն 'ի կանոնէս յայսմանէ փոխադրելով զհոլովսն , կամ եզական փոխանակ յոքնականի դնելով , մանաւանդ յուղղական հոլովս . Օր ։

Կուրքս այս անցին խռովութեամբ . ‖ փոխանակ , այսոքիկ ։

Պաշինքս այս եղեն ընդունայն . ‖ փոխանակ , այսոքիկ ։

Զարհուրեալք յաներևոյթ տեսլենէն այնորիկ . ‖ փոխանակ , յայնմանէ ։

Զգուշանալ 'ի կարևորացս այսոցիկ . ‖ փխնկ , յայսցանէ ։

Ընխառն յերկնաւոր խաղաղութենէս այսորիկ . ‖ փոխանակ , յայսմանէ ։

Յիշատակօքս այսուիկ . ‖ փոխանակ , այսոքիւք ։

Թ . Զայս ևս գիտել արժան է յամենայն օրինակսդ , զի նախդիրքն զ , ց , յ , սովորաբար միշտ կրկնին 'ի յետադաս ցուցականն . զոր օրինակ ։

Զնշանդ զայդ կրեմ 'ի պահպանութեան անձին իմոյ ։

Ապրեցո՛ զիս տէր յորոգայթէ յայսմանէ ։

Իբրև զեղէգն կիզեսցի 'ի հրոյն յայնմանէ ։

Ասէ տէր տէր ցոսկերադ ցայդոսիկ ։

Ժ . Իսկ եթէ իցէ առ նախդիր կամ նախադրութիւն , սովորաբար ոչ կրկնի . զոր օրինակ ։

Առ օրինակս այս առակս խօսեցաւ ։

Առ բարեգործն այն չարահատոյց գտաւ ։

Բայց սակաւ ուրեք տեսանի կրկնեալ, կամ՝ փոխեալ ՚ի նախդիրդ յ. զր: Եթէ հանդերձեալ եմք մտանել առ աստուած՝ հակառակօքն վարեսցուք ընդ կռապաշտութիս այսոսիկ: Սատնր ընդ Թշուառականաց այդոցիկ:

Ե. Նաև եթէ ընդ, ըստ, նախադրութիւն իցէ, կրկնի բազում անգամ, բայց մերթ է ևս զանց առնել. զր:

Ընդ առնս ընդ այսմիկ. ընդ ժողովրդեանդ ընդ այդմիկ:
Ընդ արձանս ընդ այս. ըստ ամենայն բանիցս այսոցիկ:
Ըստ ամենայն տեսլեանս այսորիկ. եւն:

Զ. Այսքէն որպէս երբեմն յօրինակդ, զի յորժամ նախադաս իցէ գոյականն, առեալ ունի զյօդքս ս, դ, ն. բայց գտանի ևս, զի չէ առեալ զյօդ. զր:

Ի ժամանակի յայսմիկ յորոգայթէ յայսմանէ. յաւուր յայնմիկ. յօրէ յայնմանէ. եւն:

Է. Սակայն երբեմն անյօդ Թողեալ նախադաս գոյականն, դնի փոխանակ յօդի դերանուն ցուցական, կամ բառդ աստի, այտի, անտի, եւն. զր:

Ժողովուրդ սա այս. զաւակի սորին այսմ:
Ուրախ եղիցին անձինք ծառայից սոցա այսոցիկ:
Փոխեցաւ ՚ի տեղւոջէ աստի յայսմանէ:
Տացես զփրկութիւն ժողովրդեան սորին այսմ:
Բժշկեա ՚ի հիւանդութե՛ աստի [illegible] յայսմանէ:
Ի ժամանակի [illegible] յայնմիկ հասուցանելոց իցես:
Պարեցարուք յաղգէ այտի խոտորելոյ յայդմանէ:

Ը. Գիտելի լիցի և այս, զի երբեմն մի և նոյն ցուցական՝ կամ նման նորա կրկնի ՚ի միում բանի. զր:

Զայն ամենայն որ ինչ միանգամ ՚ի ձեւն յասոնեայ ցուցեալ է, զայդ ամենայն ջանասցուք ՚ի մէջ բերել:
Զայն մովսէս զոր ուրացանն, զնա աստուած իշխան և փրկիչ առաքեաց:

Թ. Երբեմն ցուցականն կրկնի ընդ իւրում ցուցելոյն. զր: Զճշդեն և զճշմարտեն՝ զայն ՚ի նոյն Թողաք,

և զկարճառօտ բանն 'ի համառօտ կացուցանել՝ զոյն մեք ոչ դանդաղեցաք ։ ‖ Ուր յերկուս տեղիս հայցականն զայն ունելի դնի՝ խնդիր բայիցն Նուաճայ , դանդաղեցայ . որք արդէն ունէին խնդիր զձգելն , և զհասուցանելն ։ Այնպէս է և այս ։ Ործնելն և նկարելն՝ այն 'ի զար_ դարիչ անդր հայի ։

ՅՕԴՈՒԱԾ . Գ ։

Ստացական Դերանուանք ։

Սորա ածականք են , և վարին 'ի բանի կամ միայնակ, և կամ ընդ գոյականի իւրեանց՝ այսպիսի կանոնօք ։

Կանոն . Ա ։

Ա . Ստացական դերանունն միայնակ առանց գոյականի դնեալ , ունի կից ստորաբար զխնդիր յօդ , կամ զհամազօր նմին՝ ասոր , անոր , եւ . զր ։ Քո է ամենայն ինչ , և 'ի քոյոյդ տուաւ քեզ ։ ‖ Ուր ստացականն 'ի քոյոյդ զխնդիր յօդիւ կայ , զօրութիւն ունելով զգոյա_ կանն . այ 'ի քոյոց արարածոց ։ Ըստ այսմ է և 'ի սոսին ։
Մերայնովս զքոյինս ծանուցանող հրաշապէս ։
Զորժամ սուտ խօսի , յիւրոց անտի խօսի ։
Ըղձալի համարիմ ասել 'ի քոյոց այդի ։

Բ . Սակաւ ուրեք երևին առանց յօդի կամ նման բա_ ռից . զր ։ Եթէ նորոց և մանաւանդ ընտանեաց խնամ ոչ տանիցի ։ Օճարդ որ զայլոյ ունիս , իբր 'ի քոյում մեծարիս ։

Կանոն . Բ ։

Ա . Ածանցեալ ստացականք՝ Իմային , Ձերային . կամ իմոյին , ձերոյին , և՝ սորայ , դորայ , միշտ նախա_ դաս լինին գոյականին , և ոչ երբէք յետադաս ։

Բ . Ձևացեալքն այլն վերջաւորութիւն՝ անհամաձայն ըստ հոլովյ դնին առ գոյականն . զր ։

Իմոյինս համաղուղաւ · Իւրոյին նախնեացն · Քոյին մարմ_նով · Մերոյին բնութեանս ·

գ · Իսկ կազմեալքն այն կամ այլն մերձաւորութբ, համաձայնին սովորաբար ընդ գոյականին 'ի հոլովս և 'ի թիւն · որպէս · Իւրայնոց փառացն · Ձերայոց համացեղից · ըստ Սորայումն բանի · Մերայովք առսութբ · Իւրայովքն զօրօք · Նոցայոյն կերից ·

Կանոն · Է ·

ա · Նախատիպ և բուն ստացականքն՝ Իմ, քո, մեր, ձեր, իւր, յարին 'ի գոյական անուն կամ յընդունե_լութի՝ յառաջոյ կամ զկնի, համաձայնելով ընդ նմա 'ի թիւ և 'ի հոլով · ուր նախադասն միայն առնու զնախ_դիր՝ թէ դերանուն իցէ այն և եթէ անուն · որպէս · Յանձնէ Իւրմէ · ցերկրէ Քումմէ · ցամենայն գործոց Իւ_րոց · ցոսկերաց Իմոց · 'ի Քոյ ընչից · 'ի Քումմէ բաւերա_րութենէ · 'ի Քում ակամբ · ցականէ Քումմէ · ըստ ազգի Իւրում · ըստ պատկերի Մերում ·

բ · Իսկ 'ի յոգնակի ուղղականն, և 'ի նախդրիւ հոլովս յետադաս ստացականն ոչ համաձայնի · զի օտարախորթ է ասել · Բանք իմք · գնացք ձերք · որդիք քոյք · Թշնամիք իւրք · կամ 'ի բանս իմս · զգործս քոյս · զԹշնամիս իւրս · այլ ասելի է · Բանք իմ · 'ի բանս քո · զգնացս ձեր · 'ի Թշնամիս իւր · Ուր դերանունն կամ համարի ստացական իբրև ածական յարեալ յանունն անհամաձայն Թուով · և կամ սեռական հոլով էականին իբրև յատկացուցիչ եդեալ ·

դ · Բայց տեսանի բազում ուրեք արտաքոյ սովորական կանոնի անհամաձայնութբ հոլովոյ կամ Թուոյ · որպէս ·
Իմոյ իմաստութեան անսամ · || փոխանակ ասելոյ, իմում ·
Իմոյս ձեռօք կոչեցի կորուստ · || փոխանակ, իմովք ·
Ունամ սպասեալ Քում պարգևաց · || փոխանակ, քոց ·
Յիւրում խորանէ տաքեաց · || փոխանակ, յիւրմէ ·

Գ. Եւ որպէս փոխանակ ստացականի բազում ուրեք սեռական հոլով էական դերանուան դնի, սոյնպէս փոխանակ էական դերանուան զստացականն վարեն հեղինակք, զոր օր. աներեւոյթ բային փոխելով 'ի ստացական ածական. որ.

'Ի լսել իմոյ. || փոխանակ լսելոյ, իմ :
Յաղօթել քոյ. || փոխանակ, քո :
'Ի խոնարհել մերոյ. || փոխանակ, մեր :

Որ դերանուանքն՝ առ աներեւոյթ բայիցն ձանաչին, քան թէ ածական նոցին:

ՅՕԴՈՒԱԾ. Դ:

Համաձայնութի յարաբերական դերանուանս Որ:

Ա. Պարտ է որոշել զյարաբերական որն 'ի հարցականէն. զի հարցական որն ածական է, եւ ըստ կանոնի ածականաց վարի. եւ ոչ ընաւ զանցեալ բառ ինչ կամ զբան յառաջ բերէ. այլ ցուցանէ զորպիսութի մօտաւոր գոյականին առ որ յարի. որ. Որով չափով չափէք. որոյ հոգւոյ էք դուք. յորում ժամու գայ. եւն:

Բ. Իսկ յարաբերականն որ կամ կրճատեալն ո՝ միշտ իբր գոյական նշանակէ, եւ ունի առանձին կանոնս համաձայնութե. եւ կարէ յառաջ բերել 'ի բանի անդ զամմասունս բանի. այս է զանուն, զդերանուն, զբայ, այլեւ զբաղում բառս, կամ զամբողջ իսկ բան:

Գ. Եւս եւ բազում անգամ յարաբերեալ անունն կամ դերանունն զօրութե իմացեալ լինի 'ի բանի, եւ փոխանակ նր դնի յարաբերականն. եւ լինի որ կամ խնդիր բայի, յատկացուցիչ, խնդիր անուան կամ նախադրութե, եւն:

Զայս ամենայն տեսանի 'ի յաջորդ օրինակդ:

Կանոն. Ա:

Ա. Յարաբերականն ներգործութեամբ ունելով զիւր յարաբերեալն՝ ըստ բնական շարին պահանջէ յետադաս

լինել · քանզի յայն սակս դնի, զի 'ի մէջ բերցէ զյառաջ ասացեալն · Օր. Ետ նոցա աստուած Հոգի յիմարութեան · աչս՝ որովք ոչ տեսանիցեն, և ականջս՝ որովք ոչ լսիցեն: || Ուր յարաբերեալքն աչս, ականջս, են նախընթաց · և յարաբերականն որովք՝ եդեալ կայ յետադաս: Ըստ այսմ է և այս:

Հաց ոչ ունիս, որով բուծանես զաղքատն · այլ լեզու ունիս, որով զհոգևորական հացն նմ̃ քաղցրացուցանես:

Է̃ · Սակայն բազում անգամ յառաջէ յարաբերականն քան զիւր յարաբերեալ, ընդ մէջ անկանելով այլոց ևս բառից · Օր. Իբրև գիտացին որ 'ի Թեսաղոնիկէ հրէայքն էին · || փխնկ, գիտացին հրէայքն՝ որ 'ի Թեսաղոնիկէ էին:

Լուաւ 'ի նմանէ որ վասն 'ի ք̃ս յ̃ս հաւատոցն · || փխնկ, լուաւ 'ի նմանէ վասն հաւատոցն, որ է 'ի ք̃ս յ̃ս:

Իսկ որ 'ի լուսոյն հրաւիրեցաւ հարսն ա̃ծազգեաց, շիջոյց զխայթոց մահու · || փոխանակ, հարսն ա̃ծազգեաց՝ որ 'ի լուսոյն հրաւիրեցաւ, շիջոյց, և̃ն:

Զի եթէ որ 'ի ձեռն հրեշտակաց խօսեցաւ բանն՝ հաստատուն եղև · || փոխանակ, զի թէ հաստատուն եղև բանն, որ խօսեցաւ 'ի ձեռն հրեշտակաց:

Ընդ քեզ բուսանին՝ զոր ընդ քեզ թաղեցեր՝ արդարութիւնք կամ մեղքն · || փոխանակ, ընդ քեզ բուսանին արդարութիւնքն կամ մեղքն, զորս ընդ քեզ թաղեցեր:

Կանոն · Է̃ :

Ա̃ · 'Ի բանի՝ ուր զօրութ̃ կայ յարաբերեալն՝ որ սովորաբար իմանի դերանուն ինչ, յարաբերականն նորա ըստ կանոնի դնի յայն հոլով՝ յոր դնելի էր յարաբերեալն եթէ կայր, առանց հայելոյ 'ի պահանջումն բայի յարաբերականին · զոր օրինակ:

Երևի որոց ոչ թերեհաւատեն 'ի նմանէ · || փոխանակ, երևի այնոցիկ որոց ոչ թերեհաւատեն:

Մի՛ ինչ եկեսցէ 'ի վերայ իմ յորոց դուքդ ասացէք ·
|| փխնկ, մի՛ եկեսցէ ինչ յայդցանէ զորս ասացէք ։
Եղիցիս վկայ առ ա̃մ մարդկան՝ որոց տեսերն և լուար ·
|| փոխանակ, եղիցիս վկայ այնց իրաց զորս տեսեր ։

ը · Բայց երբեմն այս կանոն ոչ պահի · իբր զի յա_րաբերականն դնի ըստ պահանջելոյ բային իւրոյ, ա_ռանց հայելոյ 'ի հոլով յարաբերելոյն · օ̃ր ։
Ո՛ր որ 'ի ներքս անդ էին, ինքնին յուղղա զէն և նետ մատուցանէր · || փոխանակ, որոց 'ի ներքս էին մատու_ցանէր · բայց դնի որ՝ զի է տէր բային էին ։
Որում խնդրէ 'ի քէն տուր, և որ կամի փոխ առնուլ 'ի քէն, մի՛ դարձուցաներ զերեսս · || Որ յառաջին մա_սին ըստ կանոնի եդեալ է տրական որում · և իմանի, այնմ՝ որ խնդրէ 'ի քէն, տուր ։
Իսկ յերկրորդ մասին պահի ուղղական՝ որ բային կամի, փխնկ դնելոյ, յորմէ կամի փոխ՝ մի՛ դարձուցաներ զերեսս ։
Ա̃ որք սաղմոսիւք և օրհնութ̃ կատարեն զա̃մ ժամանակս կենաց իւրեանց · || ո̃յ վասն այնոցիկ որք սաղմոսիւք, և̃ա̃ ։

գ · Իսկ երբեմն ներհակ այսմ՝ ներգործութ̃ դնի յարաբերեալն, և զօրութ̃ իմանի յարաբերականն · օ̃ր ։
Նա այժմ փառաւորեա́ զիս հայր՝ առ 'ի քէն փառօքն · || ո̃յ փառօքն որ է 'ի քէն ։
Յուցանելով զոր 'ի խոնարհութ̃էն օգուտն, և զառ 'ի հպարտութ̃էն վնասս · || ո̃յ զվնասս որ է 'ի հպարտութ̃էն ։
Ընչաւորք են և Թագաւորքն, և 'ի նոցանէ ապառնա_լեօքն · || ո̃յ սպառնալեքն որք են 'ի նոցանէ ։

Կանոն · Է̄ ։

ա · Յարաբերականն ներգործաբար ունելով զիւր յա_րաբերեալ՝ ըստ կարգի յայն հոլով դնելի է, զոր պա_հանջէ բայն կամ այլ բառ՝ որոյ է խնդիր, կամ տէր, կամ յատկացուցիչ · որպէս երևի յայսմ ։

՚Ի վախճան աւուրցս այսոցիկ խօսեցաւ ընդ մեզ որդ-ւովն՝ զոր եդ ժառանգ ամենայնի ․ որով և զյաւի-տեանս արար ․ որ է լոյս փառաց ։ || Իւր յարաբե-րեալն է գործիական որդւովն ․ իսկ յարաբերօղն դնի հայցական, գործիական, և ուղղական ըստ պահանջելոյ իւրաքանչիւր բայի ։

ե ․ Բայց երբեմն լինի խոտորումն ՚ի կանոնէս ․ զի յարա-բերեալն որն դնի ՚ի հոլով յարաբերելոյն որ ներգործու-թ՟ կայ՝ այնպէս, որպ՟ յորժամ զօրութ՟ իմացեալ լինէր ․ օր՟ ։
Բաժնորդեան ժողովրդեանն այնմիկ ՚ի տեղւոջն յոր ասացի քեզ ․ || փխնկ՟, զոր ասացի ․ համաձայն տրականին ՚ի տեղւոջն ։
՚Ի վերայ տեղւոյ ողջակիզացն՝ որոյ նոր արարին ․ || փխ՟ զոր արարին ․ բայց սեռական դնի համաձայն հոլովոյ յարաբերելոյն տեղւոյ ։
Լսել զամենայն զոր հրամայեալ է քեզ ՚ի տեառնէ ։
|| Իւր կրաւորական է բայն ․ և պահանջէ որ հրամայեալ է ․ բայց դնի հայցական ըստ յարաբերելոյն զամենայն ։
Ծանեաք զվարդապետն մեր՝ զոր ՚ի վաղնջուցն հետէ մոլորե-ցան հարքն մեր ․ || փոխանակ, յորմէ մոլորեցան ։
Եւ զինչ հրամայեցաւ առնել ցուցանէ, զորոյ հաստա-տեցին զսա ․ || փոխանակ, որք հաստատեցին ։

զ ․ Եւ երբեմն ներհակ սմին՝ յարաբերեալն դնի ՚ի հոլով յարաբերականին ․ օր՟ ։
Եւ զբանն զոր խօսիք մի՛ մնասցէ առ ձեզ ․ || փոխանակ, և բանն զոր խօսիք ․ սակայն եդեալ է հայցական հա-մաձայն յարաբերականին ։ Ըստ այսմ է և ՚ի սոսին ։
Կոչէր առ ինքն զվասակս, և որք ընդ նմա էին իշխանքն ամենեքեան ․ || փխ՟ զամենայն իշխանսն որք էին ընդ նմա ։
Եւ ցուցին նմա որդիք նր՟ ընդ ճանապարհն՝ ընդ որ գնաց այրն այ՟ ․ || փխ՟ ցուցին զճանապարհն ընդ որ գնաց ։
Մխտանչեայք որք բնակեալ էին ՚ի փոքրայս, ընդ նովին ծագրով արկ ․ || փխ՟ զմխտանչեալս է նովին ծագրով արկ ։

իէ

Դ. Յայսպիսի ոճս երբեմն ընդ մէջ մտանէ թարմատարաբար դերանունն իւր՝ առ ՚ի պարզ կացուցանել զբանն. Օր:

Զվէմն զոր անարգեցին, նա եղև գլուխ անկեան.
|| Փոխանակ, վէմն զոր անարգեցին, եղև գլուխ անկեան: Ըստ այսմ է և ՚ի սոսին:

Ընդոծինք և արծաթագինք որք էին յազգաց օտարաց, թլփատեաց զնոսա. || Փ զընդոծինս և զարծաթագինս որք էին յազգաց օտարաց, թլփատեաց:

Եւ պատարագքն որք մատչէին ՚ի խորանի անդ, հուր իջանէր և ուտէր զնոսա. || Փ ուտէր զպատարագսն, որք մատչէին:

Ե. Նաև երբեմն յարաբերելին դնի յայն հոլով՝ յոր դնելի էր յարաբերականն, և յարաբերականն դնի յայն հոլով՝ յոր դնելի էր յարաբերելին. Օր:

Ապստամբութի՛ ուսուցանես ՚ի մովսիսէ՝ որոց ՚ի հեթանոսս ամենայն հրեայք են. || Փ ապստամբութիւն ուսուցանես ամենայն հրէից որք են ՚ի հեթանոսս:

՚Ի յոյժ բերեալ շնորհ ՚ի քեզ անճառելի բարեմասնութեան. || Փ ՚ի յոյժ բերեալ զանճառելի բարեմասնութիւն որ ՚ի քեզ:

Ողջոյն տամ և որոց ընդ ձեզ են պաշտօնէից քրիստոսի. || Փ ողջոյն տամ պաշտօնէից քրիստոսի որ ընդ ձեզ են:

Կանոն. Դ:

Ա. Ըստ համաձայնութեան թուոյ, իբր բնաւոր օրէնք են, զի յարաբերականն ունիցի զթիւ յարաբերելոյն. որպէս և յոլովակի պահի. Օր:

Պաշտօնեայք՝ որովք հաւատացէքն. || Ուր յոքնակի դնի որովք, որպէս յոքնակի է յարաբերեալն պաշտօնեայք: Ըստ այսմ է և ՚ի սոսին:

• Մի պատուեսցուք ՚ի շնչաւորաց՝ որք կախարդեն զզգայութիւն:
Յաւուրս նոցին շուրջ տապանն կազմէր:

Բ. Նոյն երբեմն յարաբերականն դնի եզակի առ յոքնակի յարաբերելոյն. զոր օրինակ:

Մայր իմ և եղբարք իմ սոքա են, ՈՐ զբանն աստուծոյ
լսեն և առնեն . || փոխանակ, որք լսեն ։

Զի ուսանիցին որդիքն քո, ԶՈՐ դու սիրեցեր . || փո-
խանակ, զորս դու սիրեցեր ։

Ծաղկեաց սէրն սրբութին և այլ մասունք առաքինութեցն,
ՈՐՈՎ փայլեցին մարդիկ . || փոխանակ, որովք փայլեցին ։

Գ. Ըստ սմին օրինակի՝ եթէ յարաբերականն իցէ ա-
նուն անեզական, հանրական, հաւաքական,
կամ բազում եզականք, յարաբերականն բազում ան-
դամ դնի եզակի . զոր օրինակ ։

ԱՂՕԹՔՆ են ՈՐ բարձրացուցանեն զմարդիկ առ ած ։
ԱՄԵՆԵՔԻՆ ՈՐ կամիցին աստուածպաշտութեամբ կալ ՚ի
քրիստոս յիսուս, ՚ի հալածանս կացցեն ։
ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՈՐ գնայր ընդ խաւար, ետես զլոյս մեծ ։
ԱՄԵՆԱՅՆ ԻՆՉ ՈՐ ամենեցական է, չէ կատարեալ ։
Ա յափի թեթև առհաւատչեօք քաղցրանայ և թե-
թևանայ ԼՈՒԾՆ և ԲԵՌՆ՝ ՈՐ վասն քրիստոսի ։

Բայց երբեմն դնի յոգնակի . զոր օրինակ ։
Տուեալ ԾԱՌԱՆԱՅՔ և ԱՂՋԻԿՔ, ՈՐՈՑ զերծանիցին ՚ի չարեաց ։
ԱՄԵՆԱՅՆԻ ՈՐՈՅ ոչ իցեն թիւք և թեփ՝ պիղծ իցէ ձեզ այն ։

Կանոն . Է ։

Ա. Ներադրութ՝ բազում անդամ ընդ յարաբերականին
կայ և այլ անուն կամ դերանուն ինչ՝ իբրև բացայայ-
տիչ յարաբերականին . որ ըստ կանոնի բացայայտչին հա-
մաձայնի ընդ յարաբերականին հոլովով և թուով . որ ։
Որում ոչ կամեցեալ հայկայ հնազանդ լինել բելայ ։
Ուր անունս ԲԵԼԱՅ՝ դնի իբր բացայայտիչ յարաբե-
րականիս ՈՐՈՒՄ ։ Ըստ այսմ է և ՚ի սոսին ։
ԶՈՐ իբրև տեսին հօտքն ՂԵՒՈՆԴԻՆ բանաւոր ոչխա-
րաց, մեծապէս առ լցան ուրախութեամբ ։
ԶՈՐ եսայիաս մարգարէ ՂՇԱՆՉԱՐԺԱՐԿԻ ՉԱՐԱՐԱԾՆ կեր

պաւորեցայց։ Ո՜րս պայծառ է՝ որչափ զօրութիւն իցէ աստուծոյ անտեսին՝ անխախտելի պահել ՀՀնչուածս աստուածաբնակ տաճարացս։

Որոյ սերմն իւր 'ի նմին ։ || Այլ դերանունս իւր՝ դնի իբր բացայայտիչ յարաբերկնիս որոյ։ Իսա այսմ է և՛ի սոսին։
Որոց ձեռք խոշեանց յանօրէնութեան են ։
Որոց դուք չարախօսէք զնմանէ ։
Որոց լի են բերանք նոցա ծաղու ։
Տեղիդ յորում կաս դու 'ի դմա՝ երկիր սուրբ է ։
Որ մարգարէն աւագանի զնա անուանէ ։
Ի Հօր որ մատուցեալ 'ի վէմն կենդանի. || առ որ, ի ՓԹ 'ի վէմն։

Ե. Բայց երբեմն անհամաձայն դասնի 'ի Թիւ. Օր.։
Որ տալոց և հատուցանելոց ես զանանցական վրէժս ։
|| Այլ զանանցական վրէժս՝ որ է յոգնակի, դնի իբր բացայայտիչ եզակի յարաբերկնիս զոր։ Իսա այսմ է և՛ի սոսին։
Յորժ յանկնեցուն յայսյայտնէ աղատեն խմնալիքն։
Որ զհերպարոս անցիցն 'ի մանէ վերածառեալքդ նախագրեցին։ Մեղք կապանք դժուարինք են ոգւոց, նաև վէրք տաժանագոյնք. յորս եկն քրիստոս արձակել 'ի կապանաց, և բժշկել զվէրս։

Յարաբերականս որ փոխանակ այլ հոլովոյ դնի ուրէք ուղղական. Օր.։ Դու գիտես՝ որ ինչ խորհին նոքա 'ի վերայ մեր. || փոխանակ, զոր ինչ խորհին։
Որ 'ի սմանէն լեալս ոք ասելով՝ ոչ վրիպեսցէ 'ի ճշմարտութենէն. || փոխանակ, զորս 'ի սմանէ լեալս ասելով։
Ընդ որ պակաս գտար, եղեր ամենայն օրինացն պարտական. || փոխանակ, որով պակաս գտար։
Հաստանել յազգէ յայնմանէ՝ որ իրաւունքն աստուծոյ տարամերժեալ տրոհեալ է 'ի նոցանէ. || փոխանակ, յորմէ տարամերժեալ տրոհեալ է։
Հաւատամ թէ յօրն որ ետուր, 'ի նմանէ զհատուցումն առեր. || փոխանակ, յօրն յորում ետուր։

Երբեմն տեանց համաձայնութե̃ եդեալ ՚ի բանին, տուեալ Թարմատար կայ քան Թէ յարաբերական . օր̃ :
Որ տկարանայ առ ՚ի քէն և ոչ ինչ :
Որ ՚ի ծածկել անստուեր նշուլից հալին մեզ :
Այս սովորութիւն յաճախեալ է ՚ի շարականս վասն ըմբռնելոյ չափոյ ոտից :

Սա բազում անգամ ՚ի վայելուչ շարադրածս կրկնեալ, ունի զզօրութիւն մասնական բառի . այ̃ ոմն, ոմանք, մասն ինչ, եւ̃ . օր̃ :
Զի որ զօրք պարսպապատ ՚ի վեր անդ կային, որ ՚ի ներքս որ արտաքս ՚ի վայր Թօթափէին . || այ̃ ոմանք ՚ի ներքս ոմանք արտաքս :
Իւ երկայնէր ճակատն, զեղջր որ զբարձամբք լերանցն, որ զձորովք և զխորովք . || այ̃ մասն ինչ ճակատուն զեղջր զբարձրութեամբ լերանցն, եւ̃ :

Երբեմն գործիական սորա առեալ լինի իբրև շաղկապ պատճառական, և նշանակէ որովհետև . օր̃ :
Զի որով ոչ ցուցէք յեղբարս զսէրն, երԹայք ՚ի խաւարն արտաքին . || այ̃ որովհետև ոչ ցուցիք :
Եկայք օրհնեալք հօր իմոյ յարքայութիւն . որով ՚ի սակաւուդ հաւատարիմ եղէք, ՚ի վր̃ բազմին կացուցից . || այ̃ որովհետև ՚ի սակաւուդ հաւատարիմ եղէք :

ՅՕԴՈՒԱԾ · Ե ·

Դիմորոշ յօդք, ս, դ, ն :

ա . Նշան տառքս ս, դ, ն, կցեալ ՚ի վերջս բառից՝ որոշեն կամ մասնաւորեն զնշանակեալն բառից՝ ըստ դիմաց և ըստ կարգի մերձաւորութե̃ և հեռաւորութե̃ :

Ուստի տառն ս ցուցանէ զառաջին դէմն, կամ զիրն որ առաւել մօտ է խօսողին : Տառն դ ցուցանէ զերկրորդ դէմն, կամ զիրն մօտաւոր առ լսօղն : Տառն ն ցուցանէ զերրորդ դէմն, կամ զիրն հեռաւոր ՚ի խօսողէն

և 'ի լողէն ։ Յայտ առնեն դարձեալ զերս պատշաճելս
իւրաքանչիւր երից դիմաց ։

Է ․ Ըստ գործածութե ոչ յամենայն մասունս բանի յարին այս յօդք ։ Նախադրութի, շաղկապ, միջարկութի, այլև հարցականքս՝ Ո՞վ, ո՞, ի՞նչ ․ և մասնականքս՝ Ոմն, ոք, իմն, ոչ են ընդունակ դիմորոշ յօդիցս ։

Եւ 'ի դերանուանց՝ յարաբերականն միայն չառնու յօդ ․ իսկ մնացեալ մասունք՝ Անուն, դերանուն, բայ, ընդունելութիւն, և մակբայ՝ ընդունին զյօդ զանազան օրինակաւ և նշանակութեամբ ։

Ընդհանրապէս երրեակ օրինակաւ 'ի գործ ածին յօդք ։

Ը ․ Նախ՝ յորժամ 'ի բանի զօրութ կայ դերանուն ինչ՝ զոր պահանջէր անունն կամ բայն, դնի յօդ ․ Օր ․

Արքայդ Իսրայէլի ․ Ուր իմանի դու արքայ ։

Ոչ մեծ թագաւորդ ինքնիշխան է ․ Ուր այդ թագաւոր որ կայ աստ ։

Տեղիս անապատ է, և օրս տարաժամեալ ․ Ուր այս տեղի, այս օր ։

Զի՞նչ իրք են վասն որոյ եկիքդ ․ Ուր եկիք դուք ։

Ընկալ զփոքրս 'ի տկարէս, և շնորհեա զմեծդ առ 'ի հզօրէդ ․ Ուր ընկալ զայս փոքր յինէն 'ի տկարէ, և շնորհեա զայդ մեծ 'ի քէն հզօրէ ։

Թ ․ Երկրորդ՝ ուր զօրութ կայ յատկացեալ անուանն, կամ դոյականն, կամ այլ ևս անուան, դնի յօդ մանաւանդ Ն՝ 'ի յատկացուցիչն, յածականն, կամ 'ի խնդրին նախադրութե՝ վասն անուանն որ զօրութ կայ ․ Օր ․

Զի ծերութիւնն պատուական՝ ոչ բազմաժամանակեայն է ․ Ուր զօրութ իմանի դոյականն ․ Ուր ոչ ծերութիւն բազմաժամանակեայ ։ Ըստ այսմ է և այս ։

Եթէ ընդ փայտ դալար զայս առնեն, ընդ չորն զի՞նչ գործեսցեն ․ Ուր զօրութ իմանի դոյկնն ․ Ուր ընդ փայտ չոր ։

Բարեբանեցէք զ'ի վերայ քերովբէիցն ․ Ուր զօրութ

իմանի խնդիրն բային. օր̃. բարեբանեցէք զայն՝ որ կայ ՚ի վերայ քերովբէից :

Ներգործական զդութիւն. || Իւր զօրութբ̃ իմանի յարակացեալն. օր̃. զնմանութիւն դաւթի :

Ե. Երրորդ՝ աւելադրութբ̃, դիմորոշ յօդք բաղում անգամ դնին ուր չպակասին ՚ի բանի նախասացեալ անուանք կամ դերանուանք, ոչ վասն հարկաւորութեան՝ այլ ՚ի վայելչութիւն միայն, կամ ազդումն կամ պարզութիւն տալ ասացուածոյն :

Դիմորոշ յօդք ՚ի վերայ անուան :

Զ. Երբեմն ՚ի վր̃ նախադաս դիմականին դնի յօդ. օր̃ :
Ա՛ռ զորդիդ քո սիրելի. || Իւր նախադաս դիմականն որդիդ՝ ունի զյօդ դ :
Երբեմն ՚ի վերայ յետադաս դիմականին. օր̃ :
Արտաքին մարդս մեր ապականի :
Երբեմն ՚ի վերայ յարակացուցչին. օր̃ :
Իւր և հօրն մի են կամք :
Երբեմն ՚ի վերայ խնդրոյն. օր̃ :
Զինչ իցէ ՚ի մեռելոցն յառնել. || օր̃ յառնելն ՚ի մեռելոց :
Անուանք յոր և իցէ հոլով կարեն ընդունել զերիս ևս յօդս, ըստ որում յօրինակդ է տեսանել. բայց կոչական անունն առնու միայն զյօդն դ, մանաւանդ յորժամ ունի զինի իւր յարակացուցիչ, կամ ածական, կամ խնդիր. զոր օրինակ :
Ո՛վ երանելիդ ամենեցուն. այրդ մահու. խորհրդականքդ առաքինիք. անուանիդ ՚ի վկայս :

Դիմորոշ յօդք ՚ի վերայ դերանուանց :

Է. Դերանուանք ամենայն՝ բաց ՚ի յարաբերականէն ընդունին զդիմորոշ յօդս՝ ոչ այնչափ վասն պիտոյից ինչ իւրեանց, քան թէ առ ՚ի զարդ, կամ առաւել ասաս

կացուցանել զնշանակութիւն իւրեանց · ուստի նոյն դեր_անուն կարէ առնուլ զայլ և այլ դիմորոշ, որպէս տե_սանի յառաջիկայդ ։

Էական առաջին դէմք Ես ։

Ո՛ր եսդ իշխանեմ · որպէս մեքս լուաք · որ ՚ի մենջն պատուեցան · որ ինձն պատմիցէ · զոր ինչ եսս գործեմ · ուր եմն իցեմ ։

Երկրորդ դէմք Դու ։

Ո՛ր դուդ առնես · որում դուն վկայեցեր · զոր դուքն ոչ գիտէք · ընդ որ դուքդ զարմանայք · մինչ առ ձեզս եմ · իբրև զձեզդ էի ։

Երրորդ դէմք Նա · Ինքն ։

Դերանունն Նա իբրև էական՝ առնու միայն զյօդ ն · որպ ։ Սրդ իւրն է համդերձեալքն · որ զիւրեանն էին ։ Իսկ էականն Ինքն՝ կարէ զերիս ևս յօդս առնուլ · որպ ։ Ինքնս , Ինքնդ , Ինքնն ։ ՚Ի պատճառս դիմորոշին երբեմն ՚ի բաց ձգի ն տառն , որպէս ՚ի պատարագամատոյցն · * Սան զի ինքդ է բաշխօղ , և նոյն ինքդ բաշխի ՚ի միջի մերում միշտ անծախապէս ‖ ։ Այնպէս և լամբ_րոնացին · * Նոյն ինքս կարգաւ պատմէ ‖ ։ Բայց առանց յօդի ևս գրել Ինքն , չէ ուղիղ ։

Է · Դիմական ցուցականքն ս , դ , ն , ընդունին զյօդ՝ իւրաքանչիւր զարմատս իւրեանց յորոց կազ_մեալ են · և ՚ի հոլովս վերջացեալս ս , ընդ մէջ յօդին դնի տառս յ՝ առ ՚ի քաղցրացուցանել զձայնն · զի վա_տաձայն է ասել · Սաս , դոքադ , նոքան · ուստի ասի Սայս , դոքայդ , նոքայն · որպ ։

Ո՛ր դայդ մարգարէանայ · զոր դոքայդ անօրինեն ։
Ո՛ր նայն առնէ · զոր նոքայն ժողովեցին ։
Ա՛ռ նմայն հաւանեալ էին · որ ընդ նոսայն նստէին ։

Թ. Ձայնական ցուցականքն՝ սոյն, դոյն, նոյն, միայնակ եղեալք՝ կարեն առնուլ յօդ. որ. Սոյնս, դոյնդ, նոյնն. բայց ընդ գոյականի գտեալ՝ նմա դնի յօդն. որ. Զսոյն Թուղթս. զդոյն բանդ. զնոյն գործն.

Իսկ ցուցականքն՝ այս, այդ, այն, միայնակ կամ ընդ գոյականի ոչ վարին յօդիւ սովորաբար.

Ժ. Ստացական դերանունքն՝ իմ, քո, մեր, ձեր, իւր, նախադաս եղեալք գոյականին՝ վայելչապէս առնուն յօդ. որ. Իմոյս բանից. քոյովդ Թղթով. ՚ի մերումն աշխարհի. ձերումդ տեսութե. իւրոյն պարգևաց. Իսկ յետադաս դնեալք գոյականին՝ ոչ են ընդունակ յօդից. զի ոչ լինի ասել. բանից իմոյս. Թղթով քոյովդ. յաշխարհի մերումն. տեսութե ձերումդ. պարգևաց իւրոյն. այլ առադրի յօդն ՚ի նախադաս գոյականն. որ. Բանիցս իմոց. Թղթովդ քոյով. յաշխարհիս մերում, ևն.

Դիմորոշ յօդք ՚ի վերայ բայից.

ԺԱ. ՚Ի բայից՝ միայն հրամայական եղանակն ոչ առնու յօդ. իսկ այլքն ըստ ամենայն սեռի և եղանակի և ժամանակի և Թուոյ և դիմաց՝ վայելչաբար և յաճախ ընդունին զյօդ. որ.

Տուր այրւոյս զօրութի՝ զոր խորհեցայս առնել :
Ո՛չ գոյ բարի ինչ մարդոյ, բայց զոր ուտէն և ըմպէն :
Ես այր տառապեալ՝ զմա՛րդ կամս հիացեալ :
Ա՛յս դոցա որ մարգարէանանդ ՚ի սիրտս իւրեանց :
Բաւակ է այդ որ ասիդ : Ա՛յս է որ ասէդ ցքեզ :
Ես եմ որ խօսիմս ընդ քեզ : Որ խօսիդ ընդ քեզ՝ նա է :
Զսա զոր տեսանէքս : Արժանի որոց գործեացն :
Որում չեմն արժանի : Գիտէք զի՛նչ արարիդ ձեզ :
Գիտասցէ զոր գրեցիդ : Որոյ եղերուքն դուք որդիք :
Որ նզովելոցն է զօրն զայն : Որ զրուամբ ածելոցն է զմեծ վիշապն :

Դիմորոշ յօդք 'ի վերայ ընդունելութեանց ։

Ժէ. Ընդունելութիւն անցեալ կամ ապառնի՝ յորժամ իբրև ածական անուն վարի, սովորաբար առնու զայն յօդ՝ զոր պահանջէ անունն կամ դերանունն կից նմին. որ ։
Օ՜ իշխանաց աշխարհիս պատրիկ զխափանելեաց ։ || Ուր դնի յօդ ս՝ համեմատ դերանուանն այսորիկ ։
Այնպէս ասի, փրկելոցս մեզ. ձեզ նեղելոցդ. նոցին իսկ կոչեցելոցն ։

Դիմորոշ յօդք 'ի վերայ մակբայից ։

Ժը. Մակբային նախադաս եղեալ բային՝ վայելչաբար առնու յօդ. զոր օրինակ ։

Որ մտադիւրն ծառայեաց ։ Օ՜ որ յանդիմանն տեսի ։
Օ՜ խորդ այժմդ տեսանէ ։ Որ այժմն կեամ ։
Որպէս և կանխաւն ասէի ։ Որ այնպէսն գնայցեն ։
Որ ոչն ունիցի ։ Յոր ոչն լիցեն սոքա մերձ ։
Որ ոչդ երկնէիր ։ Որ չէդ էք սրբեալ ։

ԳԼՈՒԽ. Դ.

Համաձայնութիւն Բայի ։

Համաձայնութիւն բայի մտածի ըստ կապակցութեան այլ հոլովական մասունս բանի. որ ընդ անուան, դերանուան, ընդունելութեան, աներևոյթ եղանակի, և այլոց ևս՝ յորժամ իբրև անուն վարին ։
Ըստ այսոսիկ համաձայնի բայն, մի՝ իբրև Տէր բայի, և միւս՝ իբրև Խնդիր բայի. զորոց խօսեսցուք ուրոյն ուրոյն յօդուածովք ։

ՅՕԴՈՒԱԾ · Ա։

Տէր Բայի ։

Տէր կամ Անուն բայի ասի, որ նշանակէ զտէր գործողութեան. ո՛վ զայն՝ որ առնէ ինչ, կամ կրէ, կամ լինի։ Ուստի ՚ի ներգործական և ՚ի չէզոքական բայս՝ տէր բայի է առնօղն. իսկ կրաւորական և էական բայի՝ կրօղն։ Տէր բայի լինին՝ Անուանք, դերանունք, եւս և ընդունելութիւնք և աներևոյթ բայք՝ յորժամ իբրև անուն վարին. որպէս երևի ՚ի հետևեալ օրինակդ։ Տէր բային համաձայնի ընդ բային ըստ հոլովոյ, ըստ թուոյ, և ըստ դիմի. և առ. քաջ հմտութիւն երից այսոցիկ՝ սահմանին այս կանոնք։

Կանոն · Ա։

Դիմաւոր բայն պահանջէ զտէր յուղղական հոլով. որպէս։
Խորհուրդք Թիւրք անջատեն յաստուծոյ։ || Ուր ուղղականն խորհուրդք է տէր ներգործական բային անջատեն։
Անունս մեր մոռասցի ժամանակաւ։ || Ուր անունս՝ է տէր կրաւորական բային մոռասցի։
Զի այն է բաժին մեր։ || Ուր դերանունս այն՝ է տէր էական բային։
Ծանր է մեզ և տեսանելն զնա։ || Ուր աներևոյթ բայս տեսանելն՝ է տէր էական բային։

Կանոն · Բ։

Ա. Անդէմ բայն, որպիսի է ընդունելութիւն, աներևոյթ եղանակն, հասարակօրէն առնու զտէր բայի ՚ի հոլովի սեռականի. որպէս։ Խորագիտի տեսեալ զչարագործն պատժեալ՝ հաստատութեամբ խրատէ զանձն։ || Ուր սեռականս խորագիտի՝ է տէր ընդունելութեանս տեսեալ։ Ոչ կերեալ երբէք դորա և ոչ արբեալ մինչև բազմաց

խոկ տալ թէ մեռաւ ։ ‖ Ո՛ւր սեռականն բայից՝ է
տէր աներևութիս տալ ։

Բանալ երկնից և իջանել հոգւոյն սրբոյ ։

Ե · Ո՛ւրեք առնու զտէր բային յուղղական հոլովն · որ ։
Օ՛նոյն օրինակ ծառայք հանդերձ տերամբք տանջեալ,
և ռամիկն թագաւորաւն զնոյն չարչարին ։ ‖ Ո՛ւր ուղղա
կանքն ծառայք և տէրքն են որ անցեալ ընդունելութեանն ։
Լուծեալ յօդք ոտից և ձեռաց ։
Ա՛նգործ եղեալ դատաւորք այսոքիկ ։
Մի ևս լինել ՚ի նմա բնակիչ ՚ի մարդոյ մինչև ցանասուն ։
‖ Ո՛ւր ուղղականս բնաջինջ՝ է տէր աներևոյթին լինել ։
Ծառայք հնազանդ լինել յամենայնի տերանց ։
Մերձենալով ՚ի սա ճշմարիտ կենացն, ՚ի լաւ զվատթարին
փոխեաց զօրութիւն ։ Ա՛յնպէս ախտագին էր շարժումն,
մինչ ոչ ևս մնալ ընդ յարկաւ ։

Զ · Եթէ տէր աներևոյթ բային լիցէ դերանուն, և
աներևոյթն է յուղղական և ՚ի նախդրիւ հոլով, դերա-
նունն դնի տրական · զոր օրինակ ։

Երթեալ անցանել ինձ յաշխարհն իմ ։
՚Ի գալն քեզ զհետ սրբոյն խորայելի ։
Ոչ էր հնար ըմբռնել նմա ՚ի նմանէ ։
Տեսանել ինձ զվայելչութիւն տեառն ։

Է · Իսկ եթէ աներևոյթն է գործիական, դերանունն
դնի սեռական · զոր օրինակ ։

Իջանելով իմ · տեսանելով քո · երթալով նորա · եւն ։
Այնպէս եթէ որ բային անուն լիցէ, յամենայն հո
լովս դնի սեռական · որ ։ ՚Ի տեսանել աչաց · խօսելով
լեզուին · հեռանալով աշակերտացն, եւն ։

Ը · Եթէ աներևոյթն ունիցի առ իւր զխմադրուրդ բայի
տէր աներևոյթ բային դնի ՚ի տրական հոլով · զի է մի-
անգամայն տրական խնդիր զխմադրուրդ բային · որ ։

Օրէն է ծննդական և մահկանացու բնութեանս փո_ խանակել զմիմեանս: || Սուր բնութեանս է տրական խըն դիր դիմաղուրկ բայիս օրէն է, միանգամայն և տէր աներևոյթիս փոխանակել:
Մարթ է ինձ սակաւ ինչ ասել, և քեզ մեծապէս ընդունել:
Չէ պարտ ումեք յուսահատ լինել վ՟ն բազմութ՟ մեղաց:

Կանոն. Է:

Անցեալ ընդունելութիւն ունելով զսեռական տէր բայի, նաև ՚ի ձևանալն յարակատար և գերակատար ժամանակ ՚ի ձեռն էական բայի, յերրորդ դէմ եզա_ կանին վարի սեռական անուամբ յամ դէմս և ՚ի թիւ. և բայն դնի յերրորդ դէմ եզակի, բայց տէր բային կարէ լինել յառաջին և յերկրորդ դէմ, այլև եզա_ կան և յոգնական. օր՟:
Տեսեալ է իմ, տեսեալ է քո, տեսեալ է նորա.
տեսեալ էր իմ, տեսեալ էր քո, տեսեալ էր նորա:
Տեսեալ է մեր, տեսեալ է ձեր, տեսեալ է նոցա.
տեսեալ էր մեր, տեսեալ էր ձեր, տեսեալ էր նոցա:
Տեսեալ իցէ իմ, տեսեալ իցէ քո, տեսեալ իցէ նորա.
տեսեալ իցէ մեր, տեսեալ իցէ ձեր, տեսեալ իցէ նոցա:
Այսմ ոճոյ հետևողութի՟ ինչ երևի ուրեք, յորժամ ընդունելութի՟ ընդ էական բայի՝ ոչ իբրև անցեալ ժամա նակ նշանակէ, այլ իբրև անկատար սահմանականին. օր՟:
Ընդ սպանեալ լինէր նոցա զօրութենէս. || փոխանակ ասելոյ, ընդ սպանանէին նոքա զօրութենէս:

Կանոն. Ը:

Ա. Հայցական հոլովն ոչ լինի տէր բայի:
Այլ՝ երբեմն ուրեք հայցականն տէր բայի, բայց ոչ է. զի գտանի ընդ յայտնի կամ ըստ լռելեայն ներգործական բայ ինչ, որում խնդիր սեռի համարի հայցականն. օր՟:
Գուցէ կարծիս ինչ տացէ թագաւորին, իբրև դաւով

ինչ ՚ի նմանէ կամ ՚ի հրէից անտի զայրն վնասեալ ։
‖ Ուր շաչին՝ ոչ է տէր անցեալ ընդ ունելութեան վնասեալ. զի չարչիս տայցէ՝ իբր ներգործական իմանի աստ . ուղ. դուցէ կարծեսցէ թագաւորն զայրն վնասեալ դաւով ՚ի հրէից ։
Ոչ պարտիմք համարել ոսկւոյ կամ արծաթոյ զծախականն լինել նմանօղ . ‖ ուղ. ոչ պարտիմք համարել զաստուածա-
կանն՝ լինել նմանօղ ոսկւոյ կամ արծաթոյ ։
Ախորժելի է ինձ զձեզ ըստ մարմնոյ ազգականս՝ լինել ինձ մտերիմ ազգականս և ըստ հոգւոյ . ‖ ուղ. ախոր-
ժեմ զձեզ ազգականս՝ լինել ինձ մտերիմս ։

Բ . Երկրորդ՝ երևի ուրեք հայցականն եդեալ իբր տէր կրաւորական բայի , բայց ըստ նշանակութեան ոչ է կրաւորական՝ այլ ներգործական . որում խնդիր լինի հայցականն և ոչ տէր . օր. ։ ՚Ի տասանորդէ զմաքս ձեզ
թողեալ լիցի . ‖ ուղ. թողումք ձեզ զմաքսն ։
Զիշխանութի զամբիդ ՚ի ներքս տուեալ լիցի ցքահանայապետդ . ‖ ուղ. տամք զիշխանութի ամբիդ ցքահանայապետդ ։
Եւ ահա շնորհեալ է քեզ յայ զամենեսեան՝ որ են ընդ քեզ ՚ի նաւիդ . ‖ ուղ. շնորհեաց քեզ ած զամենեսեան ։
Յայս ոճ վերաբերի և ասելն . Զգունդն երկրորդ ընդ իմով ձեռամբ է . ‖ ուղ. ընդ իմով ձեռամբ ունիմ
զգունդն երկրորդ ։

Գ . Երրորդ՝ երևի ուրեք հայցական դերանունն տէր բայի , բայց է խնդիր . իսկ տէր բային զօրութ. կայ . օր. ։
Եդ ՚ի գերեզմանի , զոր էր փորեալ ՚ի վիմէ . ‖ ուղ. զոր
ինքն փորեալ էր ։
Մարեմաւ հանդերձ զոր խօսեցեալն էր նմա . ‖ ուղ. զոր
ինքն խօսեալ էր ։
Զի չև ևս արկեալ էր զյովհաննէս ՚ի բանդ . ‖ ուղ. չև
ևս արկեալ էր հերովդէս ։

Դ . Չորրորդ՝ երբեմն կայ հայցական անուն , ոչ տէր
մերձաւոր բային՝ այլ խնդիր հեռաւորին . օր. ։

Զոր երբև եկն՝ հանեն 'ի վերնատունն ։ || Ուր հայցականս ըստ՝ ոչ է որ եկն բային , այլ խնդիր բայիս հանէն ։

Կանոն . Ե ։

ա . Տեր դիմաւոր բային սովորաբար համաձայնի ընդ բային թուով . իբր դնի եզական կամ յոգնական , ըստ որում բայն իցէ եզական կամ յոգնական . որ̃ ։

Մեռար անմահդ՝ և զմահացեալըս նորոգեցեր ։
Պարգևքն ուսուցանեն զզգաստութիւն ։

բ . Բայց գտանի ուրեք հասարակ անուն ինչ անհամաձայն ընդ բային . իբր յոգնակի անուն եդեալ առ եզակի բայ , և կամ եզական առ յոգնակի ։

Յոգնակի անուն առ եզակի բայ . որ̃ ։
Բազ եղև ռեբեկայ բանքն եսաւայ ։
Բմենայն շարդք նորա զերծեալ 'ի նմանէ ։
Մի եկեսցէ 'ի վերայ մեր չարիք ։
Յորում էր ամենայն չորքոտանիք և սողունք ։
Եզակի անուն առ յոգնակի բայ . որ̃ ։
Յորժամ պատուիրանազանցութիւն 'ի ներքս մտին ։
Բ.ժլ յաղթական են համայնից քոյդ մարտակրութ ։

Զայսպիսի խոտորմունս կարևոր է գիտել , այլ ոչ 'ի կիր առնուլ վայրապար ։

Կանոն . Զ ։

ա . Բազում եզակի անուանք շաղկապաւ միաւորեալք՝ եթէ որ են միոյ բայի , բայն սովորաբար դնի յոգնակի . որ̃ ։

Գինի և արբեցութի ապականեն զարս իմաստունս ։
Հող և ջուր և օդ պատուհասեցան ։

բ . Բայց երբեմն բայն դնի եզակի . որ̃ ։

Եղև նորա ոչխար և արջառ , ծառայք և աղախնայք ։
Զի բունն և սանդղունքն և սկահակքն և դնդակքն և շուշանքն անդստին 'ի նմանէ էին ։

Նա ընթեր սորին գայ արդարութիւն և կշիռքն՝ վճիռն
և հատուցմունքն ։

գ. Անուն ինչ ըստ ձայնին եզական և ըստ նշանակութեան բազմաւորական, անխտիր վարի ընդ եզական բայի և ընդ յոգնականի ։

Ուստի հանրական անուանք, հաւաքականք, մասնականք, բացորոշեալ թուականք, եզակի ձայնիւ վարին մերթ ընդ եզական բայի, մերթ ընդ յոգնականի. և երբեմն 'ի միում իսկ բանի երևին երկոքեան. Օր ։

Գոչեաց ամենայն այր եփրեմի, և կալան իւրեանց զանցս ջրոցն ։ || Ուր ամենայն այր է տէր բայիցն գոչեաց և կալան. որոց մին է եզական, և միւսն յոգնական ։

Եւ ժողովեցան առ նոսա ամենայն այր, որ ապստամբ լեալ էր յօրինաց անտի ։

Եկն միաբան բազմութիւն և խռնեցաւ, զի լսէին յիւրաքանչիւր լեզուս խօսել նոցա ։ Եւ ժողովուրդն ակն ունէր զաքարիայ, և զարմանային ընդ յամելն նորա ։

Յարեաւ այլ ազգ՝ որ ոչ ճանաչէին զտէր ։
Զի մի՛ լուիցեն իւրաքանչիւր բարբառոյ ընկերի իւրոյ ։
Նաէ իւրաքանչիւր ցեղեայր իւր ։
Հինգ ձագ երկուց դանգաց վաճառին ։
Հինգն 'ի նոցանէ յիմարք էին ։

Կանոն. ը ։

Անեզական անուանք, կամ որք առաւել յոգնակի վարին, յաճախ յարին առ յոգնակի բայ ։

Ա. յայսիսի են Միտք, կամք, փառք, կեանք, մեղք, հաւատք, շնորհք, օրէնք, ևն. Օր ։

Միտք զբանս քննէին, և քիմք զկերակուրս ճաշակէին ։
Օրէնք զայդ ձև կերպարանաց քեզ ո՛չ ուսուցանեն ։
Բայց երբեմն յարին առ եզական բայ. Օր ։
Կենդանի մաղթանք նոցա այց ինչ արարէ ։
Խողեաւ լիցի 'ի մէնջ ձեզ մեղք ակամայ ։

Կանոն . Թ ։

Ա . Ըստ համաձայնութեան 'ի դէմս , եթէ մի միայն անուն կամ դերանուն կայ 'ի բանի , զնորին դէմս պարտի ունել բայն . Որ ։ Ես միայն մնացեալ էի , և սոքա ուր էին ։ Ուր տէր բային ես , և բայն մնացեալ էի , յառաջին դէմս կան . որպէս յերրորդ դէմս , սոքա , էին ։

Բ . Եթէ բազմադէմ անուանք իցեն 'ի բանի , և բայ միոյ անուան լռելեայն թողեալ իցէ , յայնժամ բայն դնի յայն դէմս , որում մերձ գտեալ անունն խնդրէ . Որ ։ Կշտամբեսցէ զքեզ քո բերան , և ոչ ես ։ Ուր դերանունն ես՝ պահանջէր զիւր բայ յառաջին դէմս , որ կշտամբեսցեմ . բայց զի լռելեայն թողեալ է այս , բայն դնի յերրորդ դէմս համաձայն մերձաւոր անուանն քո բերան ։

Գ . Այլ թէ մեք կամ հրեշտակ յերկնից աւետարանեսցէ ձեզ ։ Ուր բայն աւետարանեսցէ մերձաւորին համաձայնի , որ է անունս հրեշտակ . և ոչ մերին որ հեռի է , և լռելեայն ունի զիւր բայն՝ եթէ աւետարանեսցեմք ։

Դ . Նաև եթէ բազմադիմի անուանց մի բայն իցէ բաւական , սովորաբար դնի համեմատ նախապատիւ դիմին , որպիսի է առաջին դէմս քան զերկրորդն , և երկրորդն քան զերրորդն . Որ ։ Գալով գայցեմք ես և մայր քո և եղբարք քո , և երկիրպագանիցեմք քեզ ։ Ուր բայքն են յառաջին դէմս համեմատ եսին ։

Եթէ ես և եթէ նոքա այսպէս քարոզեմք ։
Անկանիցիս դու և յուդայ ընդ քեզ ։

Կանոն . Ժ ։

Տէր բային անխտրաբար դնի յառաջ կամ զկնի բային իւրոյ , բաց 'ի յարաբերականէն որ միշտ նախադաս լինի . Որ ։ Ելեալ ոգին անդրէն ոչ դառնայ . և ոչ պարանի շունչն գրաւեալ ։ Ուր յառաջնումն հատուածի՝ տէր բային

իթ

որ է անունս ովկէն՝ է նախադաս բային ոչ դառնայ · և յերկրորդումն հատուածի՝ անունս շունչն , որ է տէր բային ոչ պարտնէ , դնի յետադաս ։

Կանոն · ԺԱ ։

’Ի բանի՝ երբեմն տէր բային , և երբեմն բայն ոչ դնի ներգործութեամբ · զոր օրինակ ։

Իբրու ոչ եթէ անձին զօրութե՟ ինչ կամ քաջութե՟ արարեալ իցէ զգնալդ դմա ։ Այլ զօրութե՟ իմանի տէրն արարեալ իցէ բային , որ է բառս Տէր կամ Էն ։ Մեք կաւ , և դու ստեղծիչ մեր ։ Այլ ըստելեայն կայ բայն · ոպ՟ մեք կաւ եմք , և դու ստեղծիչ ես մեր ։ Երկոքին եւ երևին յայս կարճառօտ ստացուածի · գր ։ Այսօր մաքուր հոգեկիր , և վաղիւ մոլի խելագար · ոպ՟ այսօր եմ ես մաքուր , վաղիւ լինիմ ես մոլի խելագար ։

ՅՕԴՈՒԱԾ · Բ ։

Խնդիր Բայի ։

ա · Խնդիր բայի իմանի հոլովական բառն , զոր բայն պահանջէ իբրև կատարիչ գործողուե՟ իւրոյ , կամ իբրև գործի , միջնորդ , տեղի , պատճառ , եւ՟ · և այսպիսի խնդիր կարէ լինել այն ամենայն՝ որ լինի տէր բայի · ոպ՟ Անունն , դերանունն , ընդունելուի՟ն , և աներևոյթն ։

բ · Ընդհանրապս՟ բաժանի յերկուս , ’ի խնդիր սեռի , և ’ի խնդիր բնութեան ։ Խնդիր սեռին է՝ զոր բայն պահանջէ ըստ սեռական նշանակուե՟ իւրում ։ Խնդիր բնութեան է՝ զոր իւրաքանչիւր բայ պահանջէ ըստ մասնաւոր նշանակութեան ։

Բայք՝ որք ’ի չէզոքական սեռի են , առնուն միայն զխնդիր բնութե՟ յայլ և այլ հոլովս ըստ իւրաքանչիւր յատուկ նշանակութեան ։

Բայք՝ որք ’ի ներգործական և ’ի կրաւորական սեռի են , առնուն զխնդիր թէ սեռի , և թէ բնութե՟ ։

Խնդիր սեռի Ներգործական բային ։

Ներգործական բայն ընդհանրապէս առնու զխնդիր սեռի 'ի հայցական հոլովի · ո͞ր ։

Բորբոքէ զատութ͞ի վկայ անիրաւ ։ || Իսկ հայցականս զատութ͞ի՝ է խնդիր սեռի ներգործական բայիս Բորբոքէ ։

Ըստ այսմ է և 'ի սոսին ։

Խօսեցարուք զճշմարտութ͞ի իւրաքանչիւր ը͞ը ընկերի իւրում ։

Բարկութիւն կորուսանէ և զիմաստունս ։

Ծանօթութիւն · ա ։

Երբեմն խնդիր սեռին զօրութ͞բ կայ · ո͞ր ։ Ասեմ և ոչ առնեմ · խոստանամ, և ոչ կատարեմ ։

Եթէ տկարանամք՝ զօրացուցանես, եթէ պատկառեմք՝ քաջալերես ։

Ծանօթութիւն · բ ։

Խնդիր սեռին բազում անգամ անորոշ հայցական դնի · զոր օրինակ ։

Ամենայն ողորմած՝ ողորմութ͞ի գտցէ · || ա͞յ զողորմութ͞ի ։

Ճապարեա՛ խորհել որ ինչ գործելոց ես · || ա͞յ զոր ինչ ։

Աղաչեմ նախ քան զա͞մ, առնել աղօթս՝ խնդրուածս՝ պաղատանս՝ գոհութ͞իս վասն ամենայն մարդկան ։ || Իսկ աղօթս և խնդրուածս, եւլն, են անորոշ հայցական ։

Ծանօթութիւն · գ ։

Յոքնակի հայցականն՝ մանաւանդ եթէ իցէ աննախդիր՝ երբեմն պահէ զյոքնականացուցիչ տառս ք · ո͞ր ։

Ունէին գլուխք որով սատակէին զանիրաւս · || փոխանակ, զգլուխս ։

Եթէ ժանիք խածանօղք ինձ ցուցանիցէ · || փոխանակ, զժանիս խածանօղս ։

Ստացան պարծանք յաւիտենական · || փոխանակ, զպարծանս ։

Ծանօթութիւն . Դ̄ :

«Ներգործական բայք ինչ բայց ՚ի բնական հայցական խնդրոյ սեռի , առնուն և զայլ հայցական իբր խնդիր բնութե̄ . որ ըստ նշանակութե̄ն իմանի իբր ուղղական՝ տրական կամ գործիական :

Այսպիսիք են բայքս Առնեմ, ասեմ, կարծեմ, համարիմ, հարցանեմ, ուսուցանեմ, եւն̄ . զր̄ :

Դու զո՞ առնես զքեզ : || Ուր զքեզ է բնական խնդիր սեռի առնելոյն . իսկ զո՝ իբր ուղղական խնդիր բնութե̄ . || փոխանակ ասելոյ , ո՞ առնես զքեզ :

Թագաւոր զոմն ասեն զՅիսուս . || փոխանակ ասելոյ , ասեն զՅիսուս թագաւոր ոմն :

Հարցից և ես զձեզ բան մի : || Ուր բան մի՝ է անորոշ հայցական խնդիր սեռի . և զձեզ՝ իբր տրական խնդիր բնութե̄ . || փոխանակ ասելոյ հարցից ձեզ զբան մի :

Ուսուցանէր զնոսա բազում ինչ . || փոխանակ , ուսուցանէր նոցա զբազում ինչ :

Զայս միայն աղաչեսցուք զԱծ . || փխնկ , առ այս միայն :

Ուսուցանեն զմերձաւորն զայն ինչ , որ ՚ի նոցանէն ծածկեցաւ . || փոխանակ , ուսուցանեն մերձոցն զայն ինչ :

Կարեւոր համարեցաւ ուսուցանել զմեզ զիւր սեպհական բնութե̄ կամս . || փոխանակ , ուսուցանել մեզ զիւր կամս :

Ծանօթութիւն . Ե̄ :

Բազում ուրեք ոչ միայն ներգործական բայն , այլ և չէզոքն և կրաւորականն առնուն իբր խնդիր բնութե̄ ՚ի հայցական հոլով զարմատ իւրեանց , կամ զհամանշանակ նորա , և կամ զյարաբերականն նորին . և յայսպիսիս հայցականն նշանակէ իբր գործիական :

Ուրեք առնուն զարմատ իւրեանց . զոր օրինակ :

Նա եղեւ հիւանդացաւ հիւանդութիւն . || փոխանակ , հիւանդութեամբ :

Մեղայց զնա Դ̄ծ մեծամեծս . || փխնկ , մեծամեծ մեղօք :

Կոծեցան զնա ա̃մ իէ̃լ կոծ մեծ · || փխ̃նկ, կոծով մեծաւ ։

Սէր յաւիտենական սիրեցի զքեզ · || փոխանակ, յաւիտենական սիրով ։

Ուրէք անուն զհամանշանակն արմատոյն · դ̃ր ։

Առողջացան զանախտաւորութի̃ երկնաւոր · || փոխանակ, երկնաւոր անախտականութեամբ ։

Մի՛ ննջեցուք զքունն զայն, որոյ կատարումն մահ է · || փոխանակ, այնու քնով ։

Կորնչել զյաւիտենական սատակման · || փխ̃նկ, սատակմամբ ։

Մի՛ ոք մեղիցէ զանթողլի յանցանս · || փոխանակ, անթողլի յանցանօք ։

Ուրէք անուն զյարաբերականն արմատոյն · դ̃ր ։

Ընկեցէք յանձանց ձերոց զա̃մ ամպարշտութի̃ս ձեր, զոր ամպարշտեցայք յիս · || փոխանակ, որով ամպարշտեցայք ։

Վկայ լեցին յարութե̃, զոր յարեաւ աստուածապէս · || փոխանակ, որով յարեաւ ։

Զմենայն անիրաւութիւնս նորա, զոր անիրաւեալ իցէ, մի՛ յիշեսցին · || փոխանակ, որով անիրաւեալ իցէ ։

Սէրն զոր սիրեցեր զիս՝ 'ի նմ̃ա իցէ · || փխ̃նկ, որով սիրեցեր ։

Ծանօթութիւն · գ ։

Բազում ներգործական բայք վարեալ ուրեք չէզոքական նշանակութեամբ, փոխեն զհայցական խնդիր իւրեանց յայլ հոլով · դ̃ր ·

Լսել, ա̃յնմ զի նշանակէ հաւանիլ, առնու զխնդիրն 'ի տրականն հոլով · ուստի ասի * Լսել ա̃յ ձայնի մարդոյ || ։

Կամել, ըստ որում հաճիլ, ասի * Որ ընդ հաստատութի̃ կամիցի օրինացն || ։

Ուրանալ, իբրև հրաժարիլ, ասի * Յանփախուստ օդն հայելոյ ուրանայցէ · || այսինքն 'ի հայելոյ յանփախչելի օդն հրաժարիցի ։

Տեսանել, իբրև լոկ հայիլ, ասի * Տես 'ի խոստովանութիւն զղջման || ։

Խորհին, իբրև ջանալ, ասի * Բոլորումն կորստեան խորհե-
ցաւ կորգաց . || Այ ջանացաւ կորստեան բոլոր կորգաց ։

Աւասի և ներգործական բայքս յորժամ կան 'ի նմին ներգործական նշանակութե, առնուն զսեպհական խնդիր իւրեանց հայցական . Որ. Հարցանել զՂևոն . վկայել զայս . անիծանել զայլս . հովուել զհօտ . աղաչել զաստուած . ամբաստանել զանձն . բողոքել զհարիս . կատակել զաղաւաղ . զանալ զպատուիրանն . տանել զհէրս . համբուրել զնա . ևն ։

Բայց մինչ փոփոխին, և վարին իբրև չեզոքական, փոխեն և զհայցական խնդիր իւրեանց յայլ հոլով . Որ. Հարցանել զՂևոնէ . վկայել այսմ . անիծանել այլոց . հովուել հօտին . աղաչել այ . ամբաստանել զանձնէ . բողոքել զհարեաց . կատակել զաղաւաղ . զանալ զպատուիրանաւ . տանել հէրց . համբուրել ընդ նմա . ևն ։

Ծանօթութիւն . Է ։

Բազում չեզոքականք առեալ զնշանակութի ներգործականի՝ զընական խնդիր իւրեանց փոխեն 'ի հայցական . Որ.

Օ մարդկան բարձօղն արտասուաց պաղատեալս + . || Այ աղաչեսցուք ։

Օ անկուն ակն 'ի պահպանութե նոցին . || Այ խնդրեա ։

Օ դիմադրութեն դիմեցմանն՝ բանից աստուծոյ ջրաւցայ . || Այ յանձնեցի ։

Օ դեմս ձեր հայցեն ոչ որպէս յերեկն և յեռանդն . || Այսինքն տեսանեմ ։

Ո՛ արտասցուք նովաւ ինչ, զոր ոչ հաճի Այ . || Այ կամի ։

Օ հզօրին ձեռն իբր ապիկար ինեցահաւատէ . || Այսինքըն չարաչար կործե ակար ։

Ծանօթութիւն . Ը ։

Բազում ներգործական բայք միացեալ ընդ աննախդիր հայցական, որ է խնդիր սեռի իւրեանց, և 'ի

միասին իբր պարզ բայ վարելով, առնուն նորա խըն_
դիր սեռի զհոլովն հայցական . Դր̃ :
Ո՛վ իցէ որ ոչ հար առար զկապուտ նորա . || ու̃ որ ոչ
աւարեաց զկապուտ նորա :
Ընդ նոսա առնէր կռուարար քառասուն հազար հեծ_
եալ . || ու̃ ը̃ նոսա գումարէր զքառասուն հազար հեծեալ :
Ուղղեցին ճողոպ-րի-ն առնել զօրէնս իւրեանց . || ու̃
թողացուցանել զօրէնսն :
Բարոզ կոչ-ո-ցէ՛ զայդ յազգս . || ու̃ քարոզեցէք զայդ :
Հարց փորձ արարեալ զնոսա . || ու̃ հարցեալ զնոսա :
Կոյժ արկանել նմա զերին աղէտս . || ու̃ դուժել :

Ծանօթութիւն . Ը :

Ներգործական աներևոյթք երբեմն առնուն զխըն_
դիր սեռի 'ի սեռական հոլովի . Դր̃ : Բաղխելով խաղ-
ջ-ոյն պատառեալ զհողմն . || ու̃ զմագիլսն :
Յածել ն-ւ-ոյն յառաջադէմ սլանայ . || ու̃ զթեւսն :
Բազմո-րէ մատաղ մանկաւոյ ածել յարուեստ դպրու_
թեան . || ու̃ զբազմութիւն մանկաւոյ :
Ս̃ Նոթ-է տալոյ մարդկան . || ու̃ վասն տալոյ զթողուլ :
Որոց զանուղղական գործ-ոց տեսանելով յոդ-ոց ելա_
նեն . || ու̃ որոց տեսանելով զգործոցն զանուղղայ իրս :

Ծանօթութիւն . Ժ :

Զակածն բայիւ ձևացեալ բայք՝ պահելով զներգործ_
ական նշանակութիւն, առնուն երբեմն զհայցական ա_
նուն իբր խնդիր սեռի . Դր̃ :
Պահեալ ընկերն պահս աւուրս վաթսուն . || ու̃ պահէին :
Օժտեալ ընկեր կոյսն մանուկ զախեղերասաս բըռ_
նաւորն . || այսինքն զգետնէր :
Օծեալ իւղն պատուեալ ընկ զքրիստոս . || ու̃ պատուէ :
Ի զարմացուցմն զբոլոր գաւառս եկեղեցւոյն ածեալ
ընկեր . || այսինքն ածէր :

Սա՛ զաստուած գուշակեալ լինի · ‖ այսինքն գուշակէ ։
Որով եղէն զգեցեալ զքրիստոս · ‖ այսինքն զգեցան ։

Խնդիր սեռի Կրաւորական բայի ·

Կրաւորական բայն առնու խնդիր սեռի զհոլովս բացառական · Օր ։ Նաւն ՚ի բաղխմանէ վայրենի ալեացն խորտակեցաւ ։ ‖ Ուր բացառականդ ՚ի բաղխմանէ՝ է խնդիր սեռի կրաւորական բայիս խորտակեցաւ ։

Ըստ այսմ են և ՚ի սոսին ։

Որպէս ՚ի զուր և անպարտ խոցոտիմք ՚ի չարէն, այսպէս ձրի և առանց վարձուց բժշկիմք ՚ի բարւոյն ։
՚Ի մարդկանէ գովիմ, և ՚ի տեառնէ պարսաւիմ · ՚ի հողածնելոյս երանիմ, և յերկնոյն լուսոյ աւաղիմ ։

Բայց պարտ է զգուշանալ, և մի՛ զամենայն բացառական կարծել խնդիր սեռի կրաւորականին · զի կարէ լինել նաև խնդիր բնութեան ։

Դիւրին կանոն որոշելոյ · Նախ՝ եթէ անունն բացառական պատշաճիցի նաև ներգործականի նոյն բային, յայտնի է՝ թէ բնութեան խնդիր է և ոչ սեռի ։

Երկրորդ՝ եթէ նոյն անունն ուղղականաւ լինիցի տէր ներգործականի նոյն բային, ճանաչի թէ բացառականն է խնդիր սեռի կրաւորականին · ապա թէ ոչ՝ լինի խնդիր բնութեան · Օր ։

Մարմինն տէրունական խնդրի ՚ի պիղատոսէ, և խընդրի ՚ի յովսեփայ ։ ‖ Ուր բացառականդ ՚ի պիղատոսէ՝ է խնդիր բնութե, և ոչ սեռի · զի նաև ներգործականն նոյն բային կարէ առնուլ զնոյն՝ յասելն, խնդրեաց ՚ի պիղատոսէ · Իսկ բացառականն ՚ի յովսեփայ՝ է խընդիր սեռի · զի ներգործականի նոյն բային ոչ պատշաճի ասել, խնդրեաց ՚ի յովսեփայ · այլ ինքն ուղղականաւ լինի տէր բային՝ յասելն · Յովսեփ խնդրեաց զմարմինն տէրունական ՚ի պիղատոսէ ։

Տես զերկուսին ևս 'ի միակ բանիս , * Ընտրեալք 'ի տե-
առնէ յորդւոց մարդկանէ ։ || Աւր 'ի տեառնէ՝ խնդիր սեռի է կրաւորականին ընտրեալ , զի տէր ընտրէ ․ և յորդւոց մարդկանէ՝ խնդիր բնութե ․ զի որդիք մարդկան ոչ կարեն ընտրել ։

Աւաղ և յամենայն , * Ծուփն շարժի 'ի հողմոյ ։ || Բացառականդ 'ի հողմոյ՝ է խնդիր սեռի կրաւորականիս շարժի ․ և յայտ անուն է՝ զի 'ի փոխել բային 'ի ներգործական , նոյն բացառականն ևս փոխի յուղղական հոլով , և լինի տէր բայի ․ իսկ ծուփն՝ որ 'ի կրաւորականին էր տէր բայի , փոխի 'ի հայցական հոլով՝ և լինի խնդիր սեռի ․ Որ ։ Հողմն շարժէ զծուփն ։ Ըստ այսմ իմա և զայսոսիկ ։ Ճանաչեմ զիմն , և ճանաչիմ յիմոյն ։
Ատեցուք ամենեցուն , և ատեցեալք յամենեցունց ։
Պատուեմք զհայրն մեր , և պատուիմք 'ի նմանէ ։
Սիրեսցեն նախ զ[illegible] , և 'ի նմանէ սիրեսցին ։

ՅՕԴՈՒԱԾ ․ Դ ։

Խնդիր Բնութեան բայից ։

Խնդիր բնութե այն է , զոր իւրաքանչիւր բայ ըստ յատուկ նշանակութեն պահանջէ ․ զորմէ կարեւոր է կարգել ընդհանրական տեղեկութիւն ինչ ․

Ծանօթութիւն ․ Ա ։

Սեռական հոլովն ոչ լինի խնդիր՝ բայց միայն էական բային ․ Որ ։ Իմ է ամենայն աշխարհ լրիւ իւրով ։
Գտանին և այլ սակաւ բայք՝ որք առնուն զսեռական ․ Որ ։ Վաճառեցին զնա երեսուն արծաթոյ ։ Գնեաց զագարակն հարիւր դահեկանի ։

Ծանօթութիւն ․ Բ ։

Գործիական և ներգոյական հոլովն հասարակաբար պատշաճի ներգործական , կրաւորական , էական և չէ-

և

զգործականն բայից · որոց յայտնի տեսանի ընթացս գրոցս :

Ուսանողութիւն · Ե ·

Խնդիր բնութ որ պատշաճի ներգործական բային , նոյն պատշաճի և կրաւորականի նորա · որպէս ասի , Զայս ետ , և տայր ետ · եբարձ 'ի ինէն , և բարձի 'ի ինէն · խոցեաց զոմն , և խոցեցաւ ոմն · ծանեաք 'ի բանէն , և ծանուցաւ 'ի բանէն · գրեաց 'ի տախտակի , և գրեցաւ 'ի տախտակի :

Ուսանողութիւն · Զ ·

Բայք ոմանք որք միայնակ ոչ ընդունին զհոլով ինչ , միաւորեալք ընդ անուան առնուն զայն · որպէս , Առնել , միայնակ ոչ վարի ընդ պատմականի · բայց ընդ անուան միաւորեալ առնու զայն և զայլս · որպէս՝ Խօսս առնել զոմանէ · անփոյթ առնել զպաշտօնէութեանց , զջանից , զխրատուց :

Ունել , միայնակ ոչ առնու զորական , բայց ընդ անուան առնու · որպէս՝ Ակն ունել երանելի յուսոյն · ուշ ունել խրատուց :

Հարկանել , միայնակ ոչ կամի զպատմական , բայց ընդ անուան կարէ առնուլ · որպէս՝ Բուռն հարկանել զոմանէ , զոտից , զզաւակէն աբրահամու :

Ուսանողութիւն · Է ·

Բազում բայք նաև 'ի լինելն միայնակ՝ առնուն զայլև այլ հոլովս · որպէս , Դնել , ասի՝ դնել զոք թագաւոր · դնել 'ի տան , 'ի սրահի , զծածկով ·

Անցանել , ասի՝ անցանել 'ի մահուանէ 'ի կեանս · անցանել զօրէնօք , ընդ օրէնս , ըստ երդմանն :

Անկանել , ասի՝ անկանել յերկիր՝ և անկանել յաթոռոյ , մահուամբ , զբանիւ , յանկողնի :

Ապա կարգեսցուք յառաջիկայդ զկանոնս խնդրառութե բայից՝ նախ ներգործականաց , և ապա զչէզոք

քականաց , որչափ ինչ ցուցանէ հաստատուն սովորութիւն :

Կանոն . Ա .

Ներգործական բայք՝ որք նշանակեն առնել զինչ այս ինչ , կամ անուանել զինչ այսպիսի ինչ , առնուն զխնդիր 'ի հոլովն ուղղական :

Այսպիսիք են , Առնեմ , ասեմ , անուանեմ , դաւանեմ , կարգեմ , մատուցանեմ , եւ այլն . գր .

Արար զիս հայր փարաւոնի : Այք ասիցեն զչարն բարի :
Բանդ զկեանս աշխարհիս այսորիկ անուանէ :
Կացո զնոսա իշխան 'ի վերայ իմոց խաշանց :
Պատարագ կենդանի զինքն մատուցէ :

Կանոն . Բ .

Կան սակաւ ներգործական բայք , որք զանուանն նշանակիչ գնոյ , արժէից , դաշին եւ նմանեաց , առնուն խնդիր 'ի հոլովն սեռական . բայց կարեն առնուլ եւ յայլ հոլովս , եւս եւ նախադրութեամբ : Այսպիսիք են , Ստանամ , տամ , վաճառեմ , մատնեմ , վարձեմ , սակ արկեմ , եւ այլն . գր :

Ստացաւ զվիճակ անդրին հարիւր ոչխարի :
Տուք զնա նմա չնչին : Մի վաճառեցես զնա արծաթոյ :
Ահ տաղանդի միոջ սակ արկեր ընդ իս :

Բայց մարթ է դնել , Ստանալ արծաթով , ընդ արծաթոյ . տալ , վաճառել , վարձել , սակ արկանել , տաղանդաւ , ընդ տաղանդի . եւ այլն :

Կանոն . Գ .

Գործիական հոլովն հասարակաբար պատշաճի ամենայն բայից , բայց յատկապէս այնց բայից՝ որք նշանակեն առնել զինչ իւիք իբր գործեաւ կամ միջնորդաւ :
Այսպէս ասի , Կերակրել հացիւ . ոռոգանել ջրով . հարկանել ձեռօք . գնալ ոտիւք . սպանանել սրով . լնուլ գինեաւ . եւ այլն :

Կանոն · Դ ։

Բայք որ ցուցանեն զգործողութիւն շուրջ զեւեք, առնուն զհոլովն պարառական ։ Որպէս ասի, Պատել զպարսպօք · յածել զբազմականօք · արկանել զանձամբ · բոլորել զգնդաւ · սրսկել զժողովրդեամբ · եւն ։

Կանոն · Ե ։

Բայք որ նշանակեն զգործողութի ՚ի վերոյ ուրեք, կամ վասն իրի իմեք, առնուն խնդիր ՚ի պատմական հոլով ։ Որպէս ասի, Խօսել զպատերազմաց · ասել զերգոց · գուշակել զապագայից · պատմել զհրեշտակաց · քարոզել զՅիսուսէ · կարծել զինէ ։

Կանոն · Զ ։

Բայք որք նշանակեն զելումն, զհեռացումն, զբաժանումն եւ զնման ներգործութիւնս, առնուն խնդիր ՚ի հոլովն բացառական ։ Որպէս ասի, Հանել ՚ի ծովէ · ազատել ՚ի ծառայութենէ · անջատել ՚ի բարեկամաց · առնուլ ՚ի գրկաց · բառնալ ՚ի ժողովրդենէ · զրկել ՚ի կենաց · բժշկել ՚ի հիւանդութենէ · սրբել յաղտեղութենէ · եւն ։

Ոմանք ՚ի բայից այսր կարգի երբեմն փոխանակ բացառականի առնուն զտրական · որպ՝ հայցել, մաղթել, խնդրել · Օր ։

Յոր խնդրիցէ որդի իւր հաց · ‖ Մտ̄ յորմէ խնդրիցէ ։

Են ՚ի սոցանէ՝ որք զբացառական եւ զհայցական խնդիրս փոխեն ՚ի միմեանս ։ Որպէս ասի, Մաքրել զտունն յաղտեղութենէ, եւ մաքրել ՚ի տանէ զաղտեղութիւն ։ Բժշկել զմարդ ՚ի հիւանդութենէ, եւ բժշկել ՚ի մարդոյ զհիւանդութիւն ։

Արձակել զձեռս ՚ի կապանաց, եւ արձակել ՚ի ձեռաց զկապանս ։

Սրբել զքաղաքն յամենայն պղծութեց, եւ սրբել ՚ի քաղաքէն զամենայն պղծութիւնս ։

Կանոն . Զ ։

Բայք որք յայտ առնեն զգործողութիւն առ ոք կամ առ իմն, այսինքն ցուցանեն զհայեցումն առ այլ, խնդրեն զհոլովս տրական ։ Բազումք յայսպիսեաց անխտրաբար առնուն զվերջահոլով և զնախադրիւ տրականն · ուստի միօրինակ լինի, Տալ աղքատաց, ցաղքատս, առ աղքատս · հարցանել ծերոց, առ ծերս · քարոզել հրէից, առ հրէայս ։

Ոմանք առաւել խնդրեն առնուլ զվերջահոլով · Որպէս ։
Հաւատացանել ոմն · հրամայել ժողովրդեան · պարգևել հնազանդելոց · գանձել անձանց · ևն ։

Ոմանք ևս խնդրեն առաւել զնախդրիւ · զոր օրինակ ։
Կոչել առ ինքն · հրաւիրել ՚ի հարսանիս · յորդորել ՚ի պատերազմ · համոզել ՚ի խաղաղութիւն · ևն ։

Կանոն . Է ։

Բայք որք զներգործութիւն նշանակեն յիմիք, կամ ՚ի ներքս ուրուք, կամ ՚ի տեղւոջ, առնուն խնդիր ՚ի ներգոյական հոլով ։ Որպէս ասի, Դնել ՚ի սրտի · ծածկել ձեռնի · արգելուլ ՚ի բանտի · գրել ՚ի թղթի · պահել ՚ի գանձարանի · ևն ։

Կանոն . Ը ։

Ամենայն բայք կարեն առնուլ զխնդիր նախադրութեան, բայց յաճախ նոքին՝ որք նշանակեն զներգործութիւն ընդ պարագայիւք իւիք · Որպէս ։

Զհոգս աշխարհիս կուտեմք ՚ի վերայ անձանց մերոց ։
Եդեզ զշերտսն ՚ի վերայ սեղանոյն ։
Արկ զթշնամին ՚ի ներքոյ ոտից իւրոց ։
Անջրպետեսցէ ձեզ վարագոյրն ՚ի մէջ սրբութեան, և ՚ի մէջ սրբութեան սրբութեանցն ։
Մի փոխանակեր զկեանս ընդ մահու, և զլոյս ընդ խաւարի ։

Բայքս Հարկանել, և զարկանել կամ զարկուցանել

բաղումանդամ առնուն խնդիր զնախդրիւ սեռական . ոպ :

Զի մի՛ երբէք հարցես զքարի զոտն քո :
Յորժամ հասանէ դեն 'ի մոլին ըղձերանի զարկանէ :
Յետս յետս տարեալ զարկայց ըղձերանի :

Խնդիր Չէզոքական բայից :

Չէզոքական բայք ոչ առնուն զխնդիր սեռի , այլ միայն զխնդիր բնութե 'ի զանազան հոլովս :

Ծանօթութիւն . ա :

Սեռական հոլովն ոչ պատշաճի չէզոքական բայից . իսկ թէ ուրեք երեւին առնուլ զսեռական , լռելեայն իմանի անդ էական բայ . որպէս յասելն , * Եւ սողոմոն նստաւ յաթոռ դաւթի հօր իւրոյ ամաց երկոտասանից . || այ լեալ ամաց երկոտասանից :

Այնպէս յասելն , * Մեռաւ ամաց քառասնից . || Նշանակէ՝ լինելով ամաց քառասնից :

Ծանօթութիւն . բ :

Հայցական հոլովն ոչ պատշաճի լինել խնդիր չէզոքականաց . բայց եթէ խնդիրն իցէ արմատ բային , կամ համանշանակ նորա . կամ է նշանակիչ ժամանակի , տեղւոյ , քանակութե . ոպ :

Մեղաւ ժողովուրդն մեզ անհնարինս :
Ննջեցին զքուն իւրեանց , և ինչ ոչ գտին :
Զարթև ըղձերէր յանդունդս տառապեցայ :
Ստք իմ զերկնայինն ուղևորին ճանապարհ :
Բարձրացաւ ջուրն հնգետասան կանգուն :

Ծանօթութիւն . գ :

Գործիական հոլով , պարառական , ներգոյական , նախադրութբ , պատշաճի անխտիր ամ չէզոքական բայից . իսկ 'ի մնացեալ հոլովոց որն առաւել պատշաճի , նշանակեսցուք համառօտիւ՝ տալով կանոնս ինչ :

Կանոն . Դ̅ :

Ուղղական հոլովն պատշաճի այնց չէզոքականաց, որք ունին զնշանակութի ինչ էական բայի, կամ լինել եւսն փակեն զէական բայ, կամ զնշանակութի ինչ նա-խադրութե. որպ: Ես կացի թագաւոր ՚ի նմանէ. Այլ եղէ: Ընտրէի զճանապարհս նոցա, և նստէի իշխան. Այլ նստէի լինել իշխան:

Մտեմ ՚ի բոյնն աղաւնի, և անտուստ ագռաւ ելանեմ. գամ սակաւ մի սպիտակ, և սրանամ դարձեալ բնաւին սևացեալ. Այլ իբրև աղաւնի. իբրև ագռաւ. իբրև սպիտակ. իբրև սևացեալ:

Ուղղական հոլովն վարի երբեմն ընդ չէզոք բայի, ոչ այնչափ իբր խնդիր՝ քան թէ մակբայ նմին. որպ: Դիտապաստ անկանիլ. ողջանդամ ապրիլ. չէնընկէց փախչիլ. անփորձ շրջիլ. ևն:

Կանոն . Ե̅ :

Չէզոքականք որ նշանակեն զհայեցումն կամ ըղ-ձումն առ այլ, կամ զնմանողութի, կամ զմասնակ-ցութի, զյօժարութի, զհետևողութի, առնուն զտրական վերջահոլով կամ նախդրիւ, կամ նախադրութբ: Որպէս ասի, Գալ հասանել ձեզ, առ ձեզ, ՚ի վ̅ր ձեր: Ըստ այսմ են, Նմանել, նախանձել, ցանկալ, բար-կանալ, իշխել, ծառայել, հնազանդիլ, կարեկցիլ, ևն:

Կանոն . Զ̅ :

Չէզոքականք որոց ներգործութի նշանակէ կայումն՝ իբրև ՚ի պատճառէ, ՚ի տեղւոջէ, ՚ի ժամէ, ևն, առնուն զբացառական: Որպէս ասի, Ելանել ՚ի տանէ. ջեր-մանալ ՚ի հրոյ. զերծանիլ ՚ի գերուէ. երկնչիլ ՚ի տանջա-նաց. յառնել ՚ի քնոյ. ստանալ ՚ի հայրենեաց. վրիպիլ ՚ի փառաց, ևն:

Բայց ոչ են կապեալ ՚ի մի հոլով խնդիր, այլ ազատա_բար առնուն զայլ և այլ հոլով ըստ պահանջելոյ բա_նին. որպէս երևի ՚ի վերայ բային դնելն։

Նախդրիւ որական. * ՚Ի վերայ մահուն և տանջանա_ցըն դիմէր ||։

Բացառական և որական. * Ու դիմեաց ամենայն ե_րամակն ՚ի դարէ անտի ՚ի ծով ||։

Նախադրութ. և գործիական. * Դէպ եղև դիմել դի_մերեայ ՚ի վերայ Հեբրայեցւոց՝ ընդ երեք քաղաքեան նաւահանգիստ մեծաւ գնդաւ ||։

Պարառական. * Ու նա առ ժամայն զբազմաջանօք դիմէր ||։

Գիտելիք։

Բայք ներգործականք՝ ևս և չեզոքականք՝ ոչ ամե_նեքին հարկաւ պահանջեն զխնդիր բնութե։ Զի են որք եթէ ունիցին զտէր բայի կամ զխնդիր սեռի՝ ըստ բաւականին յայտ առնեն զիմաստս բանին. և են որք սովորաբար անխնդիր վարին։

Այսպիսիք են բազում բայք, որք զբնական ներգոր_ծութիւն կամ կիրս իւրեանց նշանակեն. որպէս ՚Ի տնկա_կանս՝ Բուսուցանել և բուսանել, կանաչացուցանել և կանաչանալ, դալարանալ, աճել, բողբոջել, պա_րարտանալ, եւ՛ն։

՚Ի զգայականս՝ Հաչել, հառաչել, կեալ, զգալ, ա_խորժել, եւ՛ն։

՚Ի տարրականս՝ Ճառագայթել, փայլատակել, որոտալ, անձրևել, առատանալ, լուսանալ, մթանալ, եւ՛ն. գր։

Բուսոյց զծաղիկս. բուսաւ խոտն. հառաչէ աղքա_տըն. կեան ձկունք. փայլատակեաց զհուր. որոտան երկինք, եւ՛ն։

Տեղեկութիւնք ինչ 'ի վերայ խնդրառութեան բայից հասարակաբար ։

Ծանօթութիւն · Ա ։

Ա · Ուր բայք, կամ ընդունելութիւն յայլ և այլ սեռի պատահեն միմեանց 'ի միում բանի, սովորաբար խնդիրն դնի ըստ պահանջման մօտաւոր բային · Օր ։

Կացէք մնացէք պահեցէք մեզ զնոյն հաւատ ։ || Ուր հայցականս զնոյն հաւատ՝ հետևի մօտագունին որ է բայս պահեցէք ։ Ըստ այսմ են և սոքին ։

Լուծաւ լքաւ տրտմեցաւ և աղաչէաց զեբրայեցին ։

Ներեալ անձինք օրհնեն և գոհանան զաստուծոյ՝ զերծեալք 'ի վտանգից ։

Բ · Իսկ բազում անգամ ըստ պահանջման հեռաւորին դնի խնդիրն · Օր ։

Զի առնու եղանէ լրութի՛ նորա 'ի հանդերձէն · || փոխանակ ասելոյ, եղանէ առնու զլրութի՛ նորա ։

Զամենայն տուրս հաւատացելոցն շրջէր ծաղրէր ։

Յայտնանէ եկն մեզ լոյսն քրիստոս և լուսաւորէաց ։

Ոչ գօսանալ ձեռաց կափողացն հրամայեցեր օրհնեալ գագաթանդ ։ || Ուր գագաթանդ՝ է խնդիր հեռաւորաց ընդունելութեան կափողացն · այսինքն ոչ հրամայեցեր գօսանալ ձեռաց կափողացն զօրհնեալ գագաթն քո ։

Ծանօթութիւն · Բ ։

Ա · Իսկ բայք որք յայլևայլ հոլովս կարեն առնուլ զխնդիր, կամ՝ երբեմն 'ի միում բանի առնուն զնոսին, զմին յայս հոլով, և զմիւսն յայլ · Օր ։

Ընդէ՞ր 'ի քաջ մտաւորացն և 'ի վատաւորուսն զնոյն պահանջես ։ || Ուր բայս պահանջես առեալ է զբացառական և զներգոյական · զի երկոքին հոլովքն ևս պատշաճին նմա ։

Ը. Որպէս բայք՝ նոյնպէս և անուանք ընդունակք այլ և այլ հոլովոյ՝ 'ի միում բանի երբեմն առնուն զխնդիր յայլ և այլ հոլով. Օր.

Թէ և յայսոցիկ շարակարգութեանց անպատ ես, սակայն և ոչ այլովքն։ || Ուր անուանս անպայման՝ միանգամայն առեալ է խնդիր զբացառականս յայսոցիկ շարակարգութեանց, և զգործիականս այլովքն։

Ծանօթութիւն. Է.

Ա. Բազում նոյնակարգ խնդիրք միում բայի համդիպեալք 'ի նմին բանի, եթէ ունիցին նախդիր կամ նախադրութիւն, սովորաբար կրկնի առ իւրաքանչիւրն։
Զի զգիտուն և զհանճար ուսուցանէ և զարդարուն։
'Ի Մեծութենէ և 'ի գեղեցկութենէ արարածոց և արարչագործն նոցա երևի։
Ապա թէ ընդ զօրութիւն և ընդ ազդեցութիւն զարմանայցեն։

Բ. Բայց երբեմն 'ի նախադասն միայն դնի. Օր.
Լսէս զփողարան և զամբոխ յոյժ. || Տպ զամբոխ։
Այսօր զմովսէս և զհեղիաս ածեալ 'ի մեռելոց և կենդանեաց. || Տպ 'ի կենդանեաց։
Պատուական է քան զառողջութիւն և գեղեցկութիւն. || Տպ քան զգեղեցկութիւն։
Այժմ դարձարուք առ հովիւն և տեսուչ հոգւոց ձերոց. || Տպ առ տեսուչ։

Գ. Յայսպիսի բանս՝ որպէս երևի՝ կապակցեալ են խնդիրքն շաղկապաւս և, որ լռելեայն կրկնէ զնախդիրն կամ զնախադրութիւն. բայց ուր առանց շաղկապի զատաբար կան խնդիրքն, կրկնելի է. Օր.
Անդ տեսանէր զերկիրն աւետեաց, զաշխարհն կենդանեաց, զլեառն սրբութեան, զօթեվանս լուսոյ, զբուրաստանս ծաղկեալ երկնաւոր տնկոցն։
Պահեա 'ի տեղւոջ հանգստեան մեռօրինակ այսր դա_

դարձման՝ յանէրևոյթ մտածուե̃ց, 'ի մասնաւոր սխալու_թեանց, 'ի մեծագոյն գայթակղութե̃ց, 'ի փոքրագոյն տնանկութե̃ց, 'ի խաբեբայ չար ձանձրութե̃ց։

ՅՕԴՈՒԱԾ · Ե·

Կիրառութիւն Դիմազուրկ բայից։

ա· Դիմազուրկն վարի միշտ յերրորդ դէմս եզական և յոգնական։ Նմանայն դիմազուրկ կազմեալ էական բայիւ, ունի առընթեր ստորաբար զդերանուն կամ զա_նուն 'ի հոլովս տրական իբրև խնդիր, այլև զկնի կամ յառաջոյ զբայ աներևոյթ՝ կամ դիմաւոր ըստ մտաց աներևութի, որ համարի տէր դիմազուրկ բային. գր.

Պարտ է մեզ կատարել զպատուիրանս Քրիստոսի. || որ ըստ քերականականն շարին այսպէս պարզի. Կատարելն զպատուիրանս Քրիստոսի պարտ է մեզ։ || Ուր կատարելն է տէր, պարտ է՝ դիմազուրկ բայ. Մեզ տրական խնդիր դիմազուրկ բային, որ համարի միանգամայն և տէր ա_ներևութին կատարելոյ։ Ըստ այսմ է և 'ի սոսին։

Մեզ ոչ է արժան սպանանել զոք ։
Վայել է մեզ լնուլ զա̃մ արդարութի ։
Օտարայի տան ոչ է պարտ նստել ։

Մեզ լաւ է զի փոխիմք աստի 'ի մարդկանէ։ || Ուր դիմաւոր բայս փոխիմք՝ ըստ մտաց աներևութի եղեալ է. և նոյն է ասել. * Լաւ է մեզ փոխիլ աստի 'ի մարդկանէ։

բ· Երբեմն էական բայն միայնակ դնի առանց անուան, և տակաւին նշանակէ իբրև դիմազուրկ. գր.

Որչափ ինչ ցուցանել էր թագաւորին՝ ցուցի. || այ̃ որ_չափ ցուցանել արժան էր։

Զինչ ինչ առնել էր այգւոյ իմում. || այ̃ առնել պարտ էր։

Նա սատանայ ոչ գոյր դառնալ. զաբրահամ ոչ էր յի_շել. || այ̃ ոչ էր մարթ դառնալ. ոչ էր հնար յիշել.

գ. Բայց ընտրել արժան է, և մի՛ դիմաղուրկ համարել զամենայն՝ որ էական բայիւ լինէ կազմեալ. զր̃.
Ո՛չ օգուտ են արքայի եթէ թողուս զնոսա: || Ուր անունս օգուտ՝ է ուղղական խնդիր բայիս են.
Ոչ պէտք են նմա փականք աղխից. || Ա̃յ փականք չեն պիտոյ:
Այսպիսի անդամք անմարմին բնութե̃ չեն պէտք. || Ա̃յ անդամք ոչ են պիտոյ:

ՅՕԴՈՒԱԾ. Ջ.

Աներևոյթ բայք:

ա. Աներևոյթ եղանակն կրկնակի վարի ՚ի բանս, մի՝ իբրև անուն գոյական, և մի՝ իբրև բայ:
Իբրև անուն՝ լինի յատկացուցիչ, բացայայտիչ, տէր բայի, և խնդիր անուան, նախադրութե̃ և բայի:
Իբրև բայ՝ ունի զտ̃ր բայի, և զխնդիր սեռի կամ բնութե̃:

բ. Իբրև անուն՝ լինի յատկացուցիչ. զոր օրինակ:
Լուան զձայն զգնալոյ տեառն ՚ի դրախտի անդ: || Ուր աներևոյթս զգնալոյ՝ է յատկացուցիչ անուանս զձայն:
Բացայայտիչ. զր̃: Ապաքէն ունէր մարդն իշխանութի̃ երկոցունց, և՛ անսալոյն և՛ չանսալոյն: || Ուր աներևոյթքս անսալոյն, չանսալոյն, են բացայայտիչ թուական անուանս երկոցունց:
Տէր բայի. զր̃: Ճանաչելն իսկ զքեզ բովանդակ արդարութի̃ է: || Ուր ճանաչելն է տէր էական բայիս է:
Խնդիր անուան. զր̃: Աշակերտք հեղգք ՚ի յուսանել, և փոյթք ՚ի վարդապետել: || Ուր ՚ի յուսանել՝ ՚ի վարդապետել՝ են խնդիր ածական անուանցս հեղգք և փոյթք:
Խնդիր նախադրութե̃. զր̃: Ա̃ռ փրկելոյ զձեզ տ̃ն ա̃յ մերոյ: || Ուր աներևոյթս փրկելոյ է խնդիր նախադրութեանս ա̃ռ:
Խնդիր բայի. զր̃: Առաքեցաւ որդին ա̃յ ՚ի փրկել զաշխարհս ՚ի ծառայութենէ մեղաց: || Ուր աներևոյթս ՚ի փրկել՝ է խնդիր կրաւորական բայիս առաքեցաւ:

Գ. Յանկ իբրև բայ՝ ունի տէր բայի . զոր օրինակ ։

'Ի գալն իմ առ քեզ՝ բերան 'ի բերան պատմեցից ։ || Ուր սեռականս իմ՝ է տէր աներևութիս 'ի գալն ։

Խնդիր սեռի . որ ։ Զխօսելն լեզուաւ մի՛ արգելուք ։ || Ուր հայցական աներևոյթս զխօսելն՝ է խնդիր սեռի ներգործական բայիդ մ՛ արգելուք ։

Խնդիր բնութեան . որ ։ Օրհնելով կարդացից առ տէր ։ || Ուր գործիականս օրհնելովդ՝ է խնդիր բնութե չէզոքական բայիս կարդացից ։

Դ. Աներևոյթն 'ի նախդրիւ տրական կամ 'ի ներգոյական հոլով եղեալ՝ բազում ուրեք տայ իմանալ զմիտս ժամանակական մակբայի, յորժամ, մինչ . և զնախդիրն պահանջէ ներգործութե, և զդիմորոշ յօդ սովորաբար՝ կամ ինքն, կամ մերձաւոր անուանն . որ ։

'Ի տեսանելն զքեզ՝ բերկրեսցի 'ի միտս իւր . || այ յորժամ տեսանիցէ զքեզ ։

'Ի սկզբանէ 'ի յօրինելն հսկայից ամբարտաւանից . || այ մինչ կորեան ։

Ե. Այլ ուրեք 'ի նախդրիւ հոլով, կամ առ, առ 'ի նախադրութե 'ի սեռական հոլով եղեալ, փակէ զնշանակութիւն նախադրութեդ վասն . որ ։

'Ի լսել եկեալ եմ . || այ վասն լսելոյ ։

Ոչ առ առնել հաստատեցեր ինչ . || այ վասն առնելոյ ։

Եկն առ 'ի չտանելոյ ինչ զմադիմամ . || այ վասն չմտանելոյ ։

Ոչ աչաց պիտանութիւն էր 'ի տեսանել, և ոչ ականջք առ 'ի լսել, և ոչ ունչք առ 'ի հոտելոյ զօդ, և ոչ մատունք ձեռաց առ 'ի շօշափելոյ . || վն տեսանելոյ, վն լսելոյ, ևս ։

Զ. Սակայն ըստ այսմ նշանակութե բազում անգամ աննախդիր աներևոյթ 'ի կիր արկանի . որ ։

Բղխեսցէ երկիր բանջար խոտոյ՝ սերմանել սերմն, առնել պտուղ . || այ առ 'ի սերմանել, առ 'ի առնել . կամ վասն սերմանելոյ, վասն առնելոյ ։

Ահա կացուցի զքեզ այսօր 'ի վերայ ազգաց և թագա_ւորութեանց՝ խլել և քակել, կործանել և ապականել, շինել և տնկել. || փխ. առ 'ի խլել և առ 'ի քակել, եւն.

Է. Աներևոյթն մինչ լինի խնդիր նախադրութեանցս զկնի, ըստ, փոխանակ, չեւ, որք պահանջեն զսեռականն կամ զտրականն, բազում անգամ անհոլով դնի. որպ.
Ըստ հայթայթել մանկանց իմոց. || փխնկ. ըստ կազդուրելոյ.
Սման զաւուրբ քաղաքն անմարդի կացուցանել. || փոխա_նակ, կացուցանելոյ.
Յետ զերկիւղն աստուծոյ հայցել. || փխ. հայցելոյ.
Փոխանակ համառօտիւ ասել. || փխ. ասելոյ.

Ը. Սերեք ուրեք մի հոլով աներևութին փոխանակ միւ_սոյն եղեալ տեսանի, կամ նախդիրն զանց առնի. որպ.
Ըան ասի յաղագս անապկն գոլոյ ծննդեան. || փխ. գոլոյ.
Փոխանակ զանձինս աներկիւղս ունելոյ. || փխ. ունելոյ.
Սէ յայլ ինչ պարապեին, բայց ասել ինչ կամ լսել նո_րագոյնս. || փոխանակ, յասել կամ 'ի լսել.

Թ. Գործիական հոլով աներևութին կրկնեալ ընդ ի_րում բայի 'ի զանազան ժամանակս, նշանակացուցանէ զնշանակութիւն յաւելեալ հաստատութի բանին. որպ.
Օրհնելով օրհնեցից. բազմացուցանելով բազմացու_ցից. թագաւորելով թագաւորեսցես. տիրելով տիրես_ցես. հարկանելով հարցես.

Ժ. Բայց բազում անգամ առանց հոլովելոյ դնի աներևոյթն. որպ. Սնել ունէր պարծանս. || փխ. արդարև ունէր.
Տալ ետու. || փխ. արդարև ետու.
Ընթանալ ընթանան. || փխ. ժիրաւի ընթանան.
Ըստ այսմ ասի. Արել վարէ. ցուցանել ցուցանէ. սիրել սիրեն. բարձրանալ բարձրանան. փութալ փու_թայր. գիտել գիտէր, եւն.

Երբեմն փոխանակ աներևութի դնի անցեալ ըն_դունելութիւնն նովին միօք. որպ.

Յերուսաղէմ երթեալ երթիցէ՝ որ դը ձեր թշնամի իցէ:
Նմանապէս ասի. Ո՜ լինել չինէ. պահեալ պահելն. տուել
եառ. հանեալ եհան, ևն:

ժա. Աներևոյթ եղանակն բազում անգամ պատահեալ դիմաւոր բայի յառաջ կամ զկնի, խափանէ զխնդիր սեռի կամ բնութե դիմաւորին, և ինքն լինի խնդիր նմին. և այսպիսի աներևոյթք կոչին ԼՀԴԵՐԷՆ ԽՆԴՐՈՅ. զր:
Բնութիւն մեր սիրէ ծածկել զմերկութի: ‖ Սոր աներևոյթս ծածկել՝ պատահեալ ներգործական բայիս սիրէ՝ արգելեալ է զխնդիր սեռին; ինքն լինելով խնդիր:
Ըստ այսմ է և՛ի սորին:
Եւ ոչ Թագաւոր կամ բռնաւոր բռնանալ զակն ՚ի վեր կարիցէ ընդդէմ.քո. ‖ զր ոչ կարիցէ զբռնանալն:
Խնդրէ ընդունել զպատիւն իւր. ‖ զր խնդրէ զընդունելն:
Զի անօրինել որ յաստուածեղէն օրէնսն դիւրին մի՛ համարեսցի. ‖ զր մի՛ որ դիւրին համարեսցի զանօրինելն:
Ոչ կամի գործել զբարին. ‖ զր ոչ կամի զգործելն:
Հատանել փութայր զկապ սիրոյ միաբանութե նոցա:
Քրիստոսի աշակերտս՝ վարդապետին ջանամ նմանել:

ժբ. Այսպիսի խնդիրք բազում անգամ լռելեայն փակեն յինքեանս զնշանակութիւն պատճառական շաղկապիս զի. զոր օրինակ:
Պատուիրեաց մի՛ ուտել ասել. ‖ այսինքն պատուիրեաց զի մի՛ ուտիցեն:
Հրամայեաց ագանել հողաթափս. ‖ զր հրամայեաց զի ՚ի ագանիցեն հողաթափս:
Այլ ուսուցանել կնոջ մարդոյ ոչ հրամայեմ. ‖ զր ոչ հրամայեմ զի ուսուցանիցէ կին մարդ:
Ուստի երբեմն ներգործութե դնի շաղկապս. զր:
Տայր ցաշակերտսն զի արկցեն ժողովրդեան. ‖ նոյն է ը այնմ որ ասի. Տայր ցաշակերտսն արկանել ժողովրդեն:
Այսպէս ասի. * Պատուիրեաց նմ չէ մի՛ ուտել ասիցեն:

ժգ. Բայց երբեմն ներգործական բայք առ ընթեր ունելով զաներևոյթ չէզոք կամ էական բայի, տակաւին պահեն զխնդիր սեռի իւրեանց. օր.

Վասն զի զքեզ ուսաք միանալ ՚ի մեզ ՚ի ձեւն աղօթից. || Ուր ներգործական բայս ասաց՝ ունելով առ ընթեր զչէզոքական աներևոյթս միանալ, տակաւին պահէ զխնդիր սեռին զքեզ. Ըստ այսմ է և ՚ի սոսին.

Հրամայէ փութով ուսանել, և զծախսն դպրոցացն յարքունուստ լինել. || որ. Հրամայէ զծախսն լինել յարքունուստ.

Հաստատեսցէ ճշմարիտ լինել զասացեալս բանագրոյն. || որ. Հաստատեսցէ զբանագրութիւնս լինել ճշմարիտ.

Ուսուցանէ անփոփոխ զնա գոլ և անայլայլելի. || որ. ուսուցանէ զնա լինել անփոփոխ.

՚Ի նմանէ լուան նեղ լինել շաւիղն. || որ. լուան զդուռն լինել նեղ.

ժդ. Իսկ յայսպիսի բանս չէ ՚ի դէպ զհայցականն համարիլ տէր չէզոք կամ էական աներևութին, այլ խնդիր ներգործական բային. որ երբեմն ոչ դնի, այլ զօրութեամբ իմանի. օր.

Միայն անձանց գոլ զհիմն քո, և ոչ եղբարցն. || Ուր զհիմն՝ ոչ է տէր աներևութիս գոլ, այլ խնդիր սեռի զօրութեամբ իմացեալ ներգործական բային, որում ուղղական խնդիր է գոլն. որպէս թէ ասէր. Միայն անձանց գոլ հաստատեցուք զհիմն քո. Ըստ այսմ է և այս.

Որով յայտ է՝ ՚ի կարևորացն զսա գոլ. || որ. թէ մի ՚ի կարևորացն գոլ ծանիցուք զսա.

ժե. Իսկ որպէս և ընդունելութիւն էական և կրաւորական բայից՝ յորժամ ունիցի առ ընթեր զանուն ինչ հայցական, ոչ է պարտ համարիլ տէր ընդունելութեան զհայցականն, այլ խնդիր ներգործականին որ կայ անդ. օր.

Տեսանիցէք զերկինս բացեալ. և զհրեշտակս աստուծոյ զի ելանիցեն և իջանիցեն. || Ուր հայցականն զերկինս՝

ոչ է տէր կրաւորական ընդունելութեան բայեալ, այլ խնդիր սեռի թեռանկելին, և ընդունելութիւն խնդիր բնութենէ նորին ։ Ըստ այսմ են և սոքին ։
Նոքա բացեալ դրունք բանտին ։
Կարծէր փախուցեալ զկապեալսն ։
Պատանէ յանհնարին վտանգս եկեալ զնէզն ։
Ծանրանայ մեք ոչ յոյժ սատանայ եղեալ կերեմք ։

ՅՕԴՈՒԱԾ. Է.

Ակրառութիւն Նաական բայի.

Է. Նաական բայն իբրև արմատ այլ ամենայն բայից՝ նշանակութի իւր է կարի հանրական. վասն որոյ կարէ առնուլ զամենայն հոլովս և զնախադրութիւս, և միայն հայցական հոլովն ոչ պատշաճի նմա ։

Ուղղական. դր. ։ Ես եմ որդին ճշմարիտ, և հայր իմ Տէր է ։
Եղիցիս հայր բազմութեան ազգաց ։
Յետ գալստեանն քո մահն քոն եղև ։
Սեռական. դր. ։ Էր զինւոյ էր արջառ և ոչխար ։
Խնկպէտ և բազում որդիք լինիցին նորա ։
Իմ է խորհուրդ և զգուշութի. և իմ է հանճար և զօրութի ։
Գործիական. դր. ։ Գանձիւ եղիցի փրկութիւն մեր ։
Հնարաւորութեամբ էին խորհուրդք նոցա ։
Եւ եղիցին գործք արդարութե խաղաղութբ ։
Պարառական. դր. ։ Բազում ամբոխ էր շնոզա ։
Զօրացն որ շինեալ էին՝ ետ պարգևս ։
Ընկանիցիս դու, և ամենեքին որ ընդ իցեն ։
Պատմական. դր. ։ Եղև շնման ամբաստանութի ։
Բանքս ամենայն ՚ի կարգի շնչմարիտ օծելոյն է ։
Մի թէ չէգանց ինչ փոյթ է աստուծոյ ։
Բացառական. դր. ։ Յեղէն եղև բանն այն ։
Պատերազմաց սկիզբն յաջողում մարդկան եղև ։
Գոյր մեզ օգնութիւն յերկնից ։

Տրական. օր. ։ Տէր ինքնին եղիցի մեզ լոյս մշտնջենաւոր ։
'Ի ժողովուրդն են գործք աշխարհի ։
Զայն տառածոյ եղև առ նա ։
Ներգոյական. օր. ։ Ահաւասիկ 'ի խորանի անդ է ։
Որ ինչ ձեռքին է սմ բնակեցէ ։
Բայց ոգիք արդարոց 'ի ձեռին այ են ։
Նախադրութ. օր. ։ Ամենեքին ընդ առաջնոյն են ։
Մինչդեռ պատրաստէր զերկինս ընդ նմա էի ։
Աղէն մեծամեծ ձկունք 'ի մէջ երկուց Թշնամեաց ։

Կարէ առնուլ և զհայցական, եթէ անուանն զոր առ–նու, իցէ նշանակիչ ժամանակի. օր ։

Այս ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուրս ։
Որպէս ընդ ձեզ զամենայն ժամանակս եղէ ։
Այս էր մովսէս 'ի լերին անդ զքառասուն տիւ և զքառա–սուն գիշեր ։

Բ. Անուանք որք նշանակեն զքանակութիւն չափոյ, ժամանակի, կշռոյ, գնոյ, եւն, յայլ և այլ հոլովս կարեն լինել խնդիր էական բային ։ Ասաւ միօրինակ ասի, Բարձրութիւն նորա էր վաթսուն կանգուն կամ կանգնոյ, կամ 'ի կանգնոյ, կամ կանգնաւ ։ Երկայնութիւն նորա տասն ասպարէզ, կամ 'ի տասն ասպա–րիզ, կամ 'ի տասն ասպարիզէ ։

Գ. Էական բայն բազում անգամ առնու զզօրութիւն դիմաւորական բայի, որպէս նշանակեցաք ('ի յօդ. Դ.) որպէս երևի և յայսմ ։ Ոչ ստացուած ոչ գոյր դառնալ, զաբրահամ ոչ էր յի–շել, խաչակաւ ոչ էր աղօթել, խորայելին ոչ էր պար–ծել. Ամ առ ամ ոչ էր մարթ դառնալ, յիշել, եւն ։

Դ. Յորժամ երրորդ դէմն էական բային էն եղանիլ կամ յոքնակի՝ յարեալ ընդ յարաբերական դերանուանն որ՝ վարի փոխանակ մասնական անուանս ունի կամ ունող. օր ։ Այն որ մեծացուցանեն զանձինս, և էն որ խոնարհեցու–

ցանեն. || Որ ոմանք մեծացուցանեն զանձինս, և ոմանք խոնարհեցուցանեն.

Տայր պտուղ, էր որ հարիւրաւոր, էր որ վաթսնաւոր, և էր որ երեսնաւոր. || Որ ոմն հարիւրաւոր, եւն:

ԳԼՈՒԽ. Ե:

Համաձայնութիւն Նախադրութե:

ա. Բուն նախադրութիւնք՝ որպիսի են առ, ընդ, ըստ, ձան, իբրև. Նոյնպէս բայց, առանց, մինչ, մերձ յառաջէն քան զխնդիր իւրեանց. իսկ այլքն ամենայն կարեն դնիլ յետադաս. որ: Զարին չէնէ մտեցայ: Անմարթ էր զորութիւն շանց առաջի արկանել: Զդատաստանն՝ դատաւորին հանդէպ կացուցի:

Ծանօթութիւն. ա:

Երբեմն ’ի մէջ նախադրութե և խնդրոյն անկանի բայ կամ անուն ինչ. զոր օրինակ:

Զխաչ առաքինութեն բարձին, և չէնէ գնացին հետ– ևսէ. || Որ գնացին զկնի քրիստոսի:

Ուղի չարի ’ի վերայ խորխորայր հասուցանել առաջի:

Այսպիսի նախադրութիւնք եթէ ունիցին զնախդիր, բազում անգամ կրկնի առ խնդիրն ևս, զոր օրինակ:

զՄիմեանց չէին անհետ ’ի վր գային. || Որ զկնի միմեանց:

Եւ զհետ երթային բազումք զպօղոսի և զբառնաբայ:

Յամենայն ժամ զբարեաց զհետ երթայք:

Յորժամ ’ի պէս պէս փորձութեանց ’ի մէջ անկանիցիք:

Բայց երբեմն միայն և եթ դնի. որ:

Սոքա հասեալ էին յաստուծոյ իրաւանցն վերայ. || փոխանակ, ’ի վերայ իրաւանցն աստուծոյ:

Չորկուց քերովբէից Գէջոյ լինէր ազդեցութիւն · || Կմ ՝ի մէջ երկուց քերովբէից ։

Վայ մարդոյն այնմիկ ոյր ձեռն գայցէ գայթակղութի ։

Ծանօթութիւն · Է ։

Վերադրութիւն՝ նոյն կամ նման նախադրութիւնք ուրեք տեսանին կրկնեալ · Օր ։

Խաղաղութի արասցուք ընդ այր ընդ ազգիդ այդմիկ · || Կմ ընդ այս ազգիդ ։

Հատուցին ինձ չար փոխանակ ընդ բարւոյ ։

Զգալի այն ասի որ ընդ զգայարանացս ՝ի ներքոյ անկանի ։

Աշ վասն աշակերտս գտանելոյ աղօթս ։

Ծանօթութիւն · Ը ։

Նախադրութի՝ որ սովորաբար կրկնելի էր ՝ի բազում խնդիրս , տեսանի բազումուրեք զի լուելեայն կայ ՝ի յետադասն ։ Օրինակ կրկնուէ ՝ի խնդիրսն ։

Բազմեցին ընդ աբրահամու , և ընդ սահակայ , և ընդ յակոբայ ։

Յանդիմանեսցէ զաշխարհ վասն մեղաց , վասն արդարութեան , և վասն դատաստանի ։

Զի գեղեցկագոյն է քան զարեգակն , և քան զամենայն դիրս աստեղաց ։

Օրինակ լուելեայն խնդրելոյ ՝ի յետադասն ։

Վասն Ճանապարհորդութե աղաչէ զայն՝ որ և ոտն յոտանէ չկարէ փոխել , և ընչաւէտութե և գործոց և ձեռաց կորովութե ։ || Որ վասն եղեալ յառաջնումն , լուելեայն կայ ՝ի յետինսն · փոխանակ ասելոյ , վասն ընչաւէտութե , և վասն գործոց , և վասն ձեռաց կորովութե ։

Որ եղէն յառաջ քան զիս և զքեզ · || Փխնկ , քան զքեզ ։

Նստաւ միածինն յերկինս ՝ի վերայ քերովբէիցն , և յերկրի՝ անասուն կենդանեացն · || փոխանակ , ՝ի վերայ անասուն կենդանեացն ։

Երկինք և երկիր վասն մարդոյն, և մարդն՝ պատուիրա-
նին. || որ վասն պատուիրանին։

Մի՛ ԵԲՐԵՒ զՀամբարձումն ձեռաց ամբարշտելոյն յակո-
բու, և զանիրաւութիւն բաբելոնի տաղտկալի քեզ ե-
րևեսցի. || որ իբրև զանիրաւութիւն։

Յայսպիսի ձևս՝ լուելեայն իմացեալ նախադրութիւնք թէ
ունին զնախդիր՝ ՚ի յետադաս խնդիրն կրկնի նախդիրն։

Վայ ՚ի ՎԵՐԱՅ վայի, և գոյժ ՚ի գուժի. || փոխանակ,
՚ի վերայ գուժի։

Գթայր ՚ի ՎԵՐ նր իբրև հայր որդւոյ. || որ ՚ի վր որդւոյ։

Եկեղեցի անուն տիրապէս ՚ի ՎԵՐԱՅ ժողովրդեան առ-
նու քան ՚ի տան. || փոխանակ, ՚ի վերայ տան։

Ծանօթութիւն. Է.

Նախադրութիւնքս ԵԲՐ, ԵԲՐԵՒ, ՈՐՊԷՍ, ՔԱՆ, սովո-
րաբար խնդրեն զհայցական, որպէս երևի յօրինակն
անդ յառաջին մասին. այլ ՚ի կարգի բանին յարին ընդ-
այլ և այլ հոլովս, իբր զի մերձակայ անուանն կամ բայն
այնպէս պահանջէ։ Վերջահոլով տրական. որ։

Նոցին որպէս փափաքելոյ հետամուտ լինէին։

Դիւրագոյն լիցի երկրին սոդոմացւոց քան քաղաքին այնմիկ։

Նախդրիւ տրական. որ։ Փափագէ ՚ի մահ քան ՚ի կեանս։

Պ.ժլ իբրև ՚ի հօրէ գթալ ՚ի նա, և իբրև որդի հնազանդիլ։

Բացառական. որ։ Երևեցան նոցա բաժանեալ լե-
զուք իբրև ՚ի հրոյ։

Իսկ նախադրութիւնքն ԵԲՐԵՒ, ՈՐՊԷՍ, առանց պահանջ-
ման մերձակայ անուանն կամ բային, առնուն զսեռա-
կան կամ զտրական՝ նշանակելով նման. որ։

Հնչիւն յերկնից եկեալ իբրև սաստիկ հողմոյ. || որ
նման հողմոյ։

Իջանել անօթ ինչ իբրև կտաւոյ մեծի. || որ նման կտաւոյ։

Սրտմտութի նոցա ըստ նմանութե օձի, որպէս ԻԺԻ քարբի
զի խցեալ է զականջս իւր. || որ նման իժի։

Բայց խրատ տամ որպէս ողորմելոյ ուրուք 'ի տեառնէ ։

Նախադրութիւն զօրէն, որ սովորաբար առնու զսեռական, ուրեք առնու և զայլ հոլովս, ունելով անդ զնշանակութիւն իբրև նախադրութեան ․ Օր ։

Զօրէն տարաշխարհիկ ոչ եղաւ 'ի գերեզմանի ․ || որ է իբրև տարաշխարհիկ ։

Կաշկանդեալ զօրէն երկաթապինդ լինէր կապանօք ․ || որ է կաշկանդեալ լինէր իբրև երկաթապինդ կապանօք ։

Նախադրութիւն հանդերձ՝ որ գործածանի վարի սովորաբար, կամ ընդ սեռականի ևս ․ Օր ։

Հանդերձ առանձին հացի և ձկանց ։

Հանդերձ տասնեակ իւրոյ առաքելական գնդին ։

Այլևս խոտորմունք գտանին և յայլ նախադրութիւնս ինչ, զորս մարթ է ճանաչել 'ի կարգէ բանին ։

ԳԼՈՒԽ ․ Զ ։

Համաձայնութիւն Մակբայի ։

Մակբայն յայն սակս դնի 'ի բանի, զի զպարագայս ներգործութեանց յայտ արասցէ ․ որպէս զորպէսըն, զորքանն, զտեղին, զժամանակն, եւլն ։ Աստի մակբայն ոչ միայն յարի 'ի բայս՝ այլ և յընդունելութիւնս, 'ի բայանունս, և յածականս՝ որք զներգործութիւն ինչ ցուցանեն, որոց առաջոյ և զկնի կարէ դասիլ ։

Կանոն ․ Ա ։

Բազում անգամ լոկ անուանք պարզք և բաղադրեալք վարին 'ի բանի իբրև մակբայ ․ և այն պէսպէս օրինակաւ ։

Ուրեք առանց իրիք փոփոխութեան իւրեանց ․ Օր ։

Յամենայն գործոց բարութեան պատրաստ գտանել ։

Օ՛ հայր արդար տասցես : Մի՛ թէ անէրա դառնիցի որ :
Գնամ դու 'ի ճանապարհս սրտի քո անարատ :
Զերանանոյն առաջի իմ մի՛ երևեցիս :

Ուրեք անուանք և դերանուանք իսկ փոփոխութիւն իւրք մակբայանան . որ կամ հայցական նախդիր ունելով , կամ + , ս 'ի ծայրին , կամ զմանիկդ ինն . որ :
Արդարև ընթանայէին և բերելա դառնայէին . Այսինքն
երագաբար և թեթևութիւն :
Օ՛ նոյն օրինակ ծառայք հանդերձ տերամբքն տանջեալ .
Այ նոյնպէս , նովին օրինակաւ :
Որք առաւելագոյնս հարին զմեզ , և չարաչարագոյնս հարեալ գտան 'ի մէնջ . Այ սակաւ անգամ , յոլով անգամ :
Ողորմելեաւ ինն աղդեալ , արտասուելեաւ ինն յեղանակէ .
Այսինքն ողորմելի եղանակաւ , ողբական կերպիւ :

Անուանք երբեմն նախադրութեամբ ևս վարին իբր մակբայ , որպէս՝ Առ ժամանակ մ . ընդ աջմ . առ օրին . ընդ ժամ . ևն : Նոյնպէս երբեմն կրկնութեամբ . որպէս՝ Ընդ ժամու ժամու . օր ընդ օրէ . ամ ամ . բերան 'ի բերան . ևն :

Ծանօթութիւն . Է :

Աւելադրութիւն՝ բազում անգամ նոյն կամ նման մակբայ կրկնի 'ի միում բանի , սաստկութիւն տալով առացուածոյն . որ :
Յանկարծակի յարձակեալ ժամու զամենայն քաղաքն 'ի բուռն առնուլ :
Յուցից արդ արժանա զնոյն յիս տեսակ :
Յուսալ վերստին անդրէն վերադարձ նախապարգևելոյն փառաւորութեանց դարձեալ հասանել :

Եւ այս ձև վերաբերի ասելն . Երբեք երբեք . առէպ առէպ . փոյթ ընդ փոյթ . յոյժ յոյժ . այո՛ այո՛ . մի և մի ի մի . ևն :

Ծանօթութիւն . Ը :

Երբեմն դիմաբառ մանեալ մակբայն դնի լաւելեայն . որ : Որպէս ես , նոյնպէս և դու . և որպէս զօրք իմ ,

զօրք քո. և որպէս երիվարք իմ, երիվարք քո։ ‖ Որ յերկու յետինսդ լուելեայն կայ նոյնպէսն. որ դիմաբաժանի որպէսին. իբր թէ ասէր, նոյնպէս զօրք քո. նոյնպէս երիվարք քո։

Իսկ այլ ուրեք կրճատի մասն ինչ դիմաբաժանեալ մակբային. օր̃։ Բայց եթէ այսպէս և եթէ ոչն՝ ՚ի փառս աստուծոյ կատարեսցի. ‖ այ̃ այնպէս։
Որպէս այժմ՝ նոյն և յայնժամ. ‖ այ̃ նոյնպէս։
Հայեա՛ց յայսկոյս և յայն. ‖ այսինքն յայնկոյս։

Ծանօթութիւն. Է։

Երբեմն ՚ի բարդ մակբայն զատանի մի բառն ՚ի միւսմէն միջադրութբ̃ այլոյ բառի. օր̃։
Մ՛ինչ նա դեռ կամէր քաջութի̃ ինչ առնել. ‖ փոխանակ, մինչդեռ նա կամէր։
Մ՛ի համարիր այլ ինչ ազգ տարարեալ առ քեզ յայտնութիւն. ‖ փոխանակ, այլազգ ինչ տարարեալ։

Բացասականս ոչ, չ, մ՛, դնի երբեմն զկնի բային, երբեմն ՚ի վե̃ր այլոյ բայի, կմ̃ միջադրութբ̃ այլոց բառից. օր̃։
Բայց գիտէի ոչ զնա. ‖ այսինքն ոչ գիտէի զնա։
Զուլ ՚ի մօր կաթն չհրամայէ եփել. ‖ այ̃ հրամայէ չեփել։
Եւ ոչ մեռանիլ ևս կարեն. ‖ այ̃ ոչ կարեն մեռանիլ։
Շնորհ՝ որոյ ոչ զեղումն գերազանց մտաց սահմանի. ‖ այ̃ որոյ զեղումն ոչ սահմանի։

Բացասականս ոչ՝ որ ընդ մասնական անուան սովորաբար աննախդիր վարի, իբր մակբայ յարեալ ՚ի բայս կամ յածական անուանս՝ վարի նախդրաւ և նախադրութեամբ. օր̃։ Մ՛ի խաբեսցէ զքեզ ոչ խօսեալ։
Անմտութբ̃ գործեցի ոչ հաճոյսն քո։
Զոչ ախորժելիս ստեղծչին կատարէ։
Զի՛նչ առաւելու̃ ՚ի բանալն կամ ոչն։

Համեմատական մակբայքս առաւել, լաւ, փոխեն երբեմն զդասաւորութիւն իւրեանց. զոր օրինակ։

Քան յանձն իւր՝ առաւել 'ի նա էր յուսացեալ։ ‖ Որ դնելի էր. Առաւել 'ի նա՝ քան յանձն իւր էր յուսացեալ։ Ըստ այսմ՝ է և 'ի սոսին։

Քան զաւետիս՝ զբօթ սիրեմք լսել. ‖ փոխանակ, բզ բօթ սիրեմք լսել քան զաւետիս։

Բուռն հարեալ քան զիմոց գործոց՝ զքոյդ շնորհաց. ‖ փոխանակ, բուռն հարեալ զքոյդ շնորհաց՝ քան զիմոց գործոց։

Զի են որ քան 'ի յանտի կենացն վրիպել՝ յաստեացս զարհուրեին. ‖ փոխանակ, որ զարհուրեին վրիպել յաստեացս՝ քան յանտի կենացն։

Իւր առաւել քան ոսկւով և արծաթով՝ ամօթխածութբ և պատկառանօք զարդարել զանձինս. ‖ փոխանակ, առաւել ամօթխածութբ քան ոսկւով. ևն։

ԳԼՈՒԽ. Ը.

Համաձայնութիւն Շաղկապի։

Ասպաքէն ցուցաք յառաջին մասին զպէսպէս տեսակս շաղկապին, և զգործ նորա՝ որ է կապել զմասունս բանի ընդ միմեանս, և զբան ընդ բանի։ Բայց քանզի գտանին 'ի նոսա ինչ ինչ արժանի տեղեկութեան, զայնոսիկ ևս կարևոր համարեցաք նշանակել աստէն։

Ծանօթութիւն. ա։

Շաղկապքն պատճառական, անկատարական, թէական, 'ի յաջորդ հատուածի բանին պահանջեն զհամեմատեալ շաղկապսն վասն այնորիկ, սակայն, ապա, ևն. բայց տեսանի բազում ուրեք լռելեայն թողեալ մին կամ միւսն. օր։

Իսկ եթէ սկիզբն սուրբ, և զանգուածն. և արմատն,

ապա և ոստքն ։ || Ուր յառաջին մասին պակասի ապա ․ յերկրորդումն՝ պակասի էրէ ․ և պարզաբար ասելի էր ․ Իսկ եթէ սկիզբն սուրբ է , ապա և զանգուածն ․ և եթէ արմատն սուրբ է , ապա և ոստքն ։

Ու՜ չէ էք դուք որդիք , առաքեաց զհոգի որդւոյ իւրոյ ․ || այսինքն վասն այնորիկ առաքեաց ։

Զի դու զգիտութի՟ մերժեցեր , մերժեցից և ես զքեզ ․ || այսինքն վասն այդորիկ մերժեցից և ես ։

Ինչպէս փակեաց և կնքեաց զդրունս ամ՟ եկեղեցեաց , նոքա զամ՟ տուն եկեղեցի ա՟րին ․ || այ՟ բայց նք՟ զամ՟ տուն ։

Ինչպէս և որդի է , ուսաւ ՚ի չարչարանաց անտի զհնազանդութի՟ ․ || այսինքն սակայն ուսաւ ։

Ծանօթութիւն ․ Է ․

Շաղկապս և՝ ուրեք դնի առանց հարկի ․ ո՟ր ։ Բան երկիւղի անկանելոյն զարհուրեալ և թմբեցի ։ Տէր մեր գթալով ՚ի կինն այրի , և յարուցանէր զմիամօր որդի նորա ։ Որ պատրաստեալ և մնայ ինձ ։ Մինչդեռ աղօթեմն՝ և վրիպիմ ․ ՚ի յընթանալս իմում և կասիմ ․ յարդարանալս իմ և մեղանչեմ ։

Այլուրեք կրկնի և շաղկապն , և նշանակէ թէ այսպէս , և թէ այնպէս ․ ո՟ր ։ Միապէս մատնէ կորստեան և՛ զզջումն ուժգնապէս , և՛ մեղանչելն մոլեգնաբար ․ || այ՟ թէ զզջումն , թէ մեղանչելն ։

Կրկնապատիկ քեզ պսակքն լինիցին և՛ ը՟ վաստակոց , և՛ ը՟ համբերութեն ․ || այ՟ թէ ը՟ վաստակոց , թէ ը՟ համբերութեն ։

Սովին մտօք կրկնի շաղկապն Ինչպէս ․ զոր օրինակ ։ Անհամեմատ գտցէ զնա ինչպէս մեծութեն , ինչպէս բազմութեն ։ Արժանի է չարչարանաց ինչպէս այժմուս , ինչպէս հանդերձելոցն ։

Ծանօթութիւն ․ Ը ․

Շաղկապքս Ինչ , չէ , ոպէս չէ , իբր թարմատար կամ պատճառական՝ սովորաբար պահանջեն զգիմաւոր բայ ․ ո՟ր ։

Աղաչէր զնա . ոմն փարիսեցի , զի ճաշ կերիցէ ընդ նմա ։
Կամիմ զի գիտիցէք դուք , եթէ առն ամ̃ի գլուխ Քս̃ է ։
Ապա ուրեմն վկայէք՝ եթէ կամակից էք գործոց հարցն ձերոց ։ Արդէս զի տայ նոցա վկայութիւն ։

Սակայն երբեմն յաներևոյթ եղանակն դնի բայ այնպիսեաց · Դր̃ ։ Որց զօրութ̃ այն է՝ զի զանպիտան աղտ որբել , և յառաջին պայծառութիւն ածել · ‖ փոխանակ , սրբեսցէ , ածիցէ ։

Բայց պօղոս աղաչէր՝ թէ զմեկնեալն 'ի նոցանէ դ' առնուլ ընդ ինքեանս · ‖ փոխանակ , մի' առնուցուն ։
Արդէս զի 'ի լուսն նստեալ , լալ 'ի տուէ և 'ի գիշերի · ‖ փոխանակ , լայցէ ։

ԳԼՈՒԽ · Բ ·

Որ ինչ ուսուցաւ զհմտութ̃ համաձայնութ̃ մասանց բանի ցայս վայր , բաւական են ուսանողաց առ 'ի գիտել զկանոնս համաձայնութ̃ · մնայ այսուհետև երկու ինչ կարևոր , Վերլուծութ̃ի և Շարադրութ̃ի · այսինքն նախ առաջին լուծանել զշարադրեալ բանս գրոց · երկրորդ՝ ինքնին յօրինել զբան 'ի գրոց բարբառ · զերկաքանչիւրոց առանձինն յօդուածովք խօսեսցուք յառաջիկայդ ։

ՅՕԴՈՒԱԾ · Ա ։

Վերլուծութ̃ի ։

Վերլուծութ̃ի շարադրութ̃ե՝ է որոշումն իւրաքանչիւր բառից միոյ բանի , իբր տէր բայի , իբր բայ , իբր խնդիր բայի , իբր մակբայ , իբր շաղկապ , իբր բացայայտիչ , իբր յատկացուցիչ , իբր ածական , ևլն ։

Զվերլուծութիւն պարտ է սկսանել 'ի պարզ շարադրութեց, յաւետարանէն, և'ի նմանեաց. և ապա ձանապարհ առնել առ լուծումն միջակ և խրթին բանից. որպիսիք են թուղթքն պօղոսի, աղօթամատոյց նարեկացւոյն, և այլն:

Օրինակ Պարզ շարադրութե.

(1) Եւ իբրև եմուտ 'ի նաւն, գնացին զկնի նորա աշակերտքն նր. (2) և ահա շարժումն մեծ եղև 'ի ծովուն, մինչև նաւին ծածկել յալեաց անտի, և ինքն ննջէր. (3) և մատուցեալ աշակերտքն յարուցին զնա և ասեն. Տէր փրկեա զմեզ զի կորնչիմք. (4) և ասէ ցնս, ընդէր վատասիրտք էք սակաւահաւատք. յայնժամ յարուցեալ սաստեաց հողմոցն և ծովուն, և եղև խաղաղութի մեծ:

Լուծումն:

(1) Եւ՝ շաղկապ բաղհիւսական. Իբրև՝ մակբայ ժամանակական եմուտին. 'Ի նաւն՝ տրական խնդիր եմուտին. Գնացին՝ բայ չէզոքական. Զկնէ՝ նախադրութի. Նորա՝ խնդիր նախադրութե, և երկրորդին միանգամայն խնդիր գնացինին. Աշակերտքն՝ տէր գնացինին. Նորա՝ յատկացուցիչ աշակերտացին: (2) Ահա՝ մակբայ ցուցական եղևին. Շարժումն՝ տէր եղևին. Մեծ՝ ածական շարժմանն. Եղև՝ բայ էական. 'Ի ծովու՝ ներգոյական խնդիր եղևին. Մինչև՝ շաղկապ համեմատական. Նաւին՝ տր ծածկելին. Ծածկել՝ բայ կրաւորական. Յալեաց՝ բացառական խնդիր սեռի ծածկելին. Անտի՝ ածական յալեացին, եդեալ փոխանակ ցուցական դերանուանս յայնցանէ. Ինքն՝ տէր ննջէրին: (3) Մատուցեալ՝ չէզոքական ընդունելութի վարեալ իբր բայ. Աշակերտքն՝ տր մատուցելոյ, յարուցին և ասեն բայից. Յարուցին՝ բայ անցողական. Զնա՝ խնդիր սեռի յարուցինին. Ասեն՝ բայ ներգործական, որոյ խնդիր սեռին զօրութե դնի զայս. Տէր՝ կոչական անուն՝

տէր փրկեա՛ զայլն · Փրկեա՛՝ բայ ներգործական · Զքեզ՝ խնդիր սեռի փրկեա՛ բային · Զի՝ պատճառական շաղկապ · Կորնչիմք՝ բայ չէզոքական, որոյ տէրն է զօրութ. մեք : (4) Տուր՝ բայ ներգործական, որոյ տ͞րն է զօրութ. նա, մը յն · Զինուոր՝ խնդիր բնութ. տէրին · Ընդէ՞ր՝ հարցական մակբայ էին · Ապաւինեալ՝ ուղղական խնդիր էին · Էաք՝ բայ էական · Ամենահաւատք՝ կոչական տէր էին, որոյ գոյականն է զօրութ. դուք · Զանձամբ՝ մակբայ ժամանակական յարուցելոյն · Յարուցեալ՝ չէզոքական ընդունելութ. վարեալ իբր բայ, որոյ տէրն զօրութ. յն, որ միանգամայն է տ͞ր ապաւինելոյն · Ապաւինեալ՝ բայ չէզոքական · Հոգւոյն և ծառային՝ տրական խնդիր ապաւինելոյն · Այլ՝ էական բայ · Խաղաղութ. տէր էլին · Ամեն՝ ածական խաղաղութեան :

Օրինակ Միջակ շարադրութ. :

Զօղոսի համաճուռան վէհին և քաղաքակցի, երանի թէ և գործակցի յաւէտարանն քրիստոսի, և ունողի և կրողի զպակասութ. հարչարանաց նորին 'ի մարմնի ընթերցաք զգիր՝ յընդդիմադրութ. ամբաստանողացն զքէն առ մեզ · որոյ և անզգուշալին բան ոչ գոյ ծանուցաւ հաւատարիմ · քանզի անմտաց և ոչ զձաշակս առողջ իմաստութ. է այս :

Լուծումն :

Զօղոսի՝ է յատկացուցիչ գոյական անուանս ըղձեր, ուր զ նախադիրն կրկնեալ է · Համանուան՝ ածական պօղոսին · Վեհին՝ յատկացուցիչ համանուան · Քաղաքակցի՝ ածական պօղոսին · Երանի թէ՝ միջարկութ. · Գործակցի՝ ածական պօղոսին · Աւետարանին՝ տրական խնդիր գործակցոյն · Քրիստոսի՝ յատկացուցիչ աւետարանին · Ունողի, կրողի՝ ածական պօղոսին · Զպակասութ.՝ խնդիր

սեռի հրովէն · Չարչարանաց՝ յատկացուցիչ պաշտաւէ · Կորէն՝ յատկացուցիչ չարչարանացին · 'Ի մարմնի՝ ներգոյական խնդիր հրովէն · Ընթերցաք՝ բայ ներգործական, տէրն զօրութ Դէ · Օգնէր՝ խնդիր սեռի ընթերցաքին · Յընդդիմադրութիւն՝ տրական խնդիր զօրութ էրին, յոր էր յընդդիմադրութի · Ամբաստանողաց՝ տրական խնդիր ընդդիմադրութեան · Օքէն՝ պատմական խնդիր ամբաստանողացին · Առ Դեզ՝ տրական խնդիր ամբաստանողացին · Որով՝ յարաբերական դերոյն, և խնդիր ծանուցաւին · Ընդհանրականէն՝ ածական բանին · Բանն՝ ուր ծանուցաւին · Ոչ՝ բացասական մակբայ գոլին · Գոլ՝ բայ էական, խնդիր ծանուցաւին · Ծանուցաւ՝ բայ կրաւորական, որոյ խնդիր սեռի զօրութի 'ի ձէնջ · Հաւատարիմ՝ ուղղական խնդիր գոլին · Վասնզի՝ շաղկապ պատճառական · Նմայս՝ սեռական խնդիր էին · Ոչ՝ բացասական մակբայ տաղացին · Օձուղակ՝ խնդիր սեռի տաղացին · Զաղաց՝ սեռական խնդիր էին · Էր՝ բայ էական, վարեալ իբր դիմազուրկ, իբր թէ անկ է · Ձայն՝ տէր էին :

Օրինակ Խրթին շարադրութեան :

(1) Հաւանելովն յոյժ ծայրագոյն պատուականութի եսխողեայ՝ յամենավայելուչն քերթողաց պարս, արժանաւոր է առաւել միշտ զհրաշափառագոյն նազաբանութիւն նմա հաստուցանել վարկ :

(2) Որ գեղեցկատարփելի իմն և յարդարուն հմտութեքն յառաջէ՝ զբոլորեւքն գերազանցեաց քերթուածովք · այնքան՝ մինչ զի արձանակեալ ուրեմն յիւր դիւցազնական տաղսն, գեր 'ի վերոյ զինքն ասաց լինել՝ գեր զհռչակելին և զվեհն իմ քերթողաց հոմերոս :

(3) Եւ մանաւանդ ըստ այնմ եւս, զի զերկնի բնութե և զերկրի, միանգամայն զբովանդակ տարերց առ իրեարս յարադրեալ յարմարագոյն խառնութեամբ՝ քննութի պարատեսեալ զեկայց բոլորեցուն :

(4) Սոյն ընդ նմին զմշակականն հանգամանաց տեղեկութի, և զյոլով այլ ևս զկենցաղօգտակարագոյնս ախորժակացն։

(5) Յորոց մի 'ի նոր գիտնական վերաբերեալ խրատուց՝ առաջինկայս իսկ մեզ հարցաքննեալ յայտնեսցի, զոր ասաց բայ. շամբուշ է՝ որ ընդ վեհագունին քան զինքն բերէ հակառակութն վէճ։

Պարզաբանութի Քերականական։

Յամենավայելուչ պարս քերթողաց յայժ ծայրագոյն պատուականութբ հոչակելոյն եսխոդեայ՝ առաւել արժանաւոր է հաստուցանել միշտ զհրաշափառագոյն նազաբանութի իւր վարկ։

Որ գեղեցկատարփալէ և յարդարուն հմտութբն յառաջեալ՝ այնքան գերազանցեաց զբոլոր քերթուածովք, մինչ զի 'ի դիւցազնական տաղս իւր արձանակել է արձանագրեալ՝ ասաց զինքն լինել գեր 'ի վերոյ քան զհոմերոս հռչակաւորն և վեհն ամ քերթողաց։

Իսկ մանաւանդ ը՛ այնմ ևս գերազանցեաց, զի զբնութի երկնի և երկրի, միանգամայն և զկարադրեալ յարմարագոյն խառնուածս բովանդակ տարերաց առ իրեարս՝ քննութբ պարատեսեալ զեկոյց բոլորեցուն։

Սոյն ընդ նմին զեկոյց զտեղեկութի մշակական հանգամանաց, և զայլ ևս յոլով կենցաղօգտակարագոյնս ախորժակաց, այսինքն բարուց։

Յորոց 'ի գիտնական խրատուց նորա մինն է մի խրատն 'ի վեր բերեալ և առաջինկայս իսկ հարցաքննել 'ի մէնջ՝ յայտնեսցի մեզ. այն՝ զոր ասաց. շամբուշ է նա՝ որ ըղ վէճ հակառակութե բերէ ընդ վեհագունին քան զինքն։

Լուծումն։

(1) Հաշակերտն՝ ընդունելութի կրաւորական՝ ածական եռերրեայ, համաձայն նմին հոլովով. Յոգի՝ ածական

ծայրագոյնին․ Ծայրագոյն՝ ածական պատուականութեան․ Պատուականութբ՝ գործիական խնդիր հաւանելոյնին․ Խոնարհեայ՝ տրական խնդիր հատուցանելին․ Յամենավայելչոյն՝ ածական պարունին․ Ընդդիմողաց՝ յատկացուցիչ պարունին․ Պարս՝ ներգոյական խնդիր հաւանելոյնին, որոյ նախդիրն կայ 'ի վերայ ամենավայելչոյն․ Արժանաւոր՝ խնդիր էին․ Էն՝ էական բայ․ Ատենէն՝ ածական արժանաւորին․ Միշտ՝ ժամանակական մակբայ հատուցանելին․ Զհրաշափառագոյն՝ ածական նաշաբանութբ․ Ես՝ ուղղական կայ իբր խնդիր հատուցանելին, 'ի պարզաբանութի խոնարհեայ․ Հատուցանել՝ է տէր էական բային է․ Սակէն՝ ուղղական խնդիր հատուցանելին, որ փակէ յինքեան զնշանակութի իւրն նախադրութե ։

(2) Որ՝ յարաբերական խոնարհեայ, և տէր յառաջեալ, գերազանցեայ, արձանացելոյ, տայց, և չենոյց բայից․ Գերեցկատարեքն՝ ածակն հնութեքին․ Իմն՝ մասնական ածակն գերեցկատարեքոյն․ Յարդարուն՝ ածական հնութեքին․ Հնութեքն՝ խնդիր յառաջեալին․ Յառաջեալ՝ չէզոքակն ընդունելութի վարեալ իբր բայ․ Զեղորեքն՝ ածական երբեւածովքին․ Գերազանցեայ՝ չէզոքական բայ․ Երբեւածովք՝ պարառական խնդիր գերազանցեային․ Ըստ քանի՝ քանակական մակբայ գերազանցեային․ Մինչ չէ՝ համեմատական շաղկապ․ Արձանացեալ՝ ներգործական ընդունելութի վարեալ իբր բայ․ Մարեմն՝ մակբայ տեղական կամ ժամանակական․ Յեսր՝ յատկացուցիչ կմ ածական տաղնին․ Պետացաշխան՝ ածական տաղնին․ Տաղն՝ ներգոյական խնդիր արձանացելոյն․ Պետր 'ե վէրոյ՝ ուղղական խնդիր չենելին․ Զենոքն՝ խնդիր սեռի տայցին․ Տենեն՝ ուղղական խնդիր տայցին․ Պետր՝ նախադրութի․ Զհաւանելին և զվէհն՝ են ածակնք հոմերոսին․ Հոմերոս՝ հայցական խնդիր գեր նախադրութե, և միանգամայն խնդիր գեր 'ե վէրոյին․ Արմնոյն՝ ածական երբեւածովքին․ Ընդդիմողաց՝ սեռականն խնդիր հաւանելի և վէհ ածականաց․

(3) Մ՛անաւանդ՝ շաղկապ համեմատական. Ի՛տա՝ նախա-
դրութ. Պ.յնմ՝ տրական խնդիր ըստին, և երկոքին միան-
գամայն խնդիր գերադասնեայն, որ զօրութք կրկնի.
Իսա՝ շաղկապ բաղհիւսական. Օ՛ւ՝ շաղկապ պատճա-
ռական. Օ՛երկնե՝ յատկացուցիչ բնութեն. Ի՛նութ՝ խըն
դիր սեռի պարատեսեալին. Օ՛երկրե՝ յատկացուցիչ
բնութ, ուր ղ նախդիրն աւելադրութք կրկնի. Մ՛եանդա
մայն՝ մակբայ ժողովական պարատեսեալին. Օ՛բուժան-
դակ՝ ածական տարերաց. Տ՛արերցդ՝ յատկացուցիչ խառ-
նուածնին. Ի՛ւ երեւար՝ նախադրութք խնդիր չարադրելին.
Հ՛արադրեալ՝ ածական խառնուածնին. Հ՛արմարակոյն՝ ածա
կան խառնուածնին. Ի՛նութբէ՝ խնդիր պարատեսեալին.
Պ՛արատեսեալ՝ ներգործական ընդունելութի վարեալ
իբր դերբայ. Օ՛էկոյց՝ բայ անցողական. Ի՛ւորերեղուն՝
տրական խնդիր զեկոյցին.

(4) Ի՛ւջն՝ շաղկապ բաղհիւսական. Ի՛նդ՝ նախադրութ.
Ն՛ւթն՝ խնդիր նախադրութե, և վերաբերին առ պարատեսել
զերկոյցն. Իսա՝ շաղկապ բաղհիւսական յարի առ այլն.
Օ՛կշակական՝ ածական համեմատութեին. Հ՛ամեմատութեց՝
յատկացուցիչ տեղեկութ. Տ՛եղեկութ՝ խնդիր սեռի պա-
րատեսեալ զեկոյցին. Իսա՝ շաղկապ, յարելի է այլոցին.
Օ՛ւղում՝ ածական չէնգաղօգտակարգունէն. Ի՛ւջեւո՝ շաղ
կապ բաղհիւսական. Օ՛չէնգաղօգտակարգոյն՝ խնդիր
սեռի պարատեսեալ զեկոյցին. Ի՛ւխարծակոյն՝ տրական խըն
դիր չէնգաղօգտակարգունէն։

(5) Հ՛որոց՝ յարաբերական չէնգաղօգտակարգունէն, և
խնդիր մասնականիս Թ. Մ՛է՝ մասնական անուն՝ որ ցոյց
նէայէ բային. Պ՛ւնոր՝ յատկացուցիչ խորատուցին.
Պ՛ւերանական՝ ածական խորատուցին. Մ՛երաբերեալ՝ կրաւո
րական ընդունելութի վարեալ իբր բայ, որոյ խնդիր սե-
ռին 'ի Պ՛նջ իմանի զօրութք. Խ՛որատուց՝ իբր բացայայտիչ
չորոցին, 'ի բացառական հոլով եդեալ համաձայն նմին,
որոյ նախդիրն է՝ կայ 'ի յատկացուցիչն նէ. Ի՛ւանջէկայ՝

տեղական մակբայ հարցաքննէալին • Իւոչ՝ ստորասական մակբայ հարցաքննէալին, կամ եդեալ իբր զորդ • Մէղ՝ խնդիր ցասցանէացէ բային • Հարցաքննէլ՝ կրաւորական ընդունելութի վարեալ իբր բայ, որոյ խնդիր սեռին 'ի դէպ իմանի զօրութե • Յայցանէայ՝ բայ կրաւորական, որոյ տէրն է դ խօրաան որ 'ի վեր անդր բացառական հոլովով եդեալ է իբր խնդիր ածականին իւրոյ մասնական անուանն դ • Օար՝ յարաբերական դ խօրաաուն, և խնդիր սեռի աաէային • Լաէա՝ բայ ներգործական, որն զօրութ̃ նա, զ̃ եսիոդոս • Լայ՝ շաղկապ թարմատար • Շաէրաւ՝ ուղղականն խնդիր էին • Իէ՝ էական բայ, որն զօրութ̃ նա • Ար՝ յարաբերական զօրութ̃ եղեալ նախին, և որ բէրէին • Բնդ՝ նախադրութի • Մէհաքաւնէն՝ տրական խնդիր ընդին, և երկոքին միանգամայն խնդիր բէրէին • Բան՝ նախադրութի • Օէնքն՝ խնդիր քանին, և երկոքին միանգամայն խնդիր բաղդատական ածականին վէհաքայն • Բէրէ՝ բայ ներգործականն • Հաչաաաչաւէ՝ յատկացուցիչ վէճին • Մէճ՝ անորոշ հայցականն խնդիր սեռի բէրէին:

ՅՕԴՈՒԱԾ • Բ•

Ոչ է բաւական ուսանողին գիտել զվերլուծութի շարադրութե այլոց, այլ և պիտոյ է ինքնին կազմել զբանս ըստ կանոնի քերթողաց: Եւ այս կարեւոր է նախ՝ մտադիւր ընթեռնուլ զմ̃ծ աշունչ գիրս, և զմատեանս երևելի հեղինակաց • ո՞րպիսիք են, Եզնիկ, Եղիշէ • Շնորհալին, Իգնատիոս, Սարգիս, Լամբրօնացին, և այլք:

Երկրորդ՝ 'ի մատենագրութեց սոցին ընտրել զմինն, որ առաւել ախորժելի թուի ինքեան, և զայն յաճախ ընթեռնուլ, մինչ զի բանքն 'ի միտս իւր տպաւորեսցին • և զհետ կրթիլ 'ի յօրինել զբանս, հետևելով սովորական ոճոյ մատենագրին, և որչափ կարողութիւն է՝ նմանօղ լինել նմին:

Բայց յաւէտ մեծապէս փոյթ ունել պարտի բացայայտուէ, և զգուշանալ 'ի խորախօս բանից, և 'ի խրթին և պատրպատ ոճոյ, որք տանջեն մեծապէս զընթերցօղսն և տաղտկացուցանեն ։

Ապաքէն որպէս տեսանի 'ի նախընթաց յօդուածի, երեք են գլխաւոր տեսակք քերականական շարադրութեան ․ Պարզ, Միջակ և Խրթին ։

Պարզ շարադրութի է, յորում միտունք բանին պահեն զբնական դասաւորութի իւրեանց ըստ սովորական ոճոյ ։

Միջակ է, յորում դասաւորութի բառից փոքր ինչ այլայլի հանդերձ խոտորմամբ ոճոյ ։

Խրթին է, յորում մեծապէս այլայլի դասաւորութի բառից և ոճն սովորական ։ Զայսոսիկ մարթիս տեսանել 'ի միակ յայսմ օրինակի ։

Պարզ շարադրութի ․

Որ ոք կամիցի կրթել զմիտս իմաստասիրական հըմտութբ, և մթերել 'ի հոգին զկենցաղօգուտ շահեկանութին որք են 'ի նմանէ, յաւէտ հարկաւոր է նմա 'ի բաց տանել զանձն 'ի կենցաղական զբաղմանց, և անդադար պարապիլ յուսումն կարևորաց ։

Միջակ շարադրութի ․

Որ կամիցի ոք զմիտս իմաստասիրական կրթել հըմտութբ, և զկենցաղօգուտ շահեկանութին որ 'ի նմանէ՝ մթերել 'ի հոգին, նմա յաւէտ է հարկաւոր 'ի բաց զանձն 'ի կենցաղական զբաղմանց տանել, և անդադար յուսումն կարևորաց պարապել ։

Խրթին շարադրութի ․

Որ իմաստասիրական կրթել ոք զմիտս կամիցի հըմտութբ, և զառ 'ի նմանէ զկենցաղօգուտն մթերել 'ի

հոգւոյն զշահեկանութիւն , 'ի բա՛ց զանձն յաւէտ հարկաւոր է նմա 'ի կենցաղականն տանել զբաղանաց , և անդադար 'ի կարևորացն պարապել ուսումն :

Աստի ըստ քերականաց ոչ միայն խրթութ՟ե բառից կմ՟ գաղտնութ՟ե իմաստից շարադրութ՟ի ինչ ասի խրթին , այլ մ՟ն տարբեր դասաւորութ՟ե բառից 'ի հասարակ կանոնաց համաձայնութ՟ե : Իսկ բաժանումն շարադրութ՟ե , 'ի վսեմ , հեզական , զարդարուն , ազնիւ , շքեղ , գերապանծ , և այլն , վերաբերի առ ճարտասանս :

Պարզ շարադրութ՟ին սովորաբար 'ի գործ ածի 'ի սոսկ պատմականս , 'ի խրատաբանութիւս , յընտանի նամակս , և յայլ այսպիսիս որ հասարակաց գիտելիք են :

Միջակ շարադրութ՟ին՝ 'ի նամակս առ արգոյ անձինս , յատենական ճառս , 'ի գովեստ և 'ի պարսաւ , և յայլ այսպիսիս :

Խրթին շարադրութ՟ին՝ 'ի կարճառօտ ներբողս , կամ յարձանագրութիւս , յերգս , 'ի նախերգանս գրոց , երբեմն ևս 'ի վիպասանութիւս և 'ի բանահիւսութիւս , մանաւանդ առ իմաստունս գրեալ :

ԳԼՈՒԽ . Թ .

Վերծանութիւն :

Վերծանութ՟ին է ըստ պատշաճի ընթեռնուլ և գրել զբանս :

Ընդ սովաւ անկանի և յարմարագրութ՟ին , որ է հմ՟տութ՟ի գրելոյ զիւրաքանչիւր բառս սեպհական տառիւք ըստ սովորութ՟ե նախնեաց . Օ՟ր :

Մարդ , որ է ատէմ . և ոչ մարթ , որ է գապիլ :
Ձախ , որ է սօլ . և ոչ ցախ , որ է [illegible] :

Անօթ, որ է կապ․ և ոչ անօգ, որ է հաստատուն:
Բոյր, որ է գերեզմանատուն․ և ոչ գոյր, որ է վառ էոն:
Սեր, որ է խոհականք․ և ոչ սեր, որ է գայլափ:
Հեղուլ, որ է թեօթել․ և ոչ յեղուլ, որ է չեվերել․ ևն:

Ահա 'ի սոսին որպէս յայտնի երևի, նշանակութիւն բառիցն փոխի գլխովին, և այլ ինչ նշանակէ:

Այսպէս և այլ բազում բառք՝ որք եթէ սեպհական տառիւք ոչ գրեսցին, կորուսանեն զիմաստ իւրեանց, և լինին աննշան ձայնք․ օրինակ իմն, Ջուրն գրեսցի չուր․ քունն՝ գուն․ ձիւնն՝ ցիւն․ փարթամն՝ բարթամ․ վարդն՝ վարթ, ևն:

Հմտութիւն յարմարագրութեան կարևոր է յոյժ հետևողաց ուսման․ և զայն ուսուցանէ հեղինակութիւն բառարանաց:

Գլխաւոր մասունք վերծանութեան երկին են, Առոգանութիւն և Տրոհութիւն․ զորոց ասասցի համառօտիւ ուրոյն ուրոյն յօդուածով:

ՅՕԴՈՒԱԾ․ Ա․

Առոգանութիւն է յարմարաւոր հնչումն ձայնի 'ի կարդալն: Առոգանութիւն լինի նշանագրութեամբ․ իսկ նշանք որ այժմ 'ի գործ ածին 'ի քերականութեան արուեստի, են սոքին:

Շեշտ:

Շեշտ կամ շեշտանշան (՛) 'ի գործ ածի առ ձայնաւոր տառ, որոյ ձայնն սուր հնչէ յարտաբերելն:

Շեշտն դնի 'ի հրամայական բայս․ որպ: Ազատեա՛, մի՛ ազատեր՝ ազատեսցէ՛․ լո՛ւր․ տե՛ս․ թողջի՛ր․ խորհեա՛ց․ ուսարու՛ք․ մատո՛․ զօրացո՛․ ևն:

Եթէ հրամայական բայն ունիցի յառաջ քան զինքն այնպիսի բառ՝ ընդ որում 'ի միասին վարի, յայնժամ դնելի է շեշտն 'ի յետին վանկն նախընթաց բառին․ որպ:

Երո՛ւք այք․ ուրա՛խ լերուք․ զմտա՛ւ ածէք, ածէ՛ք զմտաւ․ մեծաձա՛յն կարդացէք․ պի՛նդ կալարուք․ բո՛ւռն հարէք․ եւն․

Շեշտն դնի ՚ի վերայ դիմազուրկ բայից․ որք յան-ուանէ՞ եւ յեական բայէ լինին կազմեալ, զորս կոչեն Բնական անդէմ․ որ․ Կարեւո՛ր է․ մա՛րթ է․ շա՛տ է․ զգուշալի՛ է․ իմաստնո՛ց է․

Բայց եթէ բայն լինի նախադաս, շեշտն դնի ՚ի վ՟ր բային․ որ․ Է՛ կարեւոր․ է՛ զգուշալի․ է՛ պիտանի․ եւն․

Կոչական անուանն եթէ լինի միայնակ՝ յառաջնում վանկի դնի շեշտն․ որ․ Ա՛րքայ․ ը՛նկեր․ ո՛րդեակ․ բա՛րեկամ․ ե՛ղբայր․

Իսկ եթէ կոչականն կրկնեսցի, շեշտն դնի ՚ի յետին վանկ առաջնոյն․ որ․ Աբրահա՛մ աբրահամ․ յակո՛բ յակոբ․ սաւո՛ւղ սաւուղ․ եւն․

Բայց երբեմն յերկուսին եւս դնի կամ ՚ի վերջն, կամ ՚ի սկիզբն․ որ․ Սեղա՛ն սեղա՛ն․ երկի՛ր երկի՛ր․ յա՛կոբ յա՛կոբ․ մա՛րթա մա՛րթա․

Շեշտն դնի եւ ՚ի դերանուանս․ որ․ Դո՛ւ ես հայր մեր․ Դա՛ է որդի իմ․ Ա՛յս է ծուխ բարկութե՟ իմոյ․ Ի՛մ է խորհուրդ եւ զգուշութի՟․ Նորա՛ է ծով․

Բացառական մակբայքս վա՜յ, ո՜հ, եւ հարցական անուանս որս՝ ո՞վ, զի՞նչ, յորում տեղւոջ եւ կայցեն ՚ի բանի, ի՛նքեանք ունին զշեշտն․

Բութ․

Բութ կամ բթանշան (՝) դնի անդ, ուր պիտոյ է փոքր մի ցածուցանել զշունչն։ Բութն սովորութ՟ եղեւ դնել ՚ի վ՟ր դասական կամ կրկնական մակբայից, նախ՝ երկրորդ՝ դարձեալ․ եւ առ շաղկապսն, արդ՝ այնզի՝ այլ․

Դնի եւ ՚ի վերայ բառի՝ որ զատանելի է ՚ի յաջորդէն․ որ․ Մա՛հ՝ մարդոյ հանգիստ է։ ‖ Ուր առանց բութի ընթեռնուլ մահ մարդոյ, չէ՛ ուղիղ․ Բաց այսմ

են և սուքին ։ Շնորհեաց զմարմինն՝ յովսեփայ ։ Պատմեաց բանտապետն զբանսն՝ պօղոսի ։

Դնի և ՚ի վերայ անկատար մասին ինչ բանի ․ օր ։ Որ խոնարհի՝ խոնարհեցուցանէ զդևս ․ և որ ոչ խոնարհի՝ խոնարհի ՚ի դևաց ։ Որ ոչ ժողովէ ընդ իս՝ ցրուէ ։

Ահա յայսոսիկ և ՚ի նմանս՝ ուր ստորակէտ մարթ էր դնել, վասն փոքր միջոցի բառիցն դնի բութ ։

Պարոյկ ․

Պարոյկն (՞) կամ ոլորակ (՞) դնի ՚ի վր զարմացական միջարկուէ ․ օր ։ Ո՜վ զիա՛րդ գեղեցիկք են ոտք աւետարանչացն խաղաղութե ։

՚Ի վերայ հարցական մակբայից ․ օր ։ Ո՞ւր էիր մինչ ես հիմունս արկանէի երկրի ։

՚Ի վերայ հարցական անուանց ․ օր ։ Ո՞վ է դա որ թագուցանէ յինէն զխորհուրդս ։

Դնի և ՚ի կոչականս ․ օր ։ Ո՜վ անմիտք և հեղգասիրտք ։

՚Ի հարցական բանս պարոյկն դնի ՚ի վր այնր բառի, ուր եղանակ հարցմանն ձևանայ ․ ուստի կարէ դնիլ այլազգ քան զսովորականն՝ ըստ տարբեր սովորուե ընթերցողաց ․ օր ։ Եթէ բարբառ հանդոյն նմա որոտայցես ։

Ո՞ր մարթ է այլազգ պարուկել ․ օր ։ Եթէ բարբառ հանդո՞յն նմա որոտայցես ։ Այսպէս, Իսկ յանձին կալայց արդեօք ․ կմ, իսկ յանձին կալա՞յց արդեօք ։

Երկար ։

Երկար նշանն (՛) դնի ՚ի վերայ միջարկուէ ․ օր ։ Բա՛բէ ․ վա՛յ վայ ․ և երբեմն ՚ի վր բառից ինչ՝ ուր եղանակ կրից բացատրի ․ օր ։ Երուսաղէ՛մ երուսաղէ՛մ ։

Ենթամնայ ։

Ենթամնայն (‿) է նշան միաւորութեան տառի կամ վանկի ․ զոր սովորութի է դնել ՚ի գրադարձի ։

Գրադարձ կամ Տողադարձ ասի, ուր տառ ինչ կամ վանկ բառին կայ 'ի վերջ տողին, և մնացեալ մասն անցեալ է 'ի սկիզբն յաջորդ տողին ։

Կանոն գրադարձի՝ է ուղիղ բաժանումն հեգից կամ վանկից․ որ է ըստ այսմ օրինակի ։

Կանոն․ ա̄ ։ Վանկք որք բաղաձայնիւ սկսանին՝ յանջատիլն իւրեանց բաղաձայնն ոչ է դնելի 'ի վերջ նախընթաց տողին, այլ 'ի սկիզբն յաջորդ տողին ։ Ա̃յթիւր է անջատումն, ամ‿օք, կար‿եօք, գնա‿ցայք, լաւ‿ութ̄ի․ այլ՝ ա‿մօք, կա‿րեօք, գնա‿ցայք, լաւու‿թիւն ։

Կանոն․ բ̄ ։ Եթէ բաղաձայնն իցէ բնական առաջին վանկին, որպիսի են նոյնութ̄ բարդեալք, բաղադրեալք, այլազգ անջատին ։ Ուստի ոչ է պարտ անջատել, մե‿ծակն, լայ‿ներես, բա‿ցօթեայ, կայ‿ծառ, ա‿նողորմ, ա‿պերախտ․ այլ՝ մեծ‿ակն, լայն‿երես, բաց‿օթեայ, կայծ‿առ, ան‿ողորմ, ապ‿երախտ ։

Կանոն․ գ̄ ։ Եթէ երկու բաղաձայնք իցեն կից, բաժանի մին 'ի սպառուածն՝ և միւսն 'ի սկիզբն տողին․ զ̄օ ։ Ան‿սա, ան‿կաւ, եր‿կիր, որ‿դւով ։ Իսկ եթէ բազում իցեն բաղաձայնք, մին և եթ անցանէ 'ի սկիզբն․ զ̄օ ։ Մարգ‿ման, երկ‿չոտ, խորտ‿կածաշ, ձանձ‿րոյթ ։

Կանոն․ դ̄ ։ Եթէ 'ի մէջ բա̃մ բաղաձայնից լուելեայն մտանէ ը, 'ի տողադարձին դնի ներգործութ̄․ զ̄օ ։ Զը‿քաւոր, սըփ‿ռել, տըր‿տում ։

Կանոն․ ե̄ ։ Եթէ երկու ձայնաւոր իցեն կից, ձայնաւորն դնի միայնակ 'ի սպառուած նախընթաց տողին, այլև 'ի սկիզբն յաջորդին․ զ̄օ ։ Ա‿օծ, է‿ակ, լի‿ով, ասէ‿ին, առնէ‿ին, մարի‿ամ ։

Այսպէս բաժանին և վանկքն, յորս գոյ տառս յ․ զ̄օ ։ Գոյ‿ակ, կայ‿ուն, բայ‿ից, արքայ‿ական ։

ՅՕԴՈՒԱԾ · Բ ·

Տրոհութիւն ։

Տրոհումն է՝ զբառս և զհաստատուածս բանին որոշել 'ի ձեռն կիտից՝ վասն անվթար ցուցանելոյ իմաստիցն · իսկ կէտքն են երեք · Ստորակէտ , Միջակէտ , Վերջակէտ ։

Ստորակէտն (,) դնի 'ի ծայր անկատար բանից ։

Միջակէտն (·) դնի 'ի ծայր հաստատածոյ բանին · որ թէպէտ ունի ամբողջ զիւր իմաստն , բայց մասն է այլոյ բանի ։

Վերջակէտն (։) դնի 'ի ծայր կատարեալ բանի · և զկնի նորա այլ բան սկսանի նոր գլխագրով ։ Կատարեալ բանն յատկաբար կոչի Տուն , որ և Պարբերութիւն ասի ։

Սովորութի է դնել ստորակէտ , եթէ 'ի բանի մակբայ կամ շաղկապ ինչ 'ի կախ թողու զկնէն · որպէս · իբրև , յորժամ , որպէս , թէպէտ , եթէ , և ոչ , ևն ։ Կամ ուր բանն սկսանի յարաբերականաւ , կամ դերադէմ բայիւ · որպէս ։ Եթէ իցէ արդարև որդի Աստուծոյ , պաշտպանեսցէ նմա ։ Զի որ զիմաստութի և զխրատ անարգէ , թշուառական է ։ Այլ կամ զհուր , կամ զհողմ , կամ զօդ արագ , կամ զաստեղաց շրջանս աստուած համարեցան ։

Այնպէս անկատար մնան իմաստք բանին , ուր առ բազում հաստատուածս բանի կայցէ մի բայ · զոր օրինակ ։ Ո՞վ մեկնեսցէ զմեզ 'ի սիրոյն Քրիստոսի , նեղութի՞, թէ անձկութի՞, թէ հալածանք , թէ սով , թէ մերկութի՞, թէ վիշտ , թէ սուր ։ Այնպէս եթէ 'ի միում պարբերութե կան այլ և այլ անուանք ածականաւ և յատկացուցչաւ , կամ զանազան բայք խնդրով իւրեանց , դնի ստորակէտ · որպէս ։ Հարին զնոսա 'ի հարուածս մեծամեծս , և ջնջեցին զնոսա , և զմնացորդսն 'ի հարկի կացուցին ։ Զի 'ի մէջ աստուծոյ արարածոց՝ 'ի գարշութիս եղեն , և 'ի գայթակղութիս որդւոց մարդկան , և յորոգայթս ոտից անզգամաց ։

Յարգեն զթշուառութի, և պարսաւեն զյաջողուածս. ծաղր առնեն զանուն բախտի, և զփառաւորան ապ-պանեն յոյժ. սիրեն զանշքութի հանդերձից, և յարգեն զանարգն քան զպատուականս. գովեն զմահ, և պարսաւեն զկեանս ։

Օրինակ ըստ պատշաճի կետադրութե յամ՛ սրբագիր մատեանս յայտնի տեսանի, յոր սակս չէ պարտ յաճախել օրինակս. բայց դիցուք զմի ևս.

Որ ընդունի զորդին, ընդունի և զկեանս. և որ ոչ ընդունի զորդին, և ոչ զկեանս ընդունի ։

Ա. Ւ. Ա Ր. Տ.

ՑԱՆԿ

Գլխաւոր բանից պարունակելոց՝ ի բովանդակ քերականութեան.

ՄԱՍՆ Ա.

Անուն և բաժանումն նորա . . . . 3.
Անուան պարագայք . . . . 4.
Անուանք մասնականք . . . . 34.
Անուանք հանրականք . . . . 37.
Անուանք հարցականք . . . . 38.
Անուանք թուականք . . . . 40.
Դերանուն և բաժանումն նորա . . . . . . 43.
Բայ և պարագայք նորա . . . . 55.
Ընդունելութիւն և պարագայք նորա . . 111.
Նախադրութիւն և տեսակք նորա . . . 116.
Մակբայ և տեսակք նորա . . . . . . 131.
Շաղկապ և տեսակք նորա . . . . . . 142.
Միջարկութիւն և տեսակք նորա . . . 148.

ՄԱՍՆ Բ.

Համաձայնութիւն գոյական անուանց . . 154.
Բացայայտիչ և բացայայտեալ . . . . . 154.
Յարակացուցիչ և յարակացեալ . . . . . . 159.
Գոյական անուն խնդիր գոյականի . . . 163.
Գոյական անուն խնդիր ածականի . . . 168.
Խնդրառութիւն բաղդատական անուանց . . 173.
Խնդրառութիւն մասնական, հանրական, հարցական և թուական անուանց . . . . . 174.

Համաձայնութիւն ածական անուանց . . . 176 ։

Համաձայնութիւն մասնական, հանրական, հարցական և թուական անուանց . . . . . 186 ։

Համաձայնութիւն դերանուան . . . . . 196 ։

Համաձայնութիւն յարաբերականին . . . 206 ։

Դիմորոշ յօդք . . . . 213 ։

Համաձայնութիւն բայի . . . . 218 ։

Տէր բայի . . . . 219 ։

Խնդիր բայի . . . . 226 ։

Խնդիր սեռի ներգործականի . . . . . . 227 ։

Խնդիր սեռի կրաւորականի . . . . . . 232 ։

Խնդիր բնութեան բայից . . . . 233 ։

Խնդիր բնուե՟ ներգործակ՟նաց և կրաւորականաց 235 ։

Խնդիր բնութեան չէզոքականաց . . . . 238 ։

Կիրառութիւն դիմազուրկ բայից . . . . 243 ։

Համաձայնութիւն աներևոյթ բայից . . . 244 ։

Կիրառութիւն էական բայից . . . . . 249 ։

Համաձայնութիւն նախադրութեան . . . 251 ։

Համաձայնութիւն մակբայի . . . . 254 ։

Համաձայնութիւն շաղկապի . . . . 257 ։

Վերլուծութիւն . . . . 259 ։

Շարադրութեան տեսակք . . . . 267 ։

Վերծանութիւն . . . . 268 ։

Առոգանութիւն . . . . 269 ։

Տրոհութիւն . . . . 273 ։

Երես	Տող	Սխալ	Ուղիղ
20	1	խաղնէնէն .	խաղնէ էլէ .
32	25	Գուաթի .	Գուաիթ .
48	18	(է պակաս) .	զնովաւ .
129	7	Զարին .	Զարին .
139	20	օղմայա ձէ .	օղա ձէ .
139	23	Օղմայա ձէ .	Օղա ձէ .
149	29	կարդասցուք .	կարասցուք .
171	5	եղեալք .	եղերեալք .
176	4	զորպիսին .	զորպիսութին .
200	1	դերանուանս .	դերանունս .
207	31	որոց .	որք .
209	27	զվաստակ .	զվասակ .
219	19	դերանուանս .	դերանունս .
223	14	զերծեաւ .	զերծաւ .
224	31	ինչ .	ինձ .
233	1	'ի տխեառնէ .	'ի տեառնէ .
233	2	'ի տէեառնէ .	'ի տեառնէ .
237	26	եդեղ .	եդէղ .
237	30	փոխանակեր .	փոխանակեր .
239	28	երկնիլ .	երկնչիլ .
241	25	կամ՝ .	(է աւելորդ) .
247	15	յաստուածեղէն .	յաստուածեղէն .
247	25	մի՛ .	(է աւելորդ) .
248	23	անցանց .	անձանց .
251	20	զօր օրինակ .	զոր օրինակ .
263	1	ընդ նմին .	ընդ նմին և .
263	21	Ր.ժւ .	Ր.ժւև .

Զակամայ վրիպակս տպագրութե՛՝ յորմէ դժուարին է մարդկային տկարութե՛ զերծ լինել, բարւոք առնեն ուսուցիչք, եթէ նախ ուղղագրեալ քերականչիւր տեղիս, ապա տայցեն զգիրս 'ի ձեռս աշակերտելոց ։